LIVIU REBREANU

gorila

LIVIU REBREANU

GORILA

EDITURA MINERVA
Bucureşti — 1985

Also Sprech Zarathustra : Was gross its am Menschen, das ist, dass er eine Brücke und kein Zweck ist ; was geliebt werden kann am Menschen, das ist, dass er ein Uebergang und ein Untergang its

NIETZSCH

ECAPITOLUL ÎNTÎI

ÎNTORSĂTURA

1

— Nu, zău, m-aţi ameţit cu atîta politică ![*] izbucni d-na Emilia Cornoiu într-un grup de bărbaţi, aşteptând începerea ceremoniei. Parcă nici n-am fi la logodnă…

---

[*] Replica, la prima vedere fără o semnificaţie deosebită, este prezentată în jurnalul scriitorului ca un moment de răscruce în geneza operei. Optînd pentru *acest* început de roman, L.R. pune capăt unei îndelungate perioade de căutări febrile (zeci, poate sute de nopţi de veghe zadarnică"), pentru aflarea „frazei salvatoare" — „fraza care să fixeze ritmul adevărat" (12 oct.

Constantin Rotaru, tatăl logodnicei şi amfitrionul, se scuză cu un surîs jenat şi totuşi galant :

Ai dreptate, coană Milico, ne-a cotropit politica şi ne-a stricat pînă-n măduva oaselor ! Poate de aceea ~~merg toate tr~~reburile din rău în mai rău..

1936). Abia la 7 iul. 1937, atunci cînd lumea cărţii îi era de mult familiară („clară, făcută, văzută, auzită"), avea să noteze cu mulţumire lăuntrică: „Fiindcă e vorba de un roman politic, trebuie să înceapă cu o indicaţie politică, aşa că exclamaţia d-nei Cornoiu – „M-aţi ameţit cu atîta politică ! – sper că dă nota trebuincioasă". În forme felurite, replica revine ca un laitmotiv pe parcursul cărţii (de regulă în vorbirea unor personaje lăturalnice, neutre), subliniind şi mai mult caracterul antipoliticianist al operei. Ea „dă tonul" romanului, imprimînd totodată şi „ritmul adevărat" scontat de scriitor, ritm dinamic, dialogat, propriu unei dezbateri de idei, ritm bazat pe replicile

.Soţia generalului Alexandru Cornoiu se apropia de cincizeci, dar se simţea tînără şi, cum spunea de multe ori, nu se dădea pe una de douăzeci de ani. Era blondă- platină, după moda zilei, cu nişte ochi căprui care zîmbeau şi se ţuguiau de cîte ori întâlneau o privire bărbătească simpatică. Deşi mai durdulie decît admiteau canoanele siluetei moderne, avea o vioiciune sprinţară în mişcări şi în vorbă care o făcea agreabilă chiar şi celor ce, mai cu seamă la început, o găseau cam vulgară şi prea insistentă, întrerupse pe Rotaru cu alt glas, mîngâios :

— Cel puţin spune-mi şi mie, că doar ştii cît mă interesează, din pricina lui Alecu, pleacă guvernul ori nu pleacă şi, dacă pleacă, cine vine ?... D-ta trebuie să ştii că eşti în secretele zeilor !

— Mă calomniezi, scumpă doamnă ! protestă galeş amfitrionul, scuturîndu-se ca de o rușine. Sînt un simplu deputat şi încă mameluc, adică fără nici o trecere. Eu, ca şi dumnealor dealtfel, fac politică teoretică, nu practică !

înalt, voinic, cu părul foarte nins şi cu faţa tinerească trandafirie, cu ochii albaştri sentimentali, Rotaru inspira încredere de la prima vedere. Avocat cu succese răsunătoare, cu o clientelă care-i asigura venituri considerabile, cu o întreagă armată de secretari, politica înir-adevâr mai mult îl încurca şi-i răpea timp. O făcea ca un sport şi fiindcă orice român cu anume situaţie socială trebuie să aibă şi un rost politic. Lumea îl privea de mulţi ani candidat pentru portofoliul justiţiei.

— Admirabil ! strigă Alexe Danciu, rîzînd şi aplau- dînd zgomotos.

Era un secretar negricios şi rotofei, arivist înverşunat care-şi linguşea patronul atât de ostentativ că indispunea lumea. Cînd vorbea Rotaru se planta în faţa lui, ca să fie negreşit observat, şi asculta cu gura căscată de admiraţie, aşteptînd momentul să rîdă sau să aplaude.

— Surdină, Danciule, că ne compromitem ! murmură avocatul confuz, cu degetul pe buze.

Nu, zău, maestre, nu mă pot stăpîni ! stărui tînăruL Sînteţi formidabil

!împrejurul d-nei Cornoiu, în colţul vastului salon, coborî clipa de tăcere care subliniază fără voie gafele prea tari. Cei trei-patru tineri plecară capetele, iar Miroea Tolontan, alt secretar al lui Rotaru, roşi pînă-n vîrful urechilor. Chiar îndrăzneţul "Ge-orgel Guguianu, vechi jude-, cât-or de instrucţie şi fervent cultivator al maestrului în. vederea ministeriatului, începu să-şi examineze încurcat* botul pantofilor. Singur Victor Florescu, 'consilier la Ca- j saţie şi prieten

---

şi contrareplicile protagoniştilor cărţii.

din şcoală cu gazda, uscat şi delicat, pur-: (tînd gravitatea profesională ca o mască pe figura-i altfel" blajină, trecu peste gălăgiosul adulator domestic şi rosti! sentenţios :

— Trebuie totuşi să recunoaştem, draga Costică, indiferent de situaţia guvernului *de azi sau a -celui de rmine, că trăim într-o epocă tulbure, într-o criză permanentă !

Cuvintele magistratului şterseră îndată ecoul -penibil ce mai plutea în aer. înainte de-a răspunde, Rotam avo. o ezitare ca şi cînd ar mai fi aşteptat vreo observaţie -sau şi-ar fi cîntărit replica. Reputaţia de orator preţuit şi-o menaja în toate ocaziile, chiar cele mai anodine. Învăluite într-un surîs uşor ironic, întovărăşite de priviri moi, insinuante, ciocănite prin pauze savante care le complectau sau multiplicau înţelesurile, cuvintele oele mai banale deveneau strălucitoare şi interesante în gura lui. Vorbind îşi netezea în răstimpuri sfîrcurile unei mustăţi imaginare cu arătătorul mînei stingi, gest care-i dădea un aer ştrengăresc... Se uită pe rînd la toţi, apoi rămase cu ochii la d-na Conaoiu :

— Criza, da, există şi chiar în stare endemică, precum spuneai, nu numai la noi, ci în lumea întreagă... Războiul ■ mondial a atins şi a sfîrticat însuşi sistemul nervos al omenirii. Cine ştie cît timp va trece pîna să se vindece rana asta morală, -dacă cumva se mai poate vindeca. "Dealtfel toate marile zguduiri aia iost urmate de prăbuşiri morale totdeauna mai dezastruoase decît vărsările de sînge sau distrugerile materiale. Azi situaţia e mai grea fiindcă şi civilizaţia ^noastră are mai multe mijloace de a răspîndi neîncrederea şi spaima şi -de-a ţine pe om într-o necontenită surescitare. încît îţi vine să te întrebi dacă însăşi civilizaţia n-o fi cumva o altă formă a crizei ?... Un astronom afirmă undeva că viaţa organică, despre care noi ne-am obişnuit a crede că e rostul şi mândria naturii pentru că culmineză în ¡noi înşine, că viaţa aceasta n-ar ii decît efectul unei crize epidermice a pămîhtuíui. Ceea ce ar însemna că şi bătrîna noastră planetă trece printr-o criza..: Adevărul însă este că omului nu i-a plăcut niciodată prezentul. I s-a părut mereu mai frumos trecutul, mai normal, mai ales în perspectiva de poezie a depărtării în timp **şi** spaţiu. Bietul om nu-şi dă seama ca, prin preferinţa pentru trecut, adică pentru nişte lucruri moarte, îşi exprimă presimţirea propriului său sfîrşit în liniştea cea mare şi definitivă. în toate vremurile, chiar în cele mai calme, oamenii au avut impresia că trăiesc în criză, că lumea s-a înrăit, că moravurile s-au stricat, că se apropie sfîrşitul pămîntului. Nici nu s-ar putea altfel. Viaţa e mişcare şi zbucium şi luptă, o criză, Existenţa e sinonimă cu mişcarea. Numai moartea pune capăt crizei, moartea, adică nemişcarea, inexistenţa...

Ca totdeauna cînd vorbea, Rotaru se înflăcărase. îşi auzea cadenţele vocii şi se plăcea. îşi mîngăia tot mai des mustaţa închipuită... Apoi deodată se întrerupse, simţind cum pe braţul drept i s-a aşezat o mînă delicată. într-o frîntură de clipă şi fără a întoarce capul, recunoscu pe nevastă-sa. Cu alt glas, mai dulce, continuă :

— Tu erai, iubito ?... Ai picat la timp. O cam luasem razna. De la căderea guvernului, pe care coana Milica o doreşte cu foc, am ajuns la probleme hamletiene.

Se plecă şi sărută mîna care-i curmase elocvenţa... Pe cît era el de chipeş, pe atî ta părea d-na Eva Rotaru de micuţă, plăpîndă şi delicată, ca o marchiză de demult. Totuşi a născut nouă copii, dintre care şapte trăiau, mezinul abia de trei ani, cel mai mare însurat anul trecut", iar fata cea mare se logodea acuma. Şi şi-a păstrat înfăţişarea de fetişcană cu obrajii

rotunzi şi cu o voioşie molipsitoare, în ciuda părului în care firele albe au început să precumpănească. Corina, logodnica, îi semăna perfect, numai buclele îi erau cenuşii şi ochii verzi. între mamă **şi** fată mulţi o preferau totuşi pe cea dintîi spre indignarea ,ei care, cu un fel de cochetărie de femeie frumoasă, se mîndrea cu vîrsta, se lăudă că e soacră şi poate în curînd bunică.

— Atunci te răpesc că tocmai aveam nevoie de tine, ■cumpe bărbăţele ! zise d-na Rotaru drăgălaş, oii un zîmbei către toţi. .....

— Ce păcat că ni-l iai ! interveni d-na Gornoiu. me-; lancolic. Era aşa de interesant .!

— îmi pare rău, dragă, dar uite, vine în schimb gene-; ralul! replică, puţin maliţios d-na Rotaru.

— O, bine că. soseşte dragul de el, -suspină comic ge- nerăleasa. .Altfel ■ cum rezistam eu, o biată femeie, înfre atiţia cuceritori !

Generalul Cornoiu, îndesat, cu, pieptul plin de decoraţii, cu părul şi. mustăţile sure tunse ca peria, se apropia marţial. Auzise numai ultimul cuvînt şi, convins că îl priveşte, era măgulit.

— Sper că nu vreţi să plecaţi pentru că ara venit eu ? strigă dînsul jovial. O fi el gelos maestrul, domniţă Eva, dar eu tot declar că eşti cea mai drăgălaşă soacră din România mare !

— Astîmpără-te, Alecule ! interveni avocatul. Nu uita că şi eu am luptat pe front şi încă la artilerie !

— Degeaba, generale ! Sînt veterană ! rîse d-na Rotaru. De două ori soacră !

— Parcă nu te-am dansat anul trecut la nunta băiatului ? se umflă Cornoiu. Sînt dansator vechi, domniţă ! Am dansat şi la nunta d-tale !

— Atunci plec liniştită ! sfîrşi Eva depărtîndu-se cu Rotaru şi lăsînd în urma lor o dîră de voie bună.

— Nostimă femeie ! murmură generalul clipind visător, după o mică tăcere, urmărind-o din ochi cîţiva paşi.

D-na Cornoiu îl măsură cu o mirare batjocoritoare, apoi sise cu admiraţie ostentativă :

— Dar şi Rotaru, un bărbat şi jumătate !

Pe toate feţele înfloriră mici zîmbete discrete.

D-na Rotaru era agitată şi puţin nervoasă. Logodna o sxcîia oricît voia să se stăpînească. Se serba împotriva voinţei ei şi a lui Rotaru, chiar şi â Drugenilor. Cu toţii socotiseră că, de vreme ce după Crăciun urma să se celebreze căsătoria cu fastul cuvenit, o logodnă oficială nu mai avea rost. Incăpăţînarea tenăndm Drugeanu, secondat şi

Hde Corina, a biruit şi bătrînii au trebuit să capituleze. Ca orice mamă grijulie, d-na Rotaru a încercat să atragă, atenţia, fetei că asemenea încăpăţînare nu e promiţătoare pentru viitoarea lor căsnicie. Corina a. răspuns rîzînd : „Ce are a face, iubito ? în clipa cînd nu ne-om mai înţelege, vom divorţa şi gata!" Răspunsul a consternat pe biata marnă, dar n-a insistat. începuse să se obişnuiască cu nedelicateţea copiilor ; o atribuia, destrăbălării ce s-a abătut asupra tineretului după războiş şi împotriva căreia kipta părinţilor e neputincioasă.

Şi căsătoria cu Teofil Drugeanu a fost pusă la cale de Corina singură,, încît părinţii, vrînd-nevrînd, au trebuit să accepte. Desigur,. Teofil nu era o partidă rea. Fiul cel mai mic al fastului primar general, drăguţ şi simpatic şi muncitor, conta printre tinerii de viitor. Era azi, la vîrsta de abia treizeci, de ani, secretarul şi conducătorul' biroului avocaţial al fostului ministru Belcineanu care i-a fost profesor la Universitate, îl iubea foarte mult şi alături de care făcea politică foarte activă în partidul naţional. ˇ D-na Rotam ar fi avut alte planuri.. Dar, din moment ca Corina **a** ales, n-a schiţat nici un gest de opunere. Ceea ce o 6păimînta însă era numai constatarea că nici pe cel ales de ea nu-l iubea sau îl iubea într-un fel cu totul straniu, într-o zi, cînd Rotaru i-a făcut a aluzie în privinţa asta, Corina a replicat fără pic de sfială : „Noi cei de azi nu ne mai iubim, tuţule scump, ca pe vremea voastră de aţi rămas-amorezaţi pînă la bătrîneţe, ba încă şi geloşi* ca măicuţa rare e atît de comica cu eterna ei gelozie ! Noi sîntem lucizi şi expeditivi. Mi-e simpatic Teofil şi-l Sau, dar nu simt porniri criminale de dragul lui. Important e că ne luăm din sentiment, nu din calcul, cum fac alţii, cei mai mulţi !" Din norocire Teofil părea mai serios, cu toate că şi el se ferea de orice efuziune amoroasă, ca şi cînd i-ar fi fost teamă de ridicol...

Mai nesuferită pentru soţii Rotaru a devenit căsătoria aceasta din clipa cînd Teofil, împreună cu Corina, firește, au ales ca naşi pe soţii Belcineanu. Făcînd parte din partide politice care se duşmăneau, Rotaru n-a avut cu Belcineanu decît relaţii de suprafaţă : se întîlneau în Parlament, pe la Palatul de Justiţie, schimbau cîte-o vorbă banală, uneori discutau chiar mai mult despre lucruri fără importanţă, dar sufletește nu s-au putut apropia niciodată. De cînd apoi Belcineanu a devenit ministru, răceala s-a transformat în invidie ascunsă din partea lui Rotaru care se credea, cum îl credea toată lumea, superior atît ca inteligenţă şi talent, cît şi ca situaţie socială. Cel puţin Eva se simţea personal jicnită, pe deoparte pentru că „şi ăsta" i-a luat-o înainte lui Costică al ei, pe de altă parte pentru că, făcînd cunoştinţă la o serată cu d-na Belcineanu, aceasta n-a fost sau i s-a părut ei că nu este destul de deferentă...

— Ce facem, dragul meu, ce facem cu logodna asta ? şopti îngrijorată d-na Rotaru, după ce se depărtară puţin de grupul d-nei Cornoiu. A fost anunţată pentru ora cinci, acuma e şase, s-a adunat toată lumea de mult, dar naşii lipsesc şi preotul. Am impresia că Belcinenii înadins în- tîrzie ca să-

Bărbatul se sili s-o liniştească. Invitaţii se simt bine. Atmosfera e plăcută. Românul consideră întîrzierea ca un semn de noblețe ; de aceea o primește cu resemnare şi de la alţii. Trecînd pe lîngă ei Teofil, d-na Rotaru îl opri şi pe el pentru explicaţii. Logodnicul vîoi, zvelt, cu figura luminată de ochii negri pătimaşi, recunoscu simplu că el a anunţat pe Belcineanu să vie pe la şase, ca să aibă timp lumea să sosească.

— Atunci înseamnă că vor veni la şapte ! Perfect ! zise Rotaru zîmbind îndulgent. Cît despre preot, fii fără grijă, iubito ! Mă ocup eu imediat I

Se întoarse şi dădu cu ochii de Danci u care se ţinea veşnic prin apropierea maestrului, să-i fie la îndemînă pentru ori^e eventualitate.

— P'sne, Danciule băiete, se poate să-mi faci tu una ca asta ? îi spuse încet, luîndu-l mai deoparte. N-am vorbit noi să chemi pe părintele Nae pentru ora cinci ?

— Mie nu mi-aţi spus, maestre, păcatele mele ! se holbă desperat secretarul. Dacă mi-aţi fi ordonat, eu...

— Atunci să ştii c-am uitat! făcu Rotaru blajin. în orice caz însă acuma, din pămînt din iarbă verde, să-mi aduci un preot, ai înţeles ? Dacă nu găseşti pe al nostru, poate să fie şi altul, dar fără popă să nu vii... Aide, mină, Danciule, că e primejdie !

Danciu dispăru fericit că are prilejul să se distingă.

între timp d-na Rotaru fu înconjurată de întreaga familie Iancu Grigorescu, adică bătrînii şi tinerii. D-na Gri- gorescu — coana Aglăiţa îi

*

TitulatuF» grupărilor politice întîlnite în carte (partidul naţional, partidul democrat, partidul radical, partidul agrar ş.a.) ne sugerează **că** avem **de-a face cu o transfigurare a realităţii.** Deliberat, **scriitorul a evitat** însă **reproducerea în roman a unor** denumiri **şi situaţii avînd corespondenţe exacte în istoria vieţii politice româneşti** din **vremea sa.** Ca **orice scriitor, el a născut la** crearea **unei opere de ficţiune, „de pură retopire şi reconstrucţie". Aşa se explică de ce denumirea diverselor grupări are doar un caraeter evocator în raport eu- istoria vieţii politice, fără a permite- totuşi- identificarea: unor modele precise în** cîmpul **realităţii. lodirj.irca. cu care romancierul a respins etichetarea operei drept „roman-cronică", „roman, cu cheie", „roman de actualitate"** (în **sens gazetăresc) subliniază, şi mai mult intenţia autorului de a. plăsmui o „realitate indepen<fen-tă" de sursa primară de i-nspi- taţie, de conflictele pe care i le oiecea cai waterial viaţa reală;**

zicea toată lumea — un jandarm de femeie trecută de cincizeci de ani, fardată şi pudrată ca o mască, părul vopsit roşu aprins, plină de bijuterii ca o vitrină de prost gust, domina pe toţi cu ..ţinuta ei înţepată. Alături,. mai scund şi. slăbuţ, puţin, adus din spinare, îmbătrînit înainte de vreme deşi aveau aceeaşi vîrstă, Grigorescu părea o cantitate neglijabilă. S-a însurat din mare dragoste şi a luat pe Aglăiţa săracă lipită. Ca să' nu-şi închipuie femeia că face vreo aluzie la sărăcia, ei de acasă, el care avea terenuri petrolifere ce-i produceau multe mii de. lei pe zi, apoi şi pentru că o iubea foarte mult, nu i-a ieşit niciodată din vorbă şi a ajuns -să fie complect terorizat întîi numai de Aglăiţa. pe yrmă şi de Florentina, unica lor odraslă, măritată anul trecut· cu Radu, băiatul cel mai mare al lui Rotaru.

— Ei, nene Iancule, sper că eşti ca acasă ? îl agrăi avocatul jovial.

— Mai bine ! răspunse bătrînul cu un surîs care imediat se transformă în grimasă, trăgînd cu coada ochiului spre .nevasta-sa care-l ţinea de braţ, cum făcea totdea- tma în lume, ca o demonstraţie a iubirii şi armoniei dintre ei.

D-na Grigorescu se întunecă, îşi retrase mina de sub braţul lui şi oftă ca o martiră :

— Uite, ăsta eşti dumneata ! JJu scapi o ocazie fără să-mi'faci complimente d-astea, parei, acasă ai trăi în lanţuri... Şi doar martori îmi sînt copiii că femeie ca mine,,.

, Deluviulde tânguiri ac fi .continuat "fără a ţine seama d0„scuzele umile ale' imprudentului soţ şi nici de intervenţia împăciuitoare a lui Rotaru, dacă- în cele din urmă Florentina nu 'i-ar fi , impus scurt să înceteze. Precum Aglaia îşi teroriza bărbatul, aşa ii teroriza Florentina pe amîndoi. Radu, înalt blond,.adoptând obxctiui familiei, îşi ţinea nevasta de braţ, .drăgostos parcă -luna de miere ar fi fost fără sfîx-şit pentru ei. Vrînd sa .şteargă cu iotul urmele micii supărări, întrebă pe tatăl său clacă e adevărat ca vine şi Utalea, fiindcă-adineaori. Corina aşa se.lăuda în faţa fetelor... Rotaru nu mai apucă să răspundă. în uşa cea mare tocmai apăruse doamna şi domnul- Utalea.

3

Numele flutură cîteva clipe, ca un ecou miraculos, pe toate buzele, din om în om. Astă-primăvară, în lumea bună bucureşteană a făcut rumoare căsătoria marelui industriaş ardelean Octavian Utalea, unul din cei mai bogaţi oameni din ţară şi cunoscut antisemit, cu d-şoara Clarisa Babila, fiica foarte frumoasă a bancherului Leopold Goldstein. *

[4] în. galeria politicienilor din paginile primului capitol (logodna din casa familiei Rotarii fiind — în concepţia scriitorului — „mijlocul cel mal expeditiv de **a** prezenta o bună parte dintre personajele care vor purta acţiunea romanului **şi d**e-a închega atmosfera generală"), prezenţa lui Octavian Utalea, altminteri discretă în fabulaţia cărţii, ne îngăduie să descifrăm intenţiile autorului în raport cu retorica şovino-patriotardă a grupărilor fasciste. Inţelcgind că antisemitismul nu este decît o diversiune **a** claselor asupritoare, scriitorul reia cu consecvenţă tematica unor mai vechi nuvele ca ***i(ic Şirul, dezertor*** şi ***Cumpăna dreptăţii*** sau **a** unei piese precum ***Jidanul,*** punînd în lumină solidaritatea de clasă a celor avuţi, indiferent cărei naţionalităţi îi aparţin, şi, la polul opus, fraternizarea celor asupriţi. „Om din umbră", Utalea apare şi dispare la momentul oportun în economia romanului, respectîgd.cu fidelitate modelele de industriaşi din viaţa reală. Dealîfel, în unele proiecte literare prototipurile transpar ca puncte de reper, fcxemplu : .'.Auşnit se botează şi se însoară; cu o ardeleancă tinără şi frumoaâă. (La recepţia Rotam, apariţia ei face **senzaţie.)" *Cţ. Arh. L. >R., [ms. 3 a,'L lM-***, vezi **şi *ibid.,*** **L 112 ;** ambele" **reproduse în.Opere,** voi. **9, p, C09 şi 013.**În special erau foarte scandalizate femeile, că un bărbat atît de „bine" n-a găsit în tot vechiul regat decît o ovreică...

Utalea se oprise o secundă, calm, aruncînd în salonul vast şi plin de lume o privire circulară parcă ar fi vrut să se orienteze înainte de-a lua vreun contact. Era bine făcut, cu nişte ochi de culoarea oţelului, cu luminile reci şi pătrunzătoare, cu mici licăriri catifelate. Obrajii puţin palizi aveau o frăgezime aproape tinerească în contrast cu părul castaniu rar, foarte amestecat cu fire albe. Gura cărnoasă cu dinţii puternici, lungi, albi, lucitori se armoniza sever cu bărbia lata, colţuroasă. Fruntea înaltă, largă, era brăzdată de trei cute adînci orizontale, pe cînd de la rădăcina nasului se ridicau altele trei, scurte, verticale... îmbrăcat simplu şi îngrijit, făcea impresia de meticuloasă curăţenie trupească. Cu înfăţişarea-i virilă, energică şi hotă- rîtă contrastau straniu mîinile-i mici, albe, fine, cu degetele lungi, subţiri, delicate, mîini aproape femenine. Averea mare, dobîndită într-un timp relativ scurt numai prin propria-i vrednicie, îi dădea o siguranţă şi o încredere în sine deplină. Ca o fată răsfăţată care ştie că-i şade bine orice face, tot aşa se simţea de sigur şi Utalea în lume, convins că pînă şi greşelile lui trebuie să fie primite ca manifestări ale originalităţii care-l caracterizează.

În vreme ce tînăra şi frumoasa-i soţie, puţin emoţionată dar şi măgulită de toate privirile încrucişate asupra ei, se îndrepta spre d-na Eotaru care o primi cu sărutările şi micile întrebări ocazionale, Utalea se apropie liniştit de amfitrion :

— Sîntem numai de trei zile în Bucureşti, nici n-am apucat încă să ne instalăm, dar nevastă-mea n-ar fi admis pentru nimica-n lume să lipsească de la logodna Corinei. De aceea ţi-am telefonat ieri şi ne-am invitat. în orice caz într-un ceas bun şi cu noroc !

— Mulţumesc, mulţumesc ! zise Rotaru scuturîndu-i amîndouă mîinile. Cum văd însă mai mult trebuie să-i mulţumesc doamnei... Degeaba, noua generaţie şi în prietenie e mai solidă ca noi î... Ia stai puţin să te văd ! adaogă îndată către d-na Utalea, pe cînd bărbatul prezintă felicitările de rigoare d-nei Rotaru. Frumoasă ai fost, dar parcă te-ai făcut şi mai bine ! Căsătoria îţi priește ?Şi călătoria, maestre ! murmură cochet tînăra doamnă.

În acelaşi moment sosi valvîrtej Corina şi **o** îmbră- ţişă, gîlgîind cu glasul muiat de emoţie :

— Vai, ce surpriză şi ce mare bucurie mi-ai făcut, Babila dragă !

Fuseseră colege de clasă în ultimul an de liceu şi. au devenit prietene nedespărţite. S-au înscris împreună la universitate, mai mult ca să aibă pretexte de-a ieşi, cesa ce nu le-a împiedicat să-şi dea regulat examenele şi să ia licenţa, firește în litere, tocmai în timpul cînd Babiîa era în focul logodnei cu Utalea. Fiindcă, spre deosebire de versiunile răspîndite, Utalea a cunoscut pe Babila în casa Rotaru şi prin Rotaru a făcut primele demersuri pentru cererea în căsătorie.

— Nici nu-ţi închipui cîte am să-ţi povestesc ! continuă Corina mai potolită. Dar mai tîrziu, altă dată... Acuma e rîndul tău !

Pe cînd d-na Rotaru întrerupea efuziunile lor pentru a începe prezentările, Utalea şopti cu o uşoară imputare amfitrionului :

— înţelesesem că e vorba de o logodnă intimă, în familie, altfel, spun drept, cu toată părerea de rău...

— Dar sîntem în familie, dragă prietene ! protestă candid Rotaru. Adevărat însă că familia e cam numeroasă. Ce vrei ? Garda veche şi-a făcut datoria către ţară !... Eu ştii cîţi am — şapte ; ci bine, nici părinţii logodnicului nu s-au lăsat mult mai prejos...

*'■ Bătrînul Anton Drugeanu, o figură blîndă, rotundă, inofensivă, se mira puţin că nu s-au cunoscut cînd a fost primar, cu cîţiva ani în urmă, apoi începu să-şi laude cei şase copii, toţi mari, aşezaţi pe la casele lor, afară di» Teofil, cel mai mic dintre băieţi, şi de fata cea mai mică, Gafina, prietenă cu fata a doua a lui Rotaru, cu Angelica.

Pe cît era Drugeanu de bonom şi vorbăreţ, pe atîta de rezervată părea soţia lui, Paulina, o femeie trecută, r;r- cată şi foarte mîndră de superioritatea ei genealogică, fiind descendenta unei familii cu hrisoave de la Petru Rareş. Azi în special a suferit mult din pricina familiei Iancu Gfrigorescu pe care, deşi îi ştia bogaţi putrezi, îi disprețuia ca pe nişte oameni de origine cu totul obscură. La dejunul oferit,des Rotaru. pentru a închega r«-iaiiunile între familiile menite să se înrudească prin lor;» «lna ce se făcea, d-na Drugeanu a stat tot timpul întţepată, abia a scos cîteva vorbe şi s-a uitat la Grigoreştii, inclusiv Radu, pare-ar fi fost transparenţi. Grigoreştii, evident, au observat şi s-au ofensat. îndată după-masă coana Aglaiţa s-a retras eu Iancu într-un colţ. şi l-a bodogănit că se lasă călcat în picioare în loc să dea o replică de să priceapă şi cio- coaica şi să nu mai îndrăznească să ofenseze nişte oameni cumsecade...

Cînd Rotaru i-a prezentat pe Utalea, cl-na Drugeanu **a** răspuns cu un „îmi pare bine'' atît de amar parcă ar fi avut cliinină în gură, vrînd să arate că n-o impresionează ariviştii chiar cînd au reuşit să îngrămădească mult» milioane...

4

în timp ce grupurile se strîngesu din nou după afinităţi şi convorbirile dibuiau să se înfiripeze, pe uşa mar» intra, parc-ar fi fost împins din urmă şi totuşi ţanţoş, un domn tînar, înăltuţ, îmbrăcat într-un sacou sur închis, cu faţa negricioasă dungată de spiîncene stufoase ce se îmbinau deasupra unor ochi seînteietori, cu părul negru pieptănat lins pe spate descoperind o frunte largă fră- mîntatfi înainte de vreme. Se opri, luîndu-şi seama parcă, după trei paşi, şi se uită neliniştit în dreapta şi stînga, ca omul care trece din întunerec la lumină şi are nevoie d« un mic răgaz pînă să se adapteze.

D-na Rotaru începuse un schimb de păreri cu **d-na** Drugeanu despre impertinenţa servitorilor de azi, îngrijorată însă acuma mai ales din pricina preotului care nu sosea, gîndindu-se că Costică, preocupat cum e, nici. nu l-o fi vestii, încît s-ar putea să nu-l mai găsească deloc şi şi iasă o harababură din toată logodna. Văzînd pe noul-venit, se îndreptă spre dînşul amical :

— Va să zică te-ai răzgîndit, domnule Pahonţu !... îmi pare foarte, foarte bine, numai că trebuia să aduci şi p* doamna...

— Ştiţi că am obiceiul să fiu sincer totdeauna, zise Pahonţu cu un glas aspru, hîrîit, care părea de împrumutat, aşa de puţin se potrivea cu întreaga-i înfăţişare. H-vn venit pentru logodnă. V-am felicitat pe d-voastră de ***ic-f%*** pe logodnici, i-axn îmbrăţişat, dar ceremoniile nu mă ispitesc şi nici, mai ales. raondenismul... Am venit niunai cu iluzia că voi putea face maestrului o comunicare de foarte mare importanţă !

— Dacă e politică, mai bine lasă pe mîine, domnule Pahonţu... Te rog ! făcu d-na Rotaru drăguţ.

Pahonţu răspunse cu o resemnare superioară :

— In clipa cînd am deschis uşa salonului mi-am dat seama că am venit în zadar. Era prea tîrziu. Dar cel puţin, dacă tot am intrat, am să iau o oră de întâlnire pentru mîine... Cine e domnul cu care vorbeşte maestrul ? a'dăogă apoi cu alt ton.

— Nu-l cunoşti ? se mira gazda. Se poate ?... Utalea !

— A, cel cu milioanele şi cu ovreica... Nu pot să sufăr pa oamenii ăştia, cu atâţia bani ! mormăi dînsul mohorît, aproape încruntat.

■<•■ D-na Rotaru zîmbi indulgent. Toma Popescu-Pahonţu era un familiar a cărui originalitate nu numai se tolera, dar se admira şi se încuraja de toţi ai Casei începînd cu Rotaru. Figura printre secretarii onorifici, cu toate că în anii din urmă nici n-a mai dat pe la Palatul de Justiţie şi avea în birou o situaţie superioară, ca un fel de aghiotant[1] politic cu toate ca nu făcea parte din partidul patronului şi din nici un partid. Publica uneori mici studii, mai ales-polemice şi totdeauna virulente, despre felurite chestiuni la ordinea zilei, prin anume reviste, iar prin ziare, unde i se permitea, critica, zeflemisea, distrugea în arti-colaşe vii şi pasionate tot ce se făcea, reclamînd stăruitor oameni noi la vremuri noi şi ţară nouă. Activitatea aceasta i-a creat prestigiu şi multe simpatii în rîndurile tineretului intelectual care, dinamic prin fire şi dornic de ceva nou, se înăbuşea în mlaştina vieţii cotidiane fără avîntuxi, ucigătoare de energii, nivelatoare prin materialismul sto- ţnacului.—- cum sublinia Pahonţu necontenit în orice ocazie, nu . numai în scris. Avea treizeci şi trei de ani.

Rotaru, într-un grup cu Utalea, Corneanu şi consilierul Florescu, întorcîndu-se întîmplător şi zărind p«
Pahonţu de vorbă cu nevăstă-sa, se îmbujoră de o undă de bucurie. Peste două momente îi strînse mîna cordial.

— Bravo, Tomiţă !... Eram sigur că n-are să te rabde inima să nu vii !... Domnule Utalea ! continuă apoi cu căldură. Iacă, să-ţi prezint pe prietenul Popescu-Pahonţu, un mare revoltat, dar mai mare gazetar, din nenorocire fără gazetă !

Utalea, ca toţi oamenii de afaceri, cultiva din instinct presa. Se uită la Pahonţu lung, examinîndu-l cu interes şi, după o mică tăcere, în vreme ce ceilalţi surîdeau amical, zise tatonînd parcă :

— Numele mi-e cunoscut... Am citit, îmi amintesc, ceva interesant semnat Pahonţu. N-aş putea preciza nici unde, niei cînd, nici măcar ce, dar numele m-a frapat. Mi s-a părut un nume ciudat, oarecum predestinat...

Sfîrşi cu o umbră de jovialitate rece. Pahonţu, în primul moment, văzîndu-se atît de cîntărit din ochi, se burzului ; cuvintele însă îl măguliră. Dorea pătimaş să fie cunoscut, mai cu seamă în lumea bună, întocmai ca un poet revoluţionar. Utalea îi apăru deodată alt om, în orice *caz* inteligent. Răbufni cu amărăciunea revoltatului profesional :

— Mulţumesc şi pentru atîta, onorate domn... Nu mă sfiesc să spun că mă cred un om capabil cel puţin să judec cu capul meu. Ei bine, eu n-am loc în presa română, domnule Utalea! Pentru că în presă se caută slugi, nu oameni !

Pe faţa lui Utalea apăru o pîlpîire de surîs, mai ironică :

— Aşa e totdeauna şi pretutindeni, domnul meu ! Mîine sau poimîine, cînd vei avea ziarul d-tale, fiindcă îl vei avea, sînt sigur, vei căuta şi d-ta tot slugi care să scrie cum vei gîndi şi judeca d-ta. Cineva trebuie să comande, dragul meu domn, nu numai la armată ci în orişice întreprindere, altfel mergem la anarhie şi la faliment!

Pahonţu porni să se explice şi discuţia se animă. Ro- taru vru să-i ia apărarea cînd din spate auzi glasul discret al lui Danciu : „A sosit preotul". Şovăi. Ar fi vrut să vorbească el întîi cu popa, să-l puie în curent. Era prea tîrziu. Bătrînul tocmai se plîngea gîfîind d-nei Rotaru că nu i-a spus nimeni nimic pînă adineauri, că altfel el ar fi venit de mult... Rotaru se apropie totuşi şi, ocolind privirea mai mult ironică decît de imputare a Evei, curmă explicaţiile :

— Bine, părinte, lasă, nu-i nimic !... Numai să nu lungeşti slujba prea-prea că lumea e nerăbdătoare... Dar ce să te dăscălesc eu ? Să faci, părinţele, cum are să-ţi poruncească domniţa mea, înţelegi ? În chestiile astea dumneaei e stăpînă !... Adică numai în astea ? continuă luîn- du-şi seama cu o privire penitentă spre Eva. în toate e stăpînă,. părinte !

— Apoi e-aşa e bine, confirmă preotul cu înţelepciune.

5

Beicineraii veniră întovărăşiţi de d-na Iuliana Teleman, mare doamnă de onoare şi nedespărţită prietenă a d-nei Beîcineanu, deşi mai în vîrstă cu vreo cincisprezece ani.

Fiind aşteptaţi, intrarea lor făcu o linişte de cîteva clipe. Beîcineanu o privi cu un gest de deferenţă specială şi se simţi foarte măgulit. Era vanitos şi plin de încredere în proprille-i calităţi, socotindu-se superior tuturor oamenilor politici. A intrat în politică imediat după războiu. S-a înrolat în partidul naţional, nou şi la modă atunci, unde modestul asistent universitar găsea mai uşor acces la posturile de comandă. Printr-un sectarism violent şi gălăgios a devenit repede cunoscut, urît şi temut. Extrem de muncitor, poseda vaste cunoştinţe în toate domeniile politice de care ştia să se servească cu mult efect. Azi, la patruzeci şi cinci de ani, era profesor la facultatea de drept şi de două ori fost ministru. Părea mai tînăr cu părul negru fără un fir alb, cu mustaţa retezată englezeşte, cu privirea fixă, iscoditoare, înăsprită de nişte ochelari cu ramele groase. O aroganţă calculată să-i sporească demnitatea îi dădea o înfăţişare antipatică deşi se străduia, mai ales în saloane, să se facă iubit printr-o afabilitate exuberantă. De origine modestă — tatăl său fusese un sărman funcţionăraş la căile ferate — îi plăcea să pozeze în senior ; de aceea s-a însurat tîrziu, în ajun de-a deveni ministru, cu Cristiana Tomşaj mult mai tînără, dintr-o familie mare şi cu zestre mare...

, Poate emoţia aşteptării sau poate numai întîmplarea a făcut ca prezentările să ia aspectul unei ceremonii pom- poa.se care mai tîrziu gazdelor li s-a părut comică şi chiar .le-a indignat puţin. În timp ce doamnele s-au îmbrăţişat cordial cu d-na Rotaru. iar Rotarii cu Belcineanu, lumea s-a strîns cerc în jurul lor, în mijlocul salonului, şi Rotaru, ca un nomenclator, a început să pronunţe numele celor ce se. apropiau, în vreme ce d-na Rotaru, deşi îşi dădea seama de situaţie,' zîmbea întruna fals şi amabil, parcă şi-ar fi' pus o mască...

Pe cît era de amabil Belcineanu, strîngînd toate mîinile şi risipind cuvintele calde către bărbaţi şi complimentele către doamne, pe atîta soţia lui, sprijinită pe braţul d-nei Teteman, se arăta de rezervată, drămuindu-şi chiar privirile cu o parcimonie farmaceutică. Numai cînd apărea vreo cunoştinţă se înviora pentru cîteva clipe. Astfel provocă mici nemulţumiri care tulburară buna dispoziţie. D-na Drugeanu, cu toate că s-a întreţinut cu ea mai mult, rămase posacă pentru că nu a îmbrăţişat-o ca pe d-na Rotaru. Baremi coana Aglăiţa se făcu Dunăre cînd d-na Belcineanu nu catadicsi nici să-i întindă mîna şi ceru în şoaptă bărbatului ei să plece imediat acasă, că nu mai poate suporta atîtea ofense.

Belcineanu tocmai aruncase cîteva drăgălăşii d-nei Uţalea (căreia şi d-na Belcineanu i-a dat mîna cu o curiozitate totuşi reţinută) şi se pregătea pentru un mic apar- teu cu Utalea, cînd Rotaru rosti numele lui Pahonţu, sdăo- gind emfatic şi glumeţ.

— Presa, domnule Belcineanu !

Naşul abia îşi stăpîni o tresărire. Cît a fost ministru şi chiar pe urmă în opoziţie unele ziare l-au hărţuit cu o persistenţă exasperantă, încît a ajuns să aibă o spaimă instinctivă faţă de gazetari căutînd în acelaşi timp totuşi să se arate nepăsător... Se uită la Pahonţu. Nu-l cunoştea, dar vrînd să fie amabil, îi zise :

— După înfăţişare am impresia că te cunosc... Trebui« să te fi întîlnit pe la Cameră... Nu ştiu dacă eşti dinţi"« cei ce m-au atacat sau...

Pahonţu, înciudat că nu-l ţinea minte deşi Î-» **mai** fost prezentat, întrerupse cu mîndrie î

Nu, excelenţă ! EuVnumai v-ăm disecat puţin leg«« minel.br! .

,..;.,, .Belcineanu avea mare slăbiciune să i se zică „domnule ministru" sau „excelenţă", în special în opoziţie. Pahonţu era primul care i-a făcut plăcerea. Reluă rîzînd.

— A, am înţeles nuanţa : disecat, nu atacat... Dragă Cristiana ! continuă către nevastă-sa, care nu mai scăpa de d-na Cornoiu. Trebuie să cunoşti şi tu pe domnul...

— Pahonţu ! complectă Toma ghicind din ezitare că nu i-a reţinut numele.

— Da... E ziarist şi a disecat legea minelor !

Cristiana întoarse spre Pahonţu nişte ochi verzi, ficşi, distanţi, cu privirea stranie care fermeca şi îndepărta în acelaşi timp. Dădu din cap aproape imperceptibil. El sa înclină ceremonios. Cînd se îndreptă întîlni iar privirea care însă acuma era rece de parcă nici nu l-ar fi văzut, încrucişarea privirilor n-a durat decît o frîntură de secundă căci d-na Belcineanu s-a reîntors simplu către d-na Telemafr să continue convorbirea. Pahonţu însă mai rămase o clipă cu ochii ţintă la ea, fascinat şi revoltat şi ruşinat În urechi îi răsuna, ca şi cînd nu s-ar fi întrerupt deloc, glasul lui Belcineanu, bariton energic :

— Poate să ne împăcăm la legea administrativă, domnule Pahonţu, auzi, dacă voi fi eu la Interne, cum e probabil, cînd vom veni la putere... Nevastă-mea a fost foarte afectată de campaniile ziarelor. Eu sînt oţelit. Nu mă orientez după presa totdeauna interesată, mai mult sau mai puţin, ci după conştiinţa mea curată şi onesta. Dealtfel numai asta e important ! Cît timp conştiinţa mea e împăcată,. îmi urmez calea fără.şovăire, cum comandă datoria...

. în centrul atenţiei ajunseră în sfîrşit logodnicii. D-na Roţaru,. secondată de d-na Cornoiu, terminase pregătirii« şi.preotul începu mica slujbă în mijlocul indiferenţei generale, ,T.oa.tă lumea vorbea, glumea, rîdea. Singur Teofii asculta cuvintele preotului cu o smerenie care-i îmbujora faţiu Era singurul adevărat credincios din toată lumea car» «e imbulzea gălăgioasă în jurul lor,..— Bine că ţi-ai mai adus aminte şi de noi ! zise roşind Mir cea Tolontan către Pahonţu care, în timpul slujbei, trecu spre colţul unde se retrăsese cei cîţiva tineri poftiţi ca să fie şi dansatori pentru cazul cînd fetele ar avea capriciul să danseze. Credeam că te-au acaparat de tot mărimile...

— Dacă aţi şti cît mi-e de silă ! făcu Pahonţu cu un aer într-adevăr abătut şi ridicînd ambele braţe ca o protestare.

Mircea Tolontan avea un cult pentru Pahonţu. Era de o modestie feciorelnică şi chiar în înfăţişare avea ceva delicat femenin. Roşea pînă-n vîrful urechilor la cea mai uşoară emoţie şi emoţie îi dădea cel mai mic lucru. Tatăl său căzuse în Ardeal, la începutul războiului. A fost crescut de maică-sa, într-o adoraţie fără seamăn, ca o fetiţă. Harnic şi deştept, ştia mai multă carte decît toţi secretarii lui Rotaru... întrebă şovăitor :

— Cunoşti pe băieţi ?

— Pe Spulbereanu de mult î zise Pahonţu scuturîn- du-i mina prietenește.

— Eu sînt Caliga ! se prezintă cellalt simplu. Admiratorul d-tale !

Amîndoi erau buni prieteni cu Teofil şi invitaţii lui. Se aflau întîia oară în casa Rotaru, fiind însă obişnuiţi în familia Drugeanu ; Caliga făcea chiar puţină curte d-şoarei Gafina, cu aprobarea mută a d-nei Drugeanu care, după numele străin, îl bănuia a fi de neam şi în orice caz un tînăr eminent dacă la treizeci de ani a ajuns inginer la „Mica". Dealtfel el însuşi se aprecia foarte, se ţinea cam ţanţoş şi, vrînd să pară mai distins, căci altfel nu prea îi şedea bine, purta o mustaţă fină cu vîrfurile mici cîrligate în sus... Spulbereanu, scund, îndesat, cu figura rotundă zîmbitoare, a fost coleg de clasă în liceu cu TeofiL Părinţii lor, cu vechi legături de prietenie, activau în acelaşi partid politic. Medic proaspăt, lucra împreună cu tatăl său care avea o clientelă veche şi numeroasă, singura moştenire ce-i putea lăsa.

— Sper să ne mai întîlnim în condiţii mai prielnice, murmură Pahonţu strîngînd mîna lui Caliga.

în aceeaşi clipă cineva din grupul ceremoniei, prin- tr-un sîsîit prelung, reclamă puţină tăcere. Zgomotul se potoli atrt de brusc încît un răstimp se auzi limpede glasul preotului mormăînd, maşinal cuvintele sfinte care astfel pierdeau orice urmă de taină. Apoi treptat zumzetul de conversâţii cu chicote şi glume îşi reluă stăpînirea...

Pahonţu, amărît, tăcea. Simţea mereu stringerea **de** inimă care-i prevestea sau îi intensifica nemulţumirile sufleteşti. Toate i se păreau puse la cale să-l micşoreze, pînă şi recomandările lui "Rotam de a cărui dragoste n-avea nici un motiv să se îndoiască. Se gîndea neîncetat că trebuie să plece, că el nu e făcut pentru viaţa de salon falsă, ipocrită unde nimeni nu spune ce crede şi nu crede ce spun alţii, şi totuşi nu putea pleca pentru că tocmai viaţa aceasta îl hipnotiza şi o rîvnea cu patimă...

„Ei, acuma ce mai stau ?" se întrebă iar, după terminarea slujbei, cînd lumea se îmbulzea la felicitări.

împreună cu întrebarea însă îl frămînta gîndul că trebuie să fie civilizat, să spuie un cuvînt logodnicilor, părinţilor, naşilor... Rămase printre ceilalţi tineri care tocmai hotărîseră să mai aştepte pînă se vor potoli felicitatorii prea zeloşi.

Mai alături d-na Cornoiu dădea asalturi d-nei Tele- man s-o convingă despre marile calităţi militare ale lui Alecu. Doamna de onoare,

cu cîteva fîşii cochete de păr alb în frizură, se apăra încercînd să schimbe vorba şi reuşi în cele din urmă să povestească graţios o scenă idilică din copilăria principelui moştenitor, la care a asistat şi ea şi pe care a povestit-o de zeci de ori pretutindeni, ridicînd des ochii spre cer, cucernică şi transfigurată, cum făcea de cîte ori pomenea despre familia regală. D-na Cornoiu asculta cu respectul de rigoare, dar se uita mereu împrejur să vază dacă observă cineva intimitatea ei cu palatul. în- tîlnind ochii lui Pahonţu, exclamă încîntată :

— Vino, domnule Pahonţu, să te prezint... D-ta, ca gazetar, ai să...

Am avut plăcerea să cunosc pe domnul — întrerupse d-na Teleman sever, întrerupîndu-şi povestirea şi îndreptîndu-se spre grupul Belcinenilor, urmărită însă de aproape de d-na Cornoiu care voia să afle cu orice preţ sfîrşitul sceîiei princiare

.Pahonţu nu mai avu timp să se supere. O tavă cu tradiţionala şampanie şi pişcoturi sosi în sfîrşit în colţul tineretului, urmată de logodnicii doritori să mai ciocnească şi cu cei de seama lor după ce bătrînii i-au copleşit da urări şi sfaturi şi glume cu atît mai pipărate cu cît vîrsta glumir torului era mai înaintată,

— Eu n-am să vă mai felicit, izbucni Pahonţu ca şt cînd ar fi vrut să se răcorească. V-am hiritisit ieri cînd credeam că nu voi lua parte... Dai' fiindcă sînt aici, aide să te mai îmbrăţişez o dată, Teofile ! Tu eşti un om şi mi-eşti drag ca un frate !

Se sărutară pe amîndoi obrajii şi logodnicul răspunse :

— Sînt mişcat, dragă Toma, tocmai pentru că îmi spui tu cuvintele astea... Fii sigur că n-ara să le uit niciodată !

Pahonţu apucă mîna stingă a logodnicei, care ciocnea vesel cu ceilalţi băieţi, zicîndu-i familiar :

— Stai, mîndră cu ochii verzi, să-ţi mai sărut o dată mînuţa pentru că ai avut inspiraţia să alegi pe cel mai bun băiat !

— De unde ştii că nu sînt şi eu cea mai bună fată ? rîs« Gorina provocător.

— Eşti, Corinel, sigur că eşti ! strigă însuşi bătrînul Hotaru care, apropiindu-se, a auzit replica fetei. Şi cea mai drăgălaşă, şi cea mai iubită...

Gorina, fără a se întoarce, complectă : • •— Păcat numai că sînt prea puţin sentimentală şi prea mult cinică !... Nu-i aşa,.tuţule ?

••' Rotaru, atins de ironia Corinei de faţă cu lumea străină; se întunecă dar răspunse tot zîmhitor : .... . • —' În orice eaz n-ar fi rău

Logodnica îşi dădu seama de necuviinţă şi, ea să-l tapaee, se agăţă de gîtul lui, răsfăţîndu-se :

— Tu eşti cel mai dulce părinte din lume, tuţule scump, dar ai rămas cu idei de la patruzeci şi opt î» unele privinţi şi mai cu seamă în ce priveşte dragostea.« Adevărat ?... Recunoşti ?

' '—"Dacă voi afi depoetizat-o şi o începeţi unde ar tre-l bui să sfîrşească ! zise Rotaru înmuiat. ••'■■" •

Totuşi stăruia în âer o umbră pe care toţi 6 simţeau. Pahonţu se crezu dator să interyie cu obişnuita-i emfază i , —r Poaţe că maestrul are dreptate, cel puţin pînă la un

punct... Noi sîntem mai
grăbiţi şi. sinceri pînă la bru-
talitate, fiindcă brutal' a fost
şi timpul care ne-a crescut

;Adolescenţa noastră, epoca poeziei şi a romantismului sentimental, s-a pierdut în experienţa războiului, iar tinereţe* ni se scurge în perioada aceasta oribilă de nici pace nici război, ucigătoare de elanuri ori născătoare a a unei lumi noi. Viaţa asta ne-a depoetizat şi pe noi cum s-a depoetizat ea însăşi. Noi nu mai putem visa la lună ca odinioară cînd viaţa te ducea spre groapă în car cu boi. Ritmul existenţei s-a accelerai ameţitor. Maşinile devorează timpul şi timpii; pe noi. Se zicea că în amor numai preliminariile sînt frumoase. Ei tine, s-au dus vremurile preliminariilor. Pînă şi ardelenii au renunţat la pertractări. Esenţa, esenţa e deviza noastră şi oroarea de minciuni…

— Destul, destul! Ne-am lămurit ! strigă Rotaru copleşit de lavina verbală. Cunoaştem lucrurile astea, dar căsătoria e altă poveste !

— În căsătorie sînt doi, zise Teofil cu e seriozitate care părea comică, dar fericirea depinde de unul, de cel care iubeşte şi înţelege şi codează. Iar acela, în cazul de faţă, sînt eu !

— O, o, o ! făcu batjocoritor Corina. Vezi, mititeluie, tâ nu te îmbolnăveşti de modeştie !

Tinerii se împrăştiară să prezinte felicitări. Pahonţu şovăi un moment, apoi renunţă ca şi cînd i-ar fi fost frică. Profită însă că se găsea în patru ochi cu Rotaru şi-i ceru întîlnire pentru mîine dimineaţă să-i spuie ceea ce **a** avut credinţa neroadă că i-ar putea spune acuma. Rotaru încercă să-l mai oprească, dar Pahonţu izbucni deodată dureros de înăbuşit:

— De aproape două ceasuri mă tortur aici, maestre ! Nu mai pot ! Dă-mi drumul!... Dacă n-ar fi fost vorba de ceva hotărîtor, poate de o întorsătură în viaţa noastră, crezi că aş fi făcut prostia să viu ?

— Bine, dragă Toma, nu te mai reţin, dacă... spuse Rotaru impresionat de emoţia lui, deşi nu înţelegea nimica.

Se învoiră să se întâlnească mîine dimineaţă şi se despărţiră cu o strîngere de mînă mută, Rotaru întorcîn- **du**-se spre grupul unde Belcineanu se afla cu Utalea şi consilierul Florescu, iar Pahonţu pornind spre ieşire. **Aproape de uşă îi trecu** prin **gînd** că totuşi ar trebui şă-şi ia rămas bun şi de la d-na Rotaru. O zări la cîţiva paşi între d-na Belcineanu şi nedespărţita doamnă de onoare.

„Nu, nu ! Te pomeneşti că..."

Pe cînd el ieşea grăbit, bombănind şi cuprins parcă de spaimă, Belcineanu, aflînd că a plecat, exclamă patetic :

— N-am noroc cu gazetarii şi pace ! Cînd dădui peste unul simpatic, iacă, n-avui timp măear să-l cunosc mai bine !

încă subt impresia izbucnirii lui Pahonţu, Rotaru observă cu căldură :

— Am convingerea că e un om de mare talent ! Leal, cinstit, franc, entuziast !... De la ţară, prima generaţie !... Inchipuiţi-vă ce-o să fie urmaşii lui, după două-trei generaţii de contact cu civilizaţia !... Regret grozav că n-am posibilitatea să-i netezesc calea succesului i

— Talentul adevărat îşi deschide singur calea, iubite maestre ! observă Utalea sceptic. Mi-e teamă însă că ti- nărui e mai mult un boem cu visuri de mărire, decît un adevărat luptător care vrea să reuşească în viaţă !

— Dacă Napoleon se năştea cu douăzeci de ani mai devreme sau mai tîrziu poate că ar fi rămas şi el un birt visător de lupte şi războaie ! replică Rotaru. Talentul are nevoie de împrejurări prielnice ca să reuşească ! Cu atît mai mult un conducător de oameni !

— Dacă Napoleon nu reuşea, n-ar mai fi fost Napoleon ! surise Utalea, continuînd apoi mai grav : Numai cine reuşeşte are talent adevărat ! Restul înseamnă simple virtualităţi de talent. Conducătorul se impune, nu aşteaptă să-l impuie alţii ! El e tot !

— El sau împrejurările care-l creează, observă Belcineanu.

— Sau destinul ! adăogă gînditor Rotaru.

7

— Trăiţi, coane Tomiţă ! strigă linguşitor portarul, după ce luase discret bacşişul, deschizînd şi închizînd.

Pahonţu se pomeni pe trotoar. O duzină de automobile aşteptau aliniate în faţa casei Rotaru, din Parcul Fi- lipesc«, casă mare, greoaie, încăpătoare, două pavilioane îmbucate unul într-altul, toate ferestrele de la parter luminate... în minutul cît îşi ridică gulerul pardesiului, se mai uită spre geamurile salonului, ca şi cînd gîndurile i-ar fi zburat înapoi acolo; apoi porni, pe jos, cu gîtul întins, cu mersul apăsat, grăbit să ajungă mai repede cu toate că nici nu ştia unde se duce.

Era vreme urită de sfîrşit de novembre. Ţîriia o ploaie foarte fină, aproape ca o negură, încît stropii nu se vedeau şi nu se auzeau, ci numai se simţeau din umezeala ce te pătrundea şi-ţi muia parcă obrajii cu sudori reci. Sufla vînt aspru la intervale capricioase pe aleiele pustii ale nobilului cartier. Din loc în loc becuri electrice, pitite în abajururi lăptoase, pluteau în văzduh legănîndu-şi necontenit conurile de lumină încît toată lumea părea că se clatină gata să se năruie sub năvala umbrelor. La încrucişări de străzi Pahonţu se simţea izbit brusc în faţă de răbufnirea crivăţului, iar pe-alocuri cîte-un val de frig îl oprea în mijlocul unui vîrtej de frunze uscate, adunate, răsucite şi ridicate pe sus, taifun liliputan care parcă se încumeta să-l înalţe şi pe dînsul în aer, să-l ducă departe, spre ţinte necunoscute...

Pînă ajunse în Şoseaua Jianu se răcori şi se linişti. îşi zise dispreţuitor că aşa îşi exagerează el totdeauna, în vremea din urmă, obstacolele şi primejdiile, numai ca să-şi menajeze lenea de acţiune. Exagerare a fost ducerea la Rotaru, ca şi plecarea intempestivă. Vrea să-

şi dea o importanţă pe care nu i-o recunosc decît o seamă de băieţi şi are slăbiciunea să-şi închipuie că toată lumea trebuie să-l admire sau cel puţin să-l găsească,interesant.

„în definitiv sînt un zero umflat şi încrezut !" conchise în gînd pentru a înlătura alte frămîntări. „Un publicist !"

Izbucni într-un hohot scurt de rîs ca un hămăit neputincios, încît un trecător întoarse capul speriat... Iuţi paşii ca şi cînd l-ar fi aşteptat cineva sau ar fi vrut să fugă de gîndurile pe care credea că le-a alungat şi care abia acuma se năpusteau mai vîrtos asupra lui. Traversă Piaţa Victoriei fără să se uite în dreapta sau în stînga, gîndin- du-se că, de l-ar strivi vreo maşină, s-ar termina toate visurile şi ambiţiile, dar zicîndu-şi, în acelaşi timp, că asta nu e decît o altă formă a laşităţii...

Amestecîndu-se pe Calea Victoriei în mulţimea dumi- necală care înfrunta şi vremea rea de dragul distracţiei, Pahonţu păşea în neştire parc-ar fi purtat o povară. Se simţea mic şi neputincios şi simţimîntul îi umplea fiinţa de amărăciune. îndoiala i se infiltra în creier ca o otravă şi-i zgîlţîia credinţa în sine însuşi, şoptindu-i că toate sforţările lui sînt zadarnice.

Era obişnuit să hoinărească pe străzile Capitalei, absent, de cîte ori îl chinuia vreo înfrîngere adevărată sau închipuită, ca să sfîrşească veşnic cu aceeaşi speranţă dîrză că trebuie să reuşească.

„N-am să mă opresc la mijlocul drumului *V* îşi zicea iar şi iar. „Mai ales acum... Mai bine mă întorc la coarnele plugului !"

Dacă n-ar fi avut credinţa fanatică în steaua lui ar fi trebuit să se întoarcă într-adevăr la coarnele plugului, ba încă la plugul altora, căci părinţii lui n-aveau în satul Uda-Argeş decît vreo cinci' prăjini de pămînt, vatra casei. Trăiau şi azi amindoi, în mai măre sărăcie. Tatăl său îşi pierduse în război piciorul drept, nu mai putea munci pe la alţii ca odinioară şi trebuia să-şi tîrască viaţa din pensioara de invalid. Pentru că n-a avut pămînt, s-a simţit oropsit şi fără noroc, şi toată strădania i s-a irosit în zadar; Fusese om harnic Vasile Popescu, săritor, îndrăzneţ, dezgheţat. Singurul băiat, Toma, cu el semăna mai mult. A încercat de toate : de aceea a rămas cu porecla Pahonţu. Cîţiva ani a fost şi la'oraş,- la Piteşti, sacagiu. Cu o gloabă prăpădită şi un butoi de împrumut căra apă pe la boieri şi-şi ţinea zilele împreună cu băiatul pe care atunci l-a adus la liceu, fiindcă-i plăcea cartea, ca să-i pregătească o viaţă mai puţin amărîtă. Pe urmă, într-o zi, căluţul a pierit şi Vasile a trebuit să se întoarcă înapoi la Uda,'împărţind cu băiatul ce-a putut lua pe pielea to- varăşului de trudă. Toma apucase să intre în clasa a patra. A continuat, îndurînd, fără a crîcni, foame şi umilinţa din belşug. Colegii îl iubeau şi-l preţuiau mai mult decît profesorii car'e-l socoteau colţuros, nătîng.

A pornit apoi să cucerească Bucureştii, proaspăt bacalaureat, cu douăzeci de ani în suflet-şi douăzeci de lei la buzunar. S-a înscris la Drept pentru carieră şi la Litere pentru plăcerea lui. Citeva poezii, inspirate de sora unui prieten, i-au cîştigat la Piteşti laudele profesorului de română, el însuşi poet cu volum. Norocul i-a dăruit în Bucureşti două lecţii, una cu dejunul în natură, alta cu chiria camerei în bani. Era un cititor pasionat. La Piteşti îi ieşise vestea că ar fi citit toată biblioteca liceului. începu să scrie mici eseuri critice pe care le lăsa la diferite redacţii, neîndrăznirid să se prezinte direct cu ele. Primul articol apărut într-o revistă efemeră îi dădu siguranţa de sine. La Terasa Oteteleşeanu, într-o seară, a întîlnit pe directorul revistei, aproape la fel de tînăr dar cu ifose de celebritate. în cîtevă săptămîni a făcut cunoştinţă cu diverşi scriitori, ziarişti, pictori, actori, şi toţi îl găseau simpatic şi interesant fiindcă scria critică şi avea curaj... în preajma vacanţei, prin sprijinul profesorului de estetică pe căre-l frecventa, a intrat la o gazetă obscură de partid, cu o leafă de mizerie şi cu obligaţia de-a scrie zilnic o pagină întreagă fie direct, fie cu foarfecele. Era fericit. Făurea planuri, toate în jurul literaturii. îşi dădu cuminte examenele. Se visa urmaşul lui Maiorescu...

Apoi a venit războiul şi a tras o dungă de sînge peste planurile lui literare. L-a început plin de entuziasm şi l-a terminat locotenent rănit de două ori, decorat pe front de trei ori şi cavaler Mihai Viteazul. După armistiţiu, rămas mobilizat, s-a apucat să citească pentru restul exa- menelor, încît la sfîrşitul campaniei din Ungaria, cînd a lepădat uniforma, era posesorul unei licenţe în drept, al soldei pe trei luni şi al unei ambiţii nemăsurate.

Totuşi se găsea dezorientat. El se pregătise pentru o viaţă normală într-o lume cuminte care însă acuma se zvîrcolea la pămînt cu aşezările ei sociale frînte bucăţi, cu ierarhia valorilor răsturnată. Pe ruinele acestei lumi mulţimea celor ce au luptat şi au pătimit, cu sufletele zdrenţuite de suferinţe, aştepta întronarea domniei dreptăţii pentru toţi. Pluteau în aer fiorii revoluţionari ai înfrăţirii universale. După anii roşii de sînge şi moarte inimile clocoteau de credinţă în pacea eternă. Se rîvnea fanatic o lume nouă, .pură, idilică. Vechii conducători nu mai aveau credit în opinia publică. Se constituiau partide noi cu simple deviz« în loc de program : „Cinste şi dreptate !" Reformatorii, salvatorii, novatorii apăreau la toate răspîntiile găsind ascultare şi aderenţi... A fost epoca de aur a demagogiei şi a oamenilor de afaceri.

Pahonţu respira din plin sentimentalismul umanitarist şi-l gusta cu nesaţiu. Setea milenară de dreptate a ţăranului răbufnea într-însul în imprecaţii de cafenea, între prieteni, contra ciocoilor. In acelaşi timp însă se simţea singur şi străin în Capitala agitată de frigurile noilor aşe- zări, cel puţin cît nu-şi avea asigurată ziua de mîine. Spaima de viaţă şi de necunoscutul viitorului îi reteza avînturile. în jurul lui se vorbea

mereu de afaceri şi întreprinderi care îmbogăţeau. Nu-l ispiteau averile. Ambiţiile lui urmăreau o glorie albă, imaculată. Se dorea admirat de o lume întreagă pentru opera lui binefăcătoare, o admiraţie dezinteresată ca a marilor savanţi, scriitori, artişti sau conducători de oameni. Pentru asta ar fi trebuit timp mult şi el era grăbit foarte ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu-i ia alţii înainte.

într-o zi s-a întîlnit cu un vag prieten de universitate, Ştefan Paulescu, care venise de la Focşani anume să ceară un loc în magistratură şi nu ştia cui să se adreseze. Lui Pahonţu parcă i-ar fi căzut un văl de pe ochi. A fi împărţitor de dreptate, iată un rol vrednic de sufletul lui. A doua zi s-au prezentat la minister şi au fost primiţi de secretarul general, magistrat de carieră, care, în stilul eroic-sentimental al momentului, le-a vorbit despre apostolat, despre România mare şi despre cinste. Pahonţu a insistat că doreşte să rămîie în Capitală fiindcă vrea să-şi dea neapărat doctoratul. Peste vreo lună a fost numit ajutor la judecătoria din Alba Iulia, iar Paulescu la Orhei. I se părea o indicaţie a soartei că a fost trimis tocmai la reşedinţa simbolică a unirii...

În Ardeal stăpînea aceeaşi efervescenţă, complicată şi cu o aversiune mai mult sau mai puţin pronunţată contra funcţionarilor veniţi din ţara veche şi priviţi ca uzurpatori în slujbele cuvenite localnicilor, mai ales cînd cei veniţi nu erau de soi. Toma Pahonţu a ştiut să se împace cu toată lumea. Şeful său era ungur, dintre puţinii care au depus spontan jurămîntul de fidelitate, cu o casă de copii, vorbind româneşte tocmai atîta că se înţelegea cu ţăranii dimprejur, clienţii de totdeauna ai judecătoriei. Pentru postul de grefier nu s-a găsit alt amator român decît un fost pădurar care scria «sm putea, aşa că judecătorul se fericea că, odată cu sosirea utoiruiui de la Bucureşti, se va pune ordine în scripte.

Cttrînd, la marele bal anual al ofiţerilor garnizoanei, Toma a cunoscut familia notarului pensionar Iacob Stoica şi a; îndrăgit pe d-şoara Virginia care atunci abia avea **Şaptesprezece** ani. A devenit mosafir foarte frecvent al Casei Stoica. Dacă n-ar fi fost Virginia, poate că ar fi renunţat mai repede şi la Alba ìulia, şi ia magistratură. îl dezgustau amândouă. Atmosfera din oraş i se părea deopotrivă de abrutizantă cu cea de la judecătorie. Dar fără Virginia nu mai putea trăi. A cerut-o de nevastă. Bătrînul Stoica a şovăit şi i-a cerut timp' ca să -mai chib- zuiască, iar tinerii să-şi mai verifice sentimentele. De dragul Virginiei, Pahonţu a mai rămas un an. în -sfîrşit bătrînul Stoica i-a răspuns că-4. vine greu să-şi înstrăi**neze** tocmai fata cea mai iubită care doreau să le rămîie toiag pentru bătrâneţe ; dacă iubeşte adevărat pe Virgi**nia,** îi propune să se stabilească în Alba ìulia, eventual să deschidă biurou de avocat, poate chiar în tovărăşie cu feciorul său Ovidiu care a şi început să aibă clienţi ; în orice caz trebuie să aştepte cu nunta pînă se va căsători fata cea mare, Elena, care se află în vorbă de un an cu profesorul Strungaru de la Aiud...

Pe Pahonţu amînările şi tărăgănarea îl exasperau. în realitate Iacob Stoica, deşi recunoştea calităţile pretendentului, avea presimţirea că Virginia nu va fi fericită, mai ales că nici fata nu părea atît de grăbită şi entuziastă cum ar trebui să fie la vîrsta ei. Dezlegarea a adus-o profesorul de la Aiud care În sfîrşit a venit ceremonios şi a cerut mina Elenei. Bătrînul n-a mai avut încotro. Au făcut o logodnă mare, comună pentru amîndouă fetele, cununia urmînd să se facă peste vreo patru luni în vacanţa Crăciunului, între timp trebuind să se complect eze trusourile şi să se instaleze locuinţele viitoarelor perechi, una la Aiud, de care se va ocupa bătrânul, cea de la Bucureşti rămânând în grija lui Ovidiu cu Pahonţu care, îndată după logodnă, a părăsit Alba Mia...

3 — GorilaLa nUntă Toma s-a dus însoţit numai de TitU Herdetea, prieten mai mare, care era şi rudă de departe cu familia Stoica. De la Herdelea au aflat prietenii că Pahonţu t-a însurat; el nu spusese nimănui nimic, nici măcar părinţilor săi...

Căsătoria însemna pentru Toma Pahonţu o fixare. K-a fost muieratic, deşi se simţea mereu amorezat. Acuma se liniştea. Blondă pură, cu o figură de madonă, cu ochii de azur de o blîndeţe serafică, Virginia era femeia ideală, soţie perfectă şi amantă ispititoare. Fără pretenţii, fără capricii, respectîndu-şi soţul pe cît îl iubea, avea încredere oarbă în inima şi în viitorul lui. Voia să-i fie tovarăşă adevărată şi sprijin în lupta vieţii. Tatăl ei îi trimitea lunar o sumă, ca să nu aibă nevoie să ceară nimica bărbatului, să nu-i fie o povară ci numai bucurie cum z fost şi părinţilor ei de cînd a deschis ochii şi pînă s-a înstrăinat. După un an, cînd Virginia a fost înstrăinată întâia oară şi cînd chiriile ajunseseră la cifre astronomice, bătrînul i-a cumpărat, în strada Pietăţii, o casă gospodărească, arătoasă şi la preţ convenabil. Primul copil a fost băiat, Virginiu, al doilea, peste doi ani, o fetiţă, Ioana. Bătrînul Stoica venea greu la Bucureşti chiar la fata lui cea mai iubită. îi era frică de Capitală ca de o Sodomit De cînd au apărut însă nepoţii, găsea dese pretexte să s* repeadă să-i vază...Pahonţu a părăsit magistratura fără să aibă nimîe precis în vedere. Va face avocatură, şi-a zis, căci bara Justiţiei oferă minunate prilejuri **de** punere în valoare **a** talentului. S-a adresat atunci lui Rotaru, pe care-I cunoscuse în treacăt ca student, înainte de războI, dar car« nu-şi aducea aminte de el, să-i fie călăuză în noua carieră. Primul mic proces, ce i-a fost încredinţat, l-a vindecat de pasiunea barei. S-a încurcat, s-a fisticii, s-ş ţsnervat... A cîştigat procesul, dar şi-a dat seama că mi şe va pasiona niciodată pentru chiţibuşeriile care alcătuiesc pîinea zilnică a avocatului. În schimb l-a cucerit pe Rotaru care l-a îndrăgit aşa de mult că l-a introdu* în familie şi l-a făcut prietenul cel mai credincios. P« urmă şi**-a** luat cu brio doctoratul cu o teză despre „Crima **politică".** A reînceput **scrisul, literatura şi** critica nuHţ măi interesau decît ca gimnastică spirituală. Avusese revelaţia între timp că politica este esenţa vieţii şi punea politica mai presus de orice alte preocupări. Totuşi a continuat şi literele şi chiar şi-a luat licenţa, dar numai aşa, ca să mai aibă o diplomă şi mai ales pentru că n-avea ce face. A încercat să activeze în vreo două partide, căutînd să-şi cîştige galoanele prin luptă directă pe teren. A trebuit să renunţe. Bucătăria politicii de partid i se părea Ucigătoare pentru elanurile intelectuale. I se reproşa tinereţea (încă nu se impusese moda tinereturilor) şi i se cerea să-şi aştepte rîndul. Avea de-a face cu şefi da suburbie el care jongla cu doctrine...

Anii însă treceau vertiginos. Evenimentele se perindau, se îngrămădeau ţinînd lumea într-o încordare chinuitoare. Oamenii trăiau într-un permanent provizorat. Atmosfera tulbure de speranţă şi nerăbdare continua, cu toate că valul umanitarist se sfărîmase de zidurile realităţilor. Nimeni nu s-ar mai fi mirat dacă ar fi izbucnit brusc un nou război sau o revoluţie sau orice cataclism. Numai ceea ce era nu putea dăinui fiindcă nu mulţumea pe nimeni...

Pahonţu trăia şi el într-o aşteptare, perpetuă. Avea credinţa că ceasul lui trebuie să sosească, deşi el nu făcea nimic pentru a-i grăbi sosirea. Dealtminteri nu-şi dădea leama ce anume ar putea să-i aducă destinul. îşi zicea mereu că va izbîndi, fără să-şi poată desluşi măcar sieşi iorma sau felul izbînzii. între prieteni, la cafenea, în redacţii, pe stradă, îşi declama,

de cîte ori se ivea ocazia, Încrederea în sine, în talentul şi viitorul său cu atîta convingere că sugestiona pe ascultători. Era privit de mulţi ca un om de valoare şi de viitor, inteligent, curajos, stăruitor. Propovăduia triumful tinereţei, slăvea virtuţile tineretului, iar tineretul se recunoştea într-însul, cel puţin un anume tineret

.Totuşi, după ce a împlinit treizeci de ani, a început să aibă momente de îndoială, mai ales cînd realitatea îi trîn- tea cîte o decepţie. Vedea că n-a făcut nimic şi nici n-are perspective. Dacă n-ar fi cavaler Mihai Viteazul, pentnî unii, sau fost magistrat pentru alţii, ar fi un simplu palavragiu sau un doctrinar de cafenea. în clipele de zbu- «lum îşi dădea seama că, în timp ce el a măcinat vorbe goale şi a. cochetat cm viitorul, alţi iv colegii lua de şcoală,, ais ajuns oameni serioşi, cu sîWaţii soM.de, respectaţi de toată lume® : unul era avocat cu mare. clientelă la Caracal, altul directorul Băncii Naţionale din Piteşti, iarăşi altul judecător la tribunalul Muscel, precum altul a ajuns asistent La ¡universitate ~ până şi Petre Lungu, învăţătorul di» satul */ui,* pe eare-î dispreţuia odinioară., azi e deputat,... Toţi i-aa fost iaJeoori şi toţi l-au întrecut în emulaţia vieţii.

în. vremea din «temă îi apărea tot mai des spectrul ratării. Poate că, din pricina ambiţiei fără. acţiune, viaţa se răzbună împotriva lui. Speranţa în surprize mîntuitoare o au fi neputincioşii pîmă la mormânt.... Inima începea a-i slrrii cumplit pare-ar fi fost strimsă cu cleşte roşite. Spaima aocasta îl cuprindea «neoart pentru un gest, an cuvînt, o privire şi îl făcea să se zvârcolească ceasuri ne- sfîrşite. Parcă din ce în ce se dezgbeocaus doi oameni într-insul : ui nul încrezător, fanatic, gălăgios, cellalt tăcut, ascuns, chinuit. Şi amândoi parcă erau străini de fiinţa lui adevărată...

În faţa Cercului Militar un glas cunoscut îi trezi din frămîntare.

— Da cei, frate, nici nu mai vezi oamenii ?

Era Titu Herdelea, înfrigurat, îmbondcarit într-un pardesiu gros, cu mâinile afundate în buzunare. *

*' Cunoscut rr.crS din paginile rom anul ui ***Ian*** şi ***Răscoala,*** Tita Berdelea este un persomaHiarat, ¿estimat să sugereze unitatea de preocupări CE stă la temelia celei mai însemnate părţi A operei rebBeniene. După cum se ştie, adesea eL îndeplineşte

rolul de ..raisonneur", de. exponent al gîhcluiilar autorului în faţa reali- lăţii înfăţişate (pentrtr a nu mai aminti de paralelismele de ordîn biografic). în paginile *Gorilei,* corespondenţele sînt plurivalente. Astfel, îndeosebi în prima parte a romanului, unele „coincidenţe-" sînt şocante pe măsură ce derulăm viaţa unui alt personaj, Toma Pahonţu, reamintindu-ne diferite date din viaţa scriitorului însuşi (ucenicia pe lîngă un „profesor e-tet", cu ajutorul căruia începe să robotească la un ziar ; locuinţa din strada Pietăţii ; gazetărie la *România.* Ia; »far» elementelor exterioare, reţin, atenţia unele idei structurale în modul său de gîndire (speranţa într-o „lume nouă, pură, idilică"; dezamăgirea tînărului în faţa realităţilor sociale postbelice etc... Diverse împrejurări de ordin familial, sînt, de asemenea, frapante. iubea părinţii, dar mai mult teoretic", p.

104 ; sau „Pînă la război, a păstrat legăturile mai strînse; după război s-a mărginit să trimită din cînd în cînd, destul de **rar**

— „A, tu eşti, bătrîne ? făcu Pahonţu tresărind. Fusei pe la Rotaru, şi-a logodit fata şi am vagabondat niiel aşa, numai cu gîndurile mele. Ştii, cine are provizii în cap, trebuie să mai consume din cînd în cînd... Te duci la redacţie ?... Ia spune, ce mai e cu politica ?

— Pe mine mă îqtrebi? zise Herdelea plictisit. Eu şliu ce ştie toată lUmea : că guvernul se pregăteşte să plece şi că regele pregăteşte succesiunea... La Rotaru ai Văzut pe Belcineanu. El putea eventual să-ţi spuie mai multe, că doar se vorbeşte că ei trebuie să vie...

Pahonţu mormăi cu o nepăsare făcută :

— La urma urmelor să-i ia dracul !... Credeam că tu ştii ceva mai nou !

— Apoi drept să-ţi spun pe mine nici nu mă prea interesează ! răspunse Titu Herdelea. Dealtfel şi de tine mă mir, că eşti băiat superior. Iar te-ai apucat de politică ?... Îi oribilă ! Nu face de noi !

— Dar cînd m-am lăsat, bătrîne ? strigă Pahonţu sfătos. La mine politica e pîinea sufletului I Degeaba zîm- bi şti. Ai să vezi !

— Bine, bine, am trecut şi eu pe acolo, mai demult, făcu Herdelea liniştit. În orice caz eu îţi urez mereu **su**ccn:; !... Servus !

Coborî grăbit pe strada Sărindar, spre *Universul*, unde era ivpnrt.iT şi ajutor de secretar de noapte. Pahonţu, ţintuit locului, se uită după el pînă ce dispăru. Zîmbetul lui Herdelea îl enerva :

„Ai trecut, bătrîne, ştiu — bombăni în sine cu superioritate. Dar, vezi, eu am şi talent !"

8

Prin Titu Herdelea a cunoscut Virginia, de cum s-a instalat în Bucureşti, familia Traian Cumpănaşu cu care **oîte-o sumă** de bani, sperînd mereu să se întoarcă la Uda **în triumf.** În realitate nu mai simţea nici o atracţie pentru Uda şi nici măcar **pentru** părinţii lui", p. 104). Raportări se pot face şi la profilul **altor** personaje (modul de gîndire al bătrînului Cumpănaşu, TeofiU Drugeanu), de unde concluzia **că,** în paginile romanului, rolul **lui Titu** Herdelea **este** deseori dublat **de** alţi interpreţi. c legat mare prietenie. Altele nici nu prea avea. Era !n bune relaţii şi cu Herdelenii, dar d-na Herdelea, fire bănuitoare şi arţăgoasă, nu se împăca aievea cu nimeni. Casa profesorului Cumpănaşu se afla şi aproape, în strada Clopotari. Fiind astfel şi vecini, cel puţin o dată pe săp- tămînă, mai ales duminicile, cinau împreună, pe rînd, cînd în Pietăţii, cînd în Clopotari, stînd pe urmă la taifas pînă după miezul nopţii şi punînd ţara la cale, ca toţi românii.

Azi eră rîndul să mănînce la Cumpănaşu. Pe la cinci după-amiazi însă Virginia s-a pomenit cu un telefon de la Pahonţu că, din motive imperioase, el trebuie să treacă neapărat pe la Rotaru unde nu ştie cît va zăbovi, aşa că ra să meargă la Cumpănaşu şi să nu-l aştepte, fiindcă »-ar putea să întârzie mai mult; în orice caz va veni şi el cel puţin s-o ia,,, Virginia era obişnuită cu astfel de telefoane. Îi concedase din capul locului libertatea întreagă, numai ca să nu şe simtă încătuşat prin căsnicie, şi Toma uza şi abuza dfc îngăduinţa ei. Mesele acestea pe el nu prea îl amuzau, socotindu-le de un patriarhalism perimat. „Nu lipseşte decît lotonul" — a spus odată.

Totuşi acuma Virginia răspunse cu un suspin : „Bine, dragă Toma !" Se gîndea să renunţe şi ea. La logodna Corinei fusese vorba $â şş ducă împreună. D-na Rotaru «a insistat mult. Pahonţu ă declarat patetic că refuză să participe la mascarade mondene. Şi iată că, în ultimul moment, se razgîndeşte şi merge, dar singur, fără ea... A crezut şi ea, cum spuneau mulţi, că Pahonţu nu o scoate îii lume din gelozie şi de teamă să nu o piardă. De cîtva timp i se părea că Toma se jenează să apară cu ea ia lume... Gîndul o durea şi o umilea.Profesorul Cumpănaşu a primit pe Virginia, ca totdeauna, cu mare bucurie. Era ardelean, din satul lui Cloşca, din părinţi ţărani, stabilit în ţară dinainte de războiu. A făcut studii strălucite la Blaj şi la Budapesta, ca bursier al Mitropoliei. Cînd s-a întors doctor la Blaj, 5. s-a părut că n-a fost primit cu destulă preţuire, s-a supărat şi a trecut în ţară cu speranţa să cucerească o ca- tedră universitară, dacă nu la Bucureşti măcar la Iaşi. I s-a dat un post la liceul din Roman şi a trebuit să accepte. Mîndria însă şi elanurile de înălţare i s-au zdrobit Era un latinist pasionat. Peste eîţiva ani s-a însurat **cu** fata unui coleg mai bătrîn şi a devenit un burghez Cuminte, conştiincios, împlinindu-şi corect datoria, înfricoşat de orice neprevăzut, biruitor prin meticulozitate în iypta cu grijile vieţii, Au avut patru copii, la intervale raţionale. Cei dintîi au murit înainte de a apuca să-i în- drăgească. Au rămas cu un băiat, Vasile, după numele bunicului din Cărpeniş, şi o fată, Cintia, omagiul profesorului de latină pentru iubitul său poet Properţiu.

D-na Compănaşu a călăuzit primii paşi ai Virginiei în cfisnicie şi a avut bucuria să o vadă curînd gospodină de- «Avîrşită... Cu trei ani în urmă însă d-na Cumpănaşu s-a atins subit, după o zăcere de numai cîteva zile. A fost o catastrofă pentru Cumpănaşu. Cu gură de moarte a lăsat pe Cintia în grija Virginiei, să-i fie soră şi mamă. Fata avea atunci cincisprezece ani. Acuma era în clasa a şaptea la Central, deşteaptă, vioaie, drăguţă, cu un aer de melancolie şi seriozitate care o înfrumuseţa şi inspira încredere oricui se apropia de ea. Acest aer îl avea, mai ac- ccntuat, şi Vasile, proaspăt student la Litere.

Cumpănaşu fu dezolat cînd auzi că Pahonţu va lipsi; nu din pricina lui, căci oricît se silea, în fundul sufletului său nu-l iubea, ci de dragul Virginiei care părea abătută, deşi încerca să se ascundă. Hotărî să aştepte pînă la nouă cu masa, judecind că ceremonia logodnei nu poate tl ira mai tîrziu, iar la eventuala petrecere Pahonţu n-are ce căuta. Pe urmă aici erau numai ei, familia, afară de un prieten al lui Vasile,

student tînăr şi el, Ion A. Ionescu. Băiat de ţăran, foarte sărac cel mai mare dintre şase copii, a fugit de mic de-acasă şi a învăţat carte muncind din greu, încît de vreo doi ani îşi mai ajută şi părinţii cu cîte ceva. Mijlociu de statură, lat în umeri, făcea impresia unui luptător, mai cu seamă că şi faţa îi era colţuroasă şi frămîntată. În toată înfăţişarea lui stăpînea energia şi o hotărîre aproape sălbatecă. Părea dirz şi m- înduplecat ca o stîncă. În ochii mic avea o strălucire ■ !it de fierbinte că îi lumina întreaga fiinţă, iar cînd rîdea sau zîmbea figura i se înfrumuseţa de bunătate şi naivitate...

Se făcu ora nouă şi trecură în sufragerie. Nici n-apucară să se aşeze bine la masă cînd soneria zbîrnîi prelung. Cintia făcu semn jupînesej să continue r—viciul şi merse ea să deschidă. Pahonţu îşi agăţă pardesiul mormăind :

— Ei, ia spune, ce s-a întîmplat de te-ai repezit să mă iei de la uşă cu secrete ?

— Am venit numai să te previn să fii mai drăguţ cu Ginia că am văzut-o mîhnită ! zise fata cu un glas care, vrînd să fie glumeţ, era mai serios.

— O, o ! exclamă Toma batjocoritor.

— în sfîrşit, cum vrei î continuă Cintia. Acuma însă poftim înlăuntru că tocmai ne aşezam... Te-am aşteptat destul...

— Uite cum mă ia fetişcana asta ! rîse Pahonţu înveselit. Parc-ai fi o soacră, dar nu ca a mea care-i bună, ci ca a ta care va sta cu tine şi va fi rea !...

în sufrageria luminoasă, după un „bună-seara" general, Toma se duse întîi la Virginia, îi sărută mîna şi-i zise mîngâietor, în auzul tuturor :

— Să nu fii supărată, porumbiţă dulce, că am trecut

{ie la Rotaru ! A fost un motiv foarte, foarte important... n orice caz să mă ierţi, porumbiţă dragă ! Mi s-a părut în telefon că ai suspinat...

— Nu, Toma, ţi s-a părut ! răspunse Virginia roşind de mulţumire. Tu ştii că eu nu te judec... Dealtfel erai liber, dacă voiai...

Cintia curmă cu o glumă emoţia prietenei, adresîn- du-se lui Pahonţu :

— Pentru că ai fost drăguţ, îţi ofer locul cel mai bun, adică lîngă mine I

Văzînd la stînga ei pe studentul Ionescu, care venea întîia oară la masă şi nu-l cunoştea Pahonţu întrebă :

— Mi se pare că sîntern doi care rîvnim locul cel mai bun ?

— Fii d-ta liniştit că eu am grije de amîndoi, replică Cintia prezentînd pe Ionescu, care se sculase în picioare. Pahonţu îi strînse mîna, iar tînărul rosti cu mare sinceritate :

— Pînă acuma v-am admirat numai după cuvintele fratelui Vasile... De aci încolo vom putea vorbi şi mai mult despre d-voastră !

După o pauză, întretăiată de zgomotul tacîmurilor, Curiipănaşu, mai lacom de politică decît de mîncare, vru să afle noutăţi de la Pahonţu care trebuie să fi auzit cîte ceva la Rotaru, fiindcă politicianii oriunde se întîlnesc, la înmormântări, la nunţi, la petreceri, nu se poate să nu puie la cale fel de fel de lucruri. Pahonţu răspunse ironic că atîta cît a fost el de faţă nu s-a complotat nimic ; poate pe urmă...

— De aici se vede clar că Rotaru nu e politician de nădejde, cel puţin pentru vremurile astea, observă Cum- pănaşu mai în glumă mai în serios.

— Apoi da, evident, se înflăcără îndată Pahonţu. Politicianul român trebuie să fie lichea sau licheluţă, altfel rămîne diletant, chiar pentru un om ca d-ta. Rotaru n-a putut fi ministru în ţara românească pentru că e mîndru şi corect pe cînd alţii... Ce să mai vorbim ?

Se întrerupse cu o strîmbătură de scîrbă şi începu să soarbă din supa care aburea... Bătrînul Cumpănaşu tocmai se întoarse, zîmbi indulgent, la Virginia, vecina lui din stînga, cînd deodată cellalt vecin, studentul îonescu, spuse simplu, cu un glas care atrase toate privirile asupra lui :

Politicianii şi jidanii sînt nenorocirea neamului nostru !

*Așa, axiomatic, poate că e exagerat, zise profesorul împăciuitor. Să nu uităm că politicianii români au ştiut să conducă destinele neamului încît am putut să ne realizăm idealul şi am ajuns o ţară mare şi frumoasă !... Pi-în urmare nu trebuie să generalizăm !

Pahonţu ridicase ochii să vază mai bine pe cel ce vorbise. Cintia îi despărţea. Profilul ei fin contrasta cu liniile aspre ale figurii de alături. Fata părea mişcată, deşi nu se uita la el. La fel părea şi Vasile la dreapta lui Pahonţu.

— Ba să generalizăm, iubite domnule profesor ! strigă Pahonţu cu glasu-i hîrîit care suna mai strident şi uneori fals. Să învăţăm a privi adevărul în faţă şi întreg, dezbrăcat de ipocriziile tradiţionale care ascund totdeauna turpitudini... Domnul a exprimat un adevăr trist într-o formulă care ar trebui să devie lozinca generală pentru dărimarea şandramalei !... Bravo, domnule ! urmă întor- clhdu-se spre Ionescu. Ai dreptate ! Politicianii sînt nenorocirea neamului !

— Şi jidanii ! complectă studentul cu o scăpărare nouă în ochi.

— Şi ! încuviinţă Toma Pahonţu mai domol, adăogînd după o secundă : Chestia ovreiască are, după mine, un interes secundar. Eu o consider o anexă a politicianismului.

— Dimpotrivă ! stărui tînărul privindu-l drept parc-ar fi vrut să-i sfredelească conştiinţa. Dacă-mi permiteţi... politicianii sînt anexa jidanilor !

Pahonţu se încruntă impercetibil. Insistenţa calmă şi îndărătnică a studentului ' se părea că-i atinge prestigiul. Criticismul altora îl indispunea, iar contrazicerile îl aţi- ţau. Totuşi zise surîzător, cu o superioritate batjocoritoare :

— Da ?... Bine. Atunci, iată, eu nu mai crîcnesc şi conced tot ce poftești !

Tînărul Ionescu urmă netulburat : • ţ—„Nu vă supăraţi că insist. Nu e politicos, ştiu. Dar e vorba de pacostea cea mai mare ce bîntuie puterile neamului nostru şi care nu poate fi stîrpită prin concesii amabile... Asta e credinţa mea, adaogă după o mică pauză, cu glasul schimbat şi încărcat de emoţie dureroasă, şi pentru credinţa asta primesc bucuros dispreţul, suferinţa, chiar moartea !

i Cuvintele lui erau atît de stranii şi izvorîte dintr-o convingere atît de fanatică încît Pahonţu însuşi abia într-un tîrziu răspunse cu un glas care părea că vrea să şteargă urmele ironiei de adineaori :

— Orice credinţă cinstită e sfîntă ! Divergenţe pot exista în privinţa unor detalii formale, dar asupra fondului nu este român care să nu fie de acord, care să nu fie convins cît de incapabili sînt conducătorii acestei îndelung şi infinit răbdătoare ţări...

Se înflăcăra şi continuă din ce în ce mai vehement: că ne lipseşte o disciplină morală, singura care poate crea Bcrederea poporului ; că partidele se înmulţesc pentru că nu sînt organizaţii politice izvorîte din întruchiparea unor anumite principii, ci simple asociaţii pentru exploatarea ţării în folosul clientelei lor directe şi indirecte ; că din pricina aceasta nu mai există interes general ci numai interes de partid care ocroteşte un clan sau o clasă în dauna întregii ţări ; din aceeaşi pricină legea e inexistentă de fapt, căci ori nu se aplică deloc, ori se aplică după obraz ; că în toate ţările cci ce au pornit războiul în condiţiile ştiute s-au eclipsat demult, lăsînd cîrmuirea pe seama celor ce au luptat, numai noi continuăm cu aceeaşi echipă de neputincioşi care, conştient sau inconştient, ruinează ţara şi viitorul neamului ; că ne-am obişnuit să trăim numai pentru burtă, fără nici un ideal, într-o laşitate scîr- navă şi cultivînd lichelismul cel mai abject...Erau obiecţiile şi criticile pe care le debita toată lumea şi acasă, şi în public, pe care mai cu seamă politi- cianij înşişi le. alimentau nu numai prin faptele lor dar şi prin acuzaţiile, injuriile şi suspiciunile ce şi le aruncat reciproc atît în discursuri sau polemici, cît şi indirect prin campanii- de presă. Pahonţu însă declama clişeele, uzate ţ?i arhicunoscute, înzorzonîndu-le cu gesturi şi epitete atît de grase că ascultătorilor li se păreau noi-nouţe şi le sor-

---

*o opera scriitorului. El are obiceiul de a-şi introduce un erou în acţiune printr-o latură aparentă a conformaţiei sale psihice, con- îraxicînd flagrant esenţei sale. Spre pildă, profilul angelic al Solomiei — autoarea dublei crime din romanul *Amîndoi* — dcru- ieazâ privirile cititorului curios să dezlege tîlcul dosarului poli- >t, bănuielile căzînd asupra alipr personaja.

Materialul documentar oferă un bun prilej de a se stabili corespondenţe cu realitatea istorică. Astfel în jurnalul său, scriitorul nota în toamna lui 1930 : „în poiitică nimic nou nu se ştie. În general se crede că Mihalache sau Mironescu vor forma guvernul. Alţii spun că în nici un caz nu vor continua naţional-ţărănişiii. Paul Prodan pariază că va fi ceva neaşteptat. Seara o ediţie specială anunţă de la Sinaia că Mihalache a spus că Mironescu va face guvernul. Nu se poate pronostica nimica cu regele" (7 oct. 1930).Nu va trece nici un an şi acelaşi autor va adăuga, tn acelaşi spirit, următoarele notaţii : ..Nu ştiu de ce, am impresia că trăim într-o epocă de nebunie generală, iar noi, România, sînlem în plină operetă. Iorga în fruntea guvernului e un fenomen de un comic aristofanesc. Dacă toate nebuniile lui n-ar avea nic-i o răsfrîngere asupra soartei ţării, s-ar putea consemna, spre a servi mal tîrziu pentru material de comedie. Din nenorocire, se p;ire că toate vor avea repercusjuni grave" (23 iun. 1931, dată cînd L. R. scria la *Răscoala).*

beau cu plăcere. Numai Cumpănaşu clătina din cap şi, cînd Pahonţu obosi şi tăcu, observă cam profesoral :

— Apoi, frate Pahonţule, uşor e să critici, dar tare e greu să clădeşti şi să creezi. Eu, recunosc, sînt bătrîn şi poate incapabil să mă adaptez lumii noi pe care totuşi o simt că se zămisleşte undeva şi care nu va semăna deloc cu cea de azi. Sensibilitatea voastră e alta. De multe ori am impresia că între mine şi copiii mei sînt neînţelegeri organice, ca şi cînd am trăi în evuri diferite şi am vorbi limbaje diferite... Totuşi eu voi crede pînă voi închide ochii, că România noastră mîndră, ca să fie deplin fericită, n-are lipsă de răsturnări, ci numai de bună rîn- duială. Nu pe ruinele trecutului se construieşte viitorul, ci pe temeliile moştenite. Fiinţa acestei ţări e plămădită din sufletele şi sîngele şi cenuşa a milioane şi milioane de înaintaşi a căror muncă şi amintire nu pot fi nici uitate, nici minimalizate. Nu e bun un guvern ? Să-l dăm jos, să vie altul, pînă ce va apare cel dorit de cei buni... (Se opri o clipă.) Dar iacă, am luat-o şi eu pe urmele fratelui Pahonţu !... N-am eu nici voinţa şi nici puterea să mă hărţuiesc cu voi... Mă gîndeam numai să te întreb, frate Pahonţule, de ce nu intri d-ta serios în politică ? Crezi că parlamentul nostru n-are nevoie de oameni talentaţi ca d-ta ?

— Parlamentul nostru ! murmură studentul dispreţuitor. Ţara se vindecă cu fapte, nu cu discursuri !

Pahonţu nu mai auzi vorbele lui Ionescu, atît de mult îl măguli întrebarea profesorului. Răspunse cu mai mare indignare :

— Ei bine, eu n-am loc în parlamentul ţării pentru care mi-am vărsat sîngele efectiv, nu la figurat ! înţelegi, domnule Cumpănaşu ? Eu sînt incomod pentru că nu tac şi...

Studentul, ca şi cînd l-ar fi obsedat un gînd greu, vorbi oftat şi cu privirea departe, dincolo de zidurile ce-i îngrădeau avîntul :

— Vremea compromisurilor şi cîrpelilor s-a încheiat ! Gînduri şi fapte noi trebuie să regenereze ţara batjocorită de toţi tîlharii !

— Bine, dragă, ai spus că vii la nouă şi acuma c **zece** ! întîmpină Rotaru pe Toma a doua zi, privindu-l **peste** ochelari, din spatele biuroului. Regret. Nu mai pot. **Trebuie** să ies cu dumnealui ! adăogă arătînd pe un domn **gras şi** cu multe inele în degete.

Pahonţu avea obiceiul să întîrzie dintr-o nepăsare boemă. Azi a vrut să fie exact şi tocmai azi vechiul prieten Barbu Doiinescu, întîlnit întîmplător în Piaţa Victoriei, l-a ţinut o oră întreagă să-i povestească nişte păţanii. Protestă exasperat :

— Nu, maestre dragă, imposibil să mai amîn convorbirea !... Domnul are să fie bun să mai aştepte niţeluş... **Nu-i** aşa, domnule ?...

Clientul surîse speriat. Rotaru se zbătu, dar trebui să cedeze. într-un salonaş, alături de cancelaria unde-şi primea clienţii, îi atrase însă atenţia să fie scurt, ceea ce făcu pe Pahonţu să exclame patetic :

— Sper că viitorul d-tale, maestre, merită o atenţie necronometrată !

— A, dacă e viitorul meu în joc, atunci, firește ! zise Rotaru ironic. Mă neliniştea cumplit viitorul, ştii, dragă Toma ! Dar dacă te ocupi tu de el, n-am nici o grije !

— îmi pare rău că mă ironizezi, domnule Rotaru, înainte chiar de a-mi cunoaşte intenţiile l făcu Pahonţu deodată grav şi ofensat.

— Intenţiile tale sînt totdeauna frumoase, ştiu, replică avocatul conciliant. Dar onorabilul de alături aşteaptă şi mă plăteşte să mă ocup de interesele lui...

Pahonţu îşi dădea seama că iar a nemerit o atmosferă de pripeală, de zeflemea şi de biurou care face imposibilă discuţia unor lucruri delicate. îi trecu prin minte să ia mai bine altă întâlnire pe diseară, să poată vorbi pe îndelete, nu subt presiunea clienţilor. Dar gura lui începuse să debiteze

cu grandilocvenţă consideraţii
banale asupra situaţiei ţării, a
guvernului, a partidelor,
asupra **trecutului şi** asupra **calităţilor**
politice excepţionale al

epoporului român care... Rotaru se silea să asculte cu atenţie şi părea incapabil. Avea în ochi o licărire de iro- J ' nie pe care Pahonţu o vedea, o înţelegea şi care îl făcea să spuie şi mai multe banalităţi. O pendulă veche bătu deodată zece, reped*: şi cu sunet vesel. Pahonţu îşi zise că desigur avocatul numără bătăile, se gîndeşte la clientul de afară şi nici nu ascultă palavrele lui. într-adevăr, peste cîteva secunde, Rotaru foarte surîzător, cu faimoasa replică din Caragiale, îl rugă să nu uite că timpul e bani, I cîteodată cel puţin. Toma continuă pînă ce ajunse, la şi- I tuaţia lui Rotaru în politica ţării, în partidul radical şi în I opinia publică, apoi drept încheiere provizorie strigă : |

— Dacă partidul radical crede că are dreptul să-ţi prefere oameni mediocri şi fără caracter, dorinţa ţării este ' să te vază şi pe d-ta la lucru !

— în ce priveşte dorinţele ţării, ştii, sînt destul de sceptic, zise Rotaru mai serios. îmi vine să cred că ţara nu doreşte decît s-o lăsăm în pace... Dar presupun c-ar fi cum zici tu. Perfect. Ei şi ! Ce ai vrea să fac ?... Să caut alt partid care să mă aprecieze mai mult ?... Acuma ? La cincizeci de ani ? Ar fi cel puţin imprudent, dacă nu ridicol... Nu, băiete ! Pentru mine s-a sfîrşit. Trebuie să rămîn consecvent ! Pînă la capăt ! Aşa e jocul !

Devenise puţin melancolic. îi făcea plăcere cînd i se spunea că e un nedreptăţit în politică, dar se şi înduioşa. Pahonţu profită de mica înduioşare şi reluă catifelat :

— Evident, numele şi gloria şi trecutul d-tale nu se pot risca în aventuri. Numai siguranţa unei reparaţii răsunătoare...

Tocmai ocazia unei astfel de reparaţii voia să i-o prezinte. Dar mai întîi îi ceru foarte solemn cuvîntul de onoare că, indiferent de rezultat, va păstra cel mai desă- vîrşit secret asupra celor ce-i va comunica. Rotaru, iar înseninat, primi jocul oricît avea aerul unei conspiraţii de foileton poliţienesc.

— Iată acuma, iubite maestre, ce se petrece ! începu Pahonţu din nou bombastic, dar şi misterios. Guvernul d-voastră e în lichidare. Mai are o lună, maximum două

de viaţă. Asta dealtfel o ştie toată lumea precum o ştie | şi succesorul d-voastră. Era suficient aseară să priveşti figura d-lui Belcineanu ca să cunoşti situaţia politică... Şitotuşi eu ştiu, din izvor absolut sigur, că nu Belcineanu cu ai lor vor guverna mîine, ci partidul democrat, adică doctorul Ionescu !*...

Rotaru rîse uşor :

— Am înţeles. Locul meu e în căsuţa doctorului...

Apoi îşi potrivi ochelarii pe nas şi continuă puţin mustrător :

— Şi ca să-mi spui asemenea combinaţii gazetăreşti, îmi iai timpul cel mai preţios !... Nu ştiu, eşti tu prea naiv sau mă consideri pe mine... Oricum ar fi, m-ai confundat, dragă băiete !

Pahonţu sări în picioare parcă l-ar fi pălmuit :

— înceteazâ, pentru Dumnezeu, domnule Rotaru, mă insulţi spăimîntător !... Mă crezi capabil pe mine de asemenea necuviinţe ? Să vin eu la d-ta cu palavre de cafenea şi să te ofensez cu propuneri copilăreşti ? Aşa de puţin mă preţuieşti ?... Ei bine, maestre, te rog să iai notă că, în cazul cînd informaţia pe care ţi-am dat-o nu s-ar adeveri, eu mă voi sinucide ! Dacă după plecarea actualului guvern nu va veni unul prezidat de doctorul Ionescu, în douăzeci şi patru de ore eu nu voi mai fi printre cei vii !

Impresionat de vehemenţa protestului Rotaru răspunse cu bunătate că nici o ştire politică nu e atît de sigură încît să-ţi poţi risca viaţa pentru ea, mai ales cînd e vorba de un viitor mai depărtat ca douăzeci şi patru de ore.

Pentru că însă Pahonţu continua să peroreze şi voind a pune capăt unei situaţii din ce în ce mai penibile, Rotaru se scuză zicînd :

— în orice caz îţi mulţumesc, dragă Toma ! Mi-ai dat încă o dovadă că mă iubeşti, dar nu pot, dragă Toma ! Nu mai insista. Ştii bine că nu alerg după situaţii politice... Sînt un om care nu-mi văd capul de muncă... în sfîrşit vorbim altă dată despre astea, mai ales că mă aşteaptă clientul...

Pahonţu vedea că-i fuge pămîntul de subt picioare, totuşi mai încercă nişte argumente dar atît de puţin convingătoare că el însuşi se mira cum poate să le rostească.

— Uite, dragă băiete, îl întrerupse Rotaru îngăduitor. Acuma n-am timp să fac cu tine dialecticism politic. Adevărat, n-am avut satisfacţii în politică, dar nici eu n-am iubit-o cu patimă mare. Mai presus de toate însă mi-e silă de aviatorii politiei, care fac salturi acrobatice dintr-un partid în altul, în goană perpetuă după un portofoliu... Eu primesc sfaturi bucuros de la prieteni, am primit şi de la tine — dar propuneri care să mă micşoreze în ochii mei proprii, niciodată ! Nu mai sînt nici destul de tînăr şi nici destul de cinic...

Toma voia mereu să-l întrerupă, să-l roage să înceteze şi nu găsea nimic şi asculta cu nişte ochi disperaţi. Tot timpul şi-a dat seama perfect că ceea ce spunea dîn- sul într-adevăr nu poate fi crezut şi că a făcut o prostie închipuindu-şi altfel... Şi totuşi ce speranţe îşi clădise d pe ştirea pe care Rotaru a înlăturat-o ca o glumă de cafenea ! De ieri după-amiazi a trăit într-o lume nouă, construită de imaginaţia lui. Azi-noapte, după masa de la Cumpănaşu, cu capul plin de fraze, s-a plimbat în biroul său pînă spre ziuă, închipuindu-şi viitorul şi zugrăvin- du-l atît de strălucit că-i hohotea inima. Pe urmă, cînd în sfîrşit s-a culcat şi a adormit, a trăit aievea toate visurile aprinse de flacăra informaţiei senzaţionale care acuma şi lui i se părea cenuşie şi neserioasă.

Se simţi deodată atît de îndurerat şi de umilit că nu mai ştia cum să încheie şi să dispară. Atunci, ca o salvatoare, apăru d-na Rotaru, îmbrăcată, gata să iasă. Îi trebuia automobilul; avea o mulţime de curse şi, dacă Costică i l-ar putea ceda... Tot atît de bucuros ca şi Pa-lionţu de venirea Evei care curma natural o scenă inutil prelungită, Rotara i-l oferi graţios mai ales că şi clientul avea maşină proprie... D-na Rotaru fu intrigată de mutra plouată a lui Pahonţu.

— Am avut nişte chestii politice plicticoase, îi explică soţul fără să mai aştepte vreo întrebare. Aşa e politica, numai plictiseli... Dar acuma să plecăm, Tomiţă, că m-ai ţinut destul !

— Bine, prea bine, nu mai insist, făcu Pahonţu cu glas galben. La revedere, maestre ! Te rog să consideri că nu ţi-am spus nimic. Orice indiscreţie ar fi pentru mine...

— Fii liniştit, sînt mormînt ! răspunse avocatul, adăo- gînd apoi repede, parcă i-ar fi fost frică să nu reînceapă discuţia : M-am dus... Pa, iubit-o ! Dispune de maşină cum doreşti... La revedere, corupătorule ! sfîrşi amical către Pahonţu, dîndu-i mîna şi ieşind.

Toma, în picioare, abătut, încerca să-şi compuie o figură mai senină faţă de d-na Rotaru care părea mereu intrigată. Un moment îi fulgeră prin creieri să ceară concursul ei, să-i povestească tot şi mai ales să-i arate perspectivele pentru Rotaru de-a deveni ministru foarte curind. Se abţinu. Af fi şi inelegant şi riscant.

După o tăcere nehotărîtă, d-na Eva Rotaru îi oferi să-l ia cu maşina în oraş. Pahonţu refuză amărît : ' f — Nu, mulţumesc, doamnă !... Parcă de plimbare îmi arde mie ? Aş fi caraghios 1

10

Constantin Rotaru, însoţit de doi secretari şi de clientul cu inele, coborî la o bancă unde stătut aproape o oră; pe urmă, numai cu secretarii, merse la primăria de sector pentru o jumătate de oră ; alt client îl aştepta la Ministerul Comunicaţiilor, de unde trebui să urce şi la Justiţie pentru cîteva minute ; în sfîrşit se duse singur la Cameră, la o şedinţă a unei comisii speciale, pe la ora unu urmînd să soseaască la tribunal... Şi pretutindeni, deşi mintea îi era preocupată de lucruri concrete, un glas îi şoptea cînd mustrător, cînd ca 3 ispită : „De trei ori aş fi fost ministru pînă acuma dacă..." Gîndul îl urmărea stăruitor, se mai cobora în adîncimile conştiinţei lui, apoi iar apărea la suprafaţă ca nişti băşieuţe limpezi şi tremurătoare : dacă ar fi avut noroc cum au avut alţii mai puţin înzestraţi ca dînsul; dacă ar fi fost mai îndrăzneţ fiindcă în politică nimic nu se oferă, totul se cere direct pentru cei mediocri, indirect pentru cei meritoşi; dacă, în loc să facă sacrificii, ar fi pus mai multă pasiune pentru a-şi valorifica talentul în sînul partidului ; dacă ar fi făcut mai puţine gesturi de integritate morală şi independenţă spirituală, şi mai multe manifestări de disciplină oarbă şi de admiraţie pentru sanhedrinul care împarte gradele în opoziţie, onorurile şi demnităţile la putere ; dacă ar fi ştiut să profite de prietenia-i veche cu şeful partidului, cultivînd-o subt toate formele, iar nu aşteptînd ca şeful să facă totdeauna primul pas...

În comisia Camerei cel mai mult şi mai prost a vorbit un deputat democrat, un învăţător gras, gros, negricios, într-un costum ţărănesc, parfumat. Era specialistul partidului în cooperaţie şi cel puţin viitor subsecretar de stat." Rotaru îl examină mai îndelung ca alte dăţi cînd i se păruse numai comic şi umflat şi fără importanţă.

„Şi un prost ca ăsta are să fie ministru — se gîndi cu un zimbet tulbure. Firește, dacă informaţia lui Pahonţu s-ar adeveri..."

îi părea rău că a fost cam brusc cu bietul Toma, unul dintre puţinii care-l iubeau dezinteresat. La urma urmelor ştirea lui nu e chiar aşa de neverosimilă în vremurile noastre născătoare de surprize. Politica e arta vieţii şi trebuie să urmeze sinuozităţile ei, nu să se pietrifice ori să se repete stereotipic. Lumea dorește veşnic noutăţi, chiar absurde.

„Rigiditatea e un panaş anacronic — îşi zise iar, coborînd Dealul Patriarhiei spre Palatul Justiţiei. Stai într-un partid o viaţă întreagă din spirit de consecvenţă şi ajungi ridicol, pe cînd ceilalţi..."

Se uită la ceas. Mai avea timp. Se abătu într-un res**taurant,** la întîmplare, să ia ceva la repezeală, să nu mai **aibă** grija mesei. în realitate căuta singurătatea. Gîndu- rile îl năpădeau ca un stol de păsări hrăpărețe... Un chel**ner** belaliu îi recomanda mîncări şi băuturi cu o insistenţă **de** gurmand flămînd. îl descurajă cu o comandă frugală...

Pahonţu a fost picătura de apă în paharul prea plin. **Da** aceea îl obsedează mereu el şi numai el. De fapt aceleaşi lucruri, minus informaţia buclucaşă, i le-au spus de **cel** puţin zece ani încoace toţi prietenii. Dacă ar fi ascultat de atunci sfaturile lor, azi ar fi un fost ministru cu vechime... Dacă ! Iar dacă !... îl enerva, părîndu-i-se o imputare a propriei conştiinţe, ceea ce dovedea că şi conştiinţa şi-a pierdut rectitudinea cu care se mîndrea. Niciodată n-a vrut să-şi examineze serios situaţia politică de frică să nu-şi piarză idealismul. El, spre deosebire de alţii, credea că e obligat să dea ceva ţării, nu să ceară

*

Caz **rar în procesul de transfigurare artistică, schiţa** portre**tistică a „deputatului democrat" trădează prototipul : Ion Mihalach« (1882—-1963), unul dintre conducătorii Partidului ţărănesc (înfiinţat în 1918) şi ai Partidului naţional-ţărănesc (înfiinţat în 1926), aî cărui preşedinte dealtfel a şi fost între 1933—1937»**

sau **să** primească. N-a cerut niciodată nimic, dar nici nu i s-a oferit. Prietenul lui bun, şeful partidului, nu i-a făcut niciodată nici o propunere. Nici măcar şefia unei organizaţii judeţene. Se alegea deputat **la** Bucureşti, firește cînd erau la putere... L-a durut **la** început ; pe urmă s-a consolat **cu** cîte o zeflemea. **Pînă** ce a început să se considere prea **bătrîn.** Numai bietul Pahonţu protesta cîteodată : „Cum **bătrîn,** domnule ? În politică vîrsta de cincizeci de ani înseamnă maturitatea creatoare, fiindcă abia. atunci ai des**tulă** experienţă pentru a stăpîni mulţimile 1"

„Ar fi fost bine să fi stat de vorbă cu şeful măcar o dată în zece ani şi despre ale mele !" regreta dînsul acuma. „Excesul de orgoliu devine prostie gogonată !"

Era sigur în aceste momente că şeful l-ar fi satisfăcut. Se înduioşă singur. A fost cam nedelicat cu şeful partidului. Iată o greşeală care poate fi reparată. Are să-i ceară **o** întrevedere. Nu e urgent. Peste cîteva zile... Sau şi mai tîrziu, cînd vor trece în opoziţie, ca să nu aibă aerul de solicitator întîrziat. De ce să se gîndească să-şi părăsească partidul cînd partidul nu e vinovat întru nimic de indolenţa lui proprie ?

Merse pe jos pînă la tribunal. Danciu alerga disperat pe sălile palatului căutîndu-l, iar Mircea Tolontan lua note, avînd să răspundă el întîi avocatului advers, Rotaru rămînînd să încheie dezbaterile. Preşedintele moţăia ; lumea se plictisea. Uitîndu-se împrejur şi aşezîndu-se, lui Rotaru îi fulgeră prin creieri : „Dacă aş fi fost ministru, preşedintele ar fi tresărit de emoţie cînd m-a văzut..."

Pe la cinci se duse la Cameră. De obicei îl amuza atmosfera. Azi îl chinuia o jenă ciudată. Se simţea mic şi de prisos. Strîngea mîini pe coridoare şi împărţea surîsuri sterpe. Inima însă îi sfîrîia de invidie cînd apărea cîte un mărunţel şi tinerel subsecretar de stat înconjurat şi adulat încît sărmanul abia îşi mai stăpînea îngîmfarea... Era tocmai o pauză. Primul-ministru făcuse Camerei rara onoare de-a veni la şedinţă pentru a răspunde unei întrebări delicate ce se ştia că o va pune guvernului şeful partidului democrat. După uralele nesfîrşite cu care majoritatea a acoperit declaraţia preşedintelui consiliului, s-a simit nevoia unei destinderi. În incintă rămăsese puţină lume. ntr-un mic grup, doctorul Ionescu, interpelatorul de adineaori, discuta răspunsul şefului guvernului. Rotaru se gîndi îndată : „Dacă ar fi după Pahonţu, în curînd şi doctorul va fi aclamat tot atît de frenetic..." Dădu să treacă înainte cu moţăiala din cap obişnuită ; doctorul însă, deşi nu erau în relaţii strînse, îi întinse mîna cu o afabilă şoaptă : „Ce mai faci, domnule Rotaru V

„Ce coincidenţe !" îşi zise Rotaru, corectîndu-se însă: „De fapt mi se par mie coincidenţe din pricina lui Pahonţu, altfel ar fi întîmplări obişnuite..."Ajunse în coridorul dinspre biurourile Camerei tocmai în clipa cînd primul-ministru, înconjurat de o ceată zeloasă de miniştri, parlamentari, şefi de cabinet şi ziarişti, se îndrepta leneş şi mîndru, ca un Napoleon după Austerlitz, spre ieşirea principală. înalt, cu melonul puţin pe spate, cu bărbuţa cafenie, cu ochii osteniţi, cu un demi-palton culoarea bărbii, trecea răspunzînd monosilabic celor ce-i vorbeau, uitîndu-se la cei ce salutau fără a răspunde. Cînd zări însă pe Rotaru întinse mîna fără a se opri din mers, murmurînd afectuos : „Ce mai faci, Costică ?" Rotaru fu silit să-l însoţească cîţiva paşi răspunzînd cu acelaşi ton amical şi respectos : „Mulţumesc, dragă şefule... aş fi vrut să-ţi mai vorbesc şi eu cîte ceva, dar..." Preşedintele îl întrerupse : „Vino eînd vrei şi sînt al tău, la preşidenţie..." Rotaru, cu o stăruinţă care-l mira pe el însuşi, întrebă : „Poate să fie şi azi ?" „Peste o oră! Leu revedere, Costică !"

Era încîntat şi se căia că l-a învinovăţit, fie şi numai în gînd. Şeful i-a rămas adevărat prieten, însă n-a ştiut Hă se facă preţuit... Se pomeni apoi înconjurat de oameni în ochi cărora crescuse mult pentru că şeful guvernului l-a acordat o atenţie specială...

L [11]

Vrînd să răspundă delicat la gestul preşedintelui, Rotaru se înfiinţă precis la ora hotărîtă în palatul din Calea Victoriei. Fu introdus îndată, parcă ar fi fost aşteptat. Preşedintele era singur. Pe biurou avea un dosar pe care-l închise tacticos. îi oferi loc pe o canapea, se aşează şi dîn- sul alături şi zise cu o plictiseală surîzătoare :

— Eşti nemulţumit, ştiu, Costică, şi tu... Toţi sînteţi nemulţumiţi ; aşa se cuvine la sfîrşitul guvernării.

Rotaru îşi pierdu seninătatea încrezătoare ; răspunse puţin mîhnit :

— Cred că nu merit să fiu trecut la grămadă, iubite şefule...

Astfel, aţîţat, a continuat calm dar ferm să-şi deschidă inima şi să-i înşire fără diplomaţie, ca unui prieten vechi jignirile

ce le-a suferit demnitatea lui de cîte ori a fost prilejul să i se ofere ce i s-ar fi cuvenit. Şeful a ascultat liniştit rechizitoriul. Părea indiferent şi asta întărită pe Rotaru

— .înţeleg sentimentul tău şi într-un fel îl împărtăşesc, spuse pe urmă preşedintele. Şi statele tale de serviciu, dai mai cu seamă talentul şi prestigiul tău personal te îndreptăţesc să aspiri la o întrebuinţare mai activă în sînul partidului ca şi în guvernarea ţării. Adică, fără floricele, sin - tem doar veehi prieteni, trebuia să fii ministru, şi încă de mult... Să nu crezi că de puţine ori m-am gîndit la tine, dragă Costică. Totuşi te-am lăsat mereu la o parte îfttîi pentru că mi-eşti prieten şi pe prieteni poţi să-i nemulţumeşti fără riscuri prea mari, pe urmă şi mai ales pentru că pe tine te socotesc făeînd parte din rezerva cea mare nu numai a noastră, dar a ţării întregi. Guvernările obişnuite nu reclamă genii şi nici măcar talent excepţionale, ci nişte oameni simpli, corecţi, harnici şi cu oarecare aptitudini sau experienţe gospodăreşti şi biurocratice. Astfel de activitate ţie nu ţi-ar aduce decît plictiseli şi scăderea veniturilor personale. Eu te păstrez pentru momentul cînd ţara va avea nevoie de un om superior. Nu promit nimic şi-ţi mărturisesc leal că aş dori o epocă liniştită care...

„Astea sînt sofisme ieftine", voia să-i spuie Rotaru, dar nu-l întrerupea. Vreun sfert de ceas a ascultat explicaţiile banale, urmărindu-i toate gesturile, toate sinuozităţile verbale cu sentimentul umilitor că şeful trebuie să-l creadă şi imbecil, dacă îşi închipuie că-l poate încînta cu asemenea baliverne. Convorbirea s-ar fi terminat în nota aceasta de sentimentalism diplomatic dacă Rotaru, spăi- mintat că lucrurile vor rămîne cum au fost, n-ar fi ripostat zîmbind puţin sarcastic şi puţin dureros :

— Totuşi acum, la sfîrşitul guvernării, nu la început, ca să nu bănuieşti că-ţi cer ceva, aş dori mult, foarte mult să-mi lămureşti situaţia în partid ceva mai concret, măcar pentru viitor... Din cuvintele tale meşteşugite am în- ;eîes că sînt atît de supracotat încît, în aşteptarea vremilor excepţionale, rămîn bun în gradul de soldat prost. Tu, dragă şefule, şi cei obosiţi ca şi tine de răspunderile unei guvernări tumultoase, aţi ajuns să-mi invidiaţi virginitatea într-atîta că mîine-poimîine va trebui să vă fiu recunoscător că am rămas un mameluc anonim. Am însă impresia că restul lumii nu e tocmai de acord cu noi. Fireşte, asta n-ar avea nici o importanţă. Cel mult mi-ar rezerva în orice clipă o libertate pe care altfel n-aş fi pu- tut-o reclama...

Primul ministru reluă cu un foarte discret surîs şi cu acelaşi glas leneş

— :Dragă Costică, eu te-am înţeles de cînd ţi-am în- tîlnit privirea la Cameră, pe culoar... Probabil că ai la vedere ceva şi cauţi justificări la mine. Ei bine, recunosc, ţi-am spus, există motive de nemulţumire. Cu toate astea, ca vechi prieten, îmi permit să-ţi şoptesc că n-ar fi elegant din partea ta ceea ce ar fi admisibil din partea altora. Noi, ceştialalţi, am fost şi sîntem oportunişti, alergăm după situaţii, după mici satisfacţii, pentru că n-avem alte posibilităţi de a ne realiza micile noastre talente. Tu ai o glorie pe care nu ţi-o poate spori un portofoliu ministerial...

— Dar nici nu mi-o poate scădea prea rău, rîsa Rotaru.

— Da. Probabil ! făcu şeful dînd din cap îndoielnic. Foşti miniştri se găsesc cileva sute în ţară, pe cînd avocaţi mari ca tine abia cîţiva... Aşa e ?... Ceea ce pare că vrei să faci acuma poate să nu-ţi stîrbească gloria, dar ţi-ar frînge linia de conduită generală. Pînă azi ai fost creditor în viaţa politică. În clipa cînd pentru un problematic portofoliu ministerial vei renunţa la panaşul tău, admiratorii tăi cei măi obiectivi vor avea o mică jenă. Nu mai vorbesc că ai da o lovitură partidului nostru, destul de lovit în ajunul trecerii în opoziţie... Ar fi nedelicat din parte-mi să mă îmbulzesc cu sfaturi sau să te ofensez cu promisiuni ca să te reţin...

— Douăzeci şi ceva de ani de fidelitate mă pun la adăpost de suspiciuni, întrerupse Rotaru cu alt glas, mai mîndru. Dacă aş fi rîvnit situaţii, aş fi avut posibilitatea să-mi impun drepturile în partid de mult...

— Şi ai fi obţinut satisfacţie, complectă preşedintei« fără convingere.

— Ei tocmai...

Rotaru vru să continue, dar atestarea promptă a şefului îl încurcă, încît se opri. După o pauză-confuză începură amîndoi în acelaşi timp :

—■ Atunci...

Zîmbiră dîndu-şi seama că în realitate nu mai aveau **ce**-şi spune. Rotaru se ridică murmurînd :

r- Atunci... la revedere, dragă şefule I

— La revedere, Costică, şi... Da...

Preşedintele consiliului îi dădu mîna şi-l conduse pînă în biuroul şefului de cabinet unde aşteptau vreo zece persoane care se scularâ în picioare. Fără a vedea pe nimeni, dar cu glasul mai obosit, repetă : „La revedere, Costică!" şi se retrase, în vreme ce Rotaru împărţea surîsuri şi strîngeri de mînă...

„În fond nu mi-a spus nimic interesant" — se gîn- dea Rotaru coborind scara monumentală şi uitîndu-se după maşina de piaţă care o lăsase să-l aştepte. „Adică depinde ce e interesant" — continuă apoi urcîndu-se şi poruncind să-l ducă acasă. „Mai clar cum ar fi putut să-mi vorbească ?"

Costantin Rotaru nu era omul clarificărilor definitive. Atitudinile tranşante îl oripilau... Îi părea rău că a provocat explicaţia. Şi totuşi se simţea uşurat, parc-ar fi lepădat o povară neusferită. Cînd sosi acasă se mirâ cum a putut îndura atîţia ani o situaţie atît de umilitoare.

Intră în cancelarie unde secretarii încheiau lucrările din cursul zilei. în biroul său găsi pe Pahonţu discutînd foarte animat cu Mircea Tolontan care avea un dosar în mînă.

— Ce-ai păţit, Tomiţă, de eşti aici la ora asta ? glumi Rotaru bucuros că a dat peste el.

— Mă consolez şi eu, maestre, cum pot, cu fraze ! răspunse Pahonţu. Dacă faptele întîrzie, vobele sînt totdeauna la îndemînă.

— Asta e aluzie la vorbele de azi-dimineaţă ? întrebă avocatul. Putem să reluăm convorbirea la urma urmelor...

— Inutil, iubite maestre, mormăi Pahonţu. Chestia e înmormîntată. M-ai convins că nu e serioasă şi...

Rotaru îl măsură clătinînd din cap. Ascultă raportul lui Tolontan despre un proces, cu ochii mereu la Pahonţu care, tolănit într-un fotoliu, începuse să fredoneze fals un tangou la modă. Cînd rămaseră singuri, îl întrebă cu un glas nesigur :

— Ascultă, Pahonţule !... Tu eşti într-adevăr om de nădejde ? — De ! făcu Tema uimit. Dacă întrebi aşa, maestre, înseamnă că te îndoieşti.

• Se uită lung la Rotaru şi în ochi i se aprinse deodată o văpaie...*CAPITOLUL II

VĂLMĂŞAGUL

1

Rotaru rîse cu poftă aflînd ce-a pus la cale Pahonţu eare-şi luase rolul de-a mijloci trecerea la democraţii doctorului lonescu :

— Tu vrei o punere în scenă spectaculoasă ?... Stai frumos, puiule ! Aici e vorba de politică, nu de teatru !

— Politica e teatrul vieţii, marele teatru ! zise Toma patetic. Iar în teatrul modern, regia are un rol capital...

Dar declanşarea operaţiei presupunea în primul rînd **o** clarificare între Rotaru şi partidul radical. Avocatul se sfia să spuie că această clarificare s-a făcut şi e motivul determinant pentru hotărîrea lui. De aceea declară energic şi indignat :

— N-am nici o obligaţie faţă de nimeni şi nici mai »ies faţă de el, bunul meu şef şi prieten de treizeci de ani. Ei, toţi, au faţă de mine !.,. Prin telefon am să-i anunţ plecarea !... Nu e elegant, dar m-am săturat de elegantele unilaterale !

îrnr-o săptămînă toate rudele şi mulţi prieteni ştiau eă Rotaru e pe cale să se despartă de partidul în care şi-a pierdut tinereţea. Diferite zvonuri circulau şi pe culoarele Camerei, mai cu seamă că Rotaru nu se mai ducea la şedinţe. În acelaşi timp au început să apară în ziare mici note, strecurate de Pahonţu, lăsînd să se înţeleagă că s-ar fi ivit serioase divergenţe asupra unor probleme de stat între şeful guvernului şi o fracţiune importantă **a** majorităţii.

5S

Cu toate că mişcările în partidele politice sau chiar crearea unor organisme noi aveau la bază veşnic ambiţii sau motive personale, se găseau totdeauna explicaţii de ordin general, scăldate în grija pentru interesele superioare sau în crize subite de conştiinţă patriotică şi naţională. care puteau să justifice orice schimbare la faţă. Pahonţu se gîndea să transforme nemulţumirea lui Rotaru într-o criză a partidului guvernamental. „O disidenţă radicală" ar fi un titlu senzaţional şi ar pregăti apoi o ..fuziune" cu partidul doctorului Ionescu, în loc de o simplă trecere sau înscriere, asigurînd maestrului situaţia preponderentă cuvenită în noua locuinţă politică.

Într-o după-amiazi Pahonţu s-a abătut pe la Titu Her- delea, la o cafea. Ştia că e prieten dinainte de război eu Ştefan Motroc, fost ministru al muncii şi secretar general al partidului demorcat. Fireşte a venit vorba despre Re- taru şi Herdelea, curios mereu, s-a interesat unde are de gînd să se mute.

— N-am idee, făcu Pahonţu evaziv. Probabil unde-va fi chemat mai insistent. În orice caz ar fi un aport considerabil pentru orice partid un om de talent, curat, nobil... Poate la democraţi, poate la...

— Imposibil ? întrerupse Herdelea. Democraţii n-au nici o şansă de venit la putere şi-mi închipuiesc că Rc- taru vrea să fie ministru, altfel rămînea unde era.

— Rotaru e un naiv, zise celălalt pe gînduri. Nu vînează portofolii. Ar fi o mare lovitură pentru democraţi dacă l-ar putea atrage.

— Evident ! aprobă Titu, adăogînd după o secundă t Ce-ar fi să-i atrag atenţia lui Motroc ?

— în orice caz pe mine nu mă amesteci, bătrîne !

Ziua următoare Herdelea a luat şi pe Pahonţu la Motroc şi au aranjat o întrevedere cu Rotaru, absolut confidenţială. întîlnirea a avut loc a treia zi, după cină, îm strada Pietăţii, la Pahonţu care, pentru mai multă discreţie, expediase pe Virginia la Cumpănaşu. S-au discutat generalităţi : programe, organizaţie, perspective... Desprt eventualitatea venirii la putere nici nu ş-a pomenit. Motroc a mărturisit, ca secretar general şi cunoscător al împrejurărilor, dar numai în treacăt, fără a stărui, ci ta

Capitală partidul e slăbuţ şi cam lipsit de cadre active adăogînd însă că un şef harnic şi cu mare prestigiu ar putea face minuni în cel mai scurt timp. Urmă, peste alte cîteva zile, altă întîlnire, de asemenea secretă, cu şeful partidului democrat în casa lui Motroc. Rotaru, însoţit de Pahonţu, s-a dus cu o maşină de piaţă. Doctorul Ionescu sosise. În cabinetul lui

---

* Rescriind **capitolul introductiv al romanului, singurul care a** ocazionat **mai multe** variante **(vezi *Opere,* voi. 9, *Addenda,* p.** 659—733), **L.R.** nota în jurnalul său **: „Am reînceput, a nu ştiu cîtă** oară, **transcrierea. Mă împotmolesc mereu din pricina pro**porţiilor. Prezentarea aceasta **trebuie** să **se** facă **şi interesant, dar şi** fără **prolixitate.** Dacă **mi-aş da drumul ar ieşi cel puţin o sută de pagini numai din descrierea logodnei. *Tn realitate, logodna asta e mijlocul cel mai expeditiv de a prezenta o bună parte dintre personajele care vor purta acţiunea romanului şi de a închega atmosfera generală."* (8 iul. 1937 ; sublinierea ne aparţine). O dată în plus, „avertismentul" ne invită să circumscrie«« lumea personajelor, mediul din care autorul îşi va recruta tipuri reprezentative „democraţilor de faţadă" sau „fraţilor de cruce" (bancheri, miniştri, judecători, deputaţi, gazetari etc.) şi, implicit, mentalitatea acestora, specifică, stăvilind tentaţia unor inoportune generalizării.**

Motroc a fost întîi o convorbire în trei, apoi gazda s-a retras lăsînd pe Rotaru în patru ochi cu şeful mai bine de o oră. Convorbirea s-a terminat prin învestirea noului fruntaş democrat cu şefia organizaţiei Capitalei pe care o deţinuse, mai mult nominal, însuşi doctorul Ionescu. Recepţia oficială în partid rămînea să se facă la data ce o va hotărî Rotaru, cu o solemnitate excepţională.

Pahonţu începuse să întocmească o listă de „intelectuali şi fruntaşi" care vor urma pe Rotaru în noul partid. După întrevederea cu Ionescu, operaţia a continuat mai intens. Cîteva duzini de avocaţi, ingineri, medici, funcţionari particulari, negustori, mai cu seamă dintre cei nemulţumiţi cu avantagiile avute de la guvernul agonizant, îşi încercau norocul şi cu Rotaru. Făceau parte din clientela ambulantă creată de caricaturizarea regimului democratic parlamentar, oameni care reuşeau să trăiască din loteria politică...

în ajunul recepţiei solemne, Rotaru a mai avut o întrevedere cu doctorul Ionescu. Nu se putea aştepta să i se facă toate confidenţele, totuşi a rămas nedumerit că nici rîndul trecut, nici acuma nu s-a făcut nici cea mai infimă aluzie la venirea la putere. Nici măcar ipoteza venirii n-a pus-o Ionescu. Poate tocmai asta să fie un indiciu ?

Acasă maiexamină o dată cu Pahonţu lista aderenţilor. Erau o sută doisprezece, între care negreşit Danciu. Semnătura lui Pahonţu lipsea. Avocatul se mîhni :

— Eu o singură condiţie am pus doctorului, chiar adineaori — ca pe lista Capitalei tu să candidezi lîngă mine! îmi închipuiam că mergem împreună şi la bine şi la rău... \i alergat pentru mine, m-ai ajutat, te-ai ostenit, în sfîrşit r-»**ai dovedit un devotament care m-a mişcat, şi acuma, în ultimul moment, dai înapoi ?

Nu, maestre dragă, zise Pahonţu cu o modestie care nu-l prindea. Dar nu vreau să se poată zice vreodată că...— Nu, nu, te rog !' stărui Rotară. Categoric r mergi sau nu mergi ? • — Poftim !
; Iscăli : Toma P. Pabonţu. Aşteptase înadins să fie rugat. Altminteri n-ar fi ezitat deloc. Era doar prima ocazie de-a se urni din loc. Oportunitatea şi consecinţele gestului le-a cântărit din prima seară. Nu se va înregimenta, îşi va clarifica independenţa la timp. Nu vedea o contra-zicere între a critica violent partidele şi a se ridica prin ele. Duşmanul se combate mai eficace cu propriile-i arme. Nici o. poliţă nu poate angaja viitorul unui orn de voinţă. Numai talentul scrie viitorul şi timpul[1]...

— Pbruanbiţo!'... Victorie ! strigă în aceeaşi seară Toma sosind acasă vesel şi grăbit, tocmai cînd se purcea masa.

Virginia, cu cei doi copilaşi, era în dormitor şi se aranja puţin aşieptindu-l, fiindcă îşi anunţase venirea la telefon de la Rotaru. Aşa cum era, cu pălăria pe ceafă, Toma (li- luă în braţe, o umplu de sărutări şi apoi se învîrti eu ea prin odaie într-un vîrtej de dans, spre marea bucurie a capiilor care se ţineau după ei rizînd şi ţipînd. Femeia, şi ■•.urpmsă şi mulţumită de explozia aceasta, se zvîrcolea slab în braţele lui :

— Destul, Toma, te văd copiii !... Ce-i cu tine, Toma?

Veni rîndul copiilor la sărutări şi farandolă, încît casa; răsună de veselie. *Fräulein* Erna, o nemţoaică bătrînă, severă şi urîtă foc, care fusese să zorească pe bucătăreasă, se întoarse alergînd şi ss oprise uluită în uşa sufrageriei. Domnul de-abia se stăpîni să n-o danseze şi pe ea ; îi zise totuşi prieteneşte (altfel n-o putea suferi):

— Madam Erna, sînt fericit, auzi ?... *Glücklich* .'... Şi rni-e foame de-aş fi în stare să te mănînc şi pe d-ta !

— *Sehr schön !* făcu Erna cu un surîs acru observînd că copiii rîdeau şi se mohorî de tot cînd Virginiu, băieţelul de şase ani începu să strige bătrînd din palme :

Mănînc-o, tăticule, mănînc-o f— *Was ist denn das* ?,se zborşi nemţoaica deodată către copii cu atîta autoritate că şi Torna se mai potoli.

Pe cît Pahonţu devenise de gălăgios şi de guraliv în lume, pe atîta se făcuse de tăcut acasă în ultimii ani. Virginia, care nu prea ieşea şi era doritoare să afle noutăţi chiar neînsemnate, îi scotea vorbele cu cleştele. De astă dată însă nu-i stătu gura deloc în timpul cinei, îi înşiră toate fleacurile din cursul zilei, auzite sau citite, vorbi îndelung cu copilaşii care nu mai conteneau cu întrebările, fericiţi că nu mai trebuie să vorbească nemţeşte, deşi *Fräulein* încerca prin semne discrete să-şi facă datoria...

Torna îşi simţea inima atît de plină de bucurie că trebuia să se răcorească. Era de o rară discreţie în ce privea a i'ac^rile lui intime. Nimănui nu i-a făcut confesiuni despre iubirile lui, despre durerile sau mulţumirile, despre simţirile sau gîndurile lui adevărate. Destăinuia numai ceea ce i se părea mai mult sau mai puţin la fel cu toată lumea. I se părea că s-ar coborî dacă şi-ar manifesta faţă de un străin ceva din cuprinsul intim al sufletului său. De aceea se ferea să plîngă ca să-l vadă cineva. în clipele de emoţie mari i se umpleau ochii de lacrimi pe care însă le strivea şi le ascundea cum putea mai repede.

Nici pe Virginia n-a iniţiat-o niciodată în gîndurile **şi** proiectele lui decît cu frazele vagi pe care le declama şi în lume. Relaţiile dintre ei au păstrat necontenit o înfăţişare normală ; el zicea că sînt standardizate după tipicul burghez. La început a iubit-o atît de pătimaş că ar fi putut face din el orice. Ea a fost însă prea tînără şi nepriceputâ şi, măritîndu-se, s-a legătuit să fie supusă şi iubitoare crezînd că astfel are să-l înlănţuiască mal puternic, cum au învăţat-o şi sfătuit-o părinţii. De aceea a renunţat cu totul la orice alte bucurii, căutînd şi găsind toate satisfacţiile în casa ei. Pentru Pahonţu lipsa de rezistenţă a însemnat curînd lipsă de interes. Cu frumuseţea ei s-a obişnuit, iar calităţile menagere, care în primii ani l-au fermecat, mai tîrziu a constatat că banalizează căsnicia. La început nu şi-a deschis sufletul pentru că o socotea prea copil, mai tîrziu **i** se părea că nu l-ar putea înţelege cu adevărat. Avea uneori senzaţia vagă că asemenea căsnicie e sortită să devie o povară **şi** o piedică pentru **u»** bărbat cu idealuri[i] superioare...

Spre sfîrşitul mesei, Virginia reveni cu întrebarea pe care o pun în fiece seară milioane de femei şi care pe bărbaţi, cînd nu-i lasă indiferenţi, îi plictiseşte :

— Toma dragă, mai spune şi tu ce ai pofti să mănînci mîine, că noi ne-am epuizat toată fantezia !

Toma, ca niciodată o primi cu un zîmbet indulgent şi răspunse drăguţ :

— Ce vrei tu, porumbiţo !... Dealtfel, ştii, eu nu ţin la mîneare şi-s bucuros de orice îmi dai, mai ales în zilei» astea agitate !

. — Atunci lasă că ne mai sfătuim noi şi cu bucătăreasa ! zise Virginia blînd ca să îmbuneze puţin pe nemţoaica bosumflată de glumele lui Toma.

— *A propos* de masă, porumbiţo ! strigă bărbatul scu- lîndu-se. Să ştii că o să ai un mosafir la dejun, mai încolo niţel, să mai scap de balamucurile astea... Un priete» foarte bun, ca un frate, din timpul războiului... Sînt sigur că are să-ţi placă şi ţie, deşi e cam trăznit...

Era vorba de Dolinescu din pricina căruia întîrziast deunzări la întîlnirea cu Rotaru şi pe care l-a întîlnit di» nou astăzi.

— Mie-mi face plăcere, dragă Toma, să primesc pe prietenii tăi ! zise femeia cu bucurie. Dar dacă tu nu chemi niciodată pe nimeni ?

—- Adevărat, rîse Toma. Sînt un sălbatec !

Ca totdeauna, Viginia îi duse ea însăşi în biurou cafeaua făcută în sufragerie, în vreme ce jupîneasa strîn- gea masa şi nemţoaica trecea cu copiii să-i pregătească pentru culcare. Subt un abajur metalic un bec electric îşi răsfrîngea toată lumina pe masa de scris, în spatele căreia biblioteca bogată gemea de cărţi răvăşite după capriciile lecturilor. Toma stătea întins cu faţa în sus pe sofaua din colţ, cu ochii în tavan, urmărind parcă numai rotocoalele de fum ale ţigării. Virginia aşează ceaşca pe mescioara de la căpătîi, murmurînd „uite, cafeaua !" şi aşezîndu-se apoi lîngă el. După un timp, fiindcă el tăcea, îl întrebă delicat :

— Vrei să fii singur, Toma ? Să nu te deranjez.n

— Nu, nu ! zise repede Toma. S-a isprăvit vremea vi- juriîor. Am pătruns în realitate !

Sorbind din cafea şi amestecînd cuvintele cu fumul altei ţigări îi spuse în fraze precipitate cum s-a apropiat de ţintă, adică de „startul pentru prima etapă".

— Şi am toate motivele să cred, iubita mea porumbiţă, încheie dînsul, că în curînd bărbăţelul tău va fi deputat! Ştiu că pe tine nu te interesează frămîntările mele şi că...

— Apoi dacă tu nu vrei să mă asociezi la grijile şi năzuinţele tale, dragă Toma ? întrerupse Virginia cu o uşoară amărăciune. Nu mi-ar fi mie drag să-mi povesteşti luptele tale, mai ales că eu nu prea cunosc lumea. Dar poate că n-ai încredere în inteligenţa mea...

— Cînd nu întrebi niciodată înseamnă că nu te interesează !

— Nu, iubitule ! zise ea linguşitor. înseamnă că încrederea se oferă, nu se cere. Dar ce are a face ? Eu te iubesc şi aşa ! Oricum !

Se lăsă moale şi-şi răzimă capul pe pieptul lui toemai deasupra inimii, auzindu-i bătăile aspre ca nişte lovituri de ciocan. Tonta îi mîngîie părul o elipă, apoi îşi apropie faţa de obrajii ei, şoptind :

— Iartă-mă, porumbiţă scumpă ! Sînt vinovat !... Sînt rău !... Dar viaţa nu mă lasă să fiu cum aş vrea !

Virginia îi astupă gura cu degetele :

— Taci... nu vorbi aşa... Tu eşti bun şi drăguţ şi..:

— Pentru tine mă zbucium să dobîndesc situaţia care mi se cuvine ! Pentru dragostea ta, porumbiţă, căci numai tu mi-eşti dragă pe lume !

— Şi pentru copilaşii noştri 1 complectă ea, cu două lacrimi în colţul ochilor.

— Desigur, dar întîi pentru tine care meriţi toate iubirile...

Gura eî era înflorită de tremurul unui surîs de fericire care scînteia şi în lacrima ce se strivea între pleoapele întredeschise. Toma îi sărută buzele cu lăcomia unui adolescent grăbit. Parfumul şi căldura trupului care se frîngea în braţele lui îi răscoliră sîngele. Mîna lui începea să mîn- găie prelung coapsele pline.

— Nu, nu, iubitule ! făcu Virginia dezmeticindu-se şi ferindu-se blînd de insistenţa lui. Fii cuminte 1... Nici servitorii nu s-au culcat... Poate să vie cineva...

Era în picioare, îşi aranja- părul puţin ciufulit şi rochia puţin boţită şi se uita cu o iubire doritoare la bărbatul care se trântise iar pe spate, cu faţa în sus şi ochii închişi. Se plecă deodată asupra lui, 2. sărută fugar pe buze şi. apoi, îndreptîndu-se, şopti :

K — Nu mai sta şi tu, iubitule, atîia L_ Vii curînd ?... Te aştept... Să te aştept 7

ii Refuzul îl enervase. EI o dorea acuma şi ea se oferea mai tîrziu. Bombăni ceva neînţeles.

. — Te-ai supărat, iubitule *Z* reveni Virginia drăgăstos. Se poate, iubitule ?

A . — Nu, nu mormăi el fără să deschidă ochii. |v — Atunci te aştept... Să nu mtrrzii I §] Dispăru ca o umbră albă. îl auzi îndată glasul în su- fragerie, apoi peste cîteva. minute rn dormitor,, singură, un lălăit de mulţumire discret, plăpînd ca o adiere de primăvară Pahonţu, cu sîhgele mai calm, se gîndî mus- trîndu-se :

(: ,,Cît eşti tu de cuminte şi cît sînt eu de nemernic î* Se ridică, aprinse o ţigară nouă şi sorbi restul cafelei. Pe birou era un teanc de jurnale. Nici n-a avut răgas să-şi arunce ochii prin ele şi doar aranjase ca astă-seară să apară unele informaţii despre cazul Rotaru; Deschise unul zicîndu-şi batjocoritor :

— M-a găsit sentimentalismul tocmai acuma...

în ctouă gazete^. erau note simpatice* despre Sotaru a cărui plecare descoperea racile grele în conducerea partidului care se cramponează la putere,, deşi-... Alt jurnal însă dădea ştirea că Rotaru a şi trecut în partidul democrat unde i se pregăteşte o primire deosebit de caldă, avînd în vedere marea suprafaţă politică ce o prezintă o persona- litate atît de marcantă. Acelaşi ziar,. în altă parte, vestea că apropiata succesiune va aduce surprize, că în culisele poltice se pian la cale regrupări senzaţionale care vor explica intempestiva schimbare la faţă a d^-lui Rotaru;.. Toma se spăimîntă : n-o fi făcut cumva Rotarii vreo indis- creţie ? Puse mina pe telefon :

Maestre, ai văzut presa de seară ?... Bar notiţa cu regrupările ?... De unde crezi că vine indiscreţia ?... Bira^ ştiu că ziarul are simpatii pentru doctorul Ionescu. A, da,0 - Gorila

posibil să fie o tatonare a opiniei publice chiar din partea lor... Mă rog, tactica generală a partidului îi priveşte pe ei...

Pe cînd vorbea şi asculta la telefon, auzea iar din dormitor cîntecul blînd ca un gîngurit de turturică drăgos- toasă. Intîi îl supără : din pricina cîntecului i se fărîmiţa atenţia şi abia pricepea ce spunea Rotaru. Pe urmă pu- nînd receptorul la loc, stătu cîteva clipe cu privirea la fotografia Virginiei ce-o avea pe biurou, fermecătoare ca în natură. Glasul îi mîngîia acum urechea, redeşteptîndu-i însă brusc şi inexplicabil momentul de la logodna Coiinoi cînd, plecat, aştepta să-i întindă mîna d- na Belcineanu şi cînd d-na Belcineanu i-a lăsat caraghios parcă nici n-ar fi vrut să ia notă de existenţa lui. Scuturâ fruntea ca să alunge imaginea supărătoare. Strivi ţigara în scrumieră, întîlni iar ochii Virginiei în fotografie şi-i auzi cîntecul. Bolborosi cu o satisfacţie de comandă :

— Viu, viu !... Tu ştiu că mă iubeşti şi niciodată n-al să... Tu eşti a mea, tu nu...

îşi curmă gîndul care pornea să se reîntoarne la logodna Corinei. Uşa dormitorului deschizîndu-se fără zgomot, Toma îşi surprinse nevasta goală în faţa oglinzii. Era o căldură moleşitoare şi numai lumina lăptoasă din oglindă presăra pulbere de aur în părul blond răscolit de pieptene, estompînd într-un roz mătăsos trupul alb cu formele atît de prospete că părea coborît dintr-o ramă de aur. Toma se opri cîteva clipe în prag ca şi cînd frumuseţea femelei lui niciodată n-ar fi fost aşa de triumfătoare. Virginia mai continuă să fredoneze puţin, apoi melodia se frînse într-un ţipăt scurt. îl zărise în oglindă şi, înfricoşata, luă cămaşa de noapte să-şi acopere pîntecel« şi sînii.

— Vai, cum m-al speriat! zise apoi încercînd să zîm- beascâ şi abia reuşind. Mi s-a părut că văd un duşman fioros sau un tîlhar... Nu ştiu cum». Să nu mai faci d-as- tea, iubitule !

— Se poate, porumbiţa mea, să te sperii de mine ? şopti Toma apropiindu-se şi sărutîndu-i delicat obrajii şi gîtul.

— Aşa-mi bate inima ! murmuă Virginia cu glas mai răsfăţat. Parcă mă şi doare...

Bărbatul, mîngăindu-i sinul sting, îşi plecă urechea pe plcptiM ei şi auzi într-adevăr zvîrcolirile care nu izbuteau să se liniştească. Virginia însă se strecură sub pla- potnăjpsînd pe Torna cu cămaşa de noapte în mînă.

Peste cîteva minute, cînd pă^i lîngă pat, întîlni aceiaşi o< hi mari privind în gol parc-ar fi iscodit un răspuns la 0 întrebare ce nu se putea formula.

— Ce-i cu tine, porumbiţă frumoasă ?... La ce te gîn- doşti aşa de intens ?

jf; — Nimic... nimic ! zise ea repede ca şi cînd ar fi ascuns o taină ; pe urmă, tremurîndu-şi genele lungi, cu un surîs moale şi cu glas îndulcit de abandonare şopti ; Vino !... Şi... stinge lumina !

Cu toate că era măritată de şapte ani şi născuse doi copii, d-na Pahonţu păstrase o candoare aproape feciorelnică. Nu avea şi nici n-ar fi putut păstra secrete. Trebuia să împartă cu cineva bucuriile ca şi suferinţele. Din copilărie a rămas cu nevoia sufletească de a-şi depozita încrederea parcă astfel şi-ar fi uşurat conştiinţa şi ar fi făcut provizii pentru alte vremuri. Cînd s-a măritat a crezut că bărbatul îi va fi şi duhovnic. Şi singurul, căruia n-a îndrăznit să se destăinuiască niciodată complect, a fost Torna. Prima încercare, pe timpul logodnei, a descurajat-o în- -atîta că nici nu i-a mai trecut prin gînd să reînceapă. rijile casei şi ale copiilor le cumpănea cu Fräulein Erna, mai cu seamă de cînd s-a stins d-na Cumpănaşu ; problemele culinare le dezbătea îndelung cu bucătăreasa ; pentru nevoile inimii Cintia era prietena nepreţuită care şi ea, la rîndu-i, numai pe Ginia o avea confidentă.

A doua zi Virginia chemă poate şi de zece ori casa Cumpănaşu interesîndu-se dacă d-şoara Cintia a venit de la şcoală, încît servitoarea se temea să nu se fi întîmplat ceva. în sfîrşit răsună gurița Cintiei la telefon.

Maimuţă scumpă, ce mult mi-ai lipsit astăzi ! zise d-na Pahonţu înviorată. N-am nimic special să-ţi spun... Nu, zău, adevărat !... Numai că sînt fericită, Cintizelule scump, şi ştii bine că fericirea mea n-ar fi deplină dacă u-ai lua parte şi tu !... Sigur că din pricina lui Torna

IApoi Jurmea mea acuma el este şi copilaşii, ba parcă mai mult el, fiindcă în.el se întruchipează şi copiii... A, nu! Ce vorbă ! Cum să aleg între el şi copii ? Noi patru facem o singură fiinţă... De ce crezi tu, Cin lizei drag, că am vrut să-ţi spun că sînt fericită?... Nu-ţi mai aduni aminte cînd m-am plîns odată, mai de mult, că Toma pare înstrăinai, curie;!, în sfîrşit m-am plîns... Îţi aminteşti ?„.. Da, râd a fost fără mine la logodna 'Carinei Rotaru 1... iii bine, am început să am remuşcări că m-am plîns... Toma e bun şi drăguţ. Să-ţi dea Dumnezeu şi ţine unul la fel ! De ce protestezi ? N-ai vrea ?... Tu nu prea-l iubeşti pe Toma, Cintizel, am observat ! Te potriveşti cu bietul tata... Ba da, ba da !...

După ce închise telefonul îi păru rău că nu i-a spus nimica despre spaima stranie de aseară mai ales că îi stăruia în suflet ca un pumnal.

„•Lasă că-i spun altă dată, se gîndi renunţînd. Poate că ar rîde de mine c-am dat în doaga copiilor cu spaimele din senin..."

3

Toma Pahonţu, măi mult chiar decît Rotaru, a trăit o săptămînă de - zbucium bolnav. I se părea că toată lumea s-a oprit în loc şi admiră mişcările maestrului. Cu trei zile înainte de recepţia solemnă de la clubul democrat a reuşit să plaseze în *Universul* un amplu intervrev cu fotografie al lui Rotaru, oferind curioşilor explicaţii şi clarificări. „La poarta vieţii româneşti "bat năpraznic marile comandamente ale viitorului. Tiparele vechi au fost sfă- rîmate de pulsul noilor principii care-şi reclamă realizarea. Nu salturi în necunoscut ; noi nu ne putem permite luxul nebuniilor care să primejduiască însăşi existenţa statului. Dar stăpîni trebuie să fim în casa noastră, complect stă- pîni. Primarul naţional e comandamentul imperios fără a cărui împlinire România nu poate deveni statul puternic şi suveran ce are dreptul să fie... Constituţia riscă să ră- mîie un petec de hîrtie dacă nu se adaptează grabnic spi- ritului vremii. Constituţia noii® va trebui să asigure supremaţia românismului acestei ţări într-o disciplină ţiordine naţionala care să garanteze dezvoltarea normală a tuturor energiilor creatoare... Noi nu putem face ea struţul şi să ignorăm problemele dificile sau dezagreabile. Problema evreiască există şi trebuie urgent soluţionată. | Eu nu sînt antisemit, dar..." Frazele patriotice curgeau pe 1 aproape trei coloane de gazetă şi se încheiau cu certitu- j dinea că aceleaşi îngrijorări naţionale şi străduinţa sinceră de-a vindeca relele de care suferim le-a găsit în pro- gramul partidului democrat pentru a cărui realizare va munci cu bucurie, alături de marele român şi animator ce este doctorul Ionescu, respectat de întreaga ţară conştientă...

Intervievul a stîrnit comentarii variate. În timp ce unele ziare ironizau subitele descoperiri ale distinsului reprezentant al baronului, altele, tinere şi vehemente, îl sa- iţ tutau ca pe un erou al noii conştiinţe româneşti...

Recepţia de la clubul din Calea Victoriei, regizată de Pahonţu împreună cu Motroc, a fost simplă şi sobră ca 1 să facă mai mare impresie în special asupra gazetarilor şa «re, ca totdeauna, erau lacomi de intrigi sau declaraţii I senzaţionale. Toate saloanele au fost ocupate de aderenţii '{ lui Botaru printre care s-au mai amestecat şi alţi prieteni . 1 şi cunoştinţe. La ora fixată, precis", şi-a făcut intrarea solemnă doctorul Ionescu de braţ cu Rotaru şi înconjuraţi de parlamentarii şi fruntaşii partidului Au fost, firește, primiţi cu o f urtună mare de aplauze şi aclamaţii. Pe urmă Rotaru a rostit un discurs patetic, parafrazîndu-şi inteligent intervievul şi adăogînd o apologie a doctorului Ionescu subt a cărui energică şi înţeleaptă comandă partidul democrat şi cu adevărat naţional va cişliga izbânda cea mare, izbînda românismului însuşi. Cîteva minute păreau că se vor dărkna zidurile de ropotele ovaţiilor. Şeful răspunse tot atît de patetic dar mai scurt f ăcînd elogiul lui Rotaru, mare jurist, mare orator, mare om politic şi mai presus de toate mare român. în mijlocul altui puhoi de aplauze doctorul Ionescu a îmbrăţişat călduros pe Rotaru. Pe urmă Ilotaru a îmbrăţişat pe Pahonţu, pe urmă Motroc pe Ro- , taru, pe urmă Motroc pe Pahonţu şi aşa mai departe, în .'< vreme ce aplauzele frenetice nu mai conteneau şi emoţia lucea pe toate feţele.A urmat obligatul banchet la Luzana unde atmosfera ʁ devenit mai cordială şi limbile s-au desţelenit în numeroase şi nesfîrşite toasturi. Printre primele a fost al lui Pahonţu, care în loc să tămîieze pe şeful partidului democrat sau să batjocorească măcar celelalte partide, a cerut atenţie şi dragoste şi grije pentru tineretul român, speranţa viitorului... Cu un vocabular aspru şi cu glasul lui hîrîit, a recoltat abia cîteva aplauze anemice, comesenii considerînd deplasate asemenea revendicări la o masă prieteneasc㠹pre surprinderea tuturor insă doctorul Io- I nescu s-a ridicat imediat şi a mulţumit ..tinărului prieten I Pahonţu" că a evocat aici o problemă atît de dureroasă şi | atît de actuală, încredinţîndu-l că va dovedi prin fapte, I cînd va veni ocazia, interesul ce-l poartă generaţiilor noi. | Şi a închinat pentru tineretul ţării, ciocnind afectuos cu j Pahonţu în aclamaţiile entuziaste ale tuturor.

— Aşa se face politică ! i-a şoptit mai tîrziu lui Toma I un vecin sfrijit, necunoscut, clipind şiret, fără a lăsa să I se înţeleagă dacă îl complimentează sau îl ironizează, ori j dacă admiră prezenţa de spirit a şefului faţă de problemele grase demagogice.

Ultima scenă a cazului Rotaru s-a jucat în pralament. j După trecerea oficială în partidul democrat, Rotaru a tri- I rais preşedintelui o scrisoare aducîndu-i la cunoştinţă că, j deoarece conştiinţa l-a îndemnat să se despartă de vechii săi prieteni politici, se crede dator, dealtfel şi în conformitate eu legea, să-şi depună mandatul de deputat. Preşedintele Camerei s-a consultat cu şeful guvernului şi apoi a propus, iar Adunarea a admis unanim respingerea demisiei. Ziua următoare Rotaru a mers la şedinţă şi s-a aşezat în mijlocul celor nouă reprezentanţi ai partidului democrat care l-au salutat cu entuziaste aplauze şi îmbrăţişări, subt privirile indulgente şi ironice ale majo- j. rităţii.

— Acuma, Tomiţă băiete, la lucru ! strigă Rotaru în aceeaşi seară. Alegerile bat la uşă, vorba şefului. Trebuie să ne ocupăm serios de reorganizarea Capitalei ! Să luăm contact cu şefii de sectoare, să...

Pahonţu crezu iar de cuviinţă să se codească puţin, numai ca să fie solicitat mai insistent, pretextînd că n-are
destulă experienţă ca să-şi asume o răspundere atît de mare, eă...
|p — Ascultă, Pahonţule, îl întrerupse avocatul deodată **cu** alt glas, serios şi apăsat. Exagerezi. Nu ştiu a cîtea oară repeţi jocul cu ezitările astea care nu ţi se potrivesc deloc. Dacă ar fi din modestie, ar fi o prostie. Dacă e diplomaţie, atunci faci măgăria inutilă de-a mă crede pe mine prost... îmi pare rău că m-ai silit să-ţi vorbesc aşa.

— Mie îmi pare şi mai rău, maestre dragă, că-mi atribui motive machiavelice ! strigă Toma rîzînd, ca să dea altă întorsătură conversaţiei. Căci nu e decît dorinţa firească de-a mă acoperi pentru viitor în cazul cînd mi-ai face imputări că...

Pahonţu îşi dădea seama c-a întins prea tare coarda. Rotaru se simţea ofensat. Nu putea nici acuma şi nici chiar mai tîrziu să-şi răcească relaţiile cu dînsul, singurul prieten mai mare. Trebuia cu orice preţ şi imediat să restabilească situaţia. Tocmai se întîlnise iarăşi cu Dolinescu şi-l poftise la masă, cum îi făgăduise deunăzi. îi veni ideea deodată să invite şi pe Rotaru, mărturisindu-i că în acceptare ar vedea uitarea necuviinţei de adineaori. Pe Rotaru invitaţia îl încurca. Nu-i plăcea să iasă seara. Strigă împăcat :

— Ei atunci nu viu şi asta să-ţi fie dovada că nici n-am fost supărat... Te-am pus la punct şi cu asta s-a terminat... Dar după ce ai fost cum ai fost, vrei să mă şi pedepseşti ?... Tu nu ştii cît de greu mă urnesc ?... Amînă mai bine pînă după alegeri !...

— Atunci vei fi ministru şi n-o să ai timp, zise Pahonţu. Bine, maestre, nu mai insist, dacă nu-ţi face plăcere, dar lasă cel puţin pe Corina să vie cu Teofil !

— Bucuros, puiule ! făcu Rotaru bucuros. Numai să vorbeşti şi cu Eva... Cu toate că Corina e capabilă să meargă chiar fără voia maică-şi sau mai ales atunci...

Pahonţu oftă liniştit. Pe drum, singur, se mustră : • .— Un om deştept nu face d-astea nici cînd e în şa, darmite cînd de-abia a atins scara !Barbu Dolinescu sosi cel dinţii. Dacă venea eu zece minute mai devreme, nici pe Taina nu l-ar fi găsit acasă.

— Îţi deschid' eu că femeile-s în mare fierbere cu pregătirile ! îl întâmpină Pahanţu îmbrăţişinchi-L Măi Barbute, ce bucurie-mi faci, măi, nici nu-ţi închipui.!

Era cu vreun an mai tîroăr ca Torma, dar părea mai mare, poate din pricina firelor albe ce~i mijeau pe tîm- ple. Avea o înfăţişare de mîndrie bărbătească, răspîndind totuşi o simpatie cuceritoare. Faţa uscată cu pielea mată şi nişte trăsături fine eare însă reunite dădeau o impresie de energie îndărătnică. Ochii vii negri, cu sclipiri arzătoare, erau într-adevăr ferestrele sufletului ; privirile lor exprimau atîta sinceritate că în dosul lor nu mai putea dăinui nici o taină şi nici o strîmbătate. Numai buzele sub ţiri, alcătuind o linie orizontală, ascundea parcă în rigi ditatea lor o cruzime aproape în contrast cu tot restul. O cicatrice largă îi brăzda obrazul drept de la coada ochiului la colţul gurii şi pînă la îndoitara bărbsjci.

— Bine te-am găsit fratse-meu ! zise oaspele rîzind numai cu ochii.

în clipa cînd treceau din vestibul în biroul lui Torna, se deschise furtunos uşa sufrageriei şi Virginia strigă :

— Torra dragă a sunat ! Vezi tu cine e, că jujrâneasa...

Zări pe Doline seu, se întrerupse zăpăcită şi murmură :

— Vai, scuzaţi, domnule, credeam că Torna e singur...

Străinul o privea cu surprindere plăcută. Pahonţu interveni :

— Stai, porumbiţo, dacă, s-a nernerit aşa, să cunoşti pe fratele Dolineseu...

— Iertaţi-mă, doamnă ! Am venit prea devreme, Zise Dolinescu sărutindu-i mina. Am venit insă înadins ca să mai pot sta de vorbă cu soţul d-voastră pe care de ani de zile nu l-am mai văzut decît între două trenuri sau două tramvaie... (Vorbind examina mereu pe Virginia. Se întoarse deodată spre Pahonţu, cu alt glas.) Domnule, frumoasă nevastă ai !... Unde ai găsit-o ?... Măi Pahonţule, măi, tu în toate ai ayut noroc !

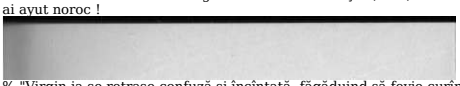

% "Virgin ia se retrase confuză şi încîntată, făgăduind să fevie curînd împreună cu Cintia pe care o luase de la «miazi să-i fie de ajutor, mai ales că între invitaţi erau şi jBţtţii Herdelea, iar pe coana Niculina o cunoştea de mare cusur lie.

Un sfert de oră, cît fură singuri, Dolinescu nu încetă tă fericească pe Toma, şi pentru că a izbutit să-şi înjghebe Un cămin — casa lui, nevasta lui, copiii lui — dar cu deosebire pentru că s-a putut acomoda cu viaţa şi, stăruind pe 'Ungă Rotaru, a ajuns aproape de ţintă.

— Am înţeles din jurnale, frate-meu, zise serios, dar cu o luînină dispreţuitoare în ochii jucăuşi. Ca mîine vei Îi deputat şi pe urmă celelalte înainte...

— Dacă ar merge lucrurile cum crezi tu, da, zîmbi Pahonţu. Dar partidul democrat nu înseamnă siguranţă, ci mai mult riscul ! Eu nu puteam să mă despart de Rotaru, ţţi închipui !

— Lasă, măi, că trebuie să fie ceva la mijloc ! reluă ©olinescu neturburat. Rotaru e vulpe bătrînă şi nici tu nu eşti tocmai ageamiu — nu mergeţi voi spre neant doar cu idealul în braţe ! Astea-s pentru galerie, religia tinereţii şi comandamentul naţional şi celelalte !

Pahonţu era obişnuit cu francheţele lui biciuitoare şi-i plăceau în patru ochi. S-au legat prieteni de cruce pe front. Au luptat în acelaşi batalion de vînători, au fost bravi nmîndoi şi au dobîndit împreună cruciuliţa albastră care la Consacra meritele militare. Dolinescu a observat de atunci rivna aproape feroce de-a ajunge a camaradului său, dar nu i-a socotit-o un defect în sine, zicînd că munca şi talentul dau drept omului să se valorifice.

După războiu viaţa i-a despărţit. Dolinescu, odrasla unei familii mari, cu relaţii de rudenie şi prietenie în sferele înalte, trăia în alte cercuri cu puţine contingenţe în lumea în care se învîrtea Pahonţu. Cînd se întîlneau, rar, vechile amintiri comune din traiul aspru de odinioară le împrospătau prietenia şi-i păstrau viu farmecul. Pahonţu îl iubea ca pe un ideal, spunîndu-i totuşi deseori că viaţa ideală pură nu se poate trăi, precum nimica absolut pur nu poate exista în lumea noastră pămînteasc㠖

în primii ani de pace Dolinescu îndată ce şi-a luat licenţa, a găsit, ptin intervenţia vnui unchi ai său, un post important în birourile comitetului agrar de pe lîngă Ministerul Agriculturii. A fost prinit cu simpatie de toţi, îndeosebi pentru că era cavaler Mihai Viteazul. După vreo şase luni de serviciu, într-o zi directorul l-a chemat special : „Domnule Dolinescu, preşedintele nostru, printr-o rezoluţie sibilinică, cere un referat urgent şi favorabil într-o chestiune cam gingaşă... Pînă mîine să mi-l aduci !" L-a adus. Peste o oră îl cheamă preşedintele, un bătrîn respectabil, sever şi cu mustăţi pe oală : „Domnule, refe- || rătul

d-tale e greşit. N-ai respectat rezoluţia mea." „Nu | e greşit, domnule preşedinte." „E greşit ! apăsă preşedin- |1 tele. Să-l refaci conform rezoluţiei mele." „Domnule ||| preşedinte, mi-e imposibil zise Dolinescu îndreptîndu-se |H militărește. Rezoluţia d-voastră e greşită, fiindcă nu res- 1 pectă legea. Referatul meu e în conformitate cu prevede- : rile legii..." Preşedintele îl măsură de sus pînă jos, între- bînd : „D-ta te numeşti Dolinescu ?" „Da, domnule preşedinte !" Il măsură din nou, clătinînd din cap cu o indignare stăpînită, apoi luă referatul, îl rupse tacticos în bucăţi, îl aruncă la coş şi în cele din urmă se adresă direc- torului care era de faţă, zicînd : „Te rog să iai măsuri ca pînă într-o oră acest domn să părăsească definitiv biu- rourile instituţiei ! Ai înţeles ?.,. Peste o oră să-mi raportezi de executare !... Atîta necuviinţă !... Am terminat !" ■. „Am onoarea să vă salut, domnule preşedinte !" făcu Do- linescu liniştit, ieşind...

După cîteva zile unchiul său îl apostrofă supărat : „Bine, Barbule, să-mi faci una ca asta ! Şi tocmai cu preşedintele care a fost atît de amabil, care a înfiinţat anume un post pentru tine..." „N-am ştiut asta, nu mi-ai spus, răspunse Dolinescu neclintit. Dar chiar dacă ştiam, lucru incorect nu făceam ! Mi s-a cerut ceva nelegal şi ca atare incorect !"

Vreo doi ani a umblat fără ocupaţie. Pe urmă un prieten intim al familiei, membru important în consiliul de administraţie al unei imense societăţi industriale, după multe sforţări, a reuşit să-l numească inspector general cu leafă bună şi cu atribuţii atît de vagi încît echivala cu o

¡pnocură. Doitnescu s-a prezentat la administratorul dele-

Ek, proprietarul şi stăpînul de i'sot al instituţiei, i-a mulţii t

pentru numire şi i-a cerut de lucru. Administrato- I l-a îndrăgit pentru că era simpatic .şi l'usese erou. L-a ;ut să vie de mai multe ori, a stat totdeauna de vorbă u-te amical despre toate, dar de lucru se codea să-i dea, avînd încredere în capacităţile industriale aie eroilor. Vfizînd că trec lunile şi încasează leafă fără muncă, Doli- tlfeseu declară verde amabilului administrator că conştiinţa permite să primească bani de pomană, că cl înţelege HMuxeze, iar dacă nu va fi la î.¡ălţime... În zadar mai încerca administratorul să-i explice că ţara are obligaţii faţă de cei ce şi-au vărsat sîngele, Dolinescu nu se dădu bătut. Mai mult ca să scape de. el, administratorul născoci nişte controluri şi verificări, imposibile de realizat, <lnr bune să ocupe timpul zelosului inspector general. Peste i'ijiroape un an însă Dolinescu îi aduse un raport de mai multe zeei de pagini Din curiozitate îşi aruncă ochii prin el într-o seară şi rămase- uimit de conştiinciozitatea şi seriozitatea lucrării. Se descopereau o serie de neregularităţi din trecut, care au costat multe milioane, şi defecte de organizaţie care azi micşorează producţia şi păgubesc societatea cu alte milioane. Şi se propuneau îndreptări, parte urgente, parte de lungă durată, pentru înlăturarea relelor... După vreo săptămînă Dolinescu fu chemat şi felicitat cu mare căldură. Totuşi peste o lună administratorul îi comunică cu părere de rău că trebuie să renunţe la serviciile lui, despăgubindu-l cu leafa pe trei ani. Era mai comod decît dacă ar fi realizat propunerile foarte judicioase dar prea gingaşe din referatul prea conştiinciosului inspector..;

În sfîrşit, cu concursul unui prieten mai mare cu cîţiva ani şi pe cît de muncitor, pe atît de norocos, ajuns director influent la Ministerul Industriei, Barbu Dolinescu a fost numit inspector. Un an şi jumătate a funcţionat spre mulţumirea tuturor. Era de o cinste şi severitate încît i-a mers Vestea, iar ministrul însuşi, cînd avea vreo însărcinare mai grea, pe Dolinescu îl trimitea. Cu vreo două luni înainte de plecarea guvernului, prietenul în direcţia căruia lucra i-a dat într-o zi un dosar să-l studieze şi să refere, atrăgîndu-i atenţia că ministrul ar dori să poată pune o

rezoluţie favorabilă. A uoua zi Dolinescu a raportat verbal directorului că în dosar e vorba de nişte lucruri suspecte despre care probabil ministrul nu ştie, aşa că... Directorul consultînd pe ministru, i-a spus să fie abil şi să facă aşa încît să-şi împace şi conştiinţa şi dorinţa ministrului. Doli- nescu a studiat mai de aproape dosarul şi conştiinţa lui s-a revoltat mai mult. A întocmit deci un raport foarte minuţios, l-a înregistrat oficial ca să nu i se piardă urma şi l-a prezintat directorului care, citindu-l, a sărit

ars : „Ai nebunit, dragă Barbule ?... Crezi că am să prezint eu ministrului astfel de referat ?... Dacă ţii cu orice preţ, du-te de-l prezintă d-ta !" Dolinescu a luat dosarul şi referatul, s-a urcat la cabinetul ministrului, a aşteptat pînă i s-a spus că e singur ca să-i poată da mai bogate lămuriri, şi a intrat : „Domnule ministru, referatul în chestia..." „A, l-ai făcut ? zise ministrul mulţumit. Bravo ! Dă-l încoace, Dolinescule !... Sper că pot scrie : Se aprobă referatul ?" adăogă luînd stiloul şi aruneîndu-şi ochii pe hîrtia pusă dinainte de Dolinescu. „Cum credeţi, domnule ministru ! zise Dolinescu modest. Eu m-am luptat să..." După primele fraze citite însă, ministrul se întrerupse şi strigă supărat : „Ce luptă, domnule ? Eu nu ţi-am cerut să te lupţi... La război te-ai luptat foarte frumos, de aceea eşti erou. Dar aici eşti funcţionar şi trebuie să execuţi ordinele şi să-ţi faci datoria... Ia dosarul şi să-mi prezinţi alt referat, în sensul..." „Domnule ministru, conştiinţa nu-mi permite să modific nici un cuvînt din ce-am scris în referat !... D-voastră nu ştiţi că se urmăreşte..." „Eu n-am timp de conversaţie cu d-ta. Să modifici referatul !" „Nu se poate, domnule ministru. E înregistrat" — răspunse calm Dolinescu. „Poţi să pleci. Vei fi destituit pentru neexecutare de ordine !" gîfii ministrul sever. „Prefer, domnule ministru. Vă salut !"

Ministrul a fost silit să scrie totuşi „Se aprobă" pe referatul lui Dolinescu. Şi nici Dolinescu n-a fost „destituit" ci numai „pus în disponibilitate" prin desfiinţarea postului. De data aceasta însă Dolinescu n-a primit îndepărtarea fără murmur. Avea drepturi cîştigate şi s-a adresat justiţiei. După aproape doi ani a cîştigat, procesul — daune şi reintegrare. Guvernul se schimbase, dar nici noul .ministru nu,părea bucuros să-J reprimească în serviciu. A tărăgănat cît a putut şi l-a reintegrat înjcele din urmă, dar la Cetatea-Albă. A urmat alt proces pe care iar l-a cîştigat şi ministrul iar a găsit motiv deamînare pînă la bugetul viitor, deoarece numai pe cale.bugetară se putea reînfiinţa postul...

Acuma era tocmai în aşteptarea noului buget. Cum Însă noul buget părea că va fi alcătuit de un nou guvern, era sigur că va trebui s-o ia da capo, să facă alt proces cu al« amînări...

— În sfîrşit, ştii tu, frate-meu sistemul nostru naţional, încheie Dolinescu povestindu-i ultimele peripeţii ale ultimului proces. Nu-mi fac iluzii. Pînă nu va veni o răsturnare din temelii, nu se poate ameliora nimic în scumpa noastră'ţară.

— Tu dispreţuieşti profund politica, observă Pahonţu. Cu toate astea numai prin politică se poate provoca schimbarea mare pe care o .rîvnim cu toţii. Politica e arta de a prevedea, de a crea şi de a ferici un popor sau lumea întreagă.

— Politica e rîia vieţii, dragă Toma ! făcu Dolinescu rînjind crunt ; fiindcă însă tocmai reapărea d-na Pahonţu cu Cintia, adăogă repede, îndulcindu-şi expresia. Despre asta vorbim altă dată. Acum avem lucruri mai simpatice...

în curînd sosi profesorul Cumpănaşu cu fiul său şi .apoi, la interval de cîteva minute numai, Titu Herdelea cu doamna. Dolinescu îi strînse mîna cu o mică explozie amicală :

—• Domnule Herdelea, ce bine-mi pare că te întîlnesc I Nici nu mă aşteptam, Toma nu mi-a spus nimic... îţi aduci aminte de -mine ? Unde ne-am cunoscut : înainte sau după Cireşoaia ?... Dar te-ai schimbat mult ! Nici nu te-aş fi recunoscut pe stradă... Te-ai făcut mai chipeş, mi se pare însă că ai şi îmbătrînit !

—■ Apoi anii nu se împuţinează, ci. se înmulţesc, bată-i să-i bată ! zise Titu "Herdelea cu o veselie puţin jenată. Am patruzeci şi cinci împliniţi, domnule Dolinescu ! Aş fi decan astă-seară, dacă n-ar fi domnul profesor să mă întreacă !

— Eu am bătut cincizeci şi cinci şi tot nu mă simt bă- trîn ! glumi Cumpănaşu clipind către d-na Niculina care se întunecase la faţă.

Titu Herdelea într-adevăr îmbătrînise în ultimii ani parcă l-ar fi ros o boală ascunsă. îşi pierduse mult din vioiciunea de odinioară. La colţurile ochilor şi ale gurii se înmulţeau zbîrciturile, semănînd în privinţa aceasta cu tatăl său care murise tocmai în ajunul războiului. Părul începuse a-i cărunţi de cîţiva ani, pe urmă s-a oprit şi a rămas o culoare incertă, deloc tinerească.

Niculina. soţia lui, nu observa schimbarea. Dimpotrivă i se părea că, împlinindu-se la corp, s-a făcut mai bine şi-l urmărea feroce cu eterna ei gelozie. Ea însăşi, din fecioara plăpîndă, ajunsese o matroană voinică, grasă, cu respiraţia grea, cu picioarele umflate, cu un trup otova, circotaşă şi moralizatoare. Numai figura păstra urmele drăgălăşiei de demult, cu toate că făcuse o bărbie cu două rînduri. Era convinsă că e cea mai desăvîrşită menajeră, teroriza servitoarele şi nu-i plăcea nimic la alte case. Pentru că nu şi-a înşelat niciodată bărbatul, considera pe celelalte femei cocote. Se credea şi azi atît de fermecătoare că nu se dădea pe trei tinere. îşi făcuse un glas de parcă veşnic avea arţag...

în vreme ce Titu schimba cu Dolinescu cîteva amintiri de război, Niculina se depărtă cu Virginia şi Cintia, şoptindu-le indignată :

— Da mojic mai e şi ăsta, cine-o fi... I-auzi ! Că Titu e bătrîn !... Mă mir că nu i-e ruşine...

— Aşa sînt, tanti dragă, bărbaţii între ei, încercă Virginia s-o îmbuneze.

— Ba e un mormoloc Titu, că eu l-aş fi repezit să mă pomenească ! se înverşună d-na Herdelea.

Mai bodogăni puţin, apoi îşi schimbă înfăţişarea şi glasul, întrebînd drăguţ :

— Da voi cum vă mai lăudaţi, fetelor ?... Tu, cinti- zoiule, mereu cu şcoala şi gospodăria ?... Sper că aţi pregătit un *menu* mai uşor, Virginia dragă ? Eu una, în orice caz, nu ştiu dacă am să mănînc mare lucru... Că mi-a adus azi Titu o cegă delicioasă şi am gătit-o cum ştiu eu de a £ st ceva rar ! Unde mai pui că aveam şi un curcan...

O întrerupse însuşi Titu care se apropia să salute pe d-na Pahonţu şi pe Cintia, rostind vesei şi ardeleneşte : MEU^ Servus Virginia ! Ai emoţii de gospodină ?... Dar tu Cintia 1 Servus !

Apoi le sărută mina pe rînd, galant şi surîzător. D-na Niculina iar se mohorî. I se părea exagerat şA j;idicol ca |Bt om serios, cum ar trebui să fie dînsul, să le 'peăie fUiinile. Baronii Cintia e chiar elevă.,. Dar aşa a fost el totdeauna, nedelicat cu nevastă-sa în lume. Era sigură

în sufletul lui, le place pe amindouă şi nu aşteaptă decît un prilej. Că şi ele trebuie să fie nişte stricate, oho... Despre mironosiţa de Virginia. a avut ea bănuieli de cînd Sflţu s-a găsit din senin să însoţească pe Pahonţu la nuntă, la Alba lui în. Ba s-a mai descoperit deodată şi rudă cu HHptooasa..." ? Nu-i vorbă, a observat ea de mult că-i fug tichii după fetişcane. Are dreptate domnul c-a îmbă- trînit ; numai bătrînii sînt aşa de libidin a... Ca să-i taie Orice eventual efect, ii zise plină de îngrijorare prefăcută : K — Vai, dragă Titule, ai un aer aşa de scofîlcit ?... Nu cumva ai răcit aseară ?... Cum ajungem acasă îţi pun nişte pahare, să ştii ! t — Lasă, frate, că n-am nimic ! bombăni bărbatul, de- pftrtîndu-se, Ce Dumnezeu...

— Bine, Titişor scump ! spuse Niculina deodată cu mare drăgălăşie. Iar ca să arate celor deuă cît de mult §e iubesc ei şi cît de zadarnice ar fi pentru ele orice speranţe de a i-l răpi, strigă dulce : Titule 1 Scoase vîrful limbii între buzele ţuguiate şi-i trimise o sărutare, ciri- pind apoi ca o vrabie bătrînă : Ce bărbat, mînca-l-ar mama ! Nici nu se mai găsesc azi bărbaţi ca el !

Cei doi logodnici întîrziau. Ca să se agrementeze aşteptarea, Pahonţu ceru să se servească aperitivele. D-na Her- delea numai acum descoperi pe băiatul lui Cumpănaşu şi îndată interpelă pe Titu :

— Vezi, ţi-am spus să aducem şi pe bietul Zachi, dar tu că aşa şi pe dincolo. Iacă, domnul Cumpănaşu l~a adus pr al dumnealui...

— Acu lasă, Niculino, că Zachi are de lucru 1 făcu Ilerdelea împăciuitor.Ce lucru ? stărui ea. Aşa l-ai chinuit totdeauna, dragul mamii, parc-am avea o sută de copii... De ce nu-l scoatem şi pe cl în lume ? N-are nas, e slut, ori e prost ? Slavă Domnului, i-am dat o educaţie cum nici la prinţi
nu se pomeneşte în vremea de azi...

Zachi era unicul fiu al. lui Herdelea şi l-a necăjit cît zece. Rău şi leneş, dispreţuia cartea, avea ambiţii sportive şi; lă douăzeci, de ani, abia se lupta cu clasa a şaptea. Subt pretext că un copil avem, TitU a fost obligat să-i împlinească toate capriciile pentru a evita eterne certuri cu Niculina. N-a trecut nici o clasă fără toate intervenţiile posibile şi totuşi a rămas de trei ori repetent şi a trebuit' să schimbe trei licee. Anul trecut a încercat să se sinucidă pentru că l-a părăsit o mică artistă de varieteu...

D-na Herdelea, încăpăţînată ca totdeauna, se înverşuna să cheme pe Zachi prin telefon, tocmai fiindcă Titu se împotrivea şi nimeni nu-i dădea ei dreptate, ba Pa- honţu — care ştia cîte amărăciuni avea Herdelea cu băiatul — aruncase chiar vorba că „nu e nimica, o să vie şi Zachi altă dată !" Sosirea ultimilor invitaţi abia-abia reuşi să înlăture chestia Zachi.

— În lor de doi venim trei ! zise Teofil D'rugeanu. Şi, firește, cu întîrziere ! A fost imposibil să convingem pe bătrîni că n-avem nevoie de însoţitor şi a trebuit să trimitem întîi maşina să ia pe soră-mea şi pe urmă să pornim încoace* toţi trei împreună !

— Nici nu există în toată România fiinţă mai paşoptistă ca mama ! spuse rîzînd C6rina. Afară poate de tata şi de mama lui Teo !

Niculina găsi foarte necuviincioase faţă de părinţi vorbele acestea, dar toată lumea făcu haz, mai ales Titu care examina cu ochi dulci pe Gorina şi pe Gafina. Uitînd pe Zachi, d-na Hferdelea se apropie de bărbatul ei, să-l apere de ispite, şoptindu-i :

— Doamne, stricate mai sînt fetele de azi !

Gafina,, fata cea mai mică a lui Drugganu, nu cunoştea'deci t pe Paiionţu. Virginia însă, după" ce se îmbrăţişa cu Gorina; o sărată şi pe ea, fără să mai aştepte prezentări. Din risetele şi zgomotul general se ridică, apoi dominator gl ksu Fiui• Teofil :

— Ştii noutatea cea mare, Toma ?... A căzut.guvernul !

După o clipă de uitare izbucniră întrebările febrile.care reelamau amănunte: Teofil n-a mai avut de unde să se Mp&pmeze; îhtîmplător, aşteptînd pe Gafinaţa telefonai la Belcineanu, pe care nu-l putuse întilni după-amiazi, . Nwară o precizare pentru un proces de mîine. Şi Belcineanu ima- comunicat că acum un ceas şi ceva-, exact. la. ora epi leara, primul ministru, a fost la palat, şir-a oferit demişi* şi. demisia i s-a primit. Teofil a informat, firește şj pe liotaru care, în momentul cînd tinerii porneau încoace telfefona la doctorul Ionescu.

— Bine, dar asta e absolut neaşteptat ! strigă Pahorrţu cuprins de o agitaţie extremă. Asta e lovitură de taairu* ca să-nu zicem

de măciucă ! N-a răsuflat nimic ! N-a-ştiut nimeni nimic !... S-o fi întîmplat ceva la Parlament 1

— Nu, asta ştiu eu precis ! zise Teofil-A fost. o şedinţă absolut anodină.

Titu Herdelea avea emoţie din altă pricină. El, ştiind că nu e nimic extraordinar la ordinea zilei,. nici n-a. *mm* trecut pe la redacţie, mulţumind'U-se să anunţe pe secretarul general că^va veni mai tîrziu poate d'jpa miezul.nopţii. Ceru deci numaidecît *Universul*. Secretarul îl linişti şi-i ură poftă bună : au: avut şi ei ştirea la timp, dar numai adineaori a confirmat-o preşidenţia consiliului prihtr-o l^otă. laconică- şi, pentru că n-au-* putut culege la repezeală nimic interesant, au renunţat a-scoate ediţie speciala.

Pabonţu încercă să. afle amănunte de la R'otaru care Însă au; ştia mai mult. căci nu- dăduse de doctoral Eonescu, iac Motroc n-avea: dcaît informaţia, din *Dimineaţa* care a «părut tocmai adineaori, anunţînd' doar- că mîine vor începe consultările. Mag tselefonă şi la *Adevărul* întrebînd <ie un. redactor politic prieten care de obicei ştia mai multe decît se puteau publica^ dar nu-l mai găsi la recfecfie.

— Ei, asta- e bună ! făcu Pahonţu[1] cu un suris rătăcitor |l căutând; sătse stăpîneaseă. Din senin ! Efombă !

— Aşa. e- politica !. zise Delinescu ironic: Arta de-a prevedea şi de-a ferici.lumea.!'

încurcătura stimiiă de- vestea lui Teofil' a fost binevenită pentr.u Virginia care a. trebuit să modifice aranjamentul* mesei, să adaoge un tacîm...

—Poftiţi, vă rog, la masă.! rosti cu emoţie jupîneasa (Un prag deschizînd larg.uşile;sufrageriei.

Virginia repetă invitaţia nu mai puţin emoţionată Era era dinţii masă mai mare, cu străini şi deci mai preten-

ţiuasă, în căsnicia ei de şapte ani. În afară ue cina săptă- mînală cu Cumpănaşii, a mai avut rareori pe Herdelenii sau din cînd în cînd cile un prieten de-al lui Toma, adus întîmplător şi mai totdeauna neanunţat. Acum însă erau unsprezece în sufrageria luminoasă şi Virginia se simţea ca la un examen de capacitate. Dacă n-ar fi avut pe Fräulein Erna care să dirijeze pe bucătăreasă şi pe jupî- neasă în timpul serviciului, ar fi stat pe jăratec. Chiar aşa era cu ochii mereu la uşa oficiului şi la fata care servea, cu toate că Cintia, de cîte ori îşi încrucişau privirile, îi făcea discret semne că toate merg pe roate. Spre fericirea ei Teofil Drugeanu, tocmai într-un moment de tăcere, i se adresă foarte familiar :

— Iertaţi-mă, doamnă, că îndrăznesc, dar e aşa de delicios că eu rn-aş mai servi puţin, dacă e voie...

— Vai, domnule, îmi faci mare plăcere... Margareta, serveşte, te rog ! zise d-na Pahonţu iluminată de bucurie, mai ales că şi alţi oaspeţi îşi manifestă acuma aceeaşi dorinţă.

D na Herdelea, care mîncase cu poftă, se opri deodată parcă elogiile ar fi fost săgeţi zvîrlite în reputaţia ei culinară. Pentru a atrage atenţia asupra propriilor sale calităţi, pe cînd lumea se servea din nou, ea rosti sentenţios :

— Ascultă, dragă Virginico, să-ţi dau eu o reţetă de volovan cum n-ai mai pomenit... Nu zic, bun e şi ăsta dar...

— Mai bun nu se poate doamnă ! spuse cu mare convingere şi Dolinescu, servindu-se a doua oară.

— Ei, îmi pare rău, domnule ! se întărită Niculina. Dacă eu n- am să ştiu cum se face un volovan şi care-i mai bun, atunci nu mai ştie nimeni. Că mesele mele sînt vestite în Bucureşti. Au fost miniştri la noi la masă, Titu are mulţi prieteni oameni mari, şi toţi mi-au mărturisit că nu s-au ospătat nicăiri mai bine... Nu mă laud, nici n-am nevoie, dar acum cîteva zile am avut şi noi un volovan, ei bine, chiar Titu a spus că nici la Capşa, în vremurile de glorie, nu s-a mîncat ceva mai fin şi mai delicios... D-aia voiam să-i dau reţeta, că eu nu-s ca altele, să nu spun... Eu ce-am în guşă şi-n căpuşă !

Titu Herdelea pusese nasul în farfurie, jenat, dar vedea cu coada ochiului cum Corina. vecina lui din stînga, se uita peste masă la nevastă- să cs la panoramă, gata-gata

«ă izbucnească în rîs. Profesorul Cumpănaşu însă, şezîna Ungă Niculina şi ştiind-o că, mai aîes în chestii culinare. W nu cedează nici moartă, interveni să salveze situaţia, în- trebînd deodată :

|| — Ia mai bine, frate Pahonţule, spune d-ta ce crezi 1 despre criza asta care a izbucnit aşa de subit ?... Ştim cine 1 pieacă, dar am vrea să ştim cu un minut mai curînd cine vine ?

Toma îşi dădea toate silinţele să-şi ascundă frămîn- tarea. Avea sentimentul de supremă încordare şi de mare | încredere amestecat cu mare teamă care în timpul războiului, în preajma unui asalt primejdios, i- a zgîlţîit de-atîtea ori sufletul. Nici acuma nu-l trădau decît foarte rare zvîc- niri nervoase în muşchii fălcilor. Răspunse cu rîsul rînjit care-i dădea o înfăţişare sălbatecă :

K — Din păcate, onorate domnule profesor, eu, cum ai văzut, nu ştiu nimic... Poate prietenul Teofil ?...

Tînărul Drugeanu se uită o clipă la Pahonţu, nedumerit :

S — Spui ironic sau serios ?... În ambele cazuri răspunsul meu ar fi acelaşi : nu există decît o singură soluţie dreaptă, cinstită, legală...

— Un guvern al partidului naţional, adică voi ! punctă Pahonţu cu acelaşi rînjet care pe Drugeanu îl aţîţa.

— Da, hotărît, categoric, noi ! răsună glasul lui, sever, aproape provocător. Nu afirm că asta va fi soluţia. După război nu mai funcţionează logica şi raţiunea. S-au inventat necontenit motive tenebroase de stat ca să se eludeze aplicarea normală a legii fundamentale şi, firește, s-a ajuns la caricaturizarea sistemului de guvernămînt. Totuşi azi tocmai cei ce au făcut caricaturizarea aruncă vina tuturor relelor asupra parlamentarismului şi a celor ce l-au apărat şi au suferit toate prigoanele... Degeaba surîzi, dragă Toma, banalităţile astea sînt adevăruri pe care nimeni nu le mai ia în serios numai fiindcă ne-am obişnuit cu farsa în care trăim !

Pahonţu îşi îndulci zîmbetul zicînd :

— Faci teorii inutile, puiule ! Sîntem de acord, ştii bine... Acuma însă e vorba de ceva practic, de un simplu
I pronostic...

— Nu, nu Torna î continuă Teofil. Ea nu pot lua în glumă lucrurile care privesc soarta ţării mele. Tocmai pentru că le-am zeflemisit mereu, am ajuns în halul în care sîntem. Excesul de zeflemea şi de şmecherie ne-a adus aci... Dar vă rog să mă iertaţi, doamnă ! zise deodată cu alt ton, de o politeţă naturală, către d-na Pahonţu de la dreapta sa. Unde intervine politica dispare veselia !

Virginia era într-adevăr îngrijorată că din pricina discuţiilor nu se mai apreciază suficient sforţările ei menajere. Murmură drăgălaş :

— Numai să nu vă pierdeţi pofta de mîncare...

— A, nu, zău, Pahonţu singur e de vină, se răsfăţă deodată şi Corina ciocănind braţul amfitrionului. El provoacă pe Teo tocmai pentru că ştie cît e de pătimaş...

— Păcat de mîncările astea că-s destul de bune, observă şi d-na Herdelea. Mai lăsaţi încolo politica, of că ne-a ajuns pînă peste cap...

Un răstimp se -vorbi ca să se vorbească, despre toate şi nimic. Conversaţia însă lîncezea. Se simţea că toţi se gîndeau la altceva. în sfîrşit Pahonţu se ridică de la masă şi alergă la telefon.

— Arde ! Arde ! zîmbi Cumpănaşu. Ar fi în stare să ne lase pe toţi aici şi să plece să afle ce se mai întîmplă ! Colosal îl pasionează politica !

— Mai degrabă e spiritul gazetăresc, dragă baciule ! zise Titu. Are curiozitatea să descopere, să ştie, să se informeze. Păcat că nu se hotărește să intre într-o redacţie serioasă, cum ar fi la noi, la *Universul*. Sînt sigur că într-un an ar deveni cel mai strălucit ziarist !

Pahonţu îşi reluă locul la masă : a vorbit cu Rotaru, .nu mai e .nimic, la palat s-au stins luminile şi s-au închis porţile, ceea ce dovedeşte că nu poate fi vorba de audienţe...

Barbu Dolinescu aşteptă aită pauză ca să observe, cu o umbră de tristeţe dispreţuitoare, că în acest moment, în zeci şi poate mii de case, pretutindeni unde a pătruns vestea demisiei guvernului, aceeaşi nerăbdare şi curiozitate frămîntă sufletele, iar bieţii oameni se pierd în speranţe şi conjecturi, nu numai cei înregimentaţi în diferitele partide şi grupări politice şi

deci mai mult sau mai puţin
interesaţi, dar şi cei simpli
care nu se ocupă de politică
sau chiar o detestă

.|L — Binefacerile civilizaţiei moderne, zise Teofil Dru- 9 geanu rîzînd. Află imediat ce se petrece în lume şi poţi I Judeca, te poţi bucura sau întrista, după împrejurări... Asta H te cheamă a trăi intens !

— Asta dovedeşte cît de mult s-a răspîndit pecinginea ■ politică, reluă Dolinescu grav. Ce are a face cu civilizaţia ?

| Atunci şi jobenul din capul hotentotului nudist e o binefacere a civilizaţiei sau măcar un avantagiu ? Civilizaţia nu începe cu politica în orice caz ; cel mult sfîrşeşte prin politică şi se destramă !... Ca la noi ! Că am ajuns să nu tnai facem decît politică şi să nu ne intereseze decît scandalurile ei !

—Politica şi amorul, exclamă Titu Herdelea cu intenţia de-a îndulci lucrurile. Aşa e viaţa românului !

Se surise puţin. Numai Niculina se bosumflă. Gluma lui Titu era o sfidare la adresa ei lăsînd să se înţeleagă că şi el e mort după amoruri şi că n-a iubit-o şi n-o iubeşte numai pe ea. Bombăni dispreţuitoare :

— Ce vorbe-or mai fi şi astea, Doamne ?... Om cu părul alb şi cu băiat mare...

Pe Corina o amuza d-na Herdelea, iar indignarea ei geloasă contra amorului o făcu să rîdă pe înfundate.

—Tu, dragă Barbule, urăşti politica, strigă Pahonţu din celalalt capăt al mesei. E o atitudine care se poate înţelege şi explica. Dar judecind obiectiv nu e posibil să condamni politica în sine, ca atare. Pînă la un punct politica se confundă cu viaţa însăşi. Un popor nepolitic e un organism mort.

—Excrescenţele vieţii politice, cum sînt la noi şi aiurea, care dezgustă pe mulţi, în special pe oamenii dintr-o bucată, nu trebuiesc aruncate în sarcina politicei, observă şi Cumpănaşu, tacticos, ca totdeauna. Noi, popor latin, avem în sînge pasiunea politică. Strămoşii noştri de la Tibru au fost mari războinici, dar tot atît de mari şi în politică. De multe ori politica e mai tare decît războiuL

— D-ta vrei să curăţi pomul de omizi şi, în loc să distrugi omizile, tai pomul ! complectă Teofil. Toţi vrem să dăm politicii noastre alt sens, alt ritm, alt suflet, s-o înnobilăm prin nobleţea năzuinţelor şi prin puritatea luptătorilor, dar nu putem să renunţăm la ea fără riscul de-a 110 întoarce la robie. Dealtfel generaţia noastră tocmai din

pasiun. d politică îşi trage dinamismul care o deosibeşte de predecesori, iar cei care vin după noi sînt şi mai dinamici... Evident, vorbesc de politica mare, idealul uiiei vieţi mai bune, nu de ceea ce fac guvernanţii de azi, în- vîrtitorii de crize şi inventatorii de soluţii ministeriale pe sprinceană, gloata de politicieastri fără scrupului i...

Dolinescu asculta continuînd să mănînce cu poftă spre marea încîntare a d-nei Pahonţu. Pe urmă îşi aşează binişor furculiţa şi cuţitul pe farfuria goală şi ridică ochii spre Drugeami.

— Da, da ! spuse deodată cu glasul încet dar atît de fierbinte parcă frigea. Vorbim de dinamism, ele generaţia politicii şi uităm politica pe care o vedem cu ochii noştri şi o simţim pe pielea noastră... Fiindcă ne complăcem în minciună. Toată viaţa românească e o minciună oribilă. Minţim chiar că ar fi un interes naţional ca să trăim în minciună. în loc să ne dezvăIim fără cruţare relele şi să le vindecăm cu fierul roşu, noi ne ascundem subt pretextul civilizaţiei şi cocoloşim toate ticăloşiile. Neamurile cele mari şi cu adevărat civilizate sancţionează cu moartea pe răufăcătorii lor ; noi, cu ţăranii cei mai amăriţi din lume, afară poate de cei chinezi, cu mortalitatea cea mai mare şi cu criminalitatea la fel, noi aproape că dăm premii şi decoraţii tuturor pungaşilor... Ne înşelăm că poporul nostru e supus şi harnic şi n-are nevoie de pedepse severe, şi nu permitem judecătorului să dicteze pedeapsa capitală oricît de oribilă ar fi crima, dar găsim natural ca un jandarm oarecare, fără teamă de răspundere, să ucidă pe cel ai cărui ochi nu-i sînt pe plac... Cum vreţi să faceţi politică de demnitate, de mîndrie, de rezistenţă cu un popor care a codificat laşitatea într-un proverb foarte respectai : capul plecat sabia nu-l taie... ? Nu, nu ! Nici o politică ! Nouă ne trebuie educaţie, nu politică ! Trebuie smulse cu cleştele din suflete laşitatea trecutului, capul plecat şi toate celelalte. Sîntem un ogor năpădit de bălării care înăbuşese orice plantă nobilă. Trebuie plivit temeinic ogorul, fără milă şi fără teamă că pămîntul va rămînea gol şi sterp. Va părea aşa la început, dar în curînd va răsări sămînţa cea bună şi vor creşte plantele cele nobile... Politica să plece în vacanţă pentru vreo treizeci de ani, iar generaţia cu dinamismul politic să-şi întrebuinţeze energiile pentru refacerea sufletului neamului nostru, un suflet nou, eroic, mîndru, viteaz... Fiecare partid şi grup politic are cîţiva oameni capabili, cinstiţi, talentaţi. Să-i adunăm pe toţi împreună, să nu mai facă politică, numai gospodărie şi educaţie. La plimbare clientela tuturor ! Nu se mai dobîndeşte nimic prin politică şi nepotism, ci numai prin muncă şi merite ! Cine nu munceşte, nu mănîncă ! Dinamicii cei mici să înveţe carte, să muncească, să zidească ţara nouă. Mai tîrziu, cînd lumea va avea în sînge dreptatea şi curăţenia, cînd va fi dobîndit sentimentul demnităţii şi va fi uitat capul plecat, atunci şi numai atunci, poftiţi iar la politică !... Vremea şi banii ce se pierd azi cu politica, să-i întrebuinţăm pentru ridicarea sănătăţii fizice şi morale a neamului. Sînt sigur că în treizeci de

ani, dacă se vor întrebuința bine, vom ajunge țara cea mai binecuvîntată din lume !... Dar pînă atunci...

— Pînă atunci vei face și tu ce face toată lumea ! zise Pahonțu abia ascunzîndu-și ironia. Lumea trăiește cu realități, dragă Barbule !... Frumoase sînt iluziile, o da... Dar cu iluziile nu se hrănesc mulțimile !

— Cu minciunile însă da ! aprobă Dolinescu. Știu. De-aceea n-am nici o pretenție...

E' — Lucrurile acestea și altele similare sînt locuri comune, atît de mult le credem cu toții ! făcu Teofil. Domnii politician! n-au decît să dea semnalul !

— De ce să nu-i silim pe domnii politiciani ? strigă Dolinescu iar înflăcărat. Dinamicii înainte !

— Mă ironizezi mereu ! zîmbi Drugeanu fără răutate. Totuși am impresia că sîntem frați de năzuințî, că mergem pe căi deosebite spre aceeași țintă. Eu recunosc bucuros că, pentru adevărata înălțare a neamului nostru, o educație nouă, radicală, eroică e necesară, absolut necesară, că trebuie făcut *tabnla rasa* din minciunile naționale și tradiționale care maschează numai turpitudini ! Dar nu pe prețul renunțării la orice control... îmi cunosc neamul și sînt sigur că fărădelegea s-ar lăfăi mai obraznică, mai revoltătoare îndată ce s-ar realiza trimiterea în concediu a organizațiilor politice. De bine de rău tot avem un control. Cu ce-l înlocuim ?... Avem azi o tiranie minoră care se mai sfiește de nelegiuirile prea mari. Pentru noi un sistem autoritar ar însemna cea mai oribilă tiranie totalitara... Principiul autorității trebuie introdus cu forța acolo unde există rezistență. în Italia sau în Germania a dat greș legalismul. Acolo, fiindcă se aplica legea, făcută de conducători slăbănogi și minată de sabotori, statul se anar- hiza și amenința să se desccmpuie. Acolo poate să aibă o justificare vacanța politicii criticiste. * Pe urmă acolo există o acumulare de valori culturale care nu se pot pierde în răstimpul cît va dura pregătirea regimului definitiv, răstimp care fatal nu produce ci numai consumă cultură, care prin însăși esența lui e dușmanul culturii, fiindcă cultură fără critică nu se poate concepe... Dar la noi ? Regele și guvernul sînt de fapt stăpîni mai absoluți ca în orice regim de dictatură. La noi nu există rezistență adevărată. Vorba d-tale : capul plecat... Așa că nu-i nevoie de răsturnări prealabile. Să vie numai un guvern care să vrea să înceapă marea experiență și, cu concursul regelui, va avea orice legi, i se vor da orice mijloace, tot... Nu trebuie să silim pe nimeni, să violentăm ! Răsturnările nu știi unde pot ajunge. Violența provoacă violență. Sîntem prea șubrezi, unitatea noastră are trebuință încă de timp pînă să se sudeze deplin. Riscul ar fi prea mare... înainte și mai presus de toate România trebuie să trăiască ! Pe urmă să vie experiențele și reformele și...

— întrebarea este însă dacă, așa cum trăiește, merită să mai trăiască încă ! zise foarte dîrz Dolinescu. Decît să fim noi gunoiul lumii, cum zice în *Biblie*, apoi mai bine să nu fim deloc ! Dacă neamul românesc nu e capabil de o redresare hotărîtă...Domnule, domnule, te rog foarte mult, nu mai continua ! întrerupse profesorul Cumpănașu cu patetismul său cam didactic. Am aflat că ești erou și că ți-ai vărsat sîngele și ți-ai primejduit viața pentru unirea neamului. Pe figura d-tale frumoasă porți semnul vitejiei precum pe piept ai răsplata ei simbolică... Ai dreptul, prin urmare, mai mult decît oricine să-ți spui cuvîntul asupra trebu- fflor și întocmirilor țării. Totuși, nu-mi lua în nume ue rău, eu nu pot asculta nici măcar în discuții de masă, niște Vorbe așa de grele despre neamul' meu. Mi-am trăit toată tinerețea visind unirea ; am luptat, cînd a venit ceasul, pentru înfăptuirea ei, acolo, la locul modest unde mi s-a poruncit. Inima mea n-ar putea suporta acuma, la bă- trînețe, nici gîndul că s-ar putea strica vreodată ceea ce thti făcut cu jertfe atîta de grele...

Dolinescu păru surprins de consternarea profesorului. Îi făspunse fără șovăire :

— Ara făcut unirea, domnule profesor, eu ajutorul lui Dumnezeu, dar trebuie s-o și păstrăm ! Cu visuri și cu ipfiîciuni însă n-o, vom păstra ! De. aceea trebuie să privim realitățile în față ! Să nu ne înduioșăm și să nu ne Odihnim pe lauri ! În jurul nostru toate popoarele își re- Bpoiesc puterile. Viața neamurilor,, ca și a individului, t o luptă eternă. Cel mai vrednic învinge și trăiește, celelalte sînt sortite pieirei. Apoi dacă e așa, spuneți d-voastră, lincer, deschis, brutal, fără minciună patriotică : sîntem Roi oare mai vrednici, mai puternici, mai disciplinați ca •Iții ? Poporul nostru nu mai are nici un ideal și nu mai crede decît în burta plină... E bine 7 Cu idealul burții pline credeți d-voastră că vom putea păstra unitatea neamului și vom realiza cultura românească adevărată care să dea un sens existenței noastre ?... Burta plină nu poate fi Idealul unui neam care abia și-a realizat, unitatea și care cel puțin trei generații va trebui să o consolideze și să o topească într-o

*

în realitate, cauzele ascensiunii fascismului în Italia și a nazismului în Germania sînt mult mai complexe. Instaurarea regimului totalitar în aceste țări a reprezentat forma cea mai brutală, mai teroristă a dictaturii cercurilor burgheziei monopoliste În imperialism, interesate într-o politică antidemocratică, anticomunistă și expansionistă, exprimînd interesele cele mai reacționara ale claselor asupritoare.

cultură specifică superioară. Ne-ar trebui Ce] puţin trei generaţii de muncă aspră, de gospodărie exemplară, de uniune sacră pentru a consolida aievea unirea. În loc de asta, ţara a fost împănată pînă în cele Biai mici sate, cu cluburi şi scandaluri, care au învrăjbit pe oameni şi mai ales au înrădăcinat credinţa că politica absolvă şi justifică tot.. Să fii tîlhar, să fii orice, dacă eşti din partid te acopăr ! De aceea trăim într-o psihoză oribilă le suspiciune totală care îngăduie răspîndirea tuturor zvonurilor. Iacă, eu nu cred că toţi miniştrii sau marii dre- pitori trebuie să fure ori să facă afaceri şi să se îmbogăţească pe urma slujbei lor vremelnice. Dar lumea, toată Munca, toată, crede şi e convinsă că România e un imens Cîmp de jaf şi procopseală. Politicianii înşişi fac toate sfor-
C9
tările ca să se acrediteze convingerea asta, fiindcă aşa ce! buni vor fierbe într-o oală cu cei răi. Au fost cîţiva oameni proeminenţi curaţi şi cu reputaţia imaculată. Ei, aduce- ţi-vă aminte conspiraţia necinstiţilor din toate partidele cum s-a ridicat împotriva lor să-i stropească cu noroi, ca să nu rămîie măcar o umbră de bănuială şi să nu mai fie nimeni absolut pur în România mare ! Iată atmosfera în care se poate săvirşi orice rău, dar nimic bine ! Şi numai din vina politicii care a infectat ţara cu microbii vrajbei !

D-na Pahonţu nu asculta discuţia şi nici n-o interesa. Nu prea citea ziare, iar cînd îşi arunca ochii, sărea peste articolele şi ştirile politice. Cunoştea cîţiva oameni politici ardeleni ale căror nume le-a auzit mereu acasă şi alţi cîţiva pe care-i pomenea mai des soţul ei. Altfel habar n-avea cine e la guvern. În clipa asta însă îi era şi mai urîtă poli- tica, fiindcă din pricina ei nimeni nu mai gusta cu adevărat mîncările, afară de d-na Herdelea care i-a şoptit cîte ceva şi la friptură (că cuptorul ei pătrunde mai bine), şi la prăjituri (bune, dar cam trecute). Dolinescu a înghiţit în goană bunătatea de piept de curcan, iar prăjiturile erau încă pe farfurie, neatinse. Şi cu ce poftă începuse masa !.,. Se uita zîmbind speriată spre Cintia, să primească măcar de la ea un compliment din ochi, dar Cintia asculta pe Dolinescu, albă de emoţie. Virginia ştia că prietena ei mică se pasionează după politică şi toată vremea fulmi- neză contra ovreilor ; acuma însă o durea că pînă şi pe ea a pierdut-o din pricina politicii.

— N-am să apăr eu partidele, tocmai eu care le critic de atîţia ani şi poate sînt iniţiatorul luptei contra lor la noi, începu Pahonţu iar agitat şi parcă mereu ar fi simţit nevoia unei justificări.

—- Poate că nu ţi-ar mai veni aşa de greu acuma de cînd eşti şi tu membru marcant al unui partid ! observă ironic Teofil.

— Dragă Teo, răspunse Pahonţu sfidător, dar cu glasul tremurat de un setimentalism ocazional. Eu sînt un prieten leal. Eu pentru un prieten merg şi în foc, nu numai la clubul unui partid oarecare. Dealtfel viitorul tău socru...

— Te rog, te rog, să nu provocăm confuzii ! strigă tînărul Drugeanu. Viitorul meu socru a făcut o mare greşeală politică, cred eu şi nu m-am sfiit să **i-o** spun. Nu ■Vii aviator la cincizeci de ani, chiar cînd ai talent pen- Bf 'asemenea meserie politică inelegantă. Tu te-ai crezut Obligat să-l urmezi — te priveşte. Eu unul sînt în stare să înţeleg gestul unui om care-şi calcă pe conştiinţă pentru H prieten sau binefăcător. Dar mai frumos ar fi fost dacă l-ni fi împiedecat să săvîrşească greşeala ! V:— Despre controversele mele cu maestrul să-mi dai ¡irole să nu vorbesc ! zise gazda cu superioritatea unui ca- Kkler medieval, continuînd după o clipă cu glasul de adineaori. Vroiam numai să atrag atenţia fratelui Barbu că ■Îrtidele, sau cel puţin unele, cele mai dinamice şi care jpu adoptat principiile ideologiei autoritare, ar putea consti- pUi puntea de legătură între situaţia de azi şi lumea de mîine !

I Barbu Dolinescu protestă sec :

— Nu, te rog, nu !... Politicianul spurcă pe ce pun« niîna. Crezi tu că X, după ce a colindat toate partidele şi g-a înfruptat din toate tantiemele jidovești, va deveni în- U'-adevăr antisemit şi luptătorul ordine! integrale ? Din Hţoii consiliilor de administraţie nu se pot recruta oamenii noi care trebuiesc unei ţări noi. Şeful care nu munceşte, dar încasează milioane pentru că prezidează cîteva şedinţe pe an, poate oare să mai propovăduiască munca pentru foţi şi să proclame că cine nu munceşte nu mănîncă ? Dacă Vrem să izgonim pe exploatatorii jidani, trebuie să-i tole**răm** pe ceilalţi fiindcă-ş de-ai noştri ?... Am auzit d- astea : • pungaş dar baremi e român... Apoi dacă e să continuăm «Şitemul şi să schimbăm doar firma, mai bine nimic ! *

i ' * Ca şi alte curente de dreapta din istorie, mişcarea fascistă Jnfftţişată **în roman recurge la o tradiţională demagogie prin exploatarea nemulţumirilor sociale, politice şi economice generat» dl contradicţiile societăţii burgheze — fără a propune nimic Mcnţlal pentru îndepărtarea cauzelor ce le provoacă. În chip diversionist, personajul lui Rebreanu agită unele sloganuri cu vagă ÎIwonanţă anticapitalistă, pe lîngă cele cu vădit caracter fiifOVln. Paralelismul cu viaţa reală ne ajută să dezvăluim carac- ptrul demagogic al afirmaţiilor unor eroi din roman care de altfel, |4ţipro<luc fidel frazeologia modelelor lor. Utalea şi Goldstein din ■Ăglnlle romanului îşi găsesc un corespondent în realitate, în gmnunnţi ai capitalului precum N. Malaxa, M. Auşnit sau Barbu Hfcrbei (cf. *Scînteia,* 5 apr. 1934 ; *Lumea nouă,* 26 ian. 1936 j *Rrporlrr,* nr. 6, 1938). Sub masca unei asocíaţii de prietenie, legiunea colecta serioase fonduri băneşti de la industriaşi, comer-**

Dealtfel noi, generaţia actuală, nu putem decît să pregătim pe omul nou, pe românul de mîine care va reface ţara după chipul şi asemănarea lui. Noi nu putem intra în ţara nouă cum n-a putut intra generaţia lui Moise în Canaan, fiindcă sîntem păcătoşi şi am infecta viaţa cea nouă prin simpla noastră prezenţă. Preocupările ideale numai cei tineri le îmbrăţişează şi le trăiesc aievea. Numai ei sînt în stare să viseze şi să trăiască în sufletul lor lumea de mîine. Ei sînt capabili să moară pentru înfăptuirea ei, ţinîndu-se de mînă şi cîntînd imnul biruinţei. Pentru ei comandamentele naţionale, imperativele totalitare nu sînt vorbe goale, ca pentru eseiştii de azi, ci trăiri efective... Numai atunci neamul românesc va respira în sfîrşit scăpat din îmbrăţişarea monstruoasă a gorilei politice !

Teofil Drugeanu îl asculta cu o faţă atît de sincer surî- zătoare încît Dolinescu, sfîrşind, îl privi întrebător.

— Adică înlocuieşti o gorilă cu altă gorilă — zise Teofil glumind. în fond tot politică faci, numai vrei s-o

cianţi. înalţi funcţionari de stat, „după puteri" (cf. art. O *cîrdăşie cu tîlc,* în *Lumea nouă,* 26 ian. 1936). Printre donatorii de elită se numărau patronii sau conducătorii unor mari firme precum societatea „Mica", întreprinderile „Şorecani", „Uniunea generală a industriaşilor din România", „Mociornița", ziarul *Universul* (cf. *Scînteia,* nr. 6, 1933 ; *ibid.,* 1 oct. 1936 ; arhiva I.S.I.S.P., fond nr. 7, dosar 222, mapa 37) ş.a. în afară de bani, burghezia şi moşierimea din România a oferit şi cadre active, aşezate în fruntea mişcării. Cîteva exemple : principele Alexandru Cantacuzino va deveni comandantul corpului legionar „Moţa şi Marin" ; industriaşul Manoilescu, directorul ziarului *Buna vestire,* principesa Zoe Sturza şi bancherul Gr. T. Coandă, organizatori ai asociaţiei „Prietenii legionarilor", moşierul Nuţu Esarcu, şeful organizaţiei din jud. Neamţ ş.a.m.d. După desfiinţarea „Gărzii de fier", ca urmare a asasinării lui I. G. Duca (29 dec. 1933), organizaţia va fi reînfiinţată sub titulatura „Totul pentru ţară", fiind oficializată sub conducerea generalului moşier Gheorghe Cantacuzino-iGrănicerul. Astfel cei ce agitau mesianismul „izbăvitor de neam" nu formau, în realitate, deCît o „organizaţie a capitaliştilor şi a moşierilor reacţionari" (cf. *Noi vrem pămînt,* nr. 1, ian. 1934), păvăză „a stăpînirii împotriva maselor" (cf. *Apărătorul,* 1 iebr. 1933), stare ce va fi denunţată în roman prin intermediul replicii lucide a lui Teofil Drugeanu („înlocuirea unei gorile cu altă gorilă") — de natură a spulbera confuziile voit întreţinute de propaganda fascistă făţarnică, aşa cum este ta ilustrată în paginile cărţii.

botezi altiel. Nu va mai ii -gorilă, ci... ur. .animal mM -eim* f>aiic pentru imaginaţia mulţimii...

— Evident ! strigă Pahonţu. Fratele Barbu se înverşunează degeaba. Politica nu se poate suprima. Poţi să-i schimbi numele, vorba ta, Tea, dar ea rămîne ! E esenţa vieţii !

y Pe el toată discuţia asta l-a enervat. Avea mereu impresia că Dolinescu face aluzie la cllnsul. Chiar şi Teofil. S-a pripit cu masa. Nu era oportună. Dacă ar fi dat-o peste eîteva săptămîni, cazul Rotaru ar fi fost uitat, cu atît mai anult amestecul lui, şi masa ar fi îost o glorificare a lui, ornai ales dacă ar fi şi la putere, pe cînd aşa, a fost, o l^ngă punere a lui în contrazicere" cu sine însuşi...

Virginia propuse să servească în salon cafea şi lichior. Toma primi cu bucurie schimbarea de loc care spera să schimbe şi conversaţia... în trecere Gafina şopti Corinei că s-a plictisit îngrozitor, iar Corina răspunse că şi pe ea numai cucoana cea caraghioasă a făcut-o să se distreze puţin. Cintia rămase cu d-na Pahonţu în sufragerie, entuziasmată de Dolinescu, ca şi fratele ei Vasile care păstra o înflăcărare ca şi cînd ar fi auzit o evanghelie nouă. Cum- pănaşu cu Titu Herdelea luară la mijloc pe Dolinescu să lămurească pe îndelete unele amănunte şi să respingă mai categoric aprecierile lui ireverenţioase asupra trecutului românilor. D-na Niculîna se pomeni singură. Se supără fireşte pe Titu, care, nedelicat, nu se gîndeşte la ea parc-ar fi văduv. Vru să-l strige, să-i atragă atenţia că e mojic, dar se răzgîndi şi se hotărî să-l pedepsească tocmai prin dispreţul ei, făcîndu-se că n-a băgat de seamă. în salon Însă se apropie de Dolinescu şi zise graţios :

— Ei, domnule, spun drept, mi-ai vorbit din inimă... Uite-aşa vorbeşte şi băiatul nostru, Zachi, poate nu-L cunoşti, numai despre pungăşiile politicianilor şi despre nelegiuirea jidanilor care ne-au cotropit ţara...

Titu Herdelea, jenat, căută să-i oprească elanul politic :

— Lasă, Niculino, ce te-iamesteci tu, femeie, în lucrurile astea...

—

D-na Herdelea acuma se revoltă şi pentru mojicia **cealaltă :**

— Da ce, eu n-am dreptul să vorbesc ? Ori vrei să zici că nu mă pricep ?... Să crează dumnealor că sînt o incultă... Mai bine ai fi mai politicos cu soţia d-tale, să ft-o laşi singură !... Mie nu mi-e frică de nimeni şi-mi spun părerile pe faţă, nu ca alţii, după cum bate vîntul. Eu sînt contra jidanilor, cum e şi băiatul, şi cred că toţi românii trebuie să lupte contra jidanilor pentru salvarea ţării ! Ce, noi avem afaceri cu jidanii să ne fie frică de ei, ca altora ? Noi pe faţă : jos jidanii !

Pahonţu tocmai spunea lui Teofil pentru ce crede că viitorul guvern va fi o surpriză. În loc să-i răspundă, Teofil auzi declaraţiile indignate ale Niculinei, care-l amuzară, încît se amestecă şi el dulceag :

— Aşa e, doamnă ! Aveţi dreptate ! Asta e politica adevărată ! Jos jidanii !

D-na Herdelea îi văzu figura echivocă şi nu ştia ce să crează : vorbeşte serios sau o batjocoreşte ? Răspunse şi ea printr-o întrebare diplomatică :

— Nu-i aşa ? *

5

Criza ţinu vreo cinci zile cu obişnuitele ediţii speciale, care anunţau mereu soluţii şi liste de guverne, cele mai multe ticluite după zvonuri de club sau de cafenea.

Peripeţiile au fost numeroase şi patetice. Pahonţu le-a trăit într-o spaimă de mucenic în aşteptarea marei revelaţii. El avea credinţa că de criza asta de guvern depinde destinul lui. De-a doua zi de dimineaţă s-a repezit la Rotaru să discute, să afle, să-şi oţelească încrederea. Apoi pînă seara tîrziu a alergat de la Rotaru la cafenea, de la cafenea, **prin** anume redacţii, pe la cluburi, revenind mc-reu **la Kotaru.** Cind a ajuns acasă, tirziu, după miezul nopţii, Virginia dormea. Toată ziua vorbise cu Cintia şi cu Fräulein **Erna** despre masa de asearâ, care pentru ea era un eveni- ment infinit mai important decît criza de guvern. Toma ur fi avut poftă să-şi răcorească frămîntarea zilei recapi- **tulînd** zvonurile şi întîmplările într-o lumină trandafirie.

„Bună e şi drăguţă porumbiţa asta, dar n-are nici o înţelegere pentru zbuciumările mele ! se gîndi dînsul cu amărăciune. Dacă în astfel de momente îţi lipseşte tovărăşia vieţii, ce folos ?"

I Parcă era un făcut, tocmai în zilele crizei se întîlnea mereu cu cine nu se gîndea. în fiecare zi s-a întîlnit cu Do- linescu. Întîi i s-a părut de rău augur căci Barbu îi zîm- bea batjocoritor şi bombănea : „Lupţi, lupţi, frate-meu V Cînd l-a văzut a patra oară, tocmai se ducea cu Rotaru spre locuinţa doctorului Ionescu. Dolinescu i-a făcut semn cu mîna, spunînd acelaşi lucru. Pahonţu acum s-a liniştit. Era sigur că îi poartă noroc... Generalul Cornoiu l-a oprit Într-o zi cînd era mai zbuciumat, în faţa Teatrului Naţional, să-i exprime părerile lui politice. Studentul Ionescu, pe care l-a cunoscut deunăzi la Cumpănaşu, l-a salutat de două ori, foarte respectos, iar el a răspuns şovăind fiindcă nu-şi mai amintea cine o fi, deşi ştia că îl cunoaşte. De două ori a trecut, în automobil, Belcineanu pe lîngă el, **şi** nu **l-**a observat, ori iar nu **l-**a recunoscut.

„Nu face nimic, s-a gîndit Pahonţu de amîndouă orile. **Ai** să mă recunoşti curînd !

"**în** prima zi s-au perindat la Palat, după preşedinţii Corpurilor Legiuitoare, toţi şefii de partide. Ediţiile spe**ciale** au răspîndit zvonul că, avînd în vedere dificultăţile **interne şi** externe, se încearcă alcătuirea unui guvern na**ţional** subt preşidenţia unei mari personalităţi neutre. **A doua** zi şeful guvernului demisionar **a** fost însărcinat să formeze un nou guvern de uniune naţională, sprijinit de **actualul** parlament. Intîmpinînd un refuz unanim com**binaţia a** căzut atît de repede că seara şeful partidului na**ţional** se străduia să dobîndească adeziunea altor două unume partide pentru a alcătui un guvern de lungă durată **şi cu o** opoziţie redusă. **A** patra zi doctorul Ionescu a pri**mit** misiunea **de-a** realiza un guvern de colaborare cu pariiiiui agrar şi cu partidul radical- naţional. Seara s-a aliat că preşedintele partidului democrat a reuşit în misiunea ce i-o dă&Vse suveranul Pentru că era tîrziu s-a ami- nat pentru a cfccua zi, a cincea zi a crizei, formalitatea prezentării listei şi celelalte-...

Constantin Kotaru primise între timp asigurarea de la Ionescu că, îh cazul care a şi venit, va avea portofoliul pe eare marele-i talent etc. i-l conferă. Cînd a fost chemat acuma, Motroc i-a spus la telefon doar atîta că şeful doreşte să-i vorbească, adăogînd, la întrebarea lui, că merge bine. „Hai, Pahonţule, hai !" a zis Rotaru totuşi mişcat. A apărut Eva : „Mă cheamă şeful !" I-a spus eu tonul parcă ar fi zis : „lată-mă ministru !" D-na Rotaru a izbucnit în la- crămi... La întoarcere a fost mai puţin triumfal. Şeful i-a arătat că toate prevederile s-au încurcat pentru că trebuie să împartă guvernarea cu celelalte două partide, că ţara cere sacrificii tuturor, că dorinţa maiestăţii-sale... Şi în sfîrşit i-a oferit, şi I-a rugat să-i dea o dovadă de adevărată prietenie primind un loc de ministru de stat, fără portofoliu. După alegeri, cînd se va limpezi situaţia şi se va consolida guvernul, să fie sigur că nu va uita gestul de azi...

*

Consecvent artei sale de totală obiectivitate, L.R. a evitat în mod deliberat în noul său roman să adopte o atitudine polemică deschisă, în sensul gazetăresc al cuvîntului, o satiră directă, tezistă, din care să transpară vizibil sentimentele sale de simpatie sau de antipatie faţă de unele personaje, acestea urmînd să-şi definească adevărata lor natură prin propria lor mişcare. Ca şi tn cazul *Răscoalei,* o serie întreagă de idei pe care autorul în fond le respinge sînt combătute prin logica desfăşurării faptelor, în cazul de faţă, intervenţia Niculinei (personaj caricatural) în apărarea opiniilor antisemite ale lui Dolinescu conferă o coloratură grotescă sloganurilor şovine ale întregului discurs. Replica lui Teofil Drugeanu tonsolidează intenţia ironică a subtextului.

— Tu ce zici, făcea să primesc ? întrebă Rotaru, în maşină spre casă, pe Pahonţu.

— Mai încape vorbă ? strigă Toma cu înflăcărare, deşi în sine era şi el puţin decepţionat, gîndindu-se că tot aşa poate să i se întâmple şi lui mîine, să n-aibă loc pe lista de la Ilfov sau poate chiar pe nici o listă, avînd în vedere... Un om politic serios trebuie să ştie să se adapteze împrejurărilor !

Pahonţu a fost, firește, şi ziua următoare în casa din Parcul Filipescu în clipa cînd Rotaru, în costumul de rigoare, a plecat la Palat pentru depunerea jurămîntului. N-a avut răbdare să aştepte, a luat şi el o maşină şi s-a dus în Piaţa Palatului. A stat acolo în mulţimea de curioşi care, îngroşată şi stimulată de agenţii celor trei cluburi, ■arma să facă tradiţionala manifestaţie de entuziasm noului guvern cînd va părăsi Palatul....

Cîteva zile Pahonţu s-a mai frămîntat cu groaza că s-ar putea să fie sacrificat şi el de vreme ce se cer sacrificii ca să fie satisfăcuţi colaboratorii. în definitiv el n-are stat de servicii În partidul democrat Doar că l-a adus pe Rotaru — dar asta nu mai era un merit acuma cînd vechii luptători vedeau simpli profitori oportunişti în cei veniţi în partid mai curînd, atraşi de mirosul puterii. La club a fii observat priviri piezişe şi încă din partea celor ce fuseseră mai amicali cînd spectrul opoziţiei fără termen se plimba prin sălile goale... Dar pretenţiile celorlalte două grupări ! A fost nevoie de arbitrajul şefului guvernului pentru a se încheia o pace dreaptă care să asigure izbînda : vor candida în ordine cei trei şefi de partide, apoi cei trei şefi de organizaţii, iar restul locurilor se voi' fixa în părţi egale, de şefii organizaţiilor respective... Rotaru s-a ţinut de cuvînt şi în primul loc, după al şefilor, l-a impus pe Pahonţu. Era al şaptelea pe listă.

„"Număr sfint predestinat ! şi-a zis Pahonţu. Steaua tnea răsare !..."

Cea dintîi felicitare în casa lui Rotaru a venit de la d-na Cornoiu. Se înmuiase parcă membrana receptorului de dulceaţa glasului ei : Alecu a spus totdeauna că numai Costică are să-i facă lui dreptate... Pe Eva a impresionat-o telefonul d-nei Belcineanu, cam afectată, dar „din toată inima", împreună cu soţul ei. „E cu atît mai drăguţ din partea ei cu cît trebuie să fie deprimaţi că s-a trecut peste dreptul lor murmură d-na Rotaru cu generozitatea învingătorului. Rotaru, din delicateţe, n-a mai spus lui Pahonţu c-a avut dificultăţi pînă să-i rezerve locul pe care se luptau cîţiva democraţi veterani, dar comunicîndu-i rezultatul şi felicitîndu-l, l-a întrebat deodată :

— Măi, Tomiţă ! Acuma spune-mi adevărat : de unde ai avut informaţia că vine Ionescu la putere ?... Ori ai luat-o din imaginaţia ta ?

Pahonţu rîse şi tăcu. îi plăcea să pară misterios, să circule legende în jurul lui...

Rotaru lucra la preşidenţia consiliului unde i s-a rezervat un salon luxos, cu o sală de aşteptare în care trona Dancia, şef de cabinet idea'l. în realitate n-avea nimic de lucru, cel mult să primească pe prietenii sau cunoscuţii (■ore veneau să-l felicite şi, în subsidiar, îi cereau vreo intervenţie la alte ministere. Şeful guvernului îl rugase 8ă dea deocamdată toată atenţia alegerilor din Capitala,

cum, dealtminteri, în afară de lucrările curente, tot guvernul şi toată ţara nu se mai ocupau decît de campania electorală. Cu toate că cele trei partiduţe de la guvern se prezentau cu listă comună, se suspectau reciproc şi se temeau de trageri pe sfoară. Opoziţia era mai puternică şi mai violentă ca altădată. Mulţi miroseau în aer surprize compromiţătoare pentru guvernarea începută subt auspicii atît de şubrede.

Toma Pahonţu rîdea de îngrijorările lui Rotaru. Acuma era sigur de izbîndă. Numai dacă ar cădea guvernul în alegeri... Aşa ceva e imposibil în România. Ar echivala cu o revoluţie şi România nu e ţara revoluţiilor, ci a aranjamentelor... Totuşi se puse cu pasiune pe lucru, să dovedească nu numai lui Rotaru, dar şi colaboratorilor şi prietenilor care cam strîmbau din nas, că e cel mai capabil chiar într-un domeniu inferior cum e practica electorală...; că e mai capabil decît toţi.

Trecea din cînd în cînd pe la cafenea, totdeauna grăbit şi grav, vrînd să arate şi prin înfăţişare prietenilor că e alt om. Fiind popular după ani de frecventare a localurilor unde se vorbeşte mult şi despre toate, era interpelat zgomotos cerîndu-i-se ştiri şi noutăţi... Mulţi dintre tovarăşii de protestări de pînă ieri îl pizmuiau şi-l ironizau în lipsă. Cu cîteva zile înainte de alegeri, Pahonţu a trebuit să facă ultima probă a noilor costume frac şi jachetă comandate la cel mai mare croitor, pentru a fi perfect echipat în vederea evenimentelor. Fiind tocmai ora aperitivului, intră pe la cafenea mulţumit şi bine dispus. Găsi un grup mare de prieteni care îl primiră cu alai. Se făcu politică, se debitară cîteva anecdote proaspete, se încercară vorbe de spirit şi se ajunse la elogiul cafenelei. Cineva spuse că şi cafeneaua, ca şi presa, te duce oriunde cu condiţia să o părăseşti la timp. Un scriitor bătrîn şi slăbuţ, în eternă goană după calambururi ca să-şi menţie mica-i reputaţie de om spiritual, glumi fără răutate :

— De aceea a început Pahonţu să-şi răreasc venirile pe-aici..."

Altădată ar fi rîs sau ar fi răspuns cu o glumă de aceeaşi calitate. Acum i se păru o lipsă de consideraţie şi aproape o injurie. Se încruntă şi răbufni strident

:'■— Aburii cafenelei au început să-ţi înmoaie creierii, bătrîne domn, ia seama !

După o mică tăcere foarte jenată, scriitorul mormăi i

— Repede te-ai ciocoit, domnule…

— La revedere, băieţi ! strigă deodată Pahonţu, scü- lîndu-se şi îmbrăcînd paltonul. N-am venit nici să mă enervez, nici să…

În urma lui rămase o dîră de consternare..:

În ziua alegerilor Torna a cutreierat secţiile de votare întîi singur, apoi cu Rotaru, pe urmă întovărăşind şi pe primul ministru care dorea să constate personal ordinea libertatea perfectă ce le-a impus el consultaţiei populare. Abia la ora două noaptea s-a despărţit de Rotaru, felicitîndu-se şi îmbrăţişîndu-se…

Sosi acasă rebegit de frig, dar cu inima atît de aprinsă de bucurie că îi venea să scoale toată casa, să-şi trîmbi- ţeze izbînda… Se potoli. Trebuie demnitate şi în satisfacţie. A cîştigat numai ceea ce merita... Intră în dormitor cu paşi de lup, să nu deranjeze pe Virginia. Cînd se sui în pat, răceala lui totuşi o deşteptă.

— Ai venit, Torna ? bîigui ea cu glas de copil somnoros. Vai, ce rău îmi pare că nu m-ai sculat... Noi te-am aşteptat cu toţii pînă la miezul nopţii, pe urmă copilaşii au adormit jucîndu-se cu mine, şi Fräulein Erna i-a dus în odăiţa lor... S-au isprăvit alegerile, iubitule ?

Pahonţu stătea cu faţa-n sus lîngă ea, învelit pînă la gît, încălzindu-şi oasele. Răspunse molcom ca şi cînd n-ar fi vrut nici acuma să-i sperie somnul :

— Slavă Domnului !

Nu putu să nu adaoge cu mândrie :

— Sînt deputat, porumbiţo !

Virginia îl încolăci cu braţele şi-l sărută bolborosind somnoroasă cuvinte neînţelese. Torna se întoarse apoi cu spatele, închircindu-se bine ca să se încălzească. Pînă adormi simţi în spinare suflarea ei fierbinte...

CAPITOLUL III TREPTELE

I

D-na Pahonţu, întâia Oîtră în viaţa ei, a asistat, la deschiderea Parlamentului împreuna cu Cintia. Toma a ţinut neapărat s-o ia ca să fie cineva apropiat să-l admire şi **să**-i spuie impresii pe urmă. Le-a instalat î"ntr-o tribună unde luase loc şi d-na Rotaru cu Corina… Virginia a fost dealtfel mult remarcată şi de domnii din incintă şi de spectatorii din tribune. Era într-adevăr foarte frumoasă. Pînă şi bărbatul ei a observat, încît îi făcea mereu semne de jos ca să vază lumea că e nevasta lui...

Firește, cîteva zile în şir Virginia a avut ce-i povesti, îndeosebi mici observaţii despre prieteni şi cunoscuţi care, ca niciodată, păreau a-l interesa. De mai multe ori a întrebat-o direct : cum îi venea fracul tăiat după ultima modă ? Femeia repeta neobosită că, din toată Camera, cel mai frumos şi mai elegant bărbat a fost el, Toma, iar după el fratele ei, Ovidiu, care de asemenea a participat, însă neoficial, deoarece numai prin optarea capului de listă avea să fie proclamat deputat, adică peste cîteva zile...

Toma Pahonţu se ducea cu sfinţenie la şedinţele Camerei. Se agita, se amesteca peste tot şi se impunea. în trei zile a cunoscut pe toată lumea. în timpul şedinţelor stătea uneori lîngă banca ministerială, schimbînd strîngeri de mînă şi observaţii cu fruntaşii care treceau… Cînd a asistat şi primul ministru la o şedinţă, Pahonţu s-a repezit să-l salute şi a stat de vorbă mai îndelung, ca să

Kremarce lumea. Trimitea bezele ziariştilor din tribună, Iar pe culoare făcea cerc cu ei şi le povestea secrete politice născocite. Se gîndise un moment să vorbească şi el *la Mesaj,* dar a renunţat vrînd să-şi pregătească întîi atmosfera ea să dea o lovitură eu primul discurs. Făcea " exerciţii preliminare deocamdată cu întreruperile, fără mare succes însă, fiindcă majoritatea eterogenă nu gusta decît glumele ieftine. Băieţii de la ziare i le treceau totuşi conştiincios în reportajul parlamentar.. Cît au ţinut validările şi răspunsul la *Mesagiu* s-a făcut aproape indispensabil aşa că nu exista manifestare colectivă a Camerei sau ehiar numai a grupurilor fără ca el să fie poftit să participe. într-o şuetă cu gazetarii, în sala paşilor pierduţi, a f reînceput diatribele contra impotenţei parlamentarismu- \ lui. Fiindcă vorbea tare, s-au strîns şi cîţiva deputaţi care ',ăcură haz de ieşirile lui contra partidelor...

Pe cît dispreţuise odinioară pe mondenii şi filfisonii care abia aşteaptă să arboreze smochingul sau fracul sau ! jacheta cu jobenul, socotindu-i „maimuţe cu scăfîrlia crudă" pe atîta îi plăcea azi să pară îngrijit şi să se îm- brace totdeauna cu haina pe care o reclamă. împrejurările. În special declara că fracul e maturitatea civilizaţiei. Rău- tăcioşii, la cafenea, spuneau că, de cînd s-a ciocoît, doarme numai în frac şi cu joben…

A fost desemnat, negreşit, în comisia care avea să prezinte regelui răspunsul Camerei. După recepţie a venit în strada Pietăţii într-o maşină elegantă, îmbondorit în blană (le numai jobenul i se vedea, fericit că suveranul l-a onorat cu o atenţie, adresîndu-i un surîs fugar şi trei cuvinte banale...

Virginia îl recunoştea după sonerie şi zori pe jupîneasă să-i deschidă, ca să nu-l supere aşteptarea. Ea însăşi îl Inlîmpină în prag, drăguţ :

—Au venit părinţii...

Toma, puţin absent şi obosit, ca emul cu grave răspunderi, zise indulgent :

—A, foarte bine...

| Trecu în salonaş mîndru, freeîndu-şi mîinile, dar se opri brusc, aproape speriat, continuînd cu alt glas :

— **Credeam că e vorba de părinţii tăi, porumbiţe, şi tocmai mă miram că doar tatăl tău se află în Bucureşti de trei zile...**

— Nu, Toma, sînd dumnealor, spuse Virginia **ca** şi cînd ar fi vrut să-i dea timp să-şi vie în fire din uluiala **ce-l** cuprinsese. **Au** picat nici **o** jumătate de oră după **ce ai** ieşit **tu... Au** intrat pe din dos, pe la bucătărie, că nu ştiau rosturile, şi m-am pomenit cu fata că, zice, au venit nişte... (jupîrieasa spusese „ţărani", dar Virginia, după o mică eiztare, părîndu-i-se că ar putea să sune neplăcut, schimbă) ...nişte oameni... Îţi închipui cît ne-am bucurat !,.. Eram tocmai **cu** tata care voia să iasă, dar nu l-am mai lăsat şi am stat **cu** toţii de vorbă...

Toma rămăsese pe loc, sub pretext că ascultă pe Virginia, dar uitîndu-se furiş la părinţii care se sculaseră în picioare şi-l priveau parcă cu puţină teamă. Venirea lor neaşteptată îl tulbura ca şi cînd i-ar fi răsturnat o piedică în drum şi totuşi, văzîndu-i, o emoţie instinctivă îi înfiora inima... În sfîrşit strînse mîna mai întîi socrului Iacob Stoica, apoi se apropie de ai lui, zîmbind incolor :

— Aţi mai venit şi d-voastră.;:

Dădu mîna cu tatăl său, fără să-l privească în faţă, şi pe urmă cu maică-sa care avea ochii plini de lacrimi şi bîlbîia întruna :

— Dragul mamii... dragul mamii..;

Bătrînul era ceva mai voinic ca Toma, cu ochii mici, vioi şi şireţi. Părul şi mustăţile, negre corb, începuseră să se răreascâ, dar n-aveau nici un fir alb. în piciorul drept, în locul părţii amputate în războiu din sus de genunchi, purta o protează căpătată şi prea scurtă încît îl supăra şi-l făcea să şchiopăteze mai tare, iar cînd stătea în picioare rămînea strîmb. A cerut el pe unde s-a priceput, că se zvonise că statul dă gratis invalizilor picioare artificiale în locul celor bune jertfite pentru patrie, dar nu i-a făcut nimeni nici măcar dreptatea asta, după ce nici pămînt n-a primit fiindcă în regiunea lor nu existau moşii de împărţit, iar dînsul nu putea să se înstrăineze la bătrî- **neţe,** fără bani şi fără puteri.

Acuma, dacă v-a adus Dumnezeu, ia să gustaţi **ceva...,** zise Toma. Porumbiţo scumpă, vezi tu...**Rv sănătate** ! sări bătrîna, Că-i bună şi inimoasă ca pîinea **lui** Dumnezeu.
L — Tocmai e vremea mesei, observă Virginia. Fata ne-a **R şi** chemat şi numai pe tine te-am aşteptat...
Tatăl Virginiei avea înţelegere să mănînce la un » restaurant cu fiul său şi cu alţi domni ardeleni cu treburi prin Bucureşti. îşi luă deci rămas bun anunţînd că diseară | pleacă la Alba Iulia fie că îl însoţeşte Ovidiu fie că nu...
După masă Toma s-a retras cu bătrînii în biurou. Viril ginia, din delicateţe, îşi găsi de lucru prin sufragerie ca să-i lase să vorbească în tihnă. Bănuia că poate lui Toma nu i-ar fi plăcut să audă şi ea anume plîngeri sau neca- I zuri de-ale părinţilor lui. Dealtminteri el le-a şi spus îndată ritos că rău au făcut de şi-au cheltuit bănişorii pe drumuri, că tot avea de gînd să meargă pe-acasă în curînd B fiindcă în sfîrşit şi-a cucerit rostul în lume după dreptu- *J file lui... Bătrînul a răspuns liniştit că i-a gonit sărăcia din urmă. Din pensioara de invalid nu e chip de trăit, că s-a mai dat niţel şi la darul beţiei, din pricina necazurilor, Hi **şi** mai jumătate o lasă la circiumă. De muncit nu mai 1 poate dacă l-a însemnat Dumnezeu aşa de rău... Acuma i-a învăţat Simion Cociorva, care a făcut ceva bănişori B cu cărăuşia în ultimii ani, să vie la Bucureşti să ceară un sj brevet de circiumă. Mai sînt două circiume în Uda, ade- 1 vărat, dar aceia n-ar avea dreptul să le aibă că n-au luptat în război, ci au stat acasă şi au strîns bani, iar legea zice **că** invalizii să aibă întîietate. Bani va pune Simion cît va I trebui şi va pune şi casa cea nouă care a ridicat-o la R, crucea uliţelor în mijlocul satului, iar cîştigul va fi pe din două. El le-a dat şi cheltuiala drumului şi i-a spus **că** boierii se lasă cam greu la brevete, ori să dai bani mulţi, 1 ori să ai proptele mari. Dacă Toma poate să i-l dobîn- m dească, bine ; dacă nu, e gata să meargă la maiestatea-sa, I să se arunce cu faţa la pămînt şi să-şi ceară dreptul, că ■ maiestatea-sa n-are să-l lase şi fără picior, şi fără drepţi **tate...** Şi, dacă a venit, "s-a mai gîndit să ceară negreşit şi un picior bun, că s-a chinuit destul de i s-au strîmbat şi 9 şalele cu ăsta care-l are... Aşa a venit şi aşa s-a hotărît să K nici nu plece de-aici fără brevet, că acasă nu mai poate **R| duce** sărăcia. Şi-a adus şi baba, că nu ştie cît or ţine tre-

burile şi să nu fie ea amărîtă acolo dacă poate sta la feciorul ei în căldură şi cu mîncare bună...

Toma era dumerit, dar şi amărît. Le spuse că se va interesa chiar după-amiază, îi lăsă în seama Virginiei şi plecă la Cameră. îşi iubea părinţii, dar mai mult teoretic. Din clasa a patra de liceu, de cînd bătrînul s-a reîntors la Uda fără cal, a trăit prin sine. N-a cerut niciodată nimic de acasă, fiindcă n-avea ce cere. Mai curînd el se cerea să ajute. Pînă la război a păstrat legăturile mai strînse ; după război s-a mărginit să trimită din cînd în cînd, destul de rar, cîte-o sumă de bani, sperînd mereu să se întoarcă la Uda în triumf. În realitate nu mai simţea nici o atracţie pentru Uda şi nici măcar pentru părinţii lui. În unele momente idealiste s-a gîndit să-i aducă la Bucureşti, să trăiască lîngă el fără griji şi-n bucurie ' Virginia i-ar fi primit bucuroasă. Practic însă îşi dădea seama că ar fi o corvoadă şi pentru el şi pentru bătrîni. Pe urmă îl jena să-şi afişeze efectiv originea joasă ţărănească tocmai cînd ineepea ascensiunea. Era la modă originea de la glie, el însuşi a strigat deseori că e pui de valah, dar nimeni nu şi-a adus părinţii ţărani să-i expuie pe Calea Victoriei.

Cumpănind şi chibzuind bine-bine şi-a dat seama că în fond prezenţa bătrînilor ar putea totuşi să-i fie şi lui de folos : un tată ţăran, mare mutilat de război şi nedreptăţit... Aşa că a doua zi luă pe bătrînul părinte în maşină şi merse la Ministerul de Finanţe. Gălăgios, cum ştia dînsul să apară cînd se simţea la largul său, pătrunse la ministru şi, în faţa lumii care se găsea în cabinet, îşi prezentă părintele :

— Uite-l, domnule ministru, tatăl meu ! Mare mutilat, iar statul român nici măcar o proteză nu i-a dat ca să-şi tîrască trupul ologit pentru ţară !... În schimb dezertorii şi pungaşii, care au slujit pe nemţi în sat pe cînd dînsul îşi vărsa sîngele, au brevete de cîrciumi, au toate favorurile acestei ţări 1

Toată lumea, cu ministrul în frunte, a fost înduioşată de suferinţa ţăranului erou şi părinte al unui deputat erou şi cărturar. Şi, firește, s-au luat îndată măsuri să fie satisfăcut bătrînul. S-a nemerit şi un gazetar în cabinetul ministrului. *A* doua zi ţara întreagă a aflat mărturia de mare dragoste filială a inimosului deputat Pahonţu şi re- pnraţia socială promptă făcută bătrînului erou mutilat de către valorosul ministru de finanţe.
I Scena a fost comentată şi la Cameră, dînd prilej unor fiare să sublinieze răbdarea bătrînului ţăran-erou în aşteptarea împlinirii dreptăţii, spre deosebire de ţăranii de carnaval care au năpădit politica română...

Rotaru îi reproşă pe urmă lui Toma că n-a venit cu bătrînii pe la dînsul. D-na Rotaru ar fi fost foarte curioasă Ifft-i cunoască, mai ales că nu bănuia să-i iubească atît de mult.
! — Noi avem o discreţie ancestrală în manifestarea sentimentelor intime, scumpe maestre ! zise Pahonţu cu o Itnodestie atît de prefăcută că Rotaru surîse. Asta e tăria **ţi** mîndria noastră !
2
1 Nunta lui Teofil cu Corina a fost un mare eveniment monden. La biserică au venit toţi miniştrii, firește în onoarea lui Rotaru, dar au

participat şi mulţi din fruntaşii şi foşti miniştri naţionali, colegi ai lui Belcineanu care cununa. S-au găsit ziare care să tragă concluzia că animozitatea dintre guvern şi opoziţia naţională pare să fie pe cale de îndulcire spre binele ţării...

Petrecerea, în casele lui Rotaru, a fost foarte animată. Aii lipsit oamenii politici, desigur, afară de intimii fami- Uei, în schimb s-au perindat multe zeci de invitaţi, mai oupeamă tineret, care au rămas şi după plecarea noilor Căsătoriţi.

P Mai mişcată decît mireasa a fost, în timpul ceremoniei, mama ei care nu-şi putea reţine deloc lacrimile. La gară, dimpotrivă, Corina a fost zguduită de emoţie parcă s-ar fi despărţit pentru totdeauna, deşi plecau numai pentru \ trei săptămîni în Egipt, căci Teofil nu putea lipsi mai mult din Bucureşti.

I Rotaru, altfel sentimental, a fost toată vremea senin, iurîzător şi ici-colo puţin distrat. Danciu, deşi dansator pasionat, nu s-a mişcat de lîngă stăpînul său, considerîn- du-se în serviciu comandat şi răspunzînd, de cîte ori era întrebat sau măcar privit, cu o promptitudine militărească :

— Da, domnule ministru... Am înţeles, excelenţă... Imediat, don ministru...

D-na Rotaru niciodată n-a gustat plăcerea ministeriatului atît de deplin ca azi cînd urechile ei auzeau necon- ' tenit, de mii de ori, cu mii de intonaţii : „ministrul, domnul ministru, excelenţă, domnule ministru..." Iar Costică parcă de cînd lumea tot ministru ar fi fost, nu se impresiona deloc ; dovadă, îşi zicea Eva, că de mult trebuia să fie... De aceea pentru ea cel mai simpatic mosafir era Pahonţu, deşi mai mult bănuia decît cunoştea rolul lui în descătuşarea soţului ei. A fost iubit el în casa lor şi mai înainte, dar acuma cu toţii spuneau că e singurul prieten adevărat al familiei...

Pahonţu se codise să ia pe Virginia la nunta Corinei. Dorea să fie singur şi liber, să poată vorbi cu cine-i place, nu să aibă mereu grija ei. D-na Rotaru i-a spus însă categoric să nu cumva să vie fără nevastă că nu-l primeşte în casă.

Toată seara d-na Rotaru s-a ocupat cu multă simpatie de Virginia şi i-a făcut toate cunoştinţele, în frunte, firește, cu d-na Belcineanu care era naşa.

— Ai cunoscut deunăzi la noi pe Pahonţu, doamnă Belcineanu, nu-i aşa ? zise Eva prezentînd-o. Iată şi pe soţia lui !... Vezi cît e de drăguţă ?... Ei bine, tot atît e de devotată bărbatului... Şi cuminte de parc-ar fi din alte vremuri...

D-na Belcineanu o examină o clipă cu privirea ei distantă şi cu un surîs la fel, murmurînd aproape imperceptibil :

— într-adevăr...

Îi întinse mîna cu degetele lungi inelate şi reci încît Virginia abia îşi stăpîni un fior parc-ar fi atins o piele de şarpe. Pe cînd dădea astfel mîna, d-na Belcineanu observă mai încolo, lîngă o fereastră, discutînd cu bancherul Goldstein, pe Pahonţu care, şi el, urmărea de departe scena. Pahonţu evitase să se apropie de d-na Belcineanu, neputînd uita cum l-a tratat rîndul trecut. Totuşi întîlnindu-i acum privirea, se înclină uşor, silit parcă de un îndemn irezistibil. D-na Belcineanu răspunse cu un rîmbet ciudat, foarte artificios, spre a părea amabil, ţi în |lcelaşi timp rezervat şi cu o umbră de dispreţ indulgent **puţind** să se adreseze deopotrivă lui Toma, ca şi Virginiei rare, alături de ca, deşi cam de aceeaşi vîrstă, părea o fetişcană drăgălaşă, evident, dar fără importanţă. ^ Goldstein întrebă îndată curios :

— Cine-i duduiţa ceea nostimă care a dat mîna cu d-na Beloineanu şi acuma cu d-na Teleman ?

If, — Nevastă-mea, zise Pahonţu tresărind parcă i-ar fi spulberat un gînd care se zămislea.

— A, scuză-mă, făcu bancherul. Am să te rog să mă prezinţi. Nu ştiam că ai o soţie atît de încîntâloare !

f' — Eşti foarte amabil, bîlbîi Pahonţu liniştindu-se. .

Amfitrionul, urmat de Danciu, umbra lui, trecea în salonul mare spre sufragerie. Se opri un moment să atragă .atenţia lui Pahonţu : gr" — Ia seama că financiarul e foarte crai, cît îl vezi aşa de serios !... E văduv de zece ani, fata şi-a măritat-o şi acuma îşi face de cap.

■If— Am bănuit, excelenţă ! glumi Toma. f' Goldstein avea aproape şasezeci de ani, cu o înfăţişare încă elastică, elegantă, cu părul sur bogat, cu buzele cărnoase şi cu faţa uscată. Ripostă cu o supunere resemnată : P!"— Domnule ministru, dacă nici .d-voastră nu mă mai lăsaţi să trăiesc, atunci ce să mă plîng de cei tineri ? BE Rîseră cu toţii, apoi Rotaru dînd să treacă mai departe, ca şi cînd şi-ar fi adus aminte, mai spuse :

— A, Toma dragă ! De mult ţineam să-ţi spun... Ştii **că** trebuie să stau de vorbă cu tine foarte serios şi pe îndelete... Danciule, notează, să-mi aduci aminte 1

— Excelenţă, la dispoziţie cînd doriţi ! Miine ? făcu Pahonţu cu o înclinare.

; — Nu e tocmai a;,a de urgent, spuse ministrul. Îţi trimit eu vorbă prin Danciu...

■ Se dansa într-un salon roşu. amenajat anume. în sunetele stridente ale unui jaz. Pahonţu privea din uşă V.'i/.u pe Virginii! dansînd CU mirele can*-i vorbea' mereu fi căreia ea îi răspundea rar ridicînd atunci ochii

spre eL Atenţia însă i-o atrase mai mult d-na Belcineanu cu Utalea ‹Care nu vorbeau, ci-numai se invîrteau în ritmul muziceL.i
Gîndul de adineaori îi răsări iar în minte, dar iar îl risipi un glas mieros :

— A, domnule Pahontu !... Ne-am cunoscut la logodnă, nu-i aşa ?... Am citit în *Universul* şi-mi pare bine că te întîlnesc să-ţi spun cît m-a impresionat întîmplarea cu părintele d-tale !... Ce duios !... A, parcă nici n-ai crede că în vremurile astea brutale şi lipsite de inimă mai există sentimente atît de frumoase !...

Apăru Belcineanu, văzu pe Toma (cu care mai avusese şi la Cameră cîteva convorbiri) şi se opri aproape bucuros :

— A, scumpe domnule Pahonţu, bine că te văd... Ţin foarte mult să vorbim cinci minute... Iartă-mă, Iuliana dragă, că ţi-l iau !... E ceva mai important decît...

Doamna de onoare surîse dispreţuitor. Era singurul răspuns ce-l merita atîta nedelicateţe. Prietenia intimă cu Cristiana n-o împiedecă să n-aibă decît un respect mediocru faţă de soţul ei, ale cărui maniere lăsau veşnic de dorit. în vreme ce Belcineanu, de braţ cu Pahonţu, se depărta căutînd un colţ singuratec, d-na Teleman fu asaltată de d-na Cornoiu radioasă :

— Ce bine -mi pare !... Nu ştiu cum s-a făcut că toată seara nu ne-am găsit... Dar încă din biserică i-am şoptit bărbatului meu : „Uite, pe d-na Teleman... E cea mai elegantă şi cea mai fină din toată lumea..."

După o clipă de întunecare sufletul doamnei de onoare se lumină subt balsamul micilor complimente ale acestei d-ns Cornoiu care începea să i se pară, deşi cam insistentă, o femeie interesantă...

Belcineanu se plimbă cu Pahonţu prin încăperile pline de lume, fără rezultat. În cele din urmă Toma, vechi cunoscător al casei, îl conduse în salonaşul de lîngă biuroul lui Rotaru. Găsiră şi acolo o pereche adîncită într-o conversaţie inimoasă, pe care însă Belcineanu o îndepărtă uşor cu un prozaic „nu vă supăraţi..."

Dintre toţi oamenii politici din toate partidele Belcineanu era cel mai revoltat împotriva soluţiei ce s-a dat, cu patru luni în urmă, crizei de guvern. Parc-ar fi fost lovit personal, se agita şi protesta pretutindeni, ameste- cînd criticile teoretice şi lezarea intereselor permanente ale ţării cu ameninţări mai mult sau mai puţin deghizate. Jtt Cameră a

ţinut două discursuri foarte violente, dezlănţuind grave conflicte cu majorităţile. Pe culoare n-avea odihnă : mereu explica unuia sau altuia dezastrul spre care mergem cu paşi gigantici. Făcea ochi dulci tuturor opozanţilor şi chiar din majoritate celor ce i se păreau nemulţumiţi şi deci mai accesibili criticilor.

— Aşa, aici e perfect, zise Belcineanu aşezîndu-se şi continuind îndată cu alt glas, pasionat : Fiindcă am ob-
® servat deunăzi la Cameră că-ţi dai seama de situaţia
■ dezastruoasă în care ne găsim, vreau să-ţi comunic şi d-tale
■ unele lucruri absolute... (Se întrerupse nervos, schimbînd v iar vocea.) Dacă n-avem o presă adevărată, ce să facem ?
Ziarele mari nu vor să se angajeze ca să nu se strice niciodată cu guvernele, cele mici nu sînt citite... Presa de opinie, cinstită, obiectivă, curajoasă ne lipseşte, domnule !... Altfel multe rele s-ar putea curma în ţara asta, iar altele, mai multe, s-ar împiedeca din capuul locului... Ştii că soarta guvernului actual e pecetluită ! Combinaţia **| a** dat greş. A fost născută moartă. N-au vrut să înţeleagă. H Acuma...

— Domnule Belcineanu, cred că e exagerat, întrerupse senin Pahonţu. Nici un guvern n-a căzut după abia patru
m luni de activitate... Nu ştiu de unde ai informaţiile, dar...

— Dragă, sursele mele de informaţie sînt atît de sigure încît nu încape nici un fel de îndoială ! urmă Belcineanu îndulgent, ca şi cînd întreruperea i s-ar fi părut copilăroasă. Să fim bine înţeleşi : eu nu spun că guvernul va
m cădea mîine sau peste o lună sau chiar peste şase... Asta, în fond n-are importanţă decît pentru cetăţenii care simt H şi îndură povara experienţelor nesăbuite. Eu afirm numai că combinaţia în sine a dat faliment şi că nu mai rămîne decît formalitatea înregistrării oficiale a falimentului...

Îi plăcu lui însuşi comparaţia şi se opri să rîdă ca şi cînd ar fi văzut pe doctorul Ionescu ureînd scările palatului regal cu demisia în geantă. Dar reluă firul repede ca : nu cumva Pahonţu să intervie cu vreo obiecţie nouă.
Pahonţu se uita în gura lui şi totuşi nu mai auzea nimic, fiindcă nu-l mai interesa. I se împlîntase ca un cui , în creier eventualitatea căderii guvernului şi deci sfîrşitul 1 mandatului de deputat fără speranţe de revenire într-un J| timp previzibil..,. Iacă, la asta nu s-a gîndit şi nici nu i-a

trecut prin gînd ! Dimpotrivă, s-a obişnuit atît de mult cu

„puterea" încît o credea eternă.

— Un om prevenit face cît doi, domnule Belcineanu ! zise dinsul deodată răspunzînd în doi peri la o frază în doi peri a naşului care încerca să bage o mică zizanie între Rotaru şi doi colegi din guvern ; în fapt îşi vorbea sieşi mulcomind un început de alarmă.

Convorbirea ar mai fi continuat. Lui Belcineanu i se părea destul de docil Pahonţu şi spera să-l convingă. Apăru însă Angelica, a doua fată a lui Rotaru, anunţînd că noii căsătoriţi sînt gata de plecare, aşteaptă numai să-şi ia rămas bun de la naşul lor...

După învălmăşeala plecării tinerilor, Pahonţu întîlni în salonul de lîngă sala de dans pe Utalea care asculta nu tocmai entuziasmat o expunere a generalului Cornoiu. Se apropie. Ca şi cînd l-ar fi aşteptat, Utalea îi zise de departe :

— Ei, domnule deputat ? Politica, merge ?... Presa ?... Ori mi se pare că presa nu te mai interesează de cînd nu mai ai nevoie de ea pentru...

— îmi pare rău ! protestă Pahonţu amabil. Presa e pasiunea mea cea mare. Dar nu-ţi spuneam deunăzi ?... Nu mă cheamă nimeni, iar eu nu pot să mă ofer !

— De ce nu scoţi acuma ziarul d-tale ? continuă tot glumind şi puţin ironic Utalea. Acuma ai avea posibilitatea !

— De ce nu-mi dai o mînă de ajutor, căci şi d-ta ai nevoie de presă ! răspunse la fel Pahonţu.

— Pardon ! Eu nu ţin deloc să am a face cu presa, stimate domnule deputat ! zise mai serios Utalea. Sînt bucuros să mă lase în pace ! (Urmă iar mai uşor.) Dacă însă aş avea vreo putere, niciodată n-aş spune ce anume să se scrie, numai ce să nu se scrie !...

Toma era nedumerit. Nu înţelegea dacă nu se ascunde cumva vreo propunere indirectă în glumele lui Utalea. Nu mai apucă însă să formuleze o replică de clarificare. Utalea schimbă vorba :

— De aceea mie îmi place mai mult dansul... Presa e cu boclucuri, cu bătăi de cap şi cu griji... Dansul e numai cu plăceri !... O adevărată cură de optimism... D-ta dansezi, domnule Paţionţu ?

B — Cu plăcere şi cu intermitenţe, spuse tînărul deputat, ■jttâ-seară încă n-am avut răgaz din alte motive, dar...

În clipa aceea se reîntorcea, cu grupul care petrecuse lB gară pe tinerii căsătoriţi, d-na Utalea şi venea spre Kuţul ei să se intereseze cît mai rămîn. Pahonţu continuă CU o galanterie exagerată :

E — Dacă d-na Utalea mi-ar face onoarea şi dacă ono- ffttul soţ al doamnei mi-ar permite...

' Utalea răspunse sUrîzînd cu un gest de supunere, pe Cfnd ttnăra doamnă primind braţul lui Pahonţu şi trecînd în salonul de dans, întrebă curioasă :

■B — N-am înţeles bine ce-a fost... M-ai aşteptat înadins [pe mine ca să dansezi ?

B..' — Da ! minţi Toma privind-o languros. Toată seara !... Ce să fac dacă e aşa de greu să ajungi la d-ta !

— E drăguţ dacă e adevărat, rîse Babila şi adăogă : Totuşi e mai greu să te menţii unde ajungi !

După un răstimp, în vîrtejul dansului, strîngînd-o mai taie, Pahonţu şopti :

Bi— Te-ara văzut frumoasă totdeauna, dar ca astă-seară niciodată !

D-na Utalea ridică spre el o privire jucăuşă şi răspunse ironic :

K' — Nu-ţi închipui, sper, că e întîia oară cînd aud nişte cuvinte atît de profunde ?... Ceva mai nou nu ştii ?... feCorina mi-a spus odată că eşti original. Nu se prea ob- *ervă. Poate din cauza emoţiei ?

I R î s e cu gura batjocoritoare şi cu o provocare veselă în ochi.

3

Toma Pahoqţu aştepta zadarnic chemarea lui Rotam; Di cînd era deputat nu se mai vede:«u aşa de des. În- cot-îneet voia să se emancipeze, păstrîndu-i prietenia întreagă. dar înlăturînd chiar umbra subordonării, tocmai fiindcă mulţi îl socoteau omul lui.

Totuşi o convorbire cu Rotaru l-ar fi interesat, dacă **nu** alt fel, cel puţin ca să se informeze asupra situaţiei reale. I se părea intolerabil să bîibîie-ca un reportera? ş»

să se orienteze după conjecturile jurnalelor. Vina însă era numai a lui care, de cînd a intrat în Parlament, se complăcea într-o huzureală parcă ar fi atins culmea tuturor năzuinţelor. înainte palavragea ceasuri întregi cu Rotaru despre toate mărunţişurile vieţii politice, ca şi despre lucrurile importante. Acuma se ferea nu Rotaru, care ar fi putut invoca discreţia obligatorie, ci el care, în cazul unei surprize, ar ajunge iar la cafenea. Se mulţumea cu bîr- felile şi clevetirile de pe culoarele Camerei, ba mai contribuia şi el la răspândirea şi născocirea micilor intrigi din care se alimentează ziarele şi care întreţineau neliniştea şi neîncrederea în ţară. îl bucurau fricţiunile din sînul majorităţii ca şi cele dintre membrii guvernului. Nici un moment nu i-a trecut prin minte că toate acestea ar putea produce într-o bună zi propria lui prăbuşire.

îşi dădea seama, firește, că primejdia nu bate la uşă şi că ar mai avea timpul să-şi pregătească rosturile viitoare. Din nenorocire însă nu era capabil să pregătească nimic. Fierbea, se zvîrcolea, visa şi practic nu se clintea din loc. Nu vedea nici măcar unde vrea să ajungă, cu atât mai puţin cum. Deocamdată îşi zicea că trebuie să rămînă deputat chiar dacă s-ar întîmpla să fie dizolvat actualul parlament. A fi deputat i se părea o trambulină ideală pentru orice năzuinţă. Deputăţia nu-ţi cere nimic şi-ţi dă tot, cînd ştii s-o utilizezi. împrejurul lui toţi alergau mai ales după avantagii materiale. Pe el nu-l ispiteau. N-a dorit niciodată bogăţii. Banul nu-l interesa decît ca mijloc de-a te realiza...Din cînd în cînd se gîndea să-şi înfăptuiască vechiul vis cu gazeta lui. Se izbea de alte dificultăţi care păreau mai descurajante. I-ar fi trebuit în primul rînd bani, mulţi. N-avea de unde să-i ia sau cine să-i ofere. Uneori îi fulgera prin cap să convingă pe Rotaru să-l finanţeze. Sau să-i mijlocească găsirea

capitalurilor. Se sfia. Cine ştie dacă Rotaru ar accepta acest rol sau dacă ar fi bine să-i cunoască toate tainele ? în orice caz însemna ca el să nu mai fie stăpîn decît nominal şi la discreţia altora care să tragă sfori şi să-şi aranjeze situaţii pe spinarea lui... Totuşi, în străfundul sufletului, se temea mai mult de munca şi responsabilitatea ce le implică un cotidian. Era mereu pasiunea şi idealul lui o gazetă mare, bună, răspîndită, dar cînd ajungea numai la gîndul realizării, îl cuprindeau toate îndoielile şi amina chiar să-şi gîndească planul pînă la capăt. Avea sentimentul că lucrurile încă nu sînt coapte nici în privinţa asta, ca nici în altele.

Dealtfel acuma, în general, dacă se încurca în planuri sau se înşela în vreo speranţă, se consola bizuindu-se îri steaua lui. încrederea aceasta a avut-o şi în trecut, dar ! vagă, într-o stare oarecum embrionară, ca o motivare a inactivităţii. De cînd era deputat se credea omul destinului şi-şi zicea că trebuie să se lase dus şi călăuzit numai de mîna destinului. Aşa îşi justifica nehotărîrile. Un gest pripit ar putea destrăma urzeala soartei. Dacă acum un an ar fi iniţiat ceva, cine ştie de-ar mai fi azi ce este. A aşteptat atîţia ani şi împlinirea a venit în clipa cînd a fost hărăzit să vie, nu pe care ar fi ales-o el. Şi a venit bine. Va veni şi de-aci înainte ce va trebui, la fel. Avea certitudine.-a că nu poate veni decît bine. Răul îl exclusese din calculele lui...

I*"' Iveşte vreo două săptămîni, la Cameră, în timpul unei şedinţe plicticoase, Rotaru îi făcu de pe banca ministerială un mic semn de chemare. Plecîndu-se puţin peste pupitru, îi şopti să-l aştepte la sfîrşitul şedinţei să iasă împreună, încheind semnificativ :

— Trebuie neapărat să vorbim !

— De la nuntă aştept mereu să mă chemi, excelenţă ! răspunse Pahonţu. Poate luăm masa undeva ?

— Las că hotărîm pe urmă ! sfîrşi Rotaru prefăcîn- du-se că ascultă cu atenţie discursul lăbărţat al unui fruntaş majoritar cam bîlbîit.

Pahonţu rămase o clipă răzimat cu spatele de banca miniştrilor, rotindu-şi privirea întîi prin incinta destul de populată, pe urmă prin tribunele din faţă. Privirea i se opri brusc asupra unei tribune din care doi ochi verzi stăruitori păreau că-l examinează anume pe dînsul. Un val de emoţie îi înecă inima. Zăpăcit, nu ştia dacă e cuviincios să observe că e privit şi dacă trebuie să salute. înainte de a se dumeri, salută uşor plecînd fruntea. D-na Bele;- neanu dădu din cap simplu, continuînd apoi a-l privi cu o înflorire de surîs pe buze. Ca să-şi ascundă emoţia, Pahonţu se întoarse iar spre Rotaru şi-l întrebă dacă vorbeşte azi şi Belcineanu. Rotaru răspunse ridicînd nepă-' sător din umeri. Parcă deodată ar fi trebuit neapărat să afle ce face Belcineanu, pentru că de asta ar fi atîrnat mersul lumii întregi, Toma porni spre estrada prezidenţială să afle acolo răspunsul precis. Mergînd ardea să ştie dacă d-na Belcineanu îl mai priveşte, daeă-l urmăreşte şi mai ales dacă o fi ghicit ce a întrebat pe Rotaru şi ce caută pe estradă. Abia cînd ajunse sus şi în momentul cînd se plecă, trecîndu-şi braţul peste umărul unui secretar care făcea o listă de nume, abia atunci, într-o frîntură de clipă, reuşi parcă mai mult să simtă decît să vadă că d-na Belcineanu continua să-l observe. Secretarul îi şopti că Belcineanu e înscris, dar nu ştie dacă îi va veni rîndul azi, adăogînd :

— Mi s-a părut c-am zărit într-o tribună pe nevas- tă-sa... Asta ar fi un indiciu că vrea să ia cuvîntul în şedinţa de azi...

— Nostimă femeie ! murmură Pahonţu mai mult pentru sine.

— Mie nu-mi place ! făcu secretarul fără să ridice nasul. E rece şi închipuită şi...

Pahonţu nu-l mai ascultă. Ieşi repede pe o uşă din fund, se învîrti puţin pe culoare şi reveni în incintă pe intrarea principală, lîngă banca ministerială, oprindu-se parcă ar fi căutat pe cineva. Privirea i se încrucişă iar cu a d-nei Belcineanu. Acuma văzu perfect că zîmbeşte cu un zîmbet nou. care îi dă altă înfăţişare. Se prefăcu însă că nu se mai uită la ea şi trecu stîngaci, tocmai cînd voia să pară mai sigur, prin faţa tribunei oratorilor, să se aşeze la locul său, în banca întîi, pe la mijloc. Tocmai atunci zări şi pe Belcineanu, cu un teanc de hîrtii dinainte, mai încolo, la stingă. Schimbară o salutare grăbită din ochi...

îşi luă o mică pozâ, braţele încrucişate pe piept şi picior peste picior, să pară mai atent la discursul interminabil ce se bîlbiia de la tribună. Nu înţelegea nimic, nici măcar cuvintele care-i răsunau în timpane ca un zgomot fără rost. Strîngea puţin pleoapele şi prin intervalul genelor împreunate zîmbetul cel nou îi părea ca o cunună de lumină. Îi trecu prin minte că exagerează prosteşte o simplă amabilitate în acelaşi timp parcă simţea în spinare atingerea unei priviri insistente încît abia se stăpînea să nu se întoarcă să-şi controlere senzaţia.

În sfîrşit oratorul dispăru de la tribună aplaudat obligatoriu de majoritarii disciplinaţi. Pahonţu văzu că Rotaru s-a sculat, îşi strînge servieta şi apoi pleacă. Îi venea să nu bage de seamă şi să rămîie pe loc, dar incinta se goli repede ; urma o pauză. Ca să scape de obsesie şi de frică să nu se uite iarăşi spre tribună, alergă după Rotaru. Pînă să se strecoare în culoar, ministrul nu mai era. Află că s-a retras cu doi deputaţi în sala de consiliu. Se bucura că mai poate zăbovi şi el. Umbla nervos de colo pînă colo. Se gîndea dacă n-ar fi politicos să meargă să-i sărute mina ? După un răstimp îşi zise că e chiar dator, porni să urce scările, apoi renunţă înfricoşat şi mai mult ruşinat parc-ar fi pornit să facă o crimă. Îi ieşi în cale un gazetar care se încăpăţînă să-i povestească o anecdotă nouă cu ovrei. Gazetarul era el însuşi ovreu şi se numea

Sever Sorescu, tînăr şi foarte stăruitor, care ştia să cultive pe oamenii politici de viitor.

în incintă, în vreme ce lumea se aduna, se mai făcură cîteva formalităţi, se depuseră cîteva proiecte de legi şi în sfîrşit : „D. deputat Belcineanu are cuvîntul !" Pahonţu îşi reluă locul. Era curios să vază pe d-na Belcineanu cum îşi urmăreşte soţul, dar a avut tăria să nu mai ridice deloc ochii spre tribune. Se felicita că a avut voinţă şi uită pe Rotaru... Belcineanu îşi începu cuvîntarea cu solemnitatea unei declaraţii de război, urmată însă îndată de obişnui- tele-i violenţe de ton şi cuvinte care stîrniră întîi murmure apoi exclamări şi în sfîrşit întreruperi mai mult sau puţin articulate. Vorbea abia de cinci minute. Pahonţu asculta atent cînd un uşier se apropie şi-i şopti că-l pofteşte d-l ministru Rotaru. Ruşinat parcă de sine însuşi, se ridică imediat şi se îndreptă spre ieşire. Fiindcă în acelaşi timp se mai sculară şi alţi deputaţi să plece, Belcineanu îşi întrerupse, puţin enervat, firul discursului ca să infie- reze lipsa de atenţie ce se acordă opoziţiei cînd vine să dezvăluiască fărădelegile unei guvernări pe care ţara o respinge... Pahonţu se opri ca şi cînd ar fi fost apostrofat el direct. Se afla chiar în faţa tribunei.

— îmi daţi voie, domnule Belcineanu ! strigă aspru, aproape provocator.

— Poftim ! făcu oratorul mirat de intervenţia lui neaşteptată.

— Eu regret foarte mult că trebuie să plec şi nu pot să vă mai ascult — începu Pahonţu în tăcerea deplină a Camerei. Am dat un cuvînt pe care vreau să-l respect, ca totdeauna. L-am dat înainte de-a şti că veţi vorbi şi fără să-mi închipuiesc că, la discuţia unei legi atît de tehnice ca aceea care se dezbate, se vor dezvălui tocmai fărădelegile guvernului. Dacă aş fi ştiut, aş fi renunţat la orice şi aş fi rămas ca să vestejesc împreună cu d-voastră fărădelegile, întrucît fărădelegile ar fi reale, iar nu simple produse ale fanteziei d-voastră torturată de paraponisire... (Din majoritate izbucniră aplauze răzleţe ; Belcineanu, nerăbdător, încercă să întrerupă pe întrerupătorul său.) Eu pot veşteji oricînd şi orice fărădelege, fiindcă n-am săvîrşit nici una şi nici nu voi săvîrşi niciodată. Nu ştiu însă dacă d-voastră sînteţi cel mai indicat să vă ocupaţi de paiul din ochiul altuia. Eu îmi amintesc unele fărădelegi care au provocat indignarea întregii opinii publice româneşti şi, dacă nu mă înşel, autorul acelor fărădelegi aţi fost chiar d-voastră !... (Alte aplauze, mai numeroase.) Mai mult, printre cei ce v-au veştejit atunci public, pe calea presei, singura accesibilă, a fost şi modestia mea... Dar indiferent cine o descoperă, fărădelegea e tot fărădelege, iar eu, care îmi păstrez independenţa de cugetare şi simţire, nu voi ezita să condamn şi fărădelegile prietenilor mei... Iată de ce regret că nu vă pot asculta, domnule Belcineanu !

însoţit de aplauze timide, din pricina întorsăturii de la sfîrşit, Pahonţu ieşi mîndru, fără să se mai sinchisească de chemările lui Belcineanu care ţinea negreşit să-i răspundă. Numai în uşă întoarse capul, o clipă, scuzîndu-se cu un gest că e aşteptat şi nu mai poate întîrzia, profitînd să arunce o privire spre tribuna unde întîlni iar privirea şi zîmbetul d-nei Belcineanu parcă toată vremea l-ar fi urmărit numai pe dînsul.

— Domnul ministru vă aştepată în maşină ! îi spuse alt uşier, pe coridor.

— Ce, Tomiţă, te-a cuprins dragostea de Belcineanu de rămăseşi să-l asculţi ? zise Rotaru puţin mirat că l-a făcut să aştepte, deşi numai cîteva clipe.

— Rău îmi pare, excelenţă, că n-ai fost prezent să auzi cum l-am executat ! se lăudă Pahonţu, povestin- (iu-i incidentul cu înfloriturile cuvenite de parcă Belci-
I neanu ar fi şi fost transportat într-un spital moral ca să-şi vindece rănile căpătate.

Merseră întîi la minister unde Rotaru mai avea unele m treburi de rezolvat. Pe drum se învoiră să prînzească împreună undeva, mai retras, ca să poată fi liniştiţi.

Un senator şi doi avocaţi aveau fixate ore de primire — raportă Danciu în cabinetul ministerial. |f — Altcineva ? insistă Rotaru puţin misterios.

— Deocamdată nimeni, răspunse la fel şeful de cabinet, stîrnind curiozitatea lui Pahonţu.

— Bine !

Pe cînd Danciu introducea pe senator în biuroul lui Rotaru, Pahonţu trecu în altă cameră şi apoi în marele *jl hali,* să-şi plimbe acolo puţin aşteptarea. După numai cîteva minute de plictiseală în sala somptuoasă, luminată discret, cu covoare groase în care paşii se pierdeau fără
■ zgomot, auzi deodată un foşnet ritmic de mătăsuri urcînd
■ grăbit scările de marmoră.

—■ Aa ! Ce cauţi pe-aici, artistă frumoasă şi plină de 1 talent ? exclamă Pahonţu recunoscînd pe răsfăţata ingenuă de la Teatrul Naţional. Ce plăcere să te întîlnesc !

— A, mi se pare c-am întîrziat, zise d-ra Nina Geor- H gescu, micuţă, blonduţă şi drăguţă, rîzgîindu-se cam tea-
trai cu o mică spaimă prefăcută în ochii albaştri. S-o fi I supărat ministrul ?... Am avut repetiţie. Vin direct de la
■ teatru...

O introduse la Danciu care părea că o cunoaşte bine H şi căruia artista îi jucă aceeaşi scenetă cu întîrzierea şi P spaima...

Continuîndu-şi plimbarea singur în *hali*, Pahonţu zîm- 1 bea gîndindu-se că şeful s-a apucat de ştrengării. Sau e I pe cale să se apuce. Nu ştie însă că Nina Georgescu nu I e prea discretă şi, dacă prinde" de veste domniţa Eva, sare | în sus toată coaliţia guvernamentală...

— Mîine-poimîine te văd titular la Arte, excelenţă — I glumi Pahonţu coborînd în sfîrşit, pe la opt, scările mi-
■ nisterului.

k

— Da, te pomeneşti, zise Rotara mîngăindu-şi mustăţile imaginare. În orice caz ar fi mai amuzant decît aşa, copilul nimănui !

PaHonţu observă că ministrul n-are chef de glumă. Merseră pînă la Otopeni, cu geamurile maşinei deschise, într-o alură domoală. Se desprimăvăra. Pe Şoseaua Kiseleff parcă primăvara soseşte mai timpuriu. Fusese o zi călduţă, însorită. Aerul era parfumat cu miresmele nehotărîte, îmbătătoare care prevestesc reîntinerirea naturii. Răcoarea blîndă adia în automobil ca o mîngăiere care te face să uiţi necazurile de toate zilele şi să visezi o viaţă nouă.

În intervalul de aproape o oră cît ţinu plimbarea abia 1 schimbară cîteva cuvinte despre lucruri străine, fără importanţă. Pe de-o, parte nu voiau să audă şoferul conver-] saţia, pe de alta atmosfera însăşi nu se potrivea pentru alte discuţii. Rotara porunci apoi să oprească la restau-
rantul Chateaubriand, la Şosea. Era lume puţină în sală I şi linişte ca într-un club englezesc. O orchestră de jaz mai mult se odihnea decît cinta, rezervîndu-se pentru mai tîr- I ziu cînd clienţii, bine dispuşi, după masă, unii pentru a-şi 1 promova digestia, alţii pentru a-şi manifesta sentimentele, vor dori şi vor începe să danseze.

Luară loc într-o boxă retrasă şi Rotaru, gurmand, al- cătui un meniu fin şi uşor, cu concursul chelnerului principal şi ápói al patronului însuşi venit să salute respectos şi să servească pe domnul ministru, Totuşi convorbirea se închegă anevoie ca şi cînd o sfială ar fi împiedecat încă pe j Rotaru să aducă vorba despre ceea ce îl interesa aievea... '

În realitate Constantin Rotaru era adînc nemulţumit de situaţia ce o avea. A fost fruntaş într-un partid mare şi a devenit un fel de codaş într-un grupuleţ de paraponisiţi. Şi-a zdrobit o linie dreaptă de conduită ca să ajungă ministru fără portofoliu într-un guvern de improvizaţie şi încă să-i fie disputată chiar situatia aceasta de oameni pe care odinioară îi[1] considera nimicuri umflate... înapoi Însă nu mai putea da. Se vedea condamnat să se zbuciume ţi el ca să se menţie sau să dobîndească un loc mai adecvat „meritelor, lui personale. Acum nu mai avea nici măcar adevăraţi prieteni politici, căci- în partidul democrat era privit, în fond, ca un transfug oportunist. Era silit să lupte,
altfel ar fi înlăturat repede şi definitiv. De cîte ori **nu regreta** liniştea dinainte şi mai ales libertatea lui de-a **nu lupta,** mîndria de-a nu cere nimic !

Doctorul Ionescu i-a promis pentru după alegeri portofoliul ce i se cuvine. Săptămînile însă trec, încep a trece **şi** lunile, iar el rămîne tot sinecurist într-un guvern care **se** clatină necontenit. Să ceară doctorului să-şi respecte cuvîntul dat, ar însemna să obţie o nouă promisiune goală. Să-şi impună dorinţa n-are nici o putere... [fc — Excelenţă ! zise Pahonţu într-un tîrziu observînd rezerva ministrului. Am impresia de cîtva timp că mă ocoleşti sau, în cazul cel mai bun, nu mă onorezi cu încrederea de odinioară ?
Ea' — Fugi, nu umbla cu fleacuri, se apără Rotaru puţin amărît. Parcă tu nu ştii nimic, nu vezi nimic...

— Apoi tocmai, se repezi Toma. Trebuie să aflu de la oameni străini, de la duşmani, că guvernul stă pe ghimpi, că avem multe şanse să ne întoarcem curînd la vetrele noastre, şi alte asemenea bucurii. Iar d-ta, prietenul meu ca să nu mai zic ocrotitorul, fiind în guvern şi cunoscînd adevărul...

— Adevărat este că, de, cum să-ţi spun, carul scîr- ţiie ! întrerupse Rotaru. Dealtfel cum a scîrţiit de la început. Experienţa n-a fost fericită. Nu merge la noi colaborarea nici în opoziţie, necum la guvern unde există **po**sibilităţi de a satisface poftele partizane. De-abia merge carul cu un guvern omogen, unitar, disciplinat, bazat pe **o** majoritate solidă, francă, fără fricţiuni şi pe care şeful partidului o struneşte cu relativă uşurinţă fiind creată **de** dînsul. Democraţia integrală e o utopie şi aiurea, darmite **la** noi unde religia abuzului, moştenire de la tiraniile trecutului, e singura cu trecere adevărată. Democraţia trebuie temperată şi dirijată după climatul fiecărei ţări. Fiindcă democraţia, ca şi temelia ei, libertatea, presupune cetăţeni care întîi ştiu să-şi împlinească perfect datoriile către colectivitate şi numai pe urmă îşi exercită drepturile. Legea **trebuie** să fie lege şi pentru cel ce o face ca şi pentru cel ce **o** sufere. Noi avem legile cele mai liberale şi

mai umanitare din lume, copiate firește de la alții. Le-am **adoptat lesne,** fiindcă știm că tot nu le aplicăm. Mai bine am **avea legi** puține și mai puțin moderne care să se aplice sever de sus în jos și să facă adevărată educație cetățenească. Asta ar fi prima treaptă a democrației adevărate...

— Dar există vreo primejdie, cum se zvonește ? întrebă Pahonțu ca să-i curme digresiunea.

— Deocamdată există eternele fricțiuni care-s mai grave decît alte primejdii, răspunse Rotaru. Primejdiile amenință din afară și se pot evita prin măsuri la timp. Fricțiunile n-au leac... Pentru că ele rod dinlăuntru ca niște carii...

— Atunci ? se miră Pahonțu. Stăm cu mîinile în sîn și așteptăm moartea ?... Maestre dragă, nu se poate !

— Adevărul este că eu n-am nici o armă de luptă, zise ministrul cu o resemnare poate calculată anume ca să-și atîțe interlocutorul. Am făcut gestul, trebuie să trag consecințele pînă la ispășire.

— Bine, bine, d-tale în orice caz îți dă mîna, se indignă Toma. La urma urmelor ești ministru. O încheiere de carieră politică destul de onorabilă... Dar eu ?

— Și tu deputat, făcu Rotaru ironic. Un început de carieră politică destul de onorabil, ea să te parafrazez pe tine.

— Un început care înseamnă și sfîrșitul dacă mă întepenesc într-un partid de manevră cum este fracțiunea democrată ! urmă Pahonțu mai calm.

— Să ne înțelegem : nu e vorba de nici un pericol, adică de vreo plecare intempestivă, cel puțin pentru moment ! preciză Rotaru. Dacă am vrut să mă sfătuiesc cu tine este tocmai ca să prevenim ce se poate preveni.

îi povesti, subt pecetea discreției desăvîrșite, unele scene din ședințele Consiliului de Miniștri cu certurile, uneori violente, între reprezentanții celor trei partide colaboratoare, de cîte ori e vorba de vreo acțiune guvernamentală sau legislativă serioasă ; și mai ales îi repetă cuvintele regelui, într-o audiență de-acum vreo trei săptă- mîni, care exprimau o nemulțumire categorică, deși indirectă, față de ezitările și nehotărîrile guvernului. Apoi, în fraze învăluite, își strecură și decepția lui de-a fi un figurant anodin într-o echipă secundară, nesusținut de nimeni, neavînd nici măcar în presă o atmosferă mai simpatică ; dimpotrivă, conspirația tăcerii l-a trecut demult pe planul din urmă… It Pahonțu presimțise că Rotaru trebuie să aibă nevoie ■e dînsul de cînd au coborît scările prezidenției. Acuma înțelegea tot, dar își continua jocul obișnuit de-a se lăsa pugat pentru a-și rezerva viitorul. Cu atît mai mult că HjOtaru, om bun, simpatic, generos, nu mai avea în politică Un viitor pe care să se poată sprijini. Activismul politic nu se poate începe la cincizeci de ani cînd puterile creatoare sînt în pragul agoniei.

— Eu mă mir însă de tine, zise în sfîrșit ministrul cu o prudență iscoditoare. Te-am crezut mai dinamic, mai (întreprinzător ! De ani de zile te plîngi că nu te poți realiza, că n-ai unde să te manifești, iar acuma te mulțumești să îngroși rîndurile mamelucilor, ca și cînd ți-ai fi atins idealul vieții… Nu mai rămîne decît să te apuci de afaceri ca și colegii tăi împotriva cărora tunai și fulgerai odinioară! f* — De ce mă năpăstuiești, excelență ? se prefăcu Pahonțu. R) — Pentru că ești om de talent și păcat să te pierzi în cloaca asta politicianistă care a înghițit atîtea energii, le-a ¡Corupt și le-a nimicit ! zise Rotaru patetic. Eu sînt convins, știi bine, că tu meriți o soartă mai bună. De aceea te-am îmbrățișat și...

— Sluga nu pot să fiu la nimeni, maestre ! întrerupse deputatul cu mîndrie. Prefer să stau acasă, să mănînc mămăligă cu ceapă...

— Cine ți-a cerut așa ceva ? se minună Rotaru.

— Nimeni ! Și totuși, dacă aș scoate gazeta pe care inima mea o poftește, ar trebui să intru în solda cine știe cui, fiindcă n-am bani ! mărturisi Toma. D-ta însuți îmi faci imputări, dar niciodată nu mi-ai oferit sprijinul... Iartă mă că ți-o spun !

P* — Dar nici tu nu mi l-ai cerut, Tomiță ! zise zîm- bind Rotaru. Dealtfel nu poți oferi ceea ce n-ai ! Eu nici nu mă pricep în ziaristică, și nici bani nu am atîția cît se pnre că poate înghiți un jurnal.

■ — Sprijin nu înseamnă numaidecît bani ! Cînd pornești la un drum greu, merindea sufletească are importanță poate mai mare ca cealaltă...

— Nu te-am îndemnat să pornești tocmai pentru că **nu**-ți puteam oferi nici o merinde ! zîmbi *Rotaru iar. Azi însă se schimbă lucrurile. Azi poți să te îndemni sin- gui la drum cu certitudinea că vei găsi pe drum merin- dea !... Ai relații și poți să-ți faci cîte vrei și apoi prezinți garanție mai serioasă ca reprezentant al națiunii...

— Nu, excelență ! stărui Pahonțu. Fără figuri literare. Îmi promiți concursul d-tale moral, întreg ?

— Uite ! făcu ministrul întinzîndu-i mîna peste masă. *Ein Mann, ein Wort,* vorba neamțului. Și să fim bine înțeleși : fără nici o obligație din partea ta !

— Prietenia nu e obligație, domnule ministru ! zise Pahonțu declamator, strîngîndu-i puternic mîna.

Chiar atunci orchestra începu un dans frenetic, răs- pîndind fluide mișcătoare în toate picioarele. Pe platoul rezervat apăru o pereche și porni într-o vijelie de răsuciri. Pahonțu, căruia atacul muzicii îi apărea ca

un sigiliu fierbinte pe un contract, se uită spre orhestră şi avu o strîngere de inimă. I se năzărise că dansatoarea ar fi d-na Belcineanu.

„Sînt idiot !" se gîndi cu un rînjet de satisfacţie. „Am început să nu mai văd decît pe..."

4

Zile de-a rîndul Toma Pahonţu se adînci în socoteli şi planuri, studiind devize tipografice, făcînd liste redacţionale, organizînd administraţii... De prin sertare scotea la iveală proiecte vechi, muncite în atîtea nopţi, să le compare cu cele de azi. Jongla cu tiraje, cu cheltuieli şi încasări de mii şi zeci de mii de lei pînă ce cifrele îl spăimîn- tau. Umbla din tipografie în tipografie să controleze preţurile, discută îndelung la Letea cu un director amabil despre tainele fabricaţiei de hîrtie, interogă pe patronul unei agenţii de publicitate şi făcu vizite la cîteva agenţii telegrafice. Dar în fiecare seară, cînd îşi recapitula pregătirile, îl cuprindea aceeaşi teamă de răspundere ce vrea să şi-o ia pornind o întreprindere care trebui să coste suma enorme, cînd el deocamdată n-are nici un ban..

.Pentru că apucase să spună cîtorva prieteni, vestea eă Pahonţu scoate un ziar se răspîndi înainte ca el să se fi hotărît definitiv. La Cameră era interpelat deseori i cînd apare 7 Chiar unii miniştri îi urau izbîndă, iar Motroo ivii spuse direct să treacă pe la Industrie să stea de

vorbă, I Ifisînd să se înţeleagă că are să-i dea concurs. Belcineanu Hfcrcmi dorea să afle cu precizie dacă va fi gazetă de partid «**au** independentă ?

Toate acestea, în loc să**-l** bucure, îl enervau tocmai ■pentru că nu se putea urni din loc. întrebările şi interesul Epfe stîmea simpla anunţare a jurnalului îi prevesteau doar **puterea ce** i-ar procura-o un jurnal serios şi-i atîţau ambiţia.

P* — Ce faci, domnule director ? îi strigă Titu Herdelea **ifntr**-o zi frumoasă de sfîrşit de martie, pe cînd dădea să Bptre la Continental unde lua dejunul cu un grup de de- MUtaţl tineri. Am auzit că faci gazetă şi mie nici nu-mj ».pui !...

Grăbit, Titu Herdelea voia să treacă înainte. Era unu şi un sfert, iar Niculina se îmbufna dacă nu se aşeza la masă la unu şi jumătate.

••H Stai, bătrîne dragă, numai o secundă ! se repezi l'ahonţu parcă i-ar fi apărut salvarea. In chestia ziarului, r trebuie neapărat să-ţi vorbesc !...

■ — Dă-mi un telefon ! Dar acuma n-am timp !... N-o **pf tii** pe Niculina cu masa ?

In peste douăzeci de ani de gazetărie Titu. Herdelea dobîndise experienţe bogate în toate ccle ce priveau presa. **Deşi** îndată după războiu **a** pătruns şi **a** rămas la *Universul,* ■ff avut posibilitatea să participe la atîtea şi atîtea în left tfteieri de ziare noi şi să cunoască tainele mari şi mici ale **|. vieţii** şi morţii lor... Ascultă, cu mutra **de** circumstanţă, a ♈doua gi după-masă, expunerea volubilă şi nesfîrşită a lui I'ahonţu **la** mescioara retrasă de la Corso, **iar la** urmă lîîntrebă :

|. — Ci ţi bani ai ?

I ' " — N-am deloc.

Hi — Poţi să găseşti ?

i' — Cred că da... Depinde de sumă..."

K' — Ascultă, copile, urmă Herdelea simplu. Ca să fii I. sigur de reuşită încearcă să achiziţionezi o tipografie, chiar **Binai** 'nucşoară. Toate ziarele care s-au bazat **pe** tipografie 8; **proprie,** continuă şi azi să apară, bine-rău, indiferent, pe L **iiind** dintre celelalte nici unu la sută nu mai există... Stai, Kmi **se** pare că ştiu eu o tipografie de ziar care **ar** fi **de** vînzare destul de convenabil ! Lasă-mă să mă interesez şi **pe** urmă mai vorbim !

Ziua următoare reluară convorbirea. Titu aducea precizii : cum e tipografia şi cît ar costa. Preţul nu era într-adevăr mare, relativ, totuşi Pahonţu lăsă nasul în jos.

— Aici e locul să te ajute Rotaru, dacă ţine la tine şi vrea să faci o gazetă care, firește, are să-i fie şi lui de folos !

— Atîţia bani nu poate să-mi dea nimeni...

— Pardon, pardon ! făcu Herdelea sever. Nu trebuie să-ţi dăruiască, ci să-ţi împrumute cu o dobîndă foarte mică. Dealtfel tu personal eşti o garanţie destul de serioasă pentru cine te cunoaşte şi te preţuieşte. La un caz de nevoie ai putea oferi o inscripţie ipotecară pe casa voastră...

— Nu e a mea, e a Virginiei...

— Ce are a face ? Virginia e doar nevasta ta ! Pe urmă, mai tîrziu, vei găsi tu mijlocul şi modalităţile, le găseşte Rotaru, să-ţi liberezi casa de ipotecă, ştii, fiindcă ai copii, pentru orice eventualitate...

Titu Herdelea continuă să-i servească în serie sfaturile practice pe care Pahonţu le asculta din ce în ce mai alb la faţă şi cu o lucire în ochi nemaivăzută.

— Ce-i cu tine ? întrebă Herdelea uluit. Te-ai schimbat de tot la faţă...

— Nimic, bătrîne ! şopti Paho.iţu atît de fierbinte de parcă pe Titu îl frigea respiraţia lui. Mi-ai făcut un mare serviciu ! Nici nu-ţi închipui cît de mare ! Îţi rămîn recunoscător, bătrîne !... La revedere !

Se ridică brusc. Figura îi era schimonosită de nişte dungi care-i dădeau o înfăţişare dîrză pînă la sălbăticie. Scuturâ viguros mîna lui Herdelea şi se repezi afară ca şi cînd l-ar fi alungat cineva.

Titu se cruci. Ce l-o fi apucat oare ? Uite, cine vrea să scoată gazetă ! Habar n-are de gazetărie :

„Aşa eram şi eu acuma douăzeci de ani... Articole fulminante şi proteste şi revoltă şi credeam că asta e presa !... Are să-şi mănînce banii, să-şi lase nevasta pe drumuri... Mai bine nu-i spuneam nimic ! Mîine-poimîine o să-mi facă imputări că eu l-am îndemnat... Are talent, are energie, dar nu face de meseria asta ! Cu nervi de fecioară nebună nu poţi duce o gazetă.

R Se pregăti să plece şi el. Chemă chelnerul. B — Poftim ! A plecat şi neplătit ! bombăni profund nemulţumit. El face gazetă şi eu să-i plătesc şvarţul

5

F în aceeaşi seară Pahonţu expuse şi lui Rotaru planul mi tipografia şi împrumutul. Ministrului i se păru impozantă suma. Socotea că ar fi mal practic să adune contribuţii din mai multe părţi ; ar fi un capital care n-ar apăsa asupra ziarului... Pahonţu se împotrivi. Nu poate să primească pomană de la nimeni.. În sfîrşit Rotaru făgădui că E Va sta de vorbă cît mai curînd cu bancherul Goldstein care -ar putea să-l serveaască mai lesne decît alte bănci cu multe forme. Pahonţu dădu din umeri cam nemulţumit. ; De ce tocmai de la un ovrei ? De ce să aibă o ghiulea de ; picior ? Nu e antisemit, dar nici filosemit şi în orice caz Vrea să fie

slobod să atace chestia evreiască în toată independenţa sau chiar să ia atitudine contra evreilor. Dar dacă porneşte cu bani jidoveşti...
§ Goldstein se lăsă greu. Era un moment critic pentru toate băncile şi suma prea mare. Fu nevoie de toată puterea de persuasiune a ministrului ca bancherul să se lase convins.

Mai trebuiau să urmeze întîlniri, diseuţii şi formalităţi, **rlar** principial Pahonţu avea certitudinea că afacerea s-a irânjat. între timp trebuia să vorbească şi cu Virginia căreia încă nu-i spusese nimic ca să nu mai ştie ea eşecul lui În caz cînd n-ar fi reuşit planul cu împrumutul. Pentru a-şi linişti conştiinţa, dar şi pentru o justificare în ochii lumii, Pahonţu a ţinut să garanteze împrumutul printr-o Ipotecă pe casa din strada Pietăţii, deşi valoarea ei era mult inferioară.

— Hai, porumbiţo, să mai vorbim şi noi lucruri serioase ! zise Toma într-o după-amiazi, întorcîndu-se acasă de la ultima întrevedere cu bancherul, i Virginia, ca de obicei în după-amiezile libere, cum îi frau cele mai multe, se juca cu copiii Era distracţia ei cea Biai plăcută. Toma o găsise în plin joc de-a baba-oarba încît toată casa era răsturnată şi abia se putu descotorosi de cele două odrasle care stăruiau să continue jocul.

— Ei, copii, destul ! strigă Pahonţu sever. Lasă-i, porumbiţă dragă, că nu e timpul de răsfăţuri !... Unde-i Frăulein Erna de nu mai vine ?... Ia mai sună, te rog !

— De unde să bănuim noi că ai să vii la ora asta ? zise femeia puţin supărată că bruftuluia copiii. Trebuie să ai mai multă răbdare cu bieţii de ei !

Toma se stăpîni şi nu mai spuse nimic pînă ce nemţoaica plecă cu copilaşii. Pe urmă, povesti Virginiei foarte amănunţit şi din ce în ce mai cu însufleţire cum s-a hotă- rît să-şi realizeze visul cu gazeta şi cît de favorabile îi sînt împrejurările, aşa că numai de ea mai atîrnă izbînda deplină. Cînd auzi însă Virginia ce-i cere, surîsul cu care asculta i se stinse alungat de o spaimă nedesluşită.

— Vai, iubitule,-eu aş fi în stare să-mi dau şi sufletul pentru triumful tău ! zise ea cu timiditate şovăitoare. Dar...

— E vorba de o simplă formalitate — se grăbi Toma să explice surprins de rezistenţa neaşteptată. Îţi închipui că nu te-aş îndemna să-ţi rişti zestrea dacă ar fi cea mai mică îndoială posibilă...

— Ştiu, iubitule, dar...

Ezitarea ei plîngătoare îl enerva. Bombăni batjocoritor :

— Spune, spune tot... De ce te sfieşti ?... E vorba doar de averea ta...

— Nu, iubitule, e averea copiilor ! zise Virginia cu ochii în lacrimi. Eu nu doresc nimic. Ştii bine. Am renunţat la toate de cînd m-am măritat, numai ca să nu-ţi fiu o povară şi să nu-ţi stînjenesc ascensiunea. Afară de casa asta n-aveam nimic. Părinţii mei ne ajută acuma, dar şi ajutorul lor...

— în sfîrşit, am înţeles, nu vrei ! întrerupse Toma cu un rînjet.

— Ba vreau, dar să ne consultăm şi cu tata — spuse repede femeia, ca şi cînd acest gînd în acest moment i-ar fi răsărit în creieri. El cunoaşte legile şi împreună cu tine o să găsească modalitatea să ne asigure copilaşii.

Toma era furios, dar nici o fibră pe faţă nu-l trăda, împotrivirea ei i se părea o răutate prosteasca. O scrută riteva secunde cu nişte ochi reci. Şi în minte îi apăru iar glnclul care de multe ori bătuse la poartă şi mereu l-a înăbuşit. A făcut o căsătorie neroadă care, în loc să-l ajute În viaţă, i-a fost o piedică. Pentru o trecătoare plăcere animalică a luat plumb în aripi la vîrsta cînd cei cuminţi şi calculaţi sînt preocupaţi numai de pregătirea viitorului, în loc să fie abia acuma candidat de însurătoare, el poartă Jugul de şapte ani. Belcineanu s-a însurat după patruzeci de ani, om ajuns, triumfător, şi chiar atunci a luat o femeie care să-i înţeleagă avînturile şi să-l servească în carieră...

| — Bine, atunci aşteptăm pînă vine bătrînul ! zise în- lr un tîrziu mohorît.

— De ce să aşteptăm ? răspunse Virginia mulţumită rfi nu s-a supărat. îi dăm o telegramă şi poimîine are să fie aici, ca să nu ai nici o stînjenire...

Bătrînul s-a speriat cînd a primit chemarea, dar şi mai **mult** cînd a aflat de ce a fost chemat. Totuşi a cedat de **dragul** Virginiei şi chiar a dat o formulă de reasigurare **prîn** care, într-un caz nenorocit, s-ar salva cel puţin jar**tea** copiilor. Rotaru a găsit cuminte formula din toate **punctele** de vedere pînă şi pentru Pahonţu însuşi, anume **ca** Virginia şi copiii să ia la rîndul lor o inscripţie ipote**cară** asupra tipografiei şi întregii averi ce constituie ziarul **În** suma cît valorează la preţurile de azi casa de zestre.

— Eşti mulţumit, iubitule ? întrebă Virginia fericită cînd află cum s-a rezolvat de bine neînţelegerea.

— Te iubesc, proastă mică — zise Toma atît de fals efi-i fu şi lui ruşine.

6 [v]

— Mâi Pahonţule, frate-meu, am auzit că faci un jurnal I strigă Barbu Dolinescu într-o zi, oprindu-l pe stradă, r ac Ş1 eu ceva, poate şi mai bun 1 Am să-ţi spun în cu- rînd I... Poate să lucrăm împreună 1

— **Eşti** cam misterios, dragă Barbule, dar lucrăm bucuros I răspunse Pahonţu neştiind cum să ia cuvintele prie**tenului.**

Mai vorbim altă dată ! Fugi !
Cu noroc, frate-meu 1 ţiîrşi
celălalt dispărînd

LToma nu se mai sinchisea ce-o ii vrînd Dolinescu. Avea mii de alte griji şi preocupări. Toate mergeau bine, ca la o comandă miraculoasă şi necunoscută. Nu mai avea îndoieli şi ezitări. Mergea drept înainte, ca la un asalt pentru cucerirea unei poziţii puternice. Duşmanii nu se vedeau, dar se simţeau pretutindeni. Dacă s-ar fi gindit la greutăţi, poate că i-ar fi scăzut îndrăzneala, ca şi odinioară, pe front, cînd îi şuierau gloanţele în urechi şi moartea îl ameninţa stăruitor...

Totuşi avea sentimentul că-i lipseşte ceva pentru a fi deplin sigur de izbîndă. Se simţea singur tocmai cînd avea nevoie de un sfat sau măcar să vorbească cuiva sincer ca un alter-ego. Singurătatea multă e mai rea ca moartea, dar şi lipsa singurătăţii, în anume împrejurări, poate fi pedeapsa cea mai cumplită — îşi zicea dînsul învinuin- du-se că n-a fost în stare să-şi facă măcar un prieten adevărat, pentru ca apoi tot el să-şi spună că firea lui a fost de vină, care nu-i permitea să-şi deschidă complect inima nici faţă de părinţii lui.

înainte de-a încheia definitiv cumpărarea tipografiei îşi aduse aminte de Titu Herdelea. Iată ce-i lipsea ! Mascota !... Herdelea e liniştitor, fiindcă ştie să asculte şi să tacă precum ştie .şi cum să-i vorbească sau nemereşte cuvintele care-i trebuiesc. Era sigur că fără Herdelea nu va face nimic. Îi trebuie Herdelea neapărat...

întrerupse cîteva zile alte tratative pînă va termina cu dînsul. îi oferi să vie la ziarul luî în condiţii mult mai bune —• apuntamente duble şi însărcinarea de secretar general, locţiitorul şi tovarăşul lui. Titu refuză. El nu mai e în vîrsta aventurilor. Să-şi caute colaboratori tineri, entuziaşti ca şi dînsul, care să nu vază obstacolele şi să dea năvală înainte. Dealtfel e şi epoca tineretului, în gazetărie ca peste tot. în realitate Herdelea n-avea încredere în întreprinderea lui Pahonţu şi nu voia să părăsească loeul sigur ce-l avea la *Universul*.

Pahonţu se înfurie şi declară că renunţă să mai pornească ziarul dacă Herdelea persistă în refuz. Vreo trei zile de-a rândul a luat cafeaua la d-na Nicuîina care se lăuda că nicăieri nu se bea cafea bună ca la ea. Pe d-na Herdelea perspectiva salariului dublu a cucerit-o imediat, dar îi era teamă că jurnalul lui Pahonţu nu va dura şi TituVa rămîne numai în lefuşoara de la minister, ceea ce ar fi <3 catastrofă. Cuvîntul hotărîtor l-a avut Zachi, care se pregătea particular pentru bacalaureat, cu multe şi grele sforţări fiind iar amorezat şi toate gândurile lui alergînd necontenit pe urmele iubitei. Zachi, cu gravitate de arbitru suprem, îşi dădu părerea că oferta lui Pahonţu trebuie primită cu entuziasm, întîi pentru că îi era lui simpatic Pahonţu şi al doilea pentru că dorea să colaboreze şi el mai tîrziu cu o serie de articole despre necesitatea alungării tuturor jidanilor din ţară, avînd el, în privinţa aceasta, nişte idei atît de originale că maică-sa, Niculina, se topea • de admiraţie. ˚ Părerea a fost îndată aprobată şi adoptată de Niculina căreia, firește, Titu nu i-a putut rezista mai mult de douăzeci şi patru de ore. Dealtfel şi cu Pahonţu ea a avut cuvîntul final :

— Ascultă, domnule Pahonţu^ noi vom face cum zici d-ta, dar ia bine seama să nu nenoroceşti pe Titu că pe urmă ai de furcă cu mine ! Că *Universul* e jurnal mare şi plăteşte mai sigur ca statul, iar dacă părăseşte Titu un loc aşa de bun, apoi să nu ne pomenim într-o zi că ai făcut d-ta cine ştie ce de ţi-a murit juraaliuly şi noi să rămânem pe drumuri..

— Bătrîne, bătrîne ! îi spunea pe urmă Pahonţu. Nu mai e glumă ! Asta e toată viaţa mea, viitorul meu, triumful meu ! Pricepi, bătrîne ? Nu se poate să eşuez decît dacă s-ar întîaapla să mor ! Şi chiar atunci, ziarul trebuie să rămîie ca să perpetueze numele şi gloria lui Pahonţu, băiat de ţăran amărît, cuceritorul României !

— Eşti cam grăbit la cucerire, copile ! rîse Herdelea. H Deocamdată să cucerim un număr de cititori ca să trăim !

— Îi voi cuceri, bătrîne, cu creierul şi cu sângele meu ! strigă Toma Pahonţu fanatic. Sînst sigur ! Clocotesc în sufletul meu energii ancestrale ! Ţăranul, bătrîne, care învinge !

Accesele de romantism nu-l împiedecau să lucreze practic. Voia ea ziarul să apară cît mai curînd. În orice caz să fie pe piaţă pentru sesiunea extraordinară a parlamentului din iunie. Acolo va putea pipăi direct efectul gazetei. Angajase un admnistrator rutinat, evreu cu nume românesc neaoş şi cu copiii creştinaţi. Titu socotea c-ar fi fost mai bine să găsească un român, dar Pahonţu avea superstiţia că „nu se poate afacere bună fără de jidan".

Liste de colaboratori principali pregătise demult şi de multe ori. Erau mai ales publicişti tineri, puţin cunoscuţi în publicul mare şi puţin cotaţi chiar în cercurile ziaristice. Pahonţu zicea că vrea să facă o experienţă care, dacă izbuteşte, va scutura din toropeală toată presa. încerca să dea ziarului dinamismul generaţiei tinere, răscolitoare de pasiuni şi însetată de o viaţă nouă. Titu Herdelea s-a luptat din răsputeri să-l oprească de la experienţe care pot ucide gazeta din primele zile.

— Lasă, bătrîne, zise Pahonţu cu superioritate. Astea-s îngrijorări de artritici anchilozaţi ! Nu-mi trebuie experienţă moartă, ci talente vii ! Noi sîntem tineri şi ne adresăm tinerilor iar tinerii o să ne înţeleagă şi să ne aplaude !...

Avu însă grija ca pentru rubricile economice şi toate care puteau fi productive să angajeze redactori experimentaţi. Nu voia revoluţie, ci primenirea cu aparenţă revoluţionară sau, cum spunea el, o revoluţie realistă. în locul răsturnărilor care distrug tot şi încearcă apoi să clădească o lume nouă pe un morman de ruine, el urmărea dărî- rnâri parţiale succesive în locul cărora să poată fi imediat ridicate construcţiile noi în stilul nou al lumii noi...

Biurourile noului ziar s-au instalat într-un local modest dar în strada Sărindar, vechiul cartier al presei, mai ales că şi tipografia se afla în apropiere şi mijloacele de răspîn- dire în Capitală deveneau mai lesnicioase. Cabinetul directorului era singur mai arătos şi mobilat mai confortabil, pentru a putea primi persoane oricît de simandicoase.Cu o săptămînă înainte de data apariţiei convocă întreg personalul la o consfătuire. Vreo treizeci de oameni, mai mulţi tineri, se înghesuiau cum puteau în marea sală de redacţie. Pahonţu era cel mai emoţionat dintre toţi. Avea senzaţia c-a urcat în goană treptele unei scări şi a ajuns pe o platformă cu numeroase intrări între care trebuie să aleagă pentru a se fixa. Senzaţia îi umplea inima cînd de bucurii radioase cînd te temeri amare... N-a vrut decît să stea de vorbă cu oamenii, înainte de-a porni la asalt, "ca în război, şi se pomeni improvizînd un mic discurs : •— Domnilor, începem !... Am dat ziarului meu şi al Id-voastră numele cel mai puţin căutat, dar şi cel mai sfînt inimilor noastre, *România !* L-am botezat aşa pentru că în trecutul nostru e România de ieri, pentru că în lupta ce-o pornim e România de azi şi pentru că din sămînţa ce-o împrăştiem va trebui să crească România de mîine !... Rj Glasul lui hotărî t avea, sub gîlgîirea emoţiei, o rezonanţă nouă, arzătoare, încît cuvintele

˚ **Ironia scriitorului este evidentă, „originalele idei" antisemite** ale **lui Zachi fiind în deplină concordanţă cu caracterizarea scriitorului : „Râu şi leneş, dispreţuia cartea, avea ambiţii sportive şi, 1< douăzeci de ani, abia se lupta cu clasa a şaptea" *(supra,* p. 80).**

păreau fierbinţi şi încălzeau sufletele ascultătorilor. Vorbi vreo jumătate de oră, despre toate, cînd familiar şi cînd patetic. ^ În viaţa mea, vă mărturisesc, începe azi un capitol nou, capitolul cel mai de seamă. Gazetăria pentru mine e apostolatul unei credinţi şi al unui ideal, precum trebuie să fie şi pentru d-voastră. Am o singură dragoste fanatică : tinereţea care trebuie să biruiască ; şi un singur ideal sfînt : mîntuirea ţării din ghearele... (O frîntură de clipă ezită, apoi îi veni brusc în minte comparaţia lui Dolinescu de astă-iarnă, care atunci nu-i plăcuse, găsind-o exagerată ; continuă cu convingere parcă ar fi ţîşnit acuma din străfundul sufletului)... din ghearele gorilei în care se zvîr-j coleşte neputincioasă de atîţia ani de zile !...

CAPITOLUL IV

INTERVAL

„Urăm viaţă lungă noului nostru confrate", formula stereotipă, **a** întîmpinat apariţia *României,* în toată presa, în cercurile gazetăreşti însă nu i se dădeau mai mult de şase luni de existenţă. S-a aflat, înainte chiar de-a apărea, despre împrumutul de la banca lui Goldstein. Ipoteca asupra casei d-nei Pahonţu n-a înşelat pe nimeni. Anume cerberi atotcunoscătcrri ştiau că *România* e jurnal democrat camuflat, că banii i-a dat şeful guvernului şi al partidului democrat prin mijlocirea lui Rotaru care are legături vechi de avocat cu Goldstein. S-a ales ca paravan o bancă evreiască tocmai ca să arunce praf în ochii lumii, că un bancher evreu e mai culant cu anume presă. Pînă-n şase luni guvernul se duce şi se isprăvesc şi fondurile *României ;* va urma o scurtă agonie în opoziţie şi moartea, căci de prins nu poate să prindă un jurnal în solda unui partid...

în ciuda confraţilor, *România* a stîrnit de la primul număr interesul marelui public. Scrisă nervos, avea un elan care cucerea pe cititor. Violenţa verbală, la modă în toată Europa de după război, cel puţin în presa de opinii directe, Pahonţu a adoptat-o, firește, impunînd însă o ţinută :

— Violenţa nu însemnează trivialitate !... Violenţa e atributul firesc al avîntului interior... Numai violenţa unei credinţi are valoare !... Şi exprimată cu talent !... între violenţă şi înjurătură e diferenţa dintre academie şi şatra ţigănească... în presa noastră numai ziariştii de origină ţigănească întrebuinţează înjurătura de-acasă crezînd că **ptfel** fac polemică. Noi sîntem români, domnilor !

În prima săptămînă a publicat şi el zilnic cîte un articol de ideologie generală, lucruri mai mult sau mai puţin cunoscute, colorate aşa încît să aibă un lustru nou şi menite mai cu seamă să accentueze independenţa ideologică, a lui şi a ziarului.

Aflase zvonurile care circulau despre *România* şi a crezut că, bătîndu-se în piept cu independenţa, are să le risipească. Peste cîtva timp o gazetă de seară, într-un ecou „spiritual", povestea ce haz s-a făcut pe culoarele Camerei „în jurul independenţei unui confrate apărut de curînd subt conducerea unui talentat deputat guvernamental şi publicist". Pahonţu se înfurie. Rotaru îl sfătui să-şi vază de treabă că gura lumii e mare şi nimeni n-o poate astupa. El însă nu putea tolera să fie bănuit. Declară că, pentru a curma din rădăcină astfel de bănuieli, va demisiona imediat din partidul democrat. Asta dealtfel o dorea de mult încît pretextul era binevenit. Rotaru înţelese adevăratul motiv şi nici nu mai căută să-l oprească. îşi închipuia chiar că Pahonţu mai bine l-ar servi din afară, ceea ce şi Pahonţu recunoscu pe faţă. Totuşi nu voia să plece jicnind pe doctorul Ionescu. Pus în curent de Rotaru, şeful guvernului chemă pe Pahonţu şi regretă că se desparte înainte de-a fi putut colabora mai rodnic, minţind că îi rezervase o însărcinare importantă... *fc România* publică textul demisiei iar Pahonţu găsi un prilej să o anunţe şi de la tribuna Camerei, ca astfel să fie înregistrată în *Monitorul Oficial* şi să ia notă toate ziarele, oricît de sumar, măcar în cadrul reportajului parlamentar. Ştia că gestul va fi preţuit de multă lume şi pe deasupra scăpa de povara partizanatului. Fiind liber şi dacă *România* va continua să progreseze în opinia publică, avea şi certitudinea de-a rămîne permanent în Cameră, orice guvern ar veni, de cînd s-a luat obfteiul de-a se oferi mandate conducătorilor marilor ziare.

Cu cît succesul *României* sporea cu atît creştea, în lumea concurentă, curiozitatea în privinţa provenienţei fondurilor ei, mai ales de cînd demisia lui Pahonţu de la democraţi a dezminţit originea lor guvernamentală. Se puneau în circulaţie mereu alte ştiri, mereu date ca sigure ;

că sînt la mijloc bani nemţeşti, că sînt bani de la comunişti, că sînt de la un grup de evrei, că e ziarul personal al unui mare industriaş, că le-a colectat un arhiereu fanatic... Şi toate motivate prin prezenţa băncii Goldstein la întemeierea ziarului.

Pe Pahonţu acuma nu-l mai sinchiseau zvonurile, ba le considera ca indicii sigure ale succesului crescînd. Dealtfel erau colportate numai pe subt pămînt şi de cei interesaţi pentru sau contra lui sau a ziarului. Faţă de tirajul considerabil şi de ascendentul ce-l avea asupra cititorilor, *România* începea să fie temută şi în aceeaşi măsură respectată, aşa că în alte jurnale, cînd se pomenea de Pahonţu se făcea totdeauna cu o confraternitate care ea singură demonstra creditul noului confrate.

Pe la sfîrşitul lunii, venind la redacţie de la o şedinţă a Camerei, Pahonţu află că-l aşteaptă o delegaţie de studenţi. Asta însemna că

tineretul i-a auzit chemarea... Erau cinci tineri, între care băiatul lui Cumpănaşu.

— Ei, Vasilică, şi tu eşti delegat ? zise Pahonţu mai bucuros că are şi o cunoştinţă între ei, cu toate că încă pe unul i se părea că l-a mai văzut undeva, dar nu-şi amintea unde.

în locul tînărului Cumpănaşu, răspunse tocmai cellalt. Cum îi auzi glasul, Pahonţu îl recunoscu : era Ionescu A. Ion, studentul pe care l-a întîlnit odinioară la Cumpănaşu.

— Nu delegat, domnule Pahonţu, precum nu sîntem nici noi ! vorbi Ionescu, cu gravitatea patetică de atunci. Sîntem cinci prieteni buni, fraţi de cruce, care venim să vă felicităm şi să vă mulţumim pentru *România*... E prima goarnă care sună deşteptarea românească ! Şi primul semn al izbînzii care trebuie să vie !

Mai bine de un ceag^Pahonţu a stat apoi de vorbă cu tinerii înflăcăraţi, uniţi în acelaşi sentiment care le strălucea în priviri şi în glasuri. Cel mai mare dintre ei era un maramureşean, Moise Tripa, student în anul al treilea la Politehnică, înalt, blond şi sfios, dar cu trăsături care trădau o energie îndărătnică. Seriozitatea aproape întunecată parcă nu se potrivea deloc cu obrajii de fecioară ai lui Culai Iuga care abia, împlinea douăzeci de ani, pe cînd
Gavrilă Coconeţu, deşi cu acelaşi număr de ani, părea complect matur mai ales şi din pricina că era negricios şi păros şi cu oarecare neglijenţă în ţinută, ca revoluţionarii ruşi de odinioară sau ca anarhiştii din romane... Au vorbit numai despre „mîntuirea ţării din mlaştina morală în care se bălăceşte şi unde a aruncat-o politicianismul hîlpov de îmbogăţiri fără muncă pe spinarea românimii martirizate" — cum exprima Ionescu Ion, în limbajul lor eroic-bombastic, gîndurile tuturor. Generaţia nouă, urmaşa directă a celor ce şi-au vărsat sîngele sau şi-au dăruit viaţa pentru întregirea neamului, are misiunea — a spus tînărul Vasile Cumpănaşu care acuma lui Pahonţu i se părea cu totul altul — să lupte şi chiar să se jertfească pentru stîr- pirea jidanilor, a politicianilor şi a celorlalţi tîlhari, căci numai aceştia au transformat într-un infern hidos ţara mărită care poate şi trebuie să fie raiul pe pămînt. Iar Coconeţu a adăogat sarcastic, cu accentul lui moale basara- benesc, că ,,au sîngerat şi au pierit în război românii cei buni şi au rămas cei răi să ne guverneze şi să ne exploateze"...

Cuvintele şi judecăţile lor îndrăzneţe însufleţiră pe Pahonţu făcîndu-l să se întoarcă înapoi, cînd perora şi el la cafenea şi între prieteni proorocind pe curînd împlinirea vremilor. Subt focul încrucişat al privirilor lor îşi simţea inima purificată şi gata să primească iarăşi vechile speranţe în apropierea lumii noi. Desfăşură în faţa lor planul său de luptă pentru dobîndirea vechilor idoli şi la urmă îi îmbrăţişă pe toţi rugîndu-i să-l considere fratele lor... ˚

Rămas singur şi văzînd pe masa de lucru teancul de corespondenţă cu realităţi imediate, avu impresia unei căderi dintr-o lume de visuri albe în alta de noroi. Mai umblă de colo pînă colo cîteva minute vrînd să prelungească atmosfera de tinereţe începătoare, cu gîndurile numai la băieţii aceştia serioşi şi fanatici pe care nu se poate să nu-i iubeşti.

— Curios cît de nesuferit mi s-a părut Ionescu deunăzi la Cumpânaşu — se miră dînsul tulburat. Iar acuma... acuma mi-a devenit simpatic !

Se mîntea singur. în străfundul sufletului Ionescu îi inspira o repulsiune atît de obsedantă că trebuia să facă sforţări s-o înăbuşe, zicîndu-şi cu mintea că e nefirească şi prosteasc㠖...

Mai tîrziu, cînd sosi Titu Herdelea, Pahonţu îi povesti vizita tinerilor ca un eveniment care clarifică situaţia ziarului în cadrul frămîntărilor româneşti.

■— Nu-ţi spuneam ca noi mergem cu viitorul ? strigă cu mîndrie. în orice luptă tinereţea iese biruitoare căci ea are şi timpul în tovărăşie.

Bine, bine, mormăi Herdelea gînditor. Nu te bucura însă

*

legionarismului, ce le oferea nu o salvare, ci spectrul salvării amăgitoare. Cea mai mare parte a tineretului studios, în perioada dintre cele două războaie, trăia în mizerie şi nu avea sprijinul necesar în burse, cămine, cantine şcolare sau universitare. în rîn- duriîe tineretului domnea o stare de nemulţumire şi de efervescentă continuă. De acea stare de spirit s-au folosit legionarii pentru a-şi stabili influenţa în rîndul acestui tineret, pe care l-au împins apoi pe un făgaş nenorocit" *(Împotriva fascismului,* Editura politică, p. 266—267). Ironizarea de către L.R. a limbajului „eroic-bombastic" folosit în logosul personajului Ionescu dobîndeşte şi mai mult relief în pagina ce urmează. Replica acidă a lui Titu Herdelea, cu care scriitorul închide acest episod, spulberă şi mai mult frazeologia patriotardă prin care se manifestă demagogia „tinerilor".

prea mult şi nu te lăsa luat de
apele lor, dragă directore !
Băieţii sînt buni, negreşit, dar
precum azi te felicită şi te
sărută, pentru că le convine
linia ta de conduita, mîine,
dacă nu vei mai fi pe placul
lor, tot ei o să-ţi spargă
geamurile dacă nu şi capul

!În aceeaşi seară Pahonţu fu chemat la telefon de Bel- cineanu. Virginia îi spusese că l-a mai căutat de vreo două ori, că l-a informat că-l poate găsi mai sigur la *România* şi că cl s-a mulţumit să răspundă că va reveni mai tîrziu.

— Excelenţă, îţi aud cu plăcere glasul! zise Pahonţu cu o amabilitate destul de falsă.

i Belcineanu dorea să-l întîlnească pentru o explicaţie mai lungă chiar mîine, dacă ar fi posibil, avînd în vedere că poimîine se închide şi Camera, iar pe urmă el trebuie să plece din ţară cu nevastă-sa la un congres internaţional. Din nenorocire toată ziua de mîine i-e foarte prinsă — nici la Cameră nu se poate duce ; doar pe înserat va deveni li- ber. Dacă şi Pahonţu ar putea fi atunci disponibil, cel mai simplu ar fi să ia un ceai împreună la el acasă. îi face invitaţia pentru că îl ştie acum independent şi nepărtinitor faţă de organizaţiile politice, deşi poate... Cum Pahonţu nu se grăbi să primească, Belcineanu se întrerupse adao- gînd că eventual ar veni el la Pahonţu...

— Ba nu, de ce, protestă Pahonţu, dar încă nesigur. Voi face tot posibilul să viu, domnule Belcineanu, numai să fixăm ora ca să nu pierdem timpul !

— Să fie la şase ! zise Belcineanu după o mică gîn- dire. îţi convine ?

— Bine, şase ! repetă Pahonţu.

De cînd l-a întrerupt la Cameră, n-au mai stat de vorbă. Nu că Belcineanu s-ar fi supărat ; era obişnuit el cu altercaţii mai grave. N-au avut însă prilej de în- tîlnire căci Pahonţu, curînd după aceea, şi-a concentrat tot interesul asupra ziarului. După demisia de la democraţi i- a spus totuşi la bufetul Camerei, în treacăt.

— Sper că de-acum o să fii mai obiectiv !

România era rezervată faţă de Belcineanu şi partidul naţional, mai curînd ostilă. Fără a-l fi numit, Pahonţu l-a arătat odată pe Belcineanu ca pe prototipul politicianului român de după război, gălăgios, pretenţios şi incapabil de operă constructivă decît cel mult pentru sine sau pentru partid...

Bănuia cam ce ar putea să-i vorbească Belcineanu. Nu-i era frică de ispite. Din moment ce banii nu-l ademeneau şi nu rîvnea să se îmbogăţească prin jurnal şi nici altfel, se simţea tare şi capabil să discute oricînd, orice şi cu oricine. Totuşi poate că s-ar fi eschivat dacă nu l-ar fi invitat acasă. Aşa însă a fost peste puterile lui să refuze. Acasă trebuie să meargă...

Se frămîntă toată noaptea fără somn alături de Vir- ginia care dormea foarte liniştită. De atîtea luni umbla să se înşele pe sine însuşi, ferindu-se să se gîndească la d-na Belcineanu şi gîndindu-se mereu fără voia lui, în străfundurile fiinţei sale şi în visurile cele mai frumoase. Nu voia să limpezească situaţia nici măcar în inima lui de frică să nu se destrame farmecul. Ca în toate întîmplă- rile vieţii, nu se grăbea să provoace hotărîrile soartei lăsînd soarta să-l ducă spre ele.

Emoţia care-l tortura era dulce. O examina lucid pe toate feţele şi nu descoperea decît o bucurie intensă care făcea să-i vibreze prelung, o coardă tainică în suflet de cîte ori îi apărea imaginea d-nei Belcineanu. Îşi zicea că nu poate să iubească o femeie care l-a umilit ca pe o slugă, chiar dacă azi îi zîmbeşte şi-i face ochi dulci. Pentru ea nu înseamnă nimica Toma Pahonţu, bărbatul, ci numai deputatul şi directorul de gazetă sau ce-i va mai ajuta Dumnezeu să ajungă... Dar, fără voia lui, gîndul continua: Tocmai de aceea trebuie s-o iubească şi să se facă iubit, ca pe urmă s-o umilească şi el. Cu toate că el n-ar fi capabil decît ori s-o iubească ori s-o omoare — despre asta şi-a dat seama atunci, la Cameră, cînd i-a surîs de departe... Cum o fi oare surîsul ei de aproape, cînd iubeşte ?... '

Belcineanu spusese că vor lua împreună un ceai. Va să zică poate să fie de faţă şi ea ? Cel puţin la început. Dacă l-a poftit acasă, trebuie să-l puie în contact şi cu d-na Belcineanu. (Cum o cheamă ?... Cristiana... Da, Cristiana... Ce nume dulce ! Parcă e vrăjit şi sfînt, în acelaşi timp !... Mai curios e că şi numele Belcineanu, care parcă înfăţişează ceva antipatic cînd desemnează pe fostul ministru, dobîndeşte o rezonanţă magică subt forma de d-na Belcineanu.) S-ar putea ca invitaţia să fie inspirată chiar de ea ! Nu din dragoste pentru el, ci pentru Belcineanu...

Gîndurile se înşirau în noaptea fără somn în felurite închipuiri în jurul tnisterioasei Cristiana, silindu-se să-i reproducă în suflet şi timbrul vocii, ca să poată închega deplin scena de mîine cînd îl va întîmpina, în aureola zîmbetului, cu „Bine ai venit, domnule..." Respiraţia calmă, uneori obosită, alteori aproape imperceptibilă, a Virginiei, alături, îi zumzuia însă în urechi parcă înadins ar căuta să tulbure visurile lui treze. Somnul ei începea să-l enerveze ca o provocare.

„în toate ceasurile mele de cumpănă ea doarme ne- păsătoare !" se gîndi deodată cu necaz, parcă ea ar fi vina tuturor zbuciumărilor lui.

Emoţia nopţii îl urmări şi a doua zi, încît nu-şi găsea locul, iar timpul i se părea că se scurge cu o încetineală otrăvitoare. Se îmbrăca totdeauna îngrijit, azi însă voia să fie şi mai. corect. Costumul ales dimineaţa îl schimbă după-masă cu altul care îi venea mai bine. Nu căuta eleganţă, ci un gust de om superior...

în sfîrşit la şase fără cinci trimise după o maşină. De la *România* pînă la Belcineanu face zece minute. Tocmai bine...

Sună.. O jupîneasă blondă, cochetă îi deschise şi-l pofti înlăuntru. în vestibul, lepădîndu-şi pălăria şi mănuşile, întrebă maşinal dacă domnul e acasă, numai ca să zică ceva, fiind stînjenit mereu de o emoţie copilărească. W — Conaşul încă n-a venit, răspunse jupîneasa repede, ca o replică învăţată pe dinafară. Vă rog însă să poftiţi în salonaş că trebuie să sosească numaidecît<\.

Fata era dăscălită să se poarte drăguţ cu toată lumea şi să nu refuze pe nimeni. Pahonţu, trecînd printr-un *hali* unde aşteptau cîteva persoane, probabil clienţi ai biurou- lui de avocatură, îşi freca mîinile. Venind atît de exact, într-un colţ al minţii un gînd hoţesc îi şoptise că Belcineanu poate să întîrzie şi astfel va avea prilejul să stea puţin de vorbă în patru ochi cu doamna. împlinirea acestei speranţe abia întrezărite îi spori emoţia. Totuşi, parcă n-ar l i putut crede în atîta noroc, ajuns în salonaş întrebă pe jupîneasă cu un glas care ar fi vrut să fie indiferent şi fu răguşit şi tremurat :

— Dar doamna Belcineanu e acasă ?

— Da, mă rog, acasă, zise fata simplu, dînd să plece.

— Bine, fetiţo, reluă Pahonţu mai sugrumat şi abia ştiind ce mai spune. Atunci anunţă şi pe doamna că am sosit şi... A, da ! Domnul Pahonţu, deputat şi directorul ziarului *România*... Nu uiţi ?

— Se poate, conaşule ? zîmbi jupîneasa cu o cochetărie ofensată.

Mereu frecîndu-şi mîinile, începu să se plimbe împrejurul mescioarei ovale din mijlocul camerei, stăpînit de

0 bucurie plină de groază ca în preajma unui examen bine pregătit şi cu atît mai temut într-un vîrtej ameţitor îşi închipuia tot ce are să se întîmple în clipa cînd va intra şi se vor vedea : mii de variante de ce va zice ea şi cum va răspunde el, cum se vor privi şi cum îi va săruta mîna, ce întrebări îşi vor pune şi mai ales cum va trebui dînsul să se lupte să nu-şi trădeze zvîrcolirile inimii, să facă fraze în care să nu spuie nimic din ce ar vrea inima lui să spună, să fie mîndru şi reţinut şi cavaler demn de orice împrejurare...

Credea că a trecut o eternitate de cînd a rămas singur, îi părea bine pentru că spera să-şi recapete stăpînirea de sine şi să facă o impresie mai bărbătească, dar îi părea şi rău că aşfel se va scurta întîlnirea pe care norocul i-a hărăzit-o ca o satisfacţie pentru momentele urîte din trecutul lor comun.

Apoi deodată uşa se deschise, parcă cu un zgomot hu- ruitor, şi apăru jupîneasa, tot zîmbitoare, dar cu un zîm- bet mai şăgalnic, vestind nevinovat :

— Doamna vă roagă să aşteptaţi numai cîteva minute! Domnul ministru a anunţat că soseşte imediat !

Toma a simţit o prăbuşire în suflet de cînd s-a ivit servitoarea în prag, o prăbuşire atît de năvalnică încît avea senzaţia că i-au amorţit creierii şi e incapabil să mai închege un gînd sau să schiţeze un gest. înţepenit lîngă măsuţa ovală, se proptea cu o mînă de marginea ei, iar cu cealaltă de speteaza unui scaun pe care-l apropiase el, ca să nu-i fie în cale, adineaori cînd nerăbdarea îl mîna să se plimbe. Se uita la jupîneasă parcă n-ar fi înţeles ce-a spus şi nici măcar n-ar fi recunoscu t-o... Abia într-un tîrziu izbuti să bîlbîie, fără să-şi dea seama ce zice, cu glasul sugrumat de groază şi cu pauze icnite :

— A, da... sigur... dacă... doamna...

Cînd pronunţă cuvîntul din urmă se cutremură parcă

1 s-ar fi înfipt în inimă un piron roşit în foc cu răsucituri şi sfîrîituri atît de ciudate că durea şi vindeca în acelaşi timp. Se dezmetici deodată şi se ruşină ca un lunatec care s-ar trezi gol-goluţ pe o stradă plină de oameni şi luminată ca ziua. îşi dădu seama cît a fost de netot cu în- chipuirile-i de adolescent provincial amorezat şi cît era de ridicol acuma, în faţa servitoarei care i se părea obraznică şi batjocoritoare. îl năpădi un val de mînie că-i venea să spargă şi să dărîme tot.

— Ascultă, fetiţo ! urmă calm, dar cu un glas care, din pricina comprimării, avea o hîrîială urîtă. Eu am venit aci rugat de stăpînu-tău ; el are nevoie de mine, nu eu de el... Spune aşadar doamnei că-mi pare foarte rău, dar eu nu alerg după nimeni şi nici nu aştept pe nimeni, iar cînd sînt poftit, înţeleg să fiu aşteptat !... Aşa, fetiţo!... Ai priceput ?...

— Bine, conaşule, se zăpăci jupîneasa. Eu nu ştiu...

Pahonţu trecu iar prin *hali*, urmat de servitoarea speriată, şi ieşi fără a mai întoarce capuL La poartă aştepta maşina pe care a avut prudenţa să n-o concedieze.

— Aţi şi terminat, boierule ! întrebă şoferul care servea obişnuit pe Pahonţu şi sperase într-o cursă mai mănoasă.

— Da, băiete ! strigă Pahonţu. Aşa-s eu, mă ! Repede !... Viaţa e scurtă !... D-aia mergem cu automobilul şi nu cu boii !... Mînă la gazetă, hai !...

— Adevărat, zise şoferul mai încet şi nu prea convins. : Belcineanu sosi acasă peste cîteva minute, întrebă de la poartă de Pahonţu şi află de la servitoare că a plecat supărat. Se repezi la Cristiana care se afla într-o convorbire foarte animată cu d-na Iuliana Teleman.

— Bine, draga mea, cum se poate să-mi faci asemenea încurcături ? se indignă Belcineanu. Şi tocmai cu un om de care aveam atîta nevoie şi eu, şi... Cînd te-am rugat anume la telefon să mă scuzi...

— I-am trimis vorbă foarte drăguţ să aştepte puţin, răspunse Cristiana liniştită. Dacă n-a vrut şi a plecat, înseamnă că nu e delicat. Ce să-i fac ?

— I-ai trimis vorbă prin servitori şi vrei să spui că i-ai făcut o favoare ! bombăni Belcineanu. Parcă era mare lucru să te deranjezi cîteva minute, că pe Iuliana o vezi toată ziulica, slavă Domnului... Cînd e vorba de interese politice, trebuie să...

— Nu, *mori ami,* te rog mult ! Politica ta nu mă poate obliga să fac relaţii cu oameni care...

D-na Belcineanu se opri fără a termina, parcă n-ar fi vrut să precizeze înadins.

— Ce oameni, draga mea ? stărui bărbatul. Sper că n-ai să disprețuiești un om ca Pahonţu, talentat şi cu o situaţie din cele mai frumoase... Trebuie să ne ferim de ridicol !

— Ei bine, nu vreau să am relaţii cu acest domn ! zise Cristiana măsurîndu-l cu o răceală orgolioasă.

— Dacă ne-am apuca să împărţim lumea după simpatiile noastre intime..., făcu Belcineanu necăjit, trecînd în biuroul său particular să caute la telefon pe Pahonţu, să se explice, să nu se pomenească cu o nouă gazetă duşmană cînd avea şi aşa destule vrăjmăşii în presă...

Pahonţu răspunse că nu e supărat deloc ; i-a fost imposibil să mai aştepte ; avea ceva urgent la redacţie. Adevărat că s-a simţit ofensat cînd doamna i-a trimis vorbă ca unui milog, dar i-a trecut ; ar fi absurd şi necavaleresc să-şi impuie prezenţa unei doamne care îl respinge, cum e dreptul ei dealtfel... Belcineanu vru să întrerupă, Pahonţu însă continuă că asta nu-l împiedică să o respecte, poate chiar mai mult, fiind dovada unui curaj care se întîlneşte rar tocmai în lumea aşa-zisă bună... Belcineanu îi simţea în glas şi ironia, dar şi amărăciunea. încercă să-l împace:

— Ca să-mi arăţi că nu eşti supărat, fixează-mi d-ta o întîlnire cînd vrei şi unde vrei ! La nevoie amînăm plecarea noastră cu o zi-două. Vom călători cu avionul, deşi nu-mi face deloc plăcere...

— Nu, domnule Belcineanu ! spuse Pahonţu după o uşoară ezitare. Sînt prea hărţuit cu jurnalul acuma, în preajma vacanţei şi voi fi mai mult în vacanţă ! E jurnal nou şi are nevoie de toate îngrijirile ca să nu piarză ce a cîştigat în scurta-i existenţă... Lăsăm mai bine după vacanţă ! Pînă atunci tot nu se întîmplă nimic important, cel mult o mică remaniere care nu priveşte opoziţia... La toamnă sînt la dispoziţia d-tale... Dar nu la d-ta acasă, fireşte !

Ultima frază o spuse rizînd batjocoritor. Beleineanu nu mai putea insista. Ar fi fost în zadar. Se întoarse la cele două femei, plictisit. Zise ridicînd din umeri : §§;;— Stăm bine, n-am ce zice... L-ai ofensat tu şi rămîne fiupărat pe mine !

3

Pahonţu hotărîse mai de mult ca Virgirlia cu copiii şi Fräulein Erna să petreacă vara în Ardeal, cel puţin iulie şi august cînd în Bucureşti sînt căldurile tropicale insuportabile. S-au înţeles că vor sta un răstimp la Alba Iulia la părinţi, apoi vor trece cu toţii o lună la Sovata şi în sfîrşit iar la Alba Iulia sau eventual la sora ei Elena în Aiud. El nu putea lipsi din Capitală din pricina ziarului; totuşi se va repezi din cînd în cînd, măcar cîte două-trei zile, să mai răsufle şi el şi să-şi îmbrăţişeze familia. Bucătăreasa şi jupîneasa rămîneau să-i facă menajul şi să-l îngrijească, să nu se simtă neglijat, deşi nu era deloc mofturos şi niciodată n-a plictisit pe Virginia cu pretenţii menajere...

La început fusese vorba să plece şi Cintia ca să petreacă, împreună, mai bine. Nedespărţite cum erau, s-ar fi simţit toată vacanţa ca acasă, iar pe la jumătatea lui august, cînd profesorul Cumpănaşu avea să meargă, ca în fiecare an după Unire, să-şi mai vază locurile natale, ar fi trecut pe la Alba Iulia şi ar fi plecat mai departe cu toţii, într-un convoi mai mare şi mai vesel.

De vreo lună însă Virginia a observat că Cintia nu mai era aşa de entuziasmată de vilegiatura proiectată. A înţeles că prietena ei are un secret pe care-l ascunde şi de ea. Dar în acelaşi timp a înţeles nu numai că secretul e cu amor, ci a ghicit şi pe cine iubeşte. Dealtfel nici nu era greu de ghicit. De cîteva luni Ionescu A. Ion era nelipsit din casa Cumpănaşu. Dinainte de Paşti la toate mesele lor săptămînale a apărut şi Ionescu A. Ion... Virginia observase mai demult şi chiar spusese că Cintia, subt pretext că e foarte inteligent şi un caracter de bronz, exagerează puţin admiraţia. N-a dat însă importanţă nici măcar privirilor care se căutau pe furiş. Nu putea crede că Cintia ar fi în stare să se ferească de ea mai ales cu prima iubire care, fără un confident, parcă nici nu mai e iubire.

— Nu ţi-e ruşine, proastă mică, să te ascunzi tu de mine, mama ta ? a certat-o Virginia, sărutînd-o şi mîngâ- ind-o, fiindcă Cintia, parcă i s-ar fi descoperit o crimă, se pornise pe un plîns cu hohote încît abia a putut-o
ostoi.

Numai frate-său Vasile îi cunoştea taina, dar nu de la ea, ci de la el. Cintia a înţeles că Vasile ştie cînd i-a spus, cu vreo lună în urmă, că Ion e un băiat care merită să fie iubit. Profesorul Cumpănaşu nu bănuia nimic şi Cintia era îngrozită că s-ar putea cumva să afle şi atunci i-ar interzice să mai vie în casă. Ion a vrut şi vrea mereu s-o ceară în

căsătorie, dar ea se opunea cu desperare ştiind că bătrînul ar refuza să stea de vorbă pînă ce tînărul nu-şi va fi terminat învăţătura, adică peste doi ani.

Mai tîrziu mărturisi candid Virginiei că nu s-au sărutat niciodată, că Ion nici măcar mîna nu i-a sărutat-o, dorind să o ia fecioară absolut pură. Nu i-a declarat că o iubeşte, ci numai că ar vrea să-i fie soţie cînd va veni ceasul. Ea însă simţea că e iubită ca nici o altă fată pe lume. Cîteodată, cînd sînt singuri, se ţin de mînă şi se privesc ; atunci privirea lui e atît de fierbinte că parcă-i aprinde inima şi toată făptura...

Cintia nu mai voia să plece nicăiri. Ion, dacă nu va găsi nimic prin Bucureşti pentru vacanţă, va trebui să se ducă acasă, la ţară. Nu-şi vor putea scrie, dar prin Vasile vor afla unul despre altul şi le va trece mai uşor despărţirea. .

— Dar cum ai putut tu să te ascunzi de mine, Cintizel scump ? se amăra mereu Virginia. Aşa de puţină încredere ai în dragostea mea ?

— Nu te supăra, Ginia dragă ! răspunse fata cu **o** sinceritate neașteptată. Eu am observat că nu-ți era prea simpatic Ion. Francheța lui pare îndrăzneală, cînd nu-l cunoști. Dar vezi tu, Ginia, el e un om nou, eu cred chiar că e un erou, poate și de aceea mi-e drag... îmi era teamă că ai să încerci să mă oprești și nu mi-ar fi fost cu putință să te ascult...Ce copilă ești, Cintizel ! rîse Virginia. Nu-ți închipuiai tu oare că, din clipa cînd ai să-l iubești, are să-mi fie și mie simpatic ?

Scenele și convorbirile acestea de lamentări și consolări idilice se repetau des în cursul ultimelor trei-patru săptămîni. Cintia era fericită că în sfîrșit are cu cine să vorbească despre el, căci nici fratelui ei nu a cutezat niciodată să-i facă o mărturisire fățișă. Voia să fie demnă de Ion în toate privințele și încerca să adopte și ea un stil de viață eroică...

Toată familia Cumpănașu a petrecut pe Virginia pînă la gară. Virginia s-a îmbrățișat de nenumărate ori cu Cintia făgăduindu-și să-și scrie mereu despre toate. Fiindcă Virginia plîngea, a putut plînge și Cintia ca să-și aline inima. Pahonțu era mai drăgostos cu copiii, poate și din remușcare că de atîtea luni nu se mai ocupa de ei ca odinioară. I-a luat în brațe pe rînd, le-a șoptit cine știe ce de copiii rîdeau, i-a sărutat și i-a învățat să fie cuminți și să nu supere pe mămica. Bătrînul Cumpănașu era mișcat și cu ochii umezi, ca totdeauna în fața scenelor duioase de familie. Vasile se învîrtea mai mult pe lîngă Pahonțu în speranța că poate vor pleca împreună și vor mai sta de vorbă.

În sfîrșit sosi momentul despărțirii. Pahonțu și-a așezat odraslele în vagon și a îmbrățișat pe Virginia în ușa compartimentului simplu și aproape jenat.

— Vezi, iubitule, să vii ! murmură Virginia. Ce bine ar fi dacă ți-ai rupe și tu măcar o săptămînă două să te odihnești cu noi !

Toma coborî din vagon răspunzînd cu un „da, da" indiferent. Femeia apăru în geamul deschis cu cei doi copii. Răceala lui o nedumerea. Observa că nu se uită deloc la ea ci numai la copii... Trenul se urni. De pe peron răsunară obișnuitele „la revedere", „să scrii", „nu ne uita", „ai grijă de sănătate", „călătorie bună"... Virginia nu mai vedea decît pe Toma care avea parcă o bucurie pe față. Apoi dispăru și bastista albă a Cintiei care se agita necontenit ca o aripă de fluture...D-na Pahonțu era singură cu copilașii m jumătatea de compartiment. Aranjîndu-și numeroasele geamantane și pachete, gîndurile i se mohorau din ce în ce. Atitudinea lui Toma îi redeștepta toate bănuielile refulate de atîta vreme de frică să nu trebuiască să vază sau să descopere ceea ce ar putea să-i distrugă toată viața. A preferat să apară în ochii lui de o naivitate prostească decît să fie silită a-i cere explicații. Dar de un răstimp Toma era soț doar cu numele și cu patul. Nimic nu-l mai interesa din căsnicie. Pînă și pe copii îi vedea numai la zile mari, și atunci grăbit. Gesturile pe care le-a socotit atenții față de ea, erau totdeauna calculate pentru anume scopuri. Totuși pînă acum se mîngăia cu credința că în fond o iubește și că prin felul lui brutal de purtare, pe care-l avea și în alte manifestări de viață, nu voia decît să-și afirme orgoliul de stăpîn.

Despărțirea aceasta însă nu se poate să nu-i deschidă ochii. Plecarea a fost hotărîtă de o săptămînă și el n-a găsit cinci minute pentru sufletul ei. Dimpotrivă, săptămîna asta a fost parcă mai depărtat. Apariția ziarului l-a înstrăinat de casă și mai rău. Pînă în ultima clipă a sperat că îi va spune măcar un cuvînt care să-i liniștească inima. Sărutarea dezgustată din ușa compartimentului a arătat sentimentele ce i-au mai rămas pentru ea. Dacă n-ar fi sărutat-o deloc, și-ar fi putut zice că în graba mare a uitat și i-ar fi părut rău. Așa însă...

Pe cînd gîndurile o asaltau tot mai negre, lacrimile i se scurgeau tot mai multe însemnîndu-și urmele pe obrajii ei frumoși cu șiroaie sărate. Apoi nemaiputîndu-și stăpîni amărăciunea, izbucni într-un hohot înăbușit, bîiguind desperată :

— Nu mă iubește !... O, Doamne, Doamne !... Nu mă iubește !

Cei doi copii o priviră nedumeriți, pe urmă, cuprinși de spaimă, începură a plînge și ei.

Lumea rămasă pe peron se risipea. Toma Pahonțu, nerăbdător, îndată ce îi trecu pe dinainte ultimul vagon, dădu mîna cu Cumpănașu, zicînd :

— Pe mine să mă iertați, dar trebuie s-o șterg ! Sînt așteptat la ziar... Cînd ai răgaz, Vasilică, mai vino pe la redacție să mai punem țara la cale !

| Tînărul Cumpănașu nici n-apucă să-i mulțumească ; Pahonțu dispăruse...

„În sfîrșit, am să mai pot răsufla !" își zise dînsul sărind într-o mașină.

1 Avu o clipă de remușcare că s-au despărțit ca niște străini cînd ea îl iubește ca și acum șapte ani. Dar, în același timp, își dădea seama că nu putea face altfel. Virginia nu-l mai atrăgea prin nimic. Desigur el era vinovat că a scos-o din mediul ei burghez provincial. Altfel poate că amîndoi ar fi mai fericiți. Virginia însă nu era femeia care-i trebuia lui. A înțeles prea tîrziu. Pentru el a devenit, mai ales acum, o povară și o piedecă. Trist este că ea trebuie să sufere, nevinovată, pe cînd el, vinovatul...

Trecuse o săptămînă de cînd a avut întîlnirea cu Bel- cineanu. Știa că ei au plecat de-a treia zi și că vor lipsi din țară o lună, iar pe urmă se vor instala la Sinaia pînă la sfîrșitul vacanței politice. S-a primit și la *România* informația anunțînd aceasta. El însuși a aruncat-o la coș. ˙

Din seara aceea penibilă a rămas totuşi cu descoperirea că, din pricina căsniciei pripite, şi-a jugulat toată viaţa sentimentală. El n-a avut ocazia să cunoască adevărat femeia, deşi a simţit veşnic porniri zvăpăiate să iubească. Cu prima femeie întîlnită s-a căsătorit şi a pus capăt tuturor experienţelor pe care i le-a poftit inima furtunoasă, înainte îşi zicea că are alte idealuri în viaţă decît să alerge după fuste ca orice măgăruş frenetic. Acuma găsea că lipsa aceasta de experienţă i-a fost un mare neajuns în viaţă şi numai ei i se datorează întîmplările penibile cu d-na Belcineanu...

Se grăbise să se despartă de familia Cumpănaşu fără nici un motiv. N-avea de fapt nici o treabă. Nici nu ştia unde să se ducă la ora aceasta imposibilă cînd oamenii sau sînt la masă sau vor să se aşeze, cînd la redacţie nu e nimeni şi nici măcar la cafenea încă n-au venit clienţii şvar- ţului după dejun. După ce maşina a mers o bucată de drum spre oraş, a poruncit s-o ia pe strada Fîntînii şi să iasă în Pietăţii, acasă... Nu obişnuia să doarmă după-amiazi. Acuma se gîndea să se odihnească o jumătate de ceas, ca să-şi treacă vremea. Nu putu adormi. Îşi aduse aminte că se pregăteşte o remaniere ministerială şi că ar trebui să încerce a fi folositor în vreun fel lui Rotaru. *România* a subliniat de cîteva ori, într-o formă diplomatică, personalitatea lui Rotaru scoţînd în relief anomalia şi ridicolul că el nu e titular de departament cînd guvernul e atît de sărac în adevărate talente. Dar trebuia să lucreze cu multă abilitate, să nu aibă aerul că vrea să forţeze mîna şefului guvernului şi să ajungă la un rezultat tocmai contrariu. Se înţelesese cu Rotaru să rămînă în contact mai strîns, să se vază mai des, dar de cînd cu afacerea Belcineanu a fost atît de enervat că a uitat de el... îl chemă la telefon. Rotaru îl rugă să treacă pe la minister mai spre seară ; de cîteva zile ţinea interimatul la Culte şi Arte...

Nu mai avea răbdare să stea acasă. I se părea că e ri- j dicol : a vrut descătuşare, libertate şi cînd colo se gîndeşte la somn.

La redacţie găsi un bileţel de la Barbu Dolinescu care-l vestea că mîine are să-l caute... Răsfoi gazetele de amiază şi apoi pe cele de după-amiazi, iar la şase plecă pe jos spre Ministerul Artelor. Reporterul Sever Sorescu, angajat de cîteva săptămîni la *România*, întîlnindu-l singur şi pe jos, se crezu obligat să-l însoţească. îi spuse cîteva zvonuri prinse de dimineaţă despre fricţiunile din guvern şi o anecdotă nouă cu nişte ovrei în Palestina. Pe urmă deveni melancolic şi îngrijorat. El simţea în aer un val de ameninţare antisemită care deocamdată se manifesta în anume mişcări ale tineretului şi în cîteva reviste mici şi cu atît mai violente. Avînd intuiţia că e periclitată şi existenţa lui, încerca să se apere plîngîndu-se de ceea ce o să se întîmple.

— D-voastră nu vă puteţi da seama, domnule director, spuse deodată lui Pahonţu cu glas de martir. Nu aveţi cum să pricepeţi atmosfera oribilă în care ne zbatem ! Şi, cu toate astea, eu nu sînt evreu, domnule director ! Eu sînt român şi vreau să fiu român ! N-am altă ţară şi nici altă limbă ! Eu aici m-am născut şi am crescut, şi părinţii mei şi strămoşii mei !... Eu sînt român, domnule director I

Era a treia oară că se plîngea lui Pahonţu pe care' plîn- gerile acestea îl plictiseau, amintindu-i că are trei evrei în redacţie şi unul în administraţie, el, care, deşi nu făţiş, agita un antisemitism suficient de prudent ca să nu-i înstrăineze cititorii evrei

.— i — Măi băiete, ţie-ţi cintă gărgăunii în creieri ! zise Pa- . honţu. jumătate în glumă, jumătate în serios. Vezi-ţi de I treburile tale şi lasă presentimentele în pace ! Ce-o fi **cîndva** se va vedea ! Pînă atunci avem de lucru !... Pe toţi îtie pasc primejdii felurite. Dac-om sta numai cu gîndul la ele, cine-o să mai lucreze ?...

Erau în faţa ministerului. Pahonţu tocmai văzu ieşind pe Teofil Drugeanu cu care nu mai vorbise de mult. 11 I Itrigă. Sorescu, nemaiaşteptînd să fie concediat, cu un | obsechios „salut, domnule director", intră în minister să ntai adulmece vreo ştire sau măcar vreo intrigă politică.

— Bine, Teofile, ai început să mă ocoleşti — zise Pa- Bjionţu scuturîndu-i mîinile cu drag. Am şi uitat de cînd n-am mai stat de vorbă !

— Eşti cam greu de găsit de cînd te-au copleşit ocupaţiile ! răspunse tînărul Drugeanu. Nu mai departe decît i săptămîna asta ţi-am telefonat de trei ori. Acasă, firește... O dată am vorbit cu nevastă-ta şi mi-a făgăduit că-ţi spune... Se vede că a uitat sau...

f; — Mi-a spus, recunosc, dar eu am uitat să te chem, I făcu Pahonţu repede. De ce nu vii la ziar, mă găseşti oricând, dragă Teofile !

— De, la jurnal nu prea mi-ar fi agreabil... În sfîrşit, dacă nu se poate altfel, am să te chem acolo... Chiar ţineam să-ţi vorbesc niște lucruri... în sfîrşit ai să vezi ! Dar asta abia săptămîna viitoare... Întîi să plece Corină. Peste

; Cîteva zile e vorba să meargă la Constanţa cu maică-sa ţi **cu** surorile cele mici... Eu nu **pot** să lipsesc. Am rămas cu **toată** cancelaria lui Belcineanu pe cap...

■ — Atît mai bine, că şi pe mine m-a părăsit nevasta **f adineaori** pentru două luni — zise Toma satisfăcut. Va să 1 Cică vii, Teofile ?... Atunci cu noroc !... Mă aşteaptă so- cru-tău !

t În minister nu era serviciu. Doar cîţiva funcţionari su- I **periori,** care au avut de rezolvat lucrări cu ministrul, şi Danciu, neobositul şef de cabinet. Găsi pe Danciu în con- **[Versaţie** cu d-ra Nina Georgescu, blonda şi inocenta ingenuă.

| — Iar ne întîlnim ? întrebă Pahonţu zîmbind galeş. ■Mpoi, fără să-i aştepte explicaţia, adăogă către Danciu : ■ **E cineva** la domnul ministru ?

— Lucrează cu un director, dar poftiţi, căci tocmai a întrebat de d-voastră ! sări şeful de cabinet repezin- du-se îndată la uşa ministrului ca şi cînd ar fi vrut să ascundă astfel prezenţa artistei.

Pahonţu mai aruncă totuşi o privire spre d-ra Geor- gescu care zîmbea şiret, clipind foarte des.

— Ei, bine-ai venit ! zise Rotaru continuînd a semna hîrtiile pe care i le explica un director chel şi cu ochelarii de aur. Şezi numai două minute ; sîntem pe isprăvite !

Toma'se trînti într-un fotoliu, picior peste picior. Se uita la Rotaru cum iscălea. I se părea întinerit şi înviorat.

„Dragostea face minuni !" se gîndi dînsul. „Numai eu n-am fost în stare să cunosc nici o minune !"

\
4

Barbu Dolinescu a fost, ca totdeauna, foarte exact şi de aceea a trebuit să aştepte mult pe Pahonţu care, uitînd de biletul vechiului prieten, a venit la redacţie abia după ora unu întovărăşit de cîţiva gazetari mai bătrîni cu care se ducea să dejuneze la un restaurant cu grădină de vară.

— Cînd eşti solicitant trebuie să ai răbdare, frate-meu, zise Dolinescu către Toma care se scuza şi se jura. Dealtfel nici nu-mi făceam iluzia că o să putem sta de vorbă imediat. Ştiu cît eşti tu de ocupat acuma. Voiam numai să luăm o întîlnire...

Se întîlniră, după dorinţa lui, a treia zi după-amiază, la Pahonţu acasă unde erau mai netulburaţi ca oriunde.

— Ei, frate Barbule, dacă o să suferi de căldură, să nu mă învinovăţeşti pe mine ! zise gazda instalîndu-se cu dînsul în birou. Totuşi spune cu ce să te servesc, ca să-mi încerc norocul !

— Cu nimic decît cu prietenie ! răspunse Dolinescu cu un rîs scurt.

— Asta totdeauna proaspătă ! rîse şi Pahonţu. Şi caldă!

O sticlă de vin era pregătită alături, într-o căldăruşă de aramă cu cuburi albe de gheaţă, iar pe o tavă paharele. Pe cînd afară apăsa o zăpuşeală canicularâ, în odaie se păstrase răcoare plăcută într-o lumină filtrată prin perdele arămii.

Barbu Dolinescu, deşi vioi şi aproape vesel, ceea ce KftU i se întîmpla deseori, părea mai sever ca de obicei în ochi avea o lucire mai calmă şi totuşi parcă mai iţirzătoare. După cîteva minute de tatonare, întrebă is- coditor :

Ei— Tu ai auzit, frate Pahonţule, despre mişcarea noastră ?

■ — Ce mişcare ? se miră Toma. Sper că nu e ceva...

— Ceva subversiv, vrei să zici ? întrerupse Dolinescu ¡batjocoritor. Nu te speria, frate-meu ! Ştiu bine că ai devenit persoană cu răspundere şi n-aş avea cruzimea să-ţi periclitez cariera... Fii liniştit ! Dealtfel eu n-am obiceiul să umblu cu lucruri

tenebroase. Cred că am avut curaj în viaţă... E vorba despre o mişcare de mîntuire. Fraţii de cruce !
F Intîia oară de cînd se cunoşteau, pe Pahonţu îl plictisea tonul batjocoritor şi aerul de superioritate cu care îi vorbea Dolinescu. Se mulţumi să răspundă mai rece şi scurt că n-a auzit nimic şi nici nu vede întru cît l-ar putea interesa pe el mişcarea.
S — Apoi tocmai asta e rostul întrevederii, să te interesez sau măcar să încerc, făcu Dolinescu observînd schimbarea prietenului în glas şi înfăţişare. Am crezut că ar trebui să te intereseze, dacă în declaraţiile cu care ai îm- puiat urechile oamenilor a fost cel puţin o fărîmă sinceră din sufletul tău !
J: — Dragă Barbule, dacă îţi închipui că...
■— Nu, stai ! Nu te supăra încă ! strigă Dolinescu cu o voce care nu se putea şti dacă glumeşte sau batjocoreşte. Am să-ţi spun lucruri mai grave, aşa că vei avea vreme destulă să te superi, dacă ţii neapărat... Eu însă cred că nu e nevoie, frate-meu ! Sîntem amîndoi destul de bătrîni şi de hîrşiţi cu viaţa încît să putem suporta orice adevăr în faţă, fără crîcnire. Că mi-eşti drag, n-am să-ţi mărturisesc dacă în atîţia ani nu te-ai convins. Dar la temelia unei bătălii grele şi lungi, trebuie să punem adevărul şi fran- cheţa, întregi, fără reticenţe şi ascunzişuri. O viaţă nouă trebuie începută în deplină puritate...
— Ai început să mă lucrezi în maxime şi sentinţe, zise Pahonţu cu un zîmbet făcut. Totuşi nu pricep absolut nimic, să ştii ! Doar că vrei să mă copleşeşti subt povara superiorităţii tale morale... Apostolii sînt smeriţi, Barbule, nu uita, dacă ai pornit în apostolat J
— Depinde de religia pe care o propovăduieşti ! ripostă cellalt. Noi propovăduim religia energiei ! Sîntem luptători nu numai cu fapta ci şi cu pumnul la nevoie !
— De un sfert de oră faci exerciţii de energie asupra mea, dar uiţi că şi eu sînt luptător chiar dacă n-am pornit nici o mişcare ?... Crezi că încercînd să mă umileşti ai să mă convingi mai uşor ?
Dolinescu încruntă puţin din sprîncene, apoi, după o mică tăcere, urmă cu glas mai dulce :
— Sînt un prost, măi frate-meu ! Ce vrei ? Mă ia gura pe dinainte... Nu-s bun de politică şi nici de diplomaţie !
— Şi totuşi vrei să faci o mişcare politică ! zise Toma ironic. Te-arunci şi tu în braţele gorilei!... într-un ceas bun, Barbule !
— Greşeşti, frate-meu ! Mişcarea noastră n-are nici o legătură cu politica voastră.
— De ce a mea ?
— Fiindcă eşti şi tu în ea ! accentuă Dolinescu, adăo- gînd repede cu glas schimbat : Dar stai să te pun în curent întîi !... Crezusem că băieţii, cînd te-au vizitat la *România,* ţi-au pomenit despre fraţii de cruce...
— Aa ! Sînt de-ai tăi băieţii ? zise Pahonţu fără a-şi ascunde uimirea.
— Sîntem azi o sută în toată ţara ! mărturisi Barbu Dolinescu simplu. Am putea fi mai mulţi. Nu alergăm însă după mulţi, ci după buni. Cine vine între noi trebuie să fie pentru toată viaţa. Numai moartea poate să ne despartă sau infamia !"
Gruparea s-a închegat, acum vreo patru luni. Dolinescu **a** primit într-o după-amiază vizita lui Vasile Cumpănaşu, care-l auzise în seara cînd au cinat la Pahonţu, şi dorea să-i prezinte pe prietenul său Ionescu A. Ion. Tinerii i-au spus că sînt sute şi mii ca dînşii, curaţi, entuziaşti, gata să-şi dea viaţa pentru înălţarea neamului. Au stat toată noaptea vorbind şi plănuind şi visînd şi în toate au avut aceleaşi păreri parcă o viaţă întreagă s-ar fi sfătuit şi ar fi căutat să-şi unească gîndurile şi simţirile. Şi a doua zi s-au întîlnit din nou, au mers la biserica din cartier şi, în faţa preotului, pe *Evanghelie,* au jurat să lupte împreună, frăţeşte, pînă la moarte pentru izbăvirea românilor. * Pe urmă au venit alţii, în fiecare zi cîte unul, cîte trei, prezentaţi şi garantaţi de cîte cel puţin doi fraţi, şi toţi au jurat la fel, pînă ce s-a împlinit suta. Sînt însă mii de simpatizanţi care aşteaptă să îngroaşe rîndurile fraţilor de cruce. Dolinescu, fruntaşul lor, vrea să consolideze mişcarea înainte de-a merge mai departe şi de-a începe munca pe teren.
j|< — V-aţi fixat un progam ? întrebă curios Pahonţu.
— Nu. Programele încorsetează viaţa şi compromit mişcarea, mai ales că marii tîlharii politici au lucrat totdeauna cu program ! zise Dolinescu rece. Noi avem un crez simplu şi sfint : un neam, o ţară, un rege..." Şi mai avem obiective de luptă vremelnică : contra politicianilor, a jidanilor şi a celorlaţi tîlhari !

`Vechii conducători nu mai aveau credit în opinia publică. Se constituiau partide noi cu simple devize în loc de program : «Cinste şi dreptate !» Reformatorii, salvatorii, novatorii apăreau la **toate răspîntiile găsind ascultare şi aderenţi... A fost epoca de aur a demagogiei şi oamenilor de afaceri" (vezi *suprą,* p. 31—32). Jurnalul scriitorului aduce, în acelaşi sens, mărturii suplimentare. Dealtfel fragmentul ce urmează nu este altceva decît o reluare a unor idei deja formulate, fiind apoi combătute prin argumentele temeinice ale personajelor ce li se împotrivesc.**
„Crezul" adaptează lozinca patronilor spirituali hitlerişti : „Ein Volk, ein Reich, ein Fuhrer". Răspunsul ce urmează subliniază caracterul întregului discurs, bazat pe „sloganuri demagogice", preluate din acelaşi arsenal al propagandei naziste.

Pahonţu surise. Deunăzi Vasile Cumpănaşu îi spusese aceleaşi cuvinte ; observă indulgent :

— Astea sînt sloganuri demagogice pentru captarea mulţimilor, dragă Barbule !

— Astea sînt dogmele unei credinţe, frate-meu ! apăsă Dolinescu. Sloganurile sînt pentru cei ce umblă să înşele mulţimile. Noi nici nu ne-am apropiat încă de ele, * iar cînd vom merge în mijlocul poporului, nu-i vom făgădui nimic, ci îl vom învăţa să muncească şi să lupte. Politicianii pot să discute, să critice şi să-şi schimbe programele şi doctrinele şi sloganurile după cum bate vîntul. Ei nu cred adevărat în nimic. Credinţa noastră nu admite critică şi nici discuţie. Unde începe discuţia, încetează credinţa şi mai ales puterea ei. Credinţa discutată nu mai poate muta munţii din loc. Iar noi vrem şi mai mult : să înnoim sufletul neamului, să-l smulgem din mlaştina în care l-au scufundat politicianii cu programe şi doctrine, să netezim calea unui viitor demn de originea lui !

— Frumos, dragă Barbule ! spuse Pahonţu sceptic. Şi partidele pornesc la fel, toate, cu elan şi cu idealism, iar pe urmă se izbesc de realitate şi...

— Fireşte, recunosc, pînă acum toate îndoielile tale sînt admisibile ! reluă Dolinescu. N-am făcut încă nimic. Doar ne-am strîns şi abia o mînă de oameni. N-avem pretenţie c-am descoperit America. Nu venim cu îngîmfări de originalitate. Ce vrem noi, vrea toată lumea... Pînă azi avem o

P singură superioritate, categorică : toţi, absolut toţi sîntem oameni cinstiţi şi dezinteresaţi ! †

R — Asta înseamnă că membrii celorlalte mişcări sau grupuri sau partide sînt necinstiţi şi interesaţi, toţi în bloc ! zîmbi Toma batjocoritor. Ar fi pentru neamul românesc prea trist dacă ar fi adevărat ! I» — Raţionamentul tău e jidovesc, replică Dolinescu II aspru. Tu ai înţeles prea bine ce am spus. Nu mai insist... < Dealtfel vorba multă e a voastră care aveţi oroare de faptă. Noi vrem să vorbim numai prin fapte. S-a zis că pentru **B a** cîştiga un popor trebuie să-l îmbeţi cu vorbe multe. De B aceea belşugul de oratori în politică. Noi suprimăm ora-

■ toria. Discutăm în comenzi, ca la armată... Am făcut un I' decalog în care am cuprins toate datoriile unui frate de

■ cruce. Numai datorii, vezi, nu drepturi. Noi servim fără **II** plată, pentru mulţumirea conştiinţei noastre. Dacă neamul va profita, asta va fi răsplata noastră...

I Cu toate că avea mare poftă să-l şicaneze, mai ales că multe din ce spunea erau gînduri risipite chiar de el odinioară, reduse însă la o simplitate primară, încît se ţineau I în picioare numai prin focul sacru şi credinţa fanatică a **H** vorbitorului, Pahonţu tăcu şi-l ascultă liniştit, fără să-l gr mai întrerupă deloc, pînă ce Dolinescu, după vreun ceas, îşi dădu seama şi se opri :

i — Adineaori mă lăudam cu zgîrcenia noastră verbală, H ţi iacă, nu mai sfîrşesc cu explicaţiile şi motivările... E nu- I mai ca să afli tot dintr-o dată, să nu mai revenim cu lă- **B** muriri... Te-am pus în curent cu toate amănuntele de azi **H şi** de mîine, să ne cunoşti complect !‡

Pahonţu bănuia că i se va propune să adere şi el la mişcare şi se gîndea în ce fel să refuze, nedorind să ajungă B în subordinea lui Dolinescu. În sfîrşit zise :

— Am ascultat şi m-am lămurit, dragă Barbule. Şi tot nu pricep ce vrei de la mine ?... Dacă e vorba de adeziunea mea...

— Nu deloc ! îl opri Dolinescu scurt. Ştiu că n-ai primi... Nu te preface că protestezi. E inutil. Ştiu şi te înţeleg. Dar nici noi nu te-am primi, chiar dacă ai dori. Vezi cît de franc sînt ? Cum nu vom primi niciodată nici un politician, fiindcă politicianul nu poate fi, organic şi biologic, sincer şi statornic, mai ales cînd e şi intelectual. Politicianul, ca şi intelectualul, e gata oricînd să trădeze. La noi însă trădarea se pedepseşte. Crîncen. Noi nu ne jucăm de-a oportunismul... Ei bine, tu

*

Din nou, ideea izolării „grupării" de mase (strecurată, cu abilitate, în vorbirea stereotipă a lui Dolinescu) sugerează proporţiile reale, caracterul nepopular al celor care, în carte, se auto- proclamă mîntuitori ai neamului.

†

Vezi în jurnalul scriitorului notaţiile cu privire la adevăratele intenţii ale grupării fasciste, caracterizată de L."R. drept „bandă duşmană pusă să jefuiască şi să stoarcă ţara în folosul lor propriu" (cf. *Opere,* 10, 1981, p. 439).

‡

^ ** Caracterizarea ideilor susţinute de Dolinescu („gînduri risipite chiar de el odinioară, reduse însă la o *simplitate primară")* •Ite în deplină concordanţă cu profilul „fraţilor" din episoadele ¡interioare, cu „limbajul lor eroic-bombastic" (cf. *supra,* p. 135), ■U identitatea socială şi psihică a personajului în cauză.

eşti azi cu trup şi suflet dincolo. Ai început o ascensiune fericită. Mîine-poimîine o să ajungi cine ştie ce, poate ministru. Cum să renunţi tu la ceea ce a fost totdeauna adevăratul tău ideal ? Tu nu poţi aştepta venirea lumii noi unde să-ţi iei locul ce ţi se cuvine. Eşti flămînd de-a te ridica în lumea asta care oferă mai multe satisfacţii decît cea pe care vrem noi s-o realizăm.

— Am dobîndit ceva fără merite şi fără muncă ? se ridică Pahonţu deodată cu o mîndrie jicnită. De ce ţi s-ar părea curios că am obţinut o situaţie pe care alţii, înfinit inferiori mie, o cîştigă fără nici o muncă şi fără merite ? Pentru că viu de la ţară, sărac.şi fără alt sprijin decît talentul dăruit de Dumnezeu şi truda zilnică de a-mi îmbogăţi creierul şi sufletul ? Oare tu însuţi meriţi mai mult situaţia pe care o ai decît eu pe a mea ? Dacă eu, prin talent şi străduinţă, dobîndesc o situaţie, sînt arivist, iar dacă o dobîndeşti tu, nu eşti arivist, pentru că te-ai născut la oraş, într-o familie bogată, cu nume cunoscut, şi ţi se cuvine locul de conducător, indiferent dacă ai mai puţin talent şi munceşti mai puţin ca mine sau deloc ?

— Sînt de acord cu tine, frate Pahonţule ! rîse Dolinescu ca să-l potolească. Nu ţin deloc să ne comparăm. Recunosc că eşti superior, că ai diplome multe şi strălucite, că ai cunoştinţe multe şi mari, că ai un talent deosebit... Dar ştii, că doar ţi-am spus de cînd ne-am cunoscut, pe front, tu vrei să dobîndeşti locul ce ţi se cuvine... cu orice preţ. înţelegi ? Faci concesii de convingeri, dacă o
convingere devine un obstacol în calea ascensiunii în ce **ai** crezut ieri, nu mai crezi azi, precum în ce crezi azi, nu vei mai crede mîrne. De fapt nu crezi în nimic... Uite, asta e singura bubiţă, frate-meu ! Eşti cinstit şi dezinteresat în oele materiale, dar elastic în moralitatea interioară, oricât de moral arăţi pe dinafară... Ei, acuma ţi-am spus tot, poţi să-mi tai capul ! Nu pot să înghit ceea ce sînt convins că e adevărul ! Chiar cînd sînt solicitator, ca acuma !
Pahonţu începuse a se plimba prin biurou, cu mîinile mi împreunate la spate, cu bărbia întinsă şi ridicată, cu ochii pe sus şi pe toată figura cu un surîs dispreţuitor. Se opri în faţa prietenului, cu picioarele răsfrînte şi vorbi dîrz, hîrîit :

— Lasă, mă Barbule, că noi cunoaştem intransigenţele | morale şi mai ales la ce servesc ! Cînd ai la spate siguranţa | materială poţi să ai toate intransigenţele. Să pofteşti însă
să fii intransigent cînd a doua zi n-ai unde să dormi şi cu ce să-ţi potoleşti foamea !...

— Ascultă, frate Pahonţule, voi să-l întrerupă Doli- neseu, dar fără să reuşească.
, — De peste douăzeci de ani gust amărăciunea asta, continuă Toma. De cînd am ajuns între boieri... Şi nici azi n-am scăpat de ea şi voi simţi-o pînă voi muri. Moralmente nu m-aţi considerat egalul vostru niciodată. O discriminare a stăruit mereu care a răbufnit, cînd dispreţuitor, cînd ameninţător, cînd mai discret, de cîte ori n-a fost altă armă mai eficace să mă combată. Vor trebui să treacă generaţii pînă ce urmaşii mei vor dobîndi în sfîrşit egalitatea morală, reală, definitivă... Dar nu voi capitula, Barbule ! Voi rămîne deasupra şi voi birui 1 Nu-mi pasă de surîsurile tale şi ale altora 1 Prefer să fiu învingător temut, decît învins compătimit 1 Eu am intransigenţele mele cînd şi unde trebuie 1... Linia de viaţă şi de luptă mi-o croiesc singur ! Sînt sincer eu mine însumi în fiece moment şi asta-mi ajunge ! Sînt consecvent pe linia mea care, fii liniştit, merge tot înainte !... Ai venit să-mi ceri un concurs, cel puţin aşa spuneai, şi ai socotit bine şi prietenește să-mi spui în prealabil nişte adevăruri de-ale tale care să-mi aducă aminte că-mi lipseşte egalitatea completă cu tine,

â

care să-mi sugereze o inferioritate, morală, zici tu, pentru ca astfel concursul meu să fie o obligaţie pentru mine, nu o favoare pentru tine, iar ţie să nu-ţi incumbe nici o obligaţie, ci numai drepturi... Adică relaţii de subordine, ca, la nevoie, oricînd să te poţi lepăda de mine fără urmă de remuşcare, ba chiar cu satisfacţia că tu ai fost generos acceptînd serviciile mele... Te înşeli însă dacă-ţi închipui că simt sau primesc inferioritatea morală pe care vrei să mi-o impui. Dimpotrivă. Barbule ! Cu totul dimpotrivă !

Barbu Dolinescu tăcea. Se uita la prietenul său cu o curiozitate nouă, parcă l-ar fi văzut întîia oară. în sine recunoştea că într-adevăr nu l-a considerat niciodată egal moral, dar, firește, fără nici o legătură cu originea lui ţărănească. I se părea puţin ridicol că Pahonţu poate să-şi motiveze astfel toate cotiturile morale pe care le săvîr- şeşte şi pe care el însuşi le simte ca atare... Totuşi nu voia acuma să continue o controversă inutilă. Era sigur că, deşi părea mîhnit, Pahonţu, inteligent şi abil cum e, va înţelege pînă la urmă că, afară de obişnuita ironie, n-a fost nici o

intenţie specială de jicnire în vorbele lui... De aceea după o tăcere apăsată oaspele reveni mai domol :

— Te-am lăsat să te răcoreşti, măi frate-meu, şi nici nu mai vreau să răspund acuma la prostiile ce mi le-ai servit, chiar dacă le-ai botezat adevăruri... Ar trebui să stăm aici pînă mîine şi... tu ai alte treburi ! Uite ce doresc de la tine... Frăţeşte !

Voia, pentru orice eventualitate, sprijinul ziarului *România* pe seama mişcării fraţilor de cruce. Nu-i cerea să adopte linia lor generală, dar să-i ocrotească subt forma care îi va conveni.

— Îţi cer, în fond, măi frate-meu, să ne simpatizezi niţel ! strigă Dolinescu. Atît ! Cred că nu e prea mult ?... Ţi-am spus că nu vreau să-ţi încurc deloc socotelile...

— Şi tu crezi că, dacă nu-mi cereai, n-aş fi sprijinit mişcarea care, de fapt, întrebuinţează mai mult sau mai puţin chiar ideile mele ? zise batjocoritor Pahonţu.

— Ba da, cred că da ! recunoscu prietenul. Totuşi ţineam să am şi asigurarea ta directă. Asta înseamnă un mic angajament, oricît de platonic !

— Adică îţi închipui că aşa mă legi pentru eternitate ? rîse Toma. Eşti naiv, dragă Barbule ! Dealtfel tu nu eşti ainguA care face o mişcare, ştii, sper ? E o mică epidemie de mişcări d-astea. Pare că au devenit o modă... Ia seama să nu încăpeţi pe mîna vreunui politician abil care să...

— N-ai frică, frate-meu ! murmură Dolinescu fără să întească. Eu nu mă abat ele pe drumul drept ! Pentru
nimic în lume ! Noi am jurat, frate Pahonţule ! Şi jură- mîntul e sfînt ! Noi vom muri, dar nu ne vom abate, să ştii !

— Bine, treaba voastră ! făcu Pahonţu. în orice caz eu simpatizez cu voi fiindcă trebuie să-mi simpatizez ideile mele proprii, nu ? Aşa că...

fc — Vorba filosofului : bate-mă, dar ascultă-mă ! Ba- te-mă, dar ajută-mă ! zise Dolinescu cu încăpăţînare. lii-e imposibil să linguşesc. Nu doresc nimic pentru mine sau pentru ceilalţi camarazi !... Numai pentru mişcare !... Şi nu publicitate, nu reclamă, nu cununi de vorbe goale. Simplă simpatie !

Hf — Ba eu contez pe băieţi să-mi scrie cîte ceva ! Le-am şi spus cînd m-au vizitat, fără să ştiu că... Fireşte, îmi rezerv dreptul de cenzură ! adăogă Pahonţu. , — Eşti doar stăpîn în casa ta, frate-meu ! strigă Dolinescu. În vremile astea de atotputernicie a presei, cînd pornim la un război crîncen şi lung, trebuie să avem o acoperire a spatelor cît de cît, mai ales că duşmănii vom âvea destule... Insist mereu, dragă Pahonţule, ca să nu mă înţelegi greşit, fiindcă mă exprim aşa de prost şi n-aş vrea să rămîie în tine bănuiala că umblu să abuzez de prietenia şi puterea ta...

— Fii sigur, Barbule, că sînt mult mai puţin bănuitor de cît văd că-ţi închipui !

— Atunci contez pe tine frate-meu ! întrebă Dolinescu aproape solemn. Am cuvîntul tău ?

Pahonţu, impresionat de tonul lui, avu o şovăire, parcă **l**-ar fi fost frică de o cursă. Dar imediat îşi reveni şi răspunse uşor, cu o fluturare de surîs :

— Nu prea are rost, dar dacă ţii neapărat, iacă, ai cuvîntul meu !... Pînă la urmă te pomeneşti că totuşi mă înrolezi şi pe mine în mişcare !

— Pînă la urmă toată ţara va fi în mişcare ! şopti Dolinescu cu o strălucire pătimaşă. Cred asta precum cred în Dumnezeu ! ˚

Tăcură un răstimp, fiecare urmărind parcă **o** frămîn- tare care, fără cuvinte, plutea totuşi în aer ca o pînză nevăzută, tulburătoare şi chinuitoare de suflete.

Apoi se uitară unul la altul uimiţi ca şi cînd s-ar fi văzut întîia oară.

5

Toma era acuma obsedat de gîndul că trebuie să-şi trăiască viaţa, ceea ce însemna că trebuie să dobîndească experienţa iubirii. îşi dădea seama că obsesia aceasta e numai o poftă de a răzbuna umilinţa suferită deunăzi la Belcineanu. Recunoaşterea nu făcea însă decît să-l întărite... I se părea că, mai mult decît toate îndeletnicirile spirituale, jocul iubirii este ceea ce deosebeşte pe om de animal şi dă un preţ vieţii. El şi-a refulat pornirile de viaţă din sfială organică adusă de la ţară, avînd simţămîntul că lui, băiat sărac şi de origine umilăv nu i se cuvin plăcerile rezervate celorlalţi.

*

în viaţa reală nu va trece mult timp şi „arhanghelii" vor dispare din arena istoriei ca ucigaşi de rînd. În întunecatele zile ale rebeliunii din ian. 1941 — apogeu al terorismului legionar — „toată ţara" îi va condamna ca pe cei mai învederaţi duşmani ai poporului. Numeroase însemnări cu caracter jurnalier, datate de L.R. în zilele masacrelor legionare, sînt revelatoare pentru atitudinea sa democratică, reprimarea asasinilor provocîn- du-i o deplină satisfacţie. (Vezi *Opere,* 10, 1981, p. 440.)

într-o săptămână însă obişnuitele amoruri pe apucate îl dezgustară încît era gata să renunţe la experienţă. îşi zicea cu seîrbă ,că asemenea contacte, cu femei de care nu te apropie decît o iritaţie fiziologică, n-au nimic a face cu iubirea, o dezonorează şi o terfelesc...într-o seară senatorul Ştefan Macoveiu, prieten proaspăt, după o vizită lungă la redacţie (i-a povestit o serie de cancanuri şi mîncături în legătură cu iminenta remaniere a guvernului), l-a poftit să cineze împreună, iar pe urmă, cu aceeaşi stăruinţă, l-a dus la un teatru de vară să vază o revistă foarte aplaudată. Pahonţu nu frecventa decît rareori asemenea spectacole, socotindu-le inferioare pentru un intelectual ca dînsul. Dar de cînd a devenit client al unor petreceri mult mai puţin pretenţioase, s-ar fi crezut ridicol să refuze, pe de o parte că n-avea nimic mai bun, pe de alta că se întîlnise de două ori cu senatorul într-un cabaret cu o faimă dubioasă.
jfp^ Senatorul avea rezervată o loje lîngă scenă. Mărturisi cu o mică mîndrie că vine în fiecare seară, şi pentru că familia i-e plecată la băi, dar şi pentru că are o admiraţie veche pentru vedeta trupei, o fiinţă delicioasă şi foarte inteligentă.
J; — Ştiu că voi ăştia, scriitorii, nu faceţi caz de arta asta minoră — şopti Macoveiu, căci spectacolul începuse — totuşi te rog să fii obiectiv şi să-mi spui dacă n-am dreptate !... Fii atent, în tabloul următor îşi face apariţia 1

Pahonţu cunoştea vedeta, cam trecută dar încă plină de temperament mai ales pentru un senator îndrăgostit. Îi spuse cîteva cuvinte convenţionale ; Macoveiu exclamă fericit :

,, .— Nu-i aşa ?... Ce-ţi spuneam ?... Are să-I facă o bucurie imensă cînd va afla că ţi-a plăcut... Dacă vrei s-o cunoşti, te prezint în antract... Ştii, artiştii au o sensibilitate extraordinară... Iar faţă de celelalte ar fi o distincţie... Mai ales că gazeta ta n-a prea fost drăguţă cu ea.„ Ml s-a şi plîns, săracuţa... Dar dacă i-ai spune două vorbe, cuna ştii tu...

Toma înţelegea acuma rostul vizitei şi a mesei senatorului. Schimbă vorba ca să evite răspunsul la invitaţia pe scenă. Dealtfel făcuse o descoperire care-l interesa mai mult : o steluţă foarte tînără, cu picioare impecabile, sînjj rotunzi şi o figură drăgălaşă cu un năsuc obraznic şi nişte ochi parcă puţin adormiţi care priveau mereu departe... Deschise programul să vază cum se numeşte. Senatorul îl sări prompt în ajutor : să nu mai caute, îi dă el toate ex plicaţiile, că el e aici ca acasă...

— Aa ! Tatiana Popescu... Da, da ! îl lămuri senatorul expert. Drăguţă fată ! Are o poveste întreagă... E nouă de tot... A descoperit-o astă-iarnă directorul, întîmplător, că de meserie e studentă la Drept... Prietena mea e foarte Intimă cu ea şi a ajutat-o mult... Dacă vrei s-o cunoşti, în antract... Sau mai bine ştii ce, dragă Pahonţule ? Hai s-

oII - Gorila 10 facem lată !... După spectacol tocmai plănuisem să mergem tustrei, adică eu cu ele, la o grădină, să mănînce ceva, căci ele nu gustă nimic înainte de spectacol, ştii, cum sînt artiştii... Dacă-ţi face plăcere, vino cu noi !

— Lasă... vedem mai tîrziu, zise Pahonţu, ferindu-se. Deocamdată venim de la masă şi parcă nici să aud nu-mi place de mîncare.

— Adevărat bată-te să te bată ! rîse Macoveiu, sigur în sine că are să meargă şi gîndindu-se cum să facă să poftească din vreme pe Tatiana, ca nu cumva să se angajeze în altă parte tocmai astă-seară şi să-l dea de minciună.

Pahonţu îşi concentra atenţia asupra tinerei stele şi-i plăcea din ce în ce mai mult. Totuşi nu voia să meargă pe scenă tocmai fiindcă *România* a fost foarte severă cu spectacolul, cum era dealtfel cu toate

aceste arte ieftine care se adresează numai simţurilor şi caută să se confunde cu arta adevărată. Ca să scape de insistenţele senatorului, minţi că în antract trebuie să se repează pînă la redacţie. Bucuros că astfel are şi el posibilitatea să aranjeze perfect tot, Macoveiu îl conjură să se întoarcă repede, să nu rămîie caraghios faţă de nişte femei în definitiv foarte distinse şi talentate...

— Uite, dragă directore, tu stai cu ele în fund, iar eu trec lîngă şofer ! zise senatorul ca un maestru de ceremonii, la sfîrşitul reprezentaţiei, poftindu-şi invitaţii în automobilul propriu, ultimul model, cu aparat de radio care cînta în surdină muzică languroasă ca o continuare discretă a spectacolului. Pînă ajungem puteţi să discutaţi teatru şi artă şi de toate..: Pentru rest vă rog să aveţi încredere în experienţa mea !

între cele două artiste, Pahonţu murmură cîteva complimente şi înghiţi o avalanşă de reproşuri din partea vedetei care tuna şi fulgera împotriva criticului de la *România* care a îndrăznit să o întrebe de vîrstă şi să facă aluzie la declinul ei artistic. Pahonţu se apără cum putu de clocotele de revoltă ale vedetei, pe care însă nu izbuti să le potolească nici la restaurantul de la Otopeni, răbufnind din cînd în cînd ca o ţîşnire de aburi dintr-un cazan subt mare presiune. La sfîrşit, ca să nu rămîie Pahonţu cu o impresie urîtă, senatorul avu abilitatea să-i propuie să conducă acasă pe Tatiana. Vedeta însăşi, în clipa des-

i' părţirii, îi dărui un surîs graţios, zicînd :

— Şi ştii, *sans rancune* .'... Eu spun adevărul în faţă, nu ca altele... Adevărul nu poate să supere pe un om **li inteligent !**

— Mai e vorbă ? sări Macoveiu împăciuitor. Ce are **a** face o discuţie de artă ?

Pahonţu răsuflă cînd se găsi numai cu Tatiana într-o maşină de piaţă. Aproape că nici nu-i putuse vorbi din pricina lamentaţiilor celeilalte.

— Procletă e mămiţica asta ! zise dînsul. Aşa face şi cu camaradele ?

— Baremi cu mine se poartă oribil ! răspunse artista **repede.** Din pricina ei nici directorul şi nici autorii nu
r îndrăznesc să-mi dea rolurile care mi s-ar cuveni, ca să n-o eclipsez !

— Iar eu nici n-am putut să mă uit mai bine în ochii **d**-tale !... Şi doar numai pentru d-ta am venit !

Vorbind încercă să-şi treacă braţul pe după mijlocul **ei.** Tatiana avu o mică înfiorare, îi respinse uşor mîna şi **se** retrase mai încolo, ciripind drăgălaş :

— Ai fost foarte drăguţ, dar acuma eşti prea grăbit !..: **De** ce nu rămîi drăguţ pînă la capăt ?

Toma nu insistă. îi plăcea glasul ei ca un clopoţel şi toată mlădierea ei tinerească. Murmură :

— Bine, dar d-ta eşti prea ispititoare. Trebuie să mă lupt cu mine însumi ca să...

Tatiana se apropie deodată şi-i şopti la ureche :

— Cu atît mi-eşti mai simpatic !

— Atunci ştii ce ? făcu tot în şoaptă şi Toma cuprinf zîndu-i talia cu amîndouă braţele. Vino mîine seară, după spectacol, să mîncăm împreună undeva, singuri fără mămiţica, să vorbim în tihnă despre toate... Vrei ? (Tatiana dădu uşor din cap, clipind din ochi şi privindu-l.) Te aştept într-o maşină, la ieşirea artiştilor, da ? (Tatiana repetă gestul.) Ne-am înţeles ?

Fata răspunse cu aceeaşi clipire din ochi şi cu un „da" fără glas, numai din buze. Pahonţu, ţinînd-o în braţe, vru să**-i** sărute buzele, dar ea întoarse capul încît gura **ei** ajunse la urechile lui susurînd :

— Nu, te rog... Lasă-mă... Ne vede şoferul...'

Pînă a doua seară Pahonţu avu iarăşi nerăbdarea supărătoare de odinioară, cînd se pregătea pentru vizita de la Belcineanu. îşi zicea că exagerează proporţiile unei mici aventuri, dar alt glas îi spunea că fetiţa asta avea un farmec superior femeilor de dragoste cu toate că nu-şi putea lămuri anume ce fel de farmec...

Seara, la redacţie, Titu Herdelea i-a cerut să-şi rezerve timp ca să poată discuta mai serios despre *România ;* să nu se îmbete cu iluzii false, căci ziarul e foarte tînăr şi încă şubred ; trebuie să găsească lucruri care să menţină treaz interesul cititorilor.

— Bine, bătrîne, se poate să-mi strici aşa seara asta ? zise Toma mohorît. Nu puteai să-mi spui mîine lucrurile astea ?

— De-aproape o lună, de cînd s-a închis Parlamentul, îţi spun mereu şi mă amîi mereu, răspunse Herdelea. Te-ai apucat de prostii, dragă directore, şi pentru ele îţi neglijezi viitorul ! Căci *România* e viitorul tău, nu alea !

Pahonţu îşi recăpătă veselia îndată ce simţi pe Tatiana alături, în maşina care gonea spre Şosea. Într-un cabinet particular apoi, în timpul

mesei, îi ascultă povestea vieţii cu inevitabila greşeală şi cu asigurarea că încă n-a iubit pe nimeni cu adevărat. El vorbi puţin. O lăsă înadins să spuie ce-i place şi o privea, fără atenţie la cuvinte, amănunţind-o însă necontenit parc-ar fi vrut să descopere într-însa o taină. Tîrziu, cînd pe masă nu mai erau decît ceştile de cafea goale şi păhăruţele de lichior cu sticla burtoasă alături, cînd ei doi şedeau pe sofaua fatală, iar guriţa ei continua şi nu mai sfîrşea micile bîrfeli de culise, lui Pahonţu i se păru deodată că lîngă el se află altcineva, descoperind o asemănare care începea să lămurească atracţia stranie ce-o exercita asupra lui fetiţa asta pînă ieri nevăzută şi necunoscută. Se ridică şi, subt pretext că-şi toarnă un lichior, trecu în cealaltă parte a mesei ca s-o examineze mai bine. Tatiana se simţea admirată şi, cu ochii întredeschişi, îl mîngăia cu privirea cea mai languroasă care ştia cît o avantajează.

„Nu, nu, e o simplă închipuire !" se gîndi Toma cu o decepţie involuntară. „Cît sînt de neghiob 1"

Se cutremură parcă s-ar fi scuturat de un sentimen- lism ridicol. Dădu peste cap lichiorul. Apoi, apropiin- U-se şi aşezîndu-se iar lîngă ea, o întrerupse :

— Bine, dar tu ştii că mi-eşti dragă, Tatiana mică ?

— Cît ? se răsfăţă deodată şi ea, parc-ar fi aşteptat mult să ajungă aci.

Uite-atît ! făcu Torha cuprinzînd-o şi sărutînd-o. Tatiana se lăsă cu ochii închişi pînă ce se pomeni răsturnată pe sofa subt dînsul. Uimită o clipă şi pentru nu ceda fără rezistenţă, începu să-l lovească cu pumnii faţă şi în piept, strigînd din ce în ce mai moale :

— Nu vreau !... Dă-mi drumul !... Nu !... Ce faci ?... Bă doare !... Ţip !... Bădăranule !... Nuu !...

În aceeaşi noapte, ajuns acasă foarte tîrziu, şi nepu- tînd totuşi adormi, Pahonţu îşi reaminti cu toate amănuntele, scena din cabinetul particular. Toate îl aţîţau -i răsuceau necontenit nervii. Parcă posesiunea, în loc H-i potolească interesul pentru mica Tatiana, mai mult a aprins poftele încît, numai după cîteva ore, o poftea Iarăşi mai năvalnic. îşi recapitula rece, ca un martor fctrăin, întîmplarea şi-şi zicea că farmecele ei trupeşti şi Bici cele mintale nu sînt mai ispititoare ca ale atîtor alte femei. împotrivirea năbădăioasă încheiată cu micul leşin Jpâsional, iar pe urmă, în automobil, plînsul cu sughiţuri imputarea că i-a sflşiat rochiţa şi a brutalizat-o, le ■Dtia în rubrica trucurilor menite să-i crească valoarea ■Bioroasă şi să-i demonstreze temperamentul focos. în ciuda tuturor artificiilor, nu resimţea totuşi sila pe care o lăsa în urmă de obicei contactul cu femeile întâmplătoare şi, dacă nu i-ar fi fost ruşine, s-ar fi dus în zorii zilei ea acasă, în apartamentul ce-l avea într-un *block-haus* pe bulevard.

„Totuşi nu seamănă !" se gîndi iar, avînd impresia că pîngăreşte stăruind mereu să găsească o asemănare.

Se întinse în patul larg, cu ochii în tavan, cu gîndurile tulburi. Pe mescioara de noapte un bec lăptos vărsa o lumină opacă ale cărei valuri molatece îngrămădeau umbrele prin colţurile dormitorului ca nişte dihănii amorţite, zind o atmosferă între somn şi trezie. în gîndurile lui încurcau amintiri de femei într-o frămîntare caleido- scopică, un film alcătuit din crîmpeie decupate alandala din zeci de filme diferite, rulînd vertiginos încît tablourile se estompau şi din multitudinea de figuri numai ochii păreau vii şi-şi contopeau privirile într-una singură, lan- guroasă, distantă, puţin rece şi dispreţuitoare şi totuşi cu o chemare nespus de dulce, răscolindu-i inima pînă în străfundurile tainelor ei… Subt vraja acestei priviri simţea cum i se alină neliniştea, cum i se coboară somnul pe pleoape şi cum în conştiinţa gata să adoarmă se desluşea limpede că îi place mult mica Tatiana numai pentru că uneori din ochii ei izvoreşte aceeaşi privire stranie care de un răstimp i se împleteşte în pînza destinului ca un fir de aur curat…

Se scula tîrziu dar cu o bucurie în suflet. După-amiazi se va întîlni iar cu Tatiana. Şi mîine, şi mereu, pînă se va sătura.

„Slavă Domnului !" îşi zise încrezător. ,,De-acuma am scăpat de o obsesie care-mi ameninţa viitorul !…"

6

D-na Niculina Herdelea se găsea într-o crîncenă dilemă din pricina soţului ei care nu putea să plece din Bucureşti în vara aceasta, fiind obligat să rămîie la *România*, dealtfel ca toţi ceilalţi colaboratori, pentru a nu lăsa să încezească tînăra gazetă în lunile moarte cînd evenimentele interesante mai mult trebuiau create decît erau date… De la 15 iulie la 15 august, Niculina petrecea, cu bărbatul şi băiatul, oriunde afară de Bucureşti. Ar fi rămas cu Titu, dar băiatul nu admitea să se prăjească pe asfalturile Capitalei, mai ales că îşi luase în sfîrşit bacalaureatul şi merita să se distreze puţin. Să-l lase să plece singur, era imposibil : mare ştrengar de la Dumnezeu, Zachi ar fi fost în stare să facă cine ştie ce năz- bîtii. Dar şi Titu, dacă rămîne singur în Bucureşti, poate s-o facă de ruşine cu cine ştie ce matracuce, cum se auzea că face şi Pahonţu, că şi lui îi joacă ochii după toate femeile… Pînă la urmă a trebuit să-şi sacrifice gelozia pe altarul dragostei pentru Zachi, luînd însă jurămînt soţului că va fi cpminte şi va mînca numai acasă la **nmiazi şi** seara, ca să fie sigură măcar cît de cît. Pentru **mai** mare control a făgăduit un bacşiş bun bucătăresei **ducă va** observa cinstit tot ce se întîmplă în lipsa ei…

Titu Herdelea avea destule griji ca să nu-i mai ardă **de** prostiile ce i le imputa consoarta. Părăsind un loc sigur la un ziar vechi pentru

altul mai bun dar mai problematic în ce priveşte viitorul, şi-a luat implicit sarcina de-a consolida *România* ca să trăiască şi să prospere. Altfel cel dintîi şi mai lovit ar fi fost el însuşi... Profitînd de lipsa Niculinei, îşi consacra tot timpul redacţiei, an- trenînd şi pe Pahonţu care n-a întîrziat să-i mărturisească micul amor cu Tatiana şi chiar să i-o prezinte. Dealt- minteri Pahonţu nu se mai jena şi nici nu se ascundea. Tatiana venea la redacţie şi-l lua. Dejunau aproape mereu împreună.

— Cîtă vreme nu-ţi încurcă rosturile normale, fii sănătos ! îi zise Herdelea. Numai să nu afle Virginia ! Ar suferi prea mult... Şi ar fi păcat !

Pahonţu nici nu se prea gîndea la ea. Primise cîteva scrisori şi răspunsese ici-colo, sobru, grăbit — toate acestea erau ceva maşinal, comun, natural, ca răsăritul soarelui în fiecare zi sau ca apa care curge la vale. Legătura lui cu Tatiana era pe un plan complect diferit, într-un compartiment special...

— Acuma abia îmi dau seama că n-am fost întreg fiindcă mi-a lipsit iubirea din viaţă ! spuse într-o zi lui Herdelea care iar îi adusese aminte de Virginia. Nu . iubirea făcătoare de familie şi de copii, ci cealaltă, care fecondează elanurile şi oţeleşte nervii pentru luptă ! Iubirea asta a creat civilizaţia, creează tot ! Ea inspiră invenţiile savanţilor, victoriile marilor generali, marile combinaţii ale oamenilor de stat, suprema încordare a campionilor... tot ce e mare şi frumos în lume ! Ea, iubirea asta, nu cea înregistrată la ofiţerul stării civile !

Herdelea, fără să vrea să-i facă morală, cum nu făcea nimănui, încerca să-i păstreze în suflet pe Virginia faţă de care se simţea într-un fel responsabil şi pentru că a fost la nunta lor, dar şi dintr-o afecţiune mare pentru firea ei blîndă şi îngăduitoare.

— Singura ei vină este că n-a ştiut să te facă gelos ! zise Titu. Dacă ar fi fost stricată şi ar fi cochetat sau **chiar te-ar fi înşelat cu alţii, ai alerga după ea ca şi odinioară la Alba Iulia !**

— Da, da... Se poate ! răspunse Pahonţu cu alt glas, aproape plictisit. Dar mai bine să-ţi spun ceva mai interesant, bătrîne ! Ştii că decretul de remaniere e întocmit gata ?

— Aud de cîteva zile, dar nu iese nimic...

Remanierea îi interesa întîi pentru Rotaru şi apoi, poate mai mult, fiindcă pregăteau, drept o lovitură pe timpul verii o campanie mare împotriva unor personagii din apropierea guvernului, amestecate în nişte afaceri destul de încurcate care ofereau admirabil material de scandal politic. Pe Rotaru îl informase de mult şi erau înţeleşi că, la nevoie, se va supăra puţin pe Pahonţu şi va rupe relaţiile cu *România*. Firește, dacă i se va da portofoliul justiţiei, de mult rîvnit...

într-adevăr într-o seară ziarele primiră un comunicat că remanierea s-a făcut, iar presa oficioasă a doua zi proslăvi soliditatea guvernului şi dovada de încredere ne-limitată ce i-a acardat-o suveranul şi care îi asigură o lungă activitate rodnică şi calmă. De fapt nu se făcuse decît un schimb de roluri între miniştrii actuali : unii fără portofoliu treceau în locul celor ce au avut portofolii şi care deveneau la rîndul lor

simpli miniştri de stat, apoi alţi doi-trei schimbară departamentele între ei... Aceasta era abilitatea şefului guvernului. Orice altă modificare ar fi zdruncinat echilibrul cît era între cele trei partiduţe şi ar fi ameninţat situaţia guvernului. S-ar fi deschis pofte şi competiţii, s-ar fi provocat nemulţumiri înzecite faţă de satisfacţiile ce le-ar fi putut oferi. Şi în plus nu era sigur dacă regele ar fi aprobat o transformare prea marcantă care ar fi ridicat şi poate chiar ar fi coalizat opoziţia împotriva unui gest de statornicire a hibridei construcţii actuale. Aşa însă, cum o ticluise doctorul Io- nescu, remanierea nu risca să supere prea mult pe nimeni, mai ales că se făcea şi în toiul verii şi a vacanţei politice..

.Pahonţu participă dimineaţa la instalarea lui Rotaru în fruntea departamentului dreptăţii, iar seara întruni un grup de parlamentari prieteni să sărbătorească recu**noaşterea meritelor la o masă intimă, fără discursuri, fără I tămbălău, numai cu voie bună.** Rotaru era radios. Se simţea în sfîrşit biruitor. **Venise,** afară de veşnic nelipsitul Danciu, însoţit şi de Teofil I Drugeanu, în calitate de ginere, nu de colaborator al infamei opoziţii, cum s-a remarcat în timpul mesei cu **o** glumă tot atît de originală şi de proaspătă ca în general întreg vocabularul şi toată retorica vieţii politice curente. Alături de fericitul beneficiar al remanierii, avu şi Pa- honţu parte de o mică glorificare ca iniţiator al agapei **I şi** mai mult ca neobosit luptător pentru dreptatea lui I Rotaru...

Se ridicară tîrziu de la masă. Teofil Drugeanu porni să plece cu socrul său. Pahonțu îl reținu :

— Ziceai că ai să-mi spui ceva ?... Rămîi să facem o plimbare pe jos...

Teofil se codi. Se vedea că nu-i face plăcere invitația. Se scuză :

— Vrei să audă nevastă-mea că pierd nopțile prin **oraș** ?... E prea tîrziu... Ș-apoi ce voiam să-ți vorbesc nu **f mai** e de actualitate...

— Deunăzi mi-ai promis că vii să mă vezi și n-ai venit, Teofile ! zise Pahonțu cu imputare. Ai ceva împotriva mea ? Și n-ai curajul sau lealitatea să-mi spui ?... Nu te mai recunosc, prietene !

Erau în Piața palatului regal. Cîteva minute grupul **întreg** rămase pe loc în convorbirea despărțirii. După ple**carea** sărbătoritului, încet-încet se împrăștiară. Teofil R Drugeanu cu Pahonțu trecură pe cellalt trotoar să scape de cîțiva prieteni noctambuli care credeau că e vorba de **o** continuare a petrecerii în altă parte. O luară pe jos, rar, pe Calea Victoriei, spre Șosea... Toma îi reproșă din **nou că s-a** înstrăinat fără motiv și fără măcar **o** explicație **I cinstită,** cum s-ar cuveni între prieteni buni.

— Apoi tocmai de explicațiile astea am vrut **să mă feresc** și să te scutesc, dragă Toma ! răspunse tînărul Dru-

I geanu calm. Sînt și am rămas același prieten adevărat, dar... **Ș Am** unele rezerve, și grele, în ce privește, ca să zic așa, **1 noua** ta înfățișare publică. **O** prietenie între doi oameni **1 poate fi tot atît** de afectuoasă, chiar cînd există divergențe categorice între părerile lor politice. Firește, se știrbește ceva din căldura sentimentului, din intimitatea relațiilor...

Se aștepta să fie întrerupt. Toma însă tăcea. Drugeanu se opri singur ca și cînd i s-ar fi părut pretențioasă și nesigură explicația debitată ca un discurs banal.

— Continuă, Teofile, te rog ! stărui Pahonțu după **o** pauză. Te ascult...

— N-am ce continua... Ar însemna să judec și ar fi nedelicat și prezumțios din partea mea ! zise Drugeanu cu alt glas, puțin jenat.

Merseră cîțiva pași tăcînd și privindu-și pantofii.

•— între prieteni nu poate fi vorba de judecată, ci de discuție, reluă Pahonțu. Adu-ți aminte că în privința asta noi niciodată n-am fost prea uniți, și totuși poate tocmai dezacordul ne-a apropiat.

— Ba am fost odinioară, dragă Toma ! Cel puțin eu așa aveam impresia. Tu însă nu ești prea consecvent și te-ai schimbat...

— Am evoluat, firește, ripostă Pahonțu. Nu mă pot anchiloza. Merg cu viața. Dar linia generală mi-o păstrez !

— Cîtă vreme ne aflam numai pe teren ideologic, se putea discuta... De cînd ai trecut la fapte, s-a schimbat situația. Faptele nu se mai discută, ci se judecă.

— O, o !... Ți-au plăcut totdeauna vorbele mari !

— De ce mă silești să-ți spun lucruri neplăcute, Toma ? făcu deodată Teofil, mai aspru, oprindu-se iar. Uite, peste drum, biserica ! Ei bine, în fața bisericii, adică în fața lui Dumnezeu îți mărturisesc, fiindcă m-ai stîrnit, că ceea ce faci tu azi e o crimă ! Grea, dacă o faci inconștient, mai grea și fără scuză dacă o faci conștient !... Cît timp vorbeai prin cafenele și între prieteni, ideile tale puteau fi interesante ca idei. De cînd însă, prin ziarul tău, le propovăduiești cu tenacitate, înseamnă că vrei să le realizezi. Și ideile tale sînt mai periculoase ca o crimă ordinară I

— Românismul intransigent ți se pare atât de periculos ? întrebă Toma ironic.

— A face apologia violenței și a tiraniei crezi că înseamnă românism și intransigență ?

— încă n-am făcut-o, dar, fii sigur, voi face și apologia violenței 1 zise Pahonțu rece. După experiența dezmățului individualist, după demagogia iubirii universale și a egalitarismului tembel care ne-au dăruit tirania mulțimii informe și destrăbălate, după carența pacifismului de fraze goale, trebuie să ne întoarcem la normal, la autoritate, disciplină și ordine, trinitatea generatoare de civilizație ! Violența e obligatorie, fiindcă numai ea poate înfăptui selecția naturală, înlăturînd pe cei neputincioși și punînd în locul lor pe cei vrednici !

Teofil Drugeanu îl privea uimit și cu o milă disprețuitoare.

— Tu vorbești așa, Toma ?... Tu ! întrebă pe urmă în- dingat. Tu condamni liberalismul și ideile egalitare, democrația guralivă și păcătoasă, tocmai tu ?... Și nu te gîn- dești ce ai fi tu dacă nu te-ai fi născut în epoca aceasta dezmățată, ci într-una de disciplină și tiranie, cum dorești ?... Iată de ce mă întreb dacă ești conștient de crima ce o săvîrșești ! Adică noi să fim sătui de libertate, noi, care încă nici n-am cunoscut-o aievea ? Neamul nostru a trăit și a suferit într-o robie perpetuă, de cînd s-a născut. Tirania cea mai groaznică a fost regimul nostru normal pînă ce a venit liberalismul pe care voi îl batjocoriți. Vreți să ne întoarceți în robie tocmai după ce ne-am cîș- tigat independența și unitatea națională ? Dar dacă se va generaliza regimul după care jinduiți, crezi că România va mai putea exista ? Nu vom ajunge oare repede de tot **o** pradă ușoară pentru germanii și ruși care se vor înțe-lege mai ușor pe spinarea noastră ?... Și, la urma urmelor, la alții, la orășenii cu idealul în stomac, care au fost și cu turcii și cu grecii și cu ruși și cu toți asupritorii noștri de ieri precum ar fi mîine cu alții, cu

oricare ar veni, ei bine, la ei înţeleg setea de variaţie. Ei sînt cei ce au compromis ideea de libertate şi democraţie, aşa că ar merita să le piardă şi să primească în schimb tirania care le place... Crima ta e mai oribilă pentru că o săvîrşeşti împotriva celor mulţi umili din care te-ai ridicat! în loc să-ţi aduci mereu aminte şi să lupţi din răsputeri pentru mai multă dreptate pe seama ţărănimii, tu lupţi sa le făureşti alte lanţuri, în locul celor a căror urmă încă nu e-a vindecat, să-i arunci într-o robie mai sîngeroasă !

— Asta e argumentaţie trasă de păr, dragă prietene ! zise Pahonţu cu superioritate. Cînd eu reclam supremaţia românismului în ordine, disciplină şi ierarhie, dacă fac o crimă, primesc bucuros toate răspunderile ! Eu sînt în tradiţia românească, în spiritul românesc şi pe linia românească ! De-un secol încercăm toate hainele străine şi nu ni se potrivesc. A sosit momentul să ne facem haine după măsura noastră, din ştofa noastră, noi înşine. În orice caz o să ne şadă mai bine !

— Bine, Toma, mă revolţi ! strigă celălalt, mai agitat. Cum, linia românească e sinonimă cu linia tiraniei şi a robiei ? Adică e românesc să răpeşti drepturile abia cîş- tigate ale celor mulţi şi să-i asupreşti în favoarea cîtorva care se deelară cu de la sine putere conducătorii neamului fără să-i fi ales nimeni şi fără să-şi fi dovedit aptitudinile ? Dar dacă acest fel de românism e numai o platformă nouă de parvenire pentru cei ce n-au putut reuşi cu mijloacele cele vechi ? Dacă Dinu Păturică se bate în piept acuma cu românismul ca să-şi umple buzunarele, în loc să înşele şi să linguşească pe un stăpîn oarecare ca odinioară ? Nu e mai criminal arivistul care abuzează de sentimentele cele mai sfinte ale neamului ? Spune, te rog I Răspunde.

— Degeaba, dragul meu, aperi o cauză pierdută ! zise Pahonţu ironic fără a fi totuşi jicnitor. Fiindcă nu vrei să vezi într-o nouă concepţie de viaţă decît motive josnice şi intenţii urite, ţi-aş putea replica, în felul tău talmudic, că ar fi mai nemerit să priveşti rezultatele urî te ale sistemului actual decît relele ipotetice în sistemul de mîine... Dar nu ! Ştiu dt eşti de cinstit în sufletul tău şi cît de mult crezi în ce spui, pînă la fanatismul care nu mai permite o judecată rece. Altfel ar fi imposibil să nu recunoşti că liberalismul parlamentar nu poate reprezenta sfîrşitul oricărei evoluţii dincolo de care să nu mai existe decît prăpastia neantului. Nimic nu e etern pe pămînt ; de ce numai acest sistem politic ar fi fără moarte ? Dealtfel sistemul se destramă singur şi se apropie vertiginos de sfîrşit. în aer plutesc miresmele lumii noi, dragă Teo- file ! Numai bătrînii nu le simt, nu sunt capabili să le simtă fiindcă nările lor sunt înfundate cu căluşii trecutului... Dar tineretul vrea altceva, cu orice risc ! Preferă să moară decît să se tîrască printre ruine ! Ne-am săturat de cuminţenie, de libertate şi de toate celelalte virtuţi ale tihnei burgheze I(

— Uite îndemnul la aventură ! făcu Drugeanu mai aprins. Pe mine mă doare cînd aud astfel de aşa-zise idei care ţintesc de-a dreptul la distrugerea ţării abia întregite ! în schimb tu vii şi, cu talentul tău, cu mijloacele de persuasiune ce le oferă un jurnal viu, te pui făţiş în slujba distrugerii !... De ce numai ziarul tău din toată presa românească ?

— Fii sigur că în curînd tot ce e viu şi curat în ţara asta se va pune în slujba liniei româneşti ! spuse Toma grav parc-ar fi vorbit din adîncime. Durerea mea este că nu pot servi mai dîrz şi mai neîmpăcat linia asta ! Că trebuie să fac destule compromisuri ideologice ca să poată exista gazeta... Omul nu-şi poate trăi viaţa pe care o vrea inima şi credinţa lui, ci numai pe care i-o impun împrejurările !... Dar discuţia asta e oţioasă, dragă prietene ! adăogă după o tăcere, schimbînd complect tonul. Am fost un prost că am provocat-o... Aici nu poţi convinge, cum nu poţi în religie. Credinţa răsare în suflet dintr-o să- mînţă divină.

— Fireşte, cum să discuţi cu nişte apostoli — zise Teofil silindu-se să pară liniştit ; nu se putu stăpîni şi continuă dispreţuitor : Măi, Toma, ce să ne îmbrobodim cu fraze ! Voi n-aveţi de la apostoli decît ciomagul !...

— Da, ca să apărăm vestea cea bună împotriva clinilor ! rîse Pahonţu. Să lăsăm astea, Teofil ! Trecem peste ce ne desparte să ajungem la ce ne apropie !

jk, Discuţia continuă totuşi, Teofil declarînd sentenţios că azi tot îi desparte. El în prietenie, pe lîngă sentimente, pune şi o stimă pe care o crede indispensabilă. L-a stimat pe Pahonţu tot atîta pe cît l-a iubit. Cum să-l mai stimeze acuma ?... Toma obiectă că stima se adresează omului, nu ideilor lui. Pornit cum era, Drugeanu nu se mai «fii să riposteze că şi împotriva omului are rezerve destule, dacă n-ar fi decît afişarea lui ridicolă şi sfidătoare cu o artistă de-a treia mînă, purtare puţin demnă de un reformator care are nevastă şi copii fără cusur... Toma protestă, dar destul de slab, şi se străduí să schimbe vorba :

— Mai bine spune-mi despre ce-ai vrut să-mi vorbeşti deunăzi ? Mă făcuseşi curios...

Teofil refuză întîi repetînd că nu mai e de actualitate. Discuţia îl pasionase şi sufletul îi clocotea. Abia după un timp se mai linişti, răspunzînd insistenţelor prietenului încă pe un ton nervos :

— Voiam atunci, proaspăt, să-ţi atrag atenţia cît eşti j de nedrept cu Belcineanu ! Credeam că printr-o explica- ' ţie sinceră am să te opresc să faci o greşeală...

— Ţi s-a plîns el ? se interesă deodată Pahonţu. j M-aş mira !
— Mi-a spus numai ce-a păţit cu tine !
— Adică ce-am păţit eu cu el ? rectifică Toma. în orice caz am avut dreptul să nu fiu încîntat de primire] pe cît am vrut să fiu de încîntat de invitaţie ?
— Ce vină a avut el în toată afacerea ?... C-a întîr- I ziat cîteva minute ?
— Asta nu era un motiv ca d-na Belcineanu să mă trateze... cum m-a tratat !
— Desigur ! Şi Belcineanu a fost mai afectat ca tine poate... Dar ce să facă el dacă d-na Cristiana are capricii ?...
— Bine, nici eu nu sînt...
— Nu, nu ! protestă Teofil repede. Să nu-ţi închipui că ea a vrut să te ofenseze !... Să ştii că e o femeie foarte delicată subt înfăţişarea rece şi distantă, iar pe tine te¡stimează, chiar mi-a spus odată, venind vorba, că eşti o figură care o interesezi sau aşa ceva... Prin urmare n-a I putut fi la mijloc vreo intenţie jicnitoare din partea ei ! j în privinţa asta pot eu să te asigur !

Pahonţu simţi un fior cald în inimă. Zise slab, aproape îndurerat :

Parcă la logodna ta n-a avut un gest similar ?... Nu ţi-am spus, cum n-am spus nimănui...

— Opreşte ! Trebuie s-o apăr ! se înfierbîntă iar Dru- geanu. Ascultă-mă pe mine ! Cînd o cunoşti mai bine e fermecătoare ! Şi încă o dată, chiar dacă cu străinii, în general, e rezervată, faţă de tine are o simpatie care exclude bănuielile tale...

Dragă Teofile, eu îţi mulţumesc pentru ce-mi spui — bîlbîi Pahonţu încurcat. Nici nu-ţi închipui cît m-a rănit atunci... cît m-a... Cu toate astea, ai văzut, n-am re- acţionat ! Am crezut că..

— .Şi ai făcut foarte bine ! Măcar de ai face la fel şi în altele !... Drept să-ţi mărturisesc, de-aceea nici nu ţi-am mai vorbit... Belcineanu, cînd mi-a povestit întîm- plarea, era sigur, fără s-o spuie, că şi-a cîştigat un nou duşman şi că o să-l ataci... În sfîrşit, obiceiul presei şi al pămîntului. Are bietul om o experienţă teribilă cu ziarele... O să fie vesel cînd îi voi scrie ce mi-ai spus, dacă nu te supără ?

— Deloc ! Eu nu amestec chestiile mele personale cu ziarul ! făcu Pahonţu cu mîndrie.

— Iar la toamnă am să pun la cale un ceai intim la noi, să poţi sta de vorbă cu d-na Cristiana, să vezi cît de greşit o judeci ! urmă Drugeanu. Poate, firește, să aibă şi ea plictiselile ei, mai ales că mi se pare, cel puţin aşa spun ai casei, că nu prea e fericită în căsnicia cu Belcineanu. Probabil şi diferenţa de vîrstă e prea mare, dar poate că nici altfel nu se prea potrivesc... Dar, te rog, Toma, să nu te apuci să baţi toba ! Nu vreau să pornească de la mine astfel de vorbe, dacă sunt adevărate şi cu atît mai puţin dacă nu sunt adevărate !

— Îţi dau cuvîntul meu ! declară Pahonţu solemn.

Cînd se despărţiră orizontul se rumenea la răsărit...

CAPITOLUL V FRAŢII DE CRUCE

1

La o săptămîna abia după remanierea guvernului, *România* dezlănţui atacul proiectat împotriva vicepreşedintelui Camerei, Aurel Tănăsescu, fost de două ori ministru, acuzîndu-l că ar ocroti un scandalos trafic de terenuri petroliere. Zi de zi campania lua proporţii prin implicarea unui număr din ce în ce mai mare de politi- ciani din mai multe partide. Publicul, avid de scandaluri, urmărea cu înfrigurare desfăşurarea filmului. Tirajul ziarului creştea în proporţia în care scandalul se îngroşa. Ofensiva impresiona prin tonul calm, ponderat, prin lipsa violenţei verbale. Zilnic, pe dte aproape o pagină, se ofereau cititorilor numai documente aranjate aşa încît luau ochii imediat, încadrate într-o expunere rece, sobră, construită dramatic după factura romanelor poliţiste cu continuare, fără nici un comentar. Numai în pagina întîi, cîte-un singur articol cu ţinuta gravă, în limbaj apocaliptic, deplora scandalul sau portretiza pe eroi, fără epitete injurioase, fără sublinieri indignate, cerîndu-ss doar mereu, ca un ecou implacabil, intervenţia justiţiei...

Cînd se convinse de efectul acestui fel de-a duce campania, Pahonţu repeta în toate consfătuirile redacţionale serale :

— Atacul se dă totdeauna cu obiectiv precis, în pres'â ca şi în război !... îţi alegi duşmanul şi-l loveşti dîrz. Omul interesează, nu principiile. Chiar cînd ataci o doctrină reuşeşti mai sigur personificînd-o într-un purtător

H al ei ! Toţi duşmanii şi prietenii celui atacat te vor citi şi I se vor indigna de formă, dar te vor aproba în sinea lor m şi-ţi vor procura material, chiar fals... Puţinii prieteni K adevăraţi se vor intimida şi ei... Articolele de doctrină sînt **I** pentru pensionari şi văduve care au timp să mediteze... ' 1 într-adevăr, toată documentaţia i-o procurase un bun B prieten politic al vicepreşedintelui Tănăsescu, revoltat (zi- ■ cea el) de atîta ticăloşie, în realitate furios că a fost lăi>ot B pe dinafară la întocmirea afacerii. însuşi Pahonţu avea ■gi o antipatie veche contra eroului care, vechi fruntaş în I partidul doctorului Ionescu, presimţind un concurent în f Rotaru, a luptat împotriva lui aproape făţiş la formarea **Iţ-** guvernului, precum intrigase chiar şi cu ocazia remanie- f rii, spre a-l împiedeca să ia conducerea unui departament.

1 Treptat-treptat, pentru că lumea urmărea cu pasiune Mp",,panamaua petroliferă", toate ziarele mai mult sau mai I puţin independente trebuiră să secondeze campania *Româ- 1; nieî,* adăogîndu- i, în lipsă de documente, obişnuitele în- J: jurături. Oficiosul guvernului căută timid să minimali- | zeze afacerea ; o singură replică a *României,* cu înşirarea dovezilor publicate şi anunţarea altora, fu suficientă să înăbuşe orice veleităţi de muşamalizare...

În sfîrşit primul ministru se simţi obligat să ia cunoştinţă şi sa se informeze. Rotaru, ministrul justiţiei, în plin ||t concediu şi în sînul familiei la Mamaia, fu chemat grabnic la Bucureşti să încerce o dulce presiune asupra *României...* Noul mare păzitor al dreptăţii se consultă îndelung i şi tainic cu Pahonţu. Dorea să găsească o soluţie care **să-i** acopere pe el faţă de preşedintele consiliului şi pe Toma faţă de opinia publică. Pahonţu refuza orice aranjamente. Lui Rotaru nu-i displăcea campania, dar îi era teamă să nu fie acuzat de complicitate din pricina

*

Replica valorifică o filă veche din caietele scriitorului, de pe vremea cînd L.R. se afla în conflict acut cu Parnfil Şeicaru. însemnările în cauză au fost publicate de noi în cadrul variantelor romanului ***Jar*** (vezi ***Opere,*** voi. 9, p. 491—492). În ***Variante,*** gaze**tarul** se numeşte Răcaru, conducătorul ziarului ***Fulgerul*** (* Şei- **caru — *Curentul),***

prieteniei eunoscute cu Pahonţu şi a zvonurilor care îl suspectau a fi inspiratorul dacă nu proprietarul şi stăpînul clan- î destin al *României*.

— Iată un moment prielnic, excelenţă, să te lepezi de mine ca de Satana ! zise Pahonţu emfatic.

— Bine, lepădarea s-ar aranja, dar nu va astupa gura lumii ! observă îngrijorat ministrul. Tu ştii cîţi duşmani am în partid şi în guvern. De ce să le oferim noi înşine arme împotriva mea ?

— Eu nu mai pot da înapoi, excelenţa, fără a fi bănuit că am fost cumpărat ! protestă Toma calm. Am destule păcate, poate, dar venal nu sînt şi nici nu voi fi. N-am făcut niciodată afaceri... Ce-mi ceri d-ta acuma, înseamnă sinuciderea mea morală ! Sacrificiul ar fi prea mare pentru a salva pe nişte ticăloşi şi mai ales pe duşmanul d-tale ireductibil... Dealtfel chiar dacă *România* ar înceta campania, ceea ce ar fi egal cu dispariţia ei, scandalul n-ar face decît să crească... D-ta spală-te pe mîini, iubite maestre ! N-ai altă vină decît că eşti prieten cu mine. Asta e şi un avantagiu, fiindcă astfel ştii de unde am documentele... La nevoie vom soma pe omul nostru de încredere să...

— Nu, nu ! se feri spăimîntat Rotaru. Asta mai lipseşte ! Ar fi pur şi simplu prăbuşirea guvernului...

Peste cîteva zile un comunicat oficial vestea orgolios că justiţia va sancţiona cu toată severitatea permisă de legile ţării pe toţi cei ce se vor dovedi vinovaţi, indiferent de situaţia lor socială sau politică...

Parcă niciodată *România* nu i-a fost mai dragă lui Pahonţu ca în zilele acestea de luptă. I se părea însă că reîntoarcerea pasiunii ziaristice coincidea cu liniştea sufletească dobîndită în convorbirea de deunăzi cu Teofil Drugeanu. De-atunci i-au dispărut zbuciumările şi neputinţa de a-şi concentra sforţările într-o activitate spornică, precum s-a risipit şi setea sexuală care i se păruse semnul unei lipse de experienţă în viaţă. Mai păstra pe Tatdana ca o distracţie, fără însă a o mai pofti aievea. începea să-l plictisească dacă venea pe la redacţie sau îi telefona, dar se jena s-o alunge... Nu-i lipsea decît Teofil. Totdeauna l-a preţuit şi l-a socotit un prieten sincer. Azi îl iubea frăţeşte, de parcă nu mai putea trăi fără el. Dacă n-ar fi fost divergenţele politice... Deseori blestema politica şi dădea dreptate lui Dolinescu care voia să-i sucească gî- tul. Dar îşi lua seama repede zicîndu-şi că fără politică nu poate dăinui o adevărată civilizaţie, că înlăturarea politicii înseamnă totdeauna întronarea tiraniei, dar mai ales că el însuşi numai politicii îi datorează accesul în lumea unde presimţea că se află marea bucurie a vieţii lui, rostul oel adînc şi neînţeles care înfrumuseţează existenţa şi-i dă o valoare superioară...

Se întîlnea acuma aproape zilnic cu Teofil Drugeanu pe care l-a mai împăcat puţin cu *România* campania cu scandalul petrolifer. Totuşi nu mai discutau politică decît rareori. Pahonţu se făcea a nu pricepe aluziile ironice la feluritele altercaţii ce le aveau cu autorităţile fraţii de cruce ai lui Dolinescu în campania de recunoaştere ce o făceau în regiunea Făgăraşului şi pe care *România* le relata cu simpatie, singură între marile gazete.

Teofil conducea cancelaria lui Belcineanu şi, în lipsa lor din ţară, le îngrijea şi casa. Astfel vorbea deseori despre ei, povestind întîmplări şi amănunte care-i arătau într-o lumină mai simpatică. Pe Toma îl interesau mai mult cele care priveau pe d-na Belcineanu, deşi niciodată n-a îndrăznit să întrebe de ea parcă i-ar fi fost frică să nu-şi trădeze o taină... Drugeanu însuşi era bucuros obser- vînd îmblînzirea lui. Ştia cît va fi de mulţumit şeful său că a dezarmat pe Pahonţu de care se temea, avînd impresia că-i poartă duşmănie chiar cînd nu o arăta...

Pe la sfîrşitul lui august, Teofil spuse într-o zi lui Toma că soţii Belcineanu au sosit în ţară şi s-au oprit la Sinaia unde vor rămîne pînă la sfîrşitul sezonului mort politic. Peste vreo săptămînă însă Teofil plecă la Mamaia să petreacă ultimele zile ale vacanţei cu nevastă-sa şi familia. Pentru acest răstimp veni la Bucureşti, singur, Belcineanu. într-o seară Pahonţu îl întîlni la un restaurant înconjurat de cîţiva prieteni politici. îl salută ca altădată. Belcineanu răspunse foarte prompt, iar la plecare, se opri la masa lui şi-l felicită cu glas tare pentru curajul de-a fi demascat pe fraudatorii bogăţiilor petrolifere ale statului.

— Avem să vorbim nişte lucruri deosebit de interesante — adăogă apoi strîngîndu-i mîna cu putere. Poate mai tîrziu, cînd ne-om instala definitiv în Capitală, nu ?

— Tocmai asta voiam să spun şi eu — zise Pahonţu mai rezervat, încît interlocutorul său îşi pierdu iar siguranţa. Intîi să reintrăm puţin în normal. Exact.

Cu toată reţinerea aparentă, Pahonţu se bucura că l-a văzut şi că au vorbit. Reluarea raporturilor ar fi fost mai jenantă altfel, de pildă întîlnindu-se deodată la ceaiul pe care-l promisese Teofil. Aşa cel puţin au revenit la neutralitatea dinainte.... Totuşi de cum l-a zărit şi chiar pe cînd îi vorbea, Toma se gîndea că nu trăieşte bine cu Cristiana. Gîndul pe urmă îi rămase aninat în creieri ca un ferment gata să se multiplice îndată ce va găsi atmosfera prielnică. Peste cîteva zile se pomeni zicîndu-şi tocmai pe cînd scria, cu întreaga atenţie încordată, la un articol de apărare a fraţilor de cruce pe care mai multe ziare îi criticau violent, probabil din îndemnul ocult al guvernului :

„Foarte serioase trebuie să fie neînţelegerile între soţii Belcineanu dacă le-a aflat şi Teofil care dispreţuieşte clevetirile !"

2

Exact în ziua cînd apărea în *România* articolul lui Pahonţu despre fraţii de cruce, alte gazete vesteau cu titluri umflate de indignare marele scandal provocat de ei în satul Ohaba Făgăraşului unde s-au tras şi focuri de revolver asupra jandarmilor. Pahonţu pretindea ca nici o informaţie, cît de cît interesantă, să nu lipsească din *România*. îl plictisea să nu ştie nimic despre asemenea întâmplări tocmai el care a publicat mereu note şi reportagii trimise de tînărul Cumpănaşu sau de Ionescu A. Ion, însărcinaţi să-l ţie în curent cu toate etapele campaniei. Dacă n-a primit nici o ştire, însemna că trebuie să fie la mijloc exagerări sau născociri interesate. Drept răspuns confraţilor indignaţi, dădu o notiţă de cîteva rînduri, per- siflînd pe cei cu musca pe căciulă care se sperie de activitatea educativă naţională a cîtorva tineri devotaţi binelui ţării.

A doua zi de dimineaţă însă îl sculă din pat Dolinescu, picat direct de la gară.— Ei, frate-meu, ajută-mă să descurcăm ițele ! strigă ***mm-*** dînsul din uşă, silindu-se să zîmbească, dar nereuşind

■ dccit să schiţeze o strîmbătură mînioasa.

Pentru a cunoaşte la faţa locului durerile şi speran-

f**ţele** poporului ţărănesc şi pentru a încerca aplicarea practică a

principiilor constructive pe care îşi întemeia viitorul, Dolinescu cu fraţii de cruce au pornit la drum la începutul lui iulie, pe jos, fără bani, fără nici un ajutor de nicăiri, hotărîţi să-şi cîştige traiul prin munca lor. Pînă la Tîrgovişte au mers împreună cu toţii, iar acolo s-au des- I R[ărtit în două] grupuri, continuînd unul prin Piteşti, v» Curtea-de-Argeş, Turnu Roşu, Porumbacu, cellalt prin / Cîmpulung, Şinca, Şercaia, pînă la Făgăraş unde ur- j mau să se întîlnească la sfîrşitul lui august şi să se în- J toarcă apoi prin Braşov, valea Prahovei la Bucureşti. Oco- oraşele, răspîndiţi în pilcuri de cîte zece-cincisprezece H oameni, aveau să se oprească mai ales în satele nevoiaşe, H Să se adăpostească la cine vrea să-i primească, să mun- ji eesacă împreună cu ţăranii, să repare casa văduvei sărace, ^■Ş prăşească pămîntul orfanului, să înfrumuseţeze bisericuţa, să înalţe troiţe, să dreagă podeţele ori şanţurile, în l'<Sfîrşit să fie folositori oamenilor, iar seara sa se strîngă JKcu toţii, să le vorbească despre Dumnezeu şi despre nea-

■ **mul** nostru şi să-i îndemne la muncă şi fapte bune.* >= Dolinescu elaborase amănunţit planul campaniei şi, în prima lună, toate au mers fără cel mai mic incident. Se pare însă că agenţii partidelor au început să-şi simtă ameninţată popularitatea şi că însuşi guvernul vedea ceva

n » Î n anii crizei economice, cercurile reacţionare au stimulat Sctlvitatea organizaţiilor cu tendinţe fasciste în vederea abateri] maselor asuprite de la lupta împotriva exploatării. Demagogia

C**olitică folosită în acţiunile cu caracter diversionist se**

sprijinea 1 mare măsură şi pe mentalitatea religioasă existentă în rîndurile populaţiei înapoiate, mai cu seamă la sate. (Aici procesul de di-ferenţiere socială prin deposedarea mijloacelor de producţie s Unei importante părţi a ţărănimii stîrnise mari nemulţumiri.) în amintirile sale, C. Argetoianu, un bun cunoscător al evoluţiei mişcării extremiste de dreapta, pe care, dealtfel, a şi susţinut-o a, dezvăluit adevăratele intenţii ale „apărătorilor" credinţei şi a1 »fltenilor. „Mistica pe care o propovăduieşte acum — scria el — e bazată pe transformarea şovăielii în fanatism, pe mîndria secăturii ridicată la rang de erou sau mucenic" (Arhiva C.C. al P.C.R., fund nr. 104, dosar ar. 8609, ţ 3266>. Avînd încuviinţarea au- subversiv în mişcarea aceasta ciudată care nu cerea nici voturile oamenilor, nici nu le promitea nimic şi nici măcar nu-şi organiza cadre. Tinerii aveau ordin categoric de la Dolinescu să fie respectoşi cu autoritatea şi mai ales să nu răspundă la nici o eventuală provocare. El însuşi, cu două pilcuri, ajunse acum o săptămînă la Făgăraş. Peste două zile mai sosiră trei, încît unul singur mai lipsea, cel condus de Ionescu A. Ion şi care lucrase mai mult timp în Ohaba, aproape de Şinca Veche. A doua zi, spre marea senzaţie a făgărăşenilor, pilcul de la Ohaba, cincisprezece fraţi de cruce, îşi făcu intrarea în oraş într-un autobuz escortat de cîţiva jandarmi înarmaţi pînă-n dinţi. Doli-nescu alergă într-un suflet, iar în cinci minute întreaga falangă a fraţilor era grupată în piaţa mare a oraşului în faţa prefecturii judeţului apărată de un cordon de jandarmi şi poliţişti. Cei arestaţi coborîseră din maşină dar refuzau să intre în clădirea prefecturii în ciuda tuturor ordinelor şi insistenţelor şefului poliţiei, un civil gras, ras şi roşu. Ionescu. A. Ion răspundea invariabil că n-au absolut nici o vină şi prin urmare n-au ce căuta la prefectură. între timp Dolinescu află de la un ofiţer de jandarmi că tinerii sînt arestaţi subt acuzaţia de rebeliune şi tentativă de asaşinat.

— Nu se poate ! răcni Dolinescu. Asta e înscenare !..: Imposibil ! Se duse la grupul arestaţilor şi Ionescu îi raportă grabnic toată întîmplarea. Ieri a fost duminecă. La vecernie au fost la biserică şi, după

slujbă, au stat cu oamenii îndelung, ca pentru despărţire. Pe cînd vorbeau a

torităților (și în primul rînd a lui Al. Vaida-Voievod, ministru de interne), „arhanghelii" încep să cutreiere satele. Grupuri de legionari — notează mai departe C. Argetoianu — mergeau din comună în comună, „vestind lumea că, în zilele următoare, va veni cel ce trebuie să vie. Venea într-adevăr «căpitanul»-, călare pe un cal alb, însoţit de cîţiva flăcăi ; se oprea în mijlocul satului, descăleca, îngenunchea, săruta pămîntul, încăleca din nou şi pleca mai departe fără să spună un cuvînt. Oamenii priveau cu ochii beliţi, dau din capetele lor sleite şi, nedumeriţi, murmurau : «O fi sfîntul ?» (*Ibid.*). în afară de asemenea ritualuri, care făceau apel la rudimentare prejudecăţi şi superstiţii, legionarii au încercat să speculeze şi nevoia de pămînt a ţăranilor, fluturînd lozinci revendicative cu caracter demagogic. (Apud Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu, op. cît., p. 62—64.)

venit plutonierul de jandarmi şi le-a poruncit să se împrăştie. Ionescu a dat să-i explice că e mai bine să asculte ţăranii sfaturi cuminţi decît să stea pe la circiumă. Din- tr-una în alta jandarmul a început să strige şi să ocărască. Atunci Culai Iuga, mezinul între fraţi, indignat peste măsură, l-a făcut brută ticăloasă şi nerușinată. Plutonierul, furios, s-a repezit la Iuga şi l-a izbit cu pumnul în piept, înjurîndu-l de mamă. Tînărul a scos fulgerător revolverul şi a tras două focuri. Din norocire Ionescu, care era lîngă el, a reuşit să-i apuce braţul încît gloanţele au pornit în sus şi n-au atins pe nimeni. Plutonierul, cu cei patru jandarmi, au încercat, după primul moment de spaimă, să aresteze pe Iuga. Fraţii însă l-au înconjurat şi l-au apărat, declarînd solemn că nu pot tolera să fie maltratat camaradul lor, cerînd să fie arestaţi toţi. În cele din urmă au fost luaţi cu toţii între baionete, ca nişte rebeli, şi porniţi pe jos spre Şercaia unde au sosit noaptea, s-au făcut diferite procese-verbale şi s-au cerut dispoziţii de la autorităţile superioare. Pe urmă s-a rechiziţionat un autobuz care trecea pe şoseaua naţională şi au fost aduşi la Făgăraş...

Între timp se adunase o mulţime curioasă în piaţa oraşului urmărind peripeţiile neaşteptatului incident. Prefectul'judeţului, un bucureştean elegant şi plin de sine, fu chemat la faţa locului... Dolinescu, lămurit, se apropie de poliţaiul care se vînzolea mereu, răguşit de cît răcnise, şi-l apostrofă sever : „Ascultă, domnule, cum îţi per- mi ţi d-ta să provoci scandal şi să maltratezi pe nişte oameni absolut nevinovaţi ?" Poliţaiul rămase o secundă **uluit** mai ales de tonul lui Dolinescu, dar îşi reveni imediat, atins în demnitatea funcţiunii sale, strigînd : „Ce **Vrei,** bă !... Cu cine vorbeşti tu aşa ?... Asta e ultraj !" Nu apucă să continue. Dolinescu îi trăzni o pereche de palme, Incit poliţistul, ameţit, se retrase cîţiva paşi. Se făcu o învălmăşeală. Nişte sergenţi săriră să puie mîna pe Dolinescu pe cînd grupul fraţilor de cruce sări să-l apere, fie schimbară lovituri. Jandarmii izbeau cu patul puştilor. **HjflCăierarea** se potoli însă repede, căci falanga, după ce reuşi să elibereze pe toţi arestaţii, se regrupă în linişte, înr poliţiştii nu **mai** îndrăzniră să atace. Tocmai atunci îşi **făcu** apariţia prefectul. Pus în curent, se duse fără ezitare în mijlocul fraţilor şi ceru lui Dolinescu să predea pe asasinii şi rebelii de la Ohaba, altfel va fi silit să cheme armata, declinîndu-şi orice răspundere pentru urmări. Cei cincisprezece voiră să se predea spre a nu primejdui în-treaga falangă, dar Dolinescu refuză : „Nu pot tolera să fim trataţi ca nişte răufăcători, domnule prefect, cînd n-avem altă vină decît că ne iubim ţara şi neamul şi căutăm să-l servim după puterile noastre". După parlamen- tări nesfîrşite, prefectul se mulţumi cu predarea celui care a tras focurile asupra jandarmului la Ohaba. Iuga se oferi, dar falanga se opuse, în cap cu Dolinescu. După alte tratative Dolinescu trebui să admită cu Iuga să ră- mîie arestat, cu condiţia să fie predat parchetului, nu poliţiei. Se emise mandat de arestare şi falanga conduse pe tînărul frate pînă la tribunal, hotărîtă să aştepte în Făgăraş pronunţarea tribunalului. Dolinescu însă s-a repezit la Bucureşti să ceară ajutorul lui Pahonţu, prieten de aproape cu ministrul justiţiei... *

— Hai ! zise Dolinescu sfîrşindu-şi povestirea.

— Hai, răspunse Pahonţu.

Rotaru, abia sosit din vilegiatură, cunoştea cazul şi era plictisit. Făcu imputări lui Toma, de faţă cu Dolinescu, că i-a procurat atîtea complicaţii cu campania contra lui Tănăsescu, nu că ar fi dorit să acopere pe vinovaţi, dar fiindcă mulţi chiar din preajma guvernului persistă a-l suspecta că a fost inspiratorul *Românie.*

— Cum vedeţi, domnule ministru, — profită îndată Pahonţu — tîlharii cei mari găsesc apărători în preajma dacă nu şi în sînul guvernului, pe cînd oamenii de treabă, care încearcă să răspîndească duhul omeniei, sînt provocaţi, loviţi şi încarceraţi în ciuda tuturor

*

Pentru cunoaşterea procesului de transfigurare artistică, cu oebănuite similitudini şi trădări de situaţii, menţionăm unele date obiective din agenda politică a sfîrşitului de an 1929 şi a începutului de an 1930 în acea vreme, conducătorii Legiunii Arhanghelului Mihail adoptaseră — după expresia şefului lor — „hotă- rîrea de a păsi în «ţase". Pentru a avea un bun ecou propagan-

legilor ! Tănăsescu şi tovarăşii lui de nelegiuiri, după săptămîni de cercetări, deşi *România* a furnizat toate probele de culpabilitate, acte şi documente oficiale, se plimbă în libertate şi sfidează lumea, iar fraţii de cruce, nişte tineri curaţi care nu muncit toată vara prin satele cele mai amărîte, aşteaptă între baionete cuvîntul justiţiei ! I; — Domnule deputat, sper că nu ai venit să suspectezi imparţialitatea justiţiei ? replică ministrul cu aceiaşi glas blajin, dar cu o nuanţă de gravitate. Să nu uităm că unul din aceşti tineri curaţi, cum îl categoriseşti d-ta, ■ tras focuri de revolver asupra reprezentantului autorităţii şi nu e vina lui dacă gloanţele n-au stins o viaţă de om... Ce-aţi vrea d-voastră ? Să-i oferim poate un pre- JBliu pentru eroism ?... Prin urmare cumpănă dreaptă, »"domnilor !... Nu vrem să facem martiri din d-voastră, dar nici tentativa de crimă nu poate rămîne nesancţionată... Precum iarăşi nu se poate tolera ca mersul justiţiei să Mie influenţat de teroarea unei grupări, fie ea chiar de eroi veritabili cum a fost şeful ei !

Erau în biroul lui Rotaru, acasă, în Parcul Filipescu. După alte insistenţe ale lui Pahonţu, ministrul promise doar atît că are să se intereseze pînă la amiazi, căci la Făgăraş tribunalul urma să examineze după-amiazi mandatul de arestare al lui Iuga.

Mistic, ei îşi aleg ca loc de întâlnire Tîrgu Bereşti din fostul judeţ Covurlui, zonă economică mai înapoiată, propice unor acţiuni (ie **speculare a diverselor nemulţumiri. După expresia aceluiaşi comandant de legiune, „contactul cu masele nu s-a produs din lipsă de participanţi". Eşecul acţiunii îl va determina să apeleze Ministerul de Interne care le vine în ajutor. D.R. Ioanițescu,** la **acea dată subsecretar de stat al departamentului, dă dispoziţie jMtorităţilor locale să sprijine, prin toate mijloacele, convocarea filtorva mii de ţărani, de data asta la Cahul. Regimul capitalist jgOnsidera astfel că sosise timpul de a fi lansate în viaţa publică grupuri de dreapta spi"te a le folosi ca principală forţă de şoc Rtfltrarevoluţionară (apud Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu, op. *cit.*, K 61). Scopul pur propagandistic, al diverselor „campanii la sat", demagogia stirnită în jurul aşa-ziselor „tabere de muncă", precum ţi mitul conducătorului ce le iniţia, în favoarea propriei sale ■•Clame, au fost dezvăluite în presa democratică a vremii, dar, noi tîrziu, şi din interiorul mişcării. Citâm cîteva fragmente din icrlsoarea deschisă adresată lui C. Z, Codreanu de Mihail Stelescu, fontul său adjunct, ulterior conducător al grupării** şi **ziarului *Cruciadə românismului* (ca şi Toma Pahonţu din *Gorilə*, va** fi **jJonsiclerat trădător** şi **suprimat la 16 iul. 1936)** . „Iţi **scriu în ¡Sumele unui tineret care te-a crezut mai mare decît eşti şi de Oare ţi-ai bătut joc. Iţi scriu ca un om care a crezut zece ani în Worbele-ţi mincinoase, dar care n-am înţeles să mă înham la carul pumitale de sînge, pentru a promova un criminal. Am stat ală-**

Dolinescu puse pe Pahonţu pe la amiazi să mai întrebe pe Rotaru dacă n-a uitat chestia de la Făgăraş. Da, s-a interesat şi pare că lucrurile nu sînt tocmai aşa de grave cum i se raportase întîi. După-amiazi Pahonţu chemă la telefon pe prefectul de la Făgăraş care-i spuse că acum se judecă la tribunal confirmarea şi sperâ să se liniştească lucrurile, deşi tinerii au fost şi sînt foarte pro- vocători în cap cu şeful lor plecat la Bucureşti. Peste o jumătate de oră prefectul vesti pe Pahonţu că Iuga a fost pus în libertate deoarece parchetul n-a mai declarat apel contra infirmării mandatului de către tribunal. Astfel apoi Dolinescu nu mai avu decît să schimbe la telefon două vorbe de bucurie cu Ionescu şi să ordone ca falanga, în completul ei, să înceapă marşul spre Bucureşti, cum fusese stabilit ; el îi va aştepta duminecă la Braşov.

— Ei, frate-meu, acuma meriţi să te îmbrăţişez ! spuse Dolinescu puţin mişcat, sărutînd amîndoi obrajii lui Pahonţu.

— Vezi, frate Barbule, zise apoi Pahonţu batjocoritor. Dacă eram intransigent, nu mă expuneam la Rotaru să-mi facă reproşuri ! Tu nu te-ai fi umilit nici pentru mine şi nici pentru nimica-n lume !

turi atît timp cît ai reuşit să ascunzi micimea sufletului dumi- tale. Cînd te-am văzut însă de aproape, m-am îngrozit." Evocînd momentul cînd, „pe un cal alb sau negru, cu crucea în mînă (ca la Cahul)", şeful mişcării încerca să-şi crească popularitatea, Stelescu adăuga : „Şi tot astfel ai început munca «constructivă«. Nu pentru construcţie, ci pentru reclamă. Cînd s-a pornit la făcut digul de la Vişani, se ştia bine că nu va fi permis, totuşi s-au trimis tineri acolo ca să fie stxlciţi în bătaie pentru reclama d-tale. Aşteptai la gară la Buzău şi, cînd ai fost informat că au început bătăile, ai şters-o la Bucureşti. Străşnic căpitan" *(Cruciada românismului*, 4 apr. 1935). La Vişani, din fostul judeţ Rîmnicu Sărat, „nu s-a săpat nici o lopată de pămînt şi nu s-a dat nici o lovitură de tîrnăcop" (M. Fătu şi I. Spălăţelu, op. *cit.*, p. 135). Cu sprijinul lui Vaida-Voievod, acolo a fost regizată o ciocnire între jandarmi şi legionari, din aceleaşi motive de publicitate. de data aceasta în jurul prefinsei prigoane ce s-ar fi exercitat împotriva „tinerilor constructori". După opinia noastră, în studierea raportului „realitate-ficţiune", numai conflictul mişcării cu Mihail Stelescu se detaşează, este reţinut de L. R. în datele lui esenţiale.

— Se poate ! răspunse Dolinescu cu o încruntare trecătoare. Dar mai sigur e că, dacă te-aş fi servit, nu ţi-aş mai fi spus nimic !

Vru să plece în aceeaşi seară, să petreacă la Sinaia ziua de mîine, sîmbătă, la unchiul său, iar duminecă dimineaţă să fie la Braşov. Auzind de Sinaia, Pahonţu îşi aduse aminte deodată că nu s-a mişcat toată vara din Bucureşti. Il reţinu, să plece mîine dimineaţa împreună. Tocmai atunci îşi vîrî născiorul la redacţie şi Tatiana pe care Pahonţu o încredinţă în seama lui Barbu crezînd că o va dezgusta şi va pleca. Tatiana însă află de Sinaia şi stărui să meargă şi ea măcar să dejuneze acolo, căci seara trebuia să fie înapoi la teatru. Toma încercă să refuze ; trebui să cedeze în faţa promptelor şiroaie de lacrimi care înmuiară pînă şi pe Dolinescu, cît era el de misogin...

Pahonţu ştia de cîteva zile de la Teofil Drugeanu că Belcineanu s-a reîntors la Sinaia şi spera să vază cel puţin de departe pe d-na

Cristiana. Tovărășia micei artiste i se păru, pînă la urmă, că are să-l facă mai interesant, mai cuceritor. Cînd însă rămase singur cu ea în *hali*-ul hotelului — Dolinescu se dusese de la gară pe la unchiu-său și urma să vie la masă — își aduse brusc aminte de reproșul lui Teofil că se afișează în lume cu ea... Nemai- avînd încotro, ieșiră în parc să se plimbe pînă la prînz. După cîțiva pași îl cuprinse teama ca nu cumva, pe vremea asta frumoasă, să întîlnească pe alee pe soții Belcineanu. Se îndreptă spre restaurantul din parc unde avea Intîlnirea cu Dolinescu, la aperitive, pe terasă... Nici nu apucă bine să se așeze și descoperi, numai la a patra sau k cincea masă, pe d-na Belcineanu împreună cu d-na Te- loman și un domn bătrîior, probabil generalul, soțul doam**nei** de onoare, în civil. Fiind lume multă, se liniști cu gindul că poate să nu fie observat. Pentru mai multă siguranță vru să-și mute scaunul încît să stea cu spatele. Tocmai atunci îl zări d-na Teleman. Trebui să salute. în clipa următoare întîlni și privirea d-nei Belcineanu care-l ¡Umplea totdeauna de fericire dar și de spaimă. Răspunse Șl ea cu un surîs fugar care lui i se păru nemaipomenit ae dulce. Nu se mai putea să schimbe locul. Ar fi refuzat ■Date simțurile lui. Ochii îi rămaseră ațintiți asupra lor, ■U o căutătură de somnambul. D-na Belcineanu continua, cu animație și cu un aer de tristețe, convorbirea, adresîn- du-se mai ales generalului, fără să se mai uite la el.

— Da cine-s alea de-ai căzut în admirație ?

Pahonțu tresări parcă s-ar fi întors din altă lume. Vulgaritatea întrebării, și în glas și în cuvinte, îl înfurie. Ripostă scîrbit :

— Ascultă, fecioară ! Nu te-am luat ca să mă plictisești, ci ca să te distrezi ! Așa că distrează-te și lasă-mă-n pace !

— A, a ! rîse Tatiana atît de zgomotos că unele capete de la alte mese se întoarseră curioase. Urît mai ești cînd te strîmbi, micule !... Și nu e nevoie să faci urît că eu nu-s geloasă !...

Toma tăcu și se uită în altă parte. În schimb Tatiana, arunca, ocheade împrejur fredonînd ușor ca să atragă atenția și să fie recunoscută că e vedeta care a lansat șlagărul zilei cu refrenul „Hai să ne iubim pe iarbă verde".. Pe urmă deodată spuse iarăși cu o drăgălășenie de teatru

— Micule mic, ești supărat pe fetița ta ?... Ei, aide, fii drăguț cu fetița mică !

își apropie scaunul și-i luă mîinile peste masă mîn găindu-le cu o răsfățare înadins exagerată... Pahonțu își retrase mîinile parcă i le-ar fi atins cu jăratec, uitîndu-se în același timp spre masa cealaltă și înțelegînd cu groază că d-na Belcineanu a văzut jocul de dragoste al artistei Ar fi vrut să-i explice din ochi că Tatiana e o simpla pierdere de timp, că în inima lui nu mai poate pătrunde altă femeie pînă la moarte, dar d-na Belcineanu iar numai vedea și aluneca peste dînsul cu privirea ca peste un loc gol...

— în sfîrșit sosi Dolinescu pe care Toma îl aștepta acuma mai nerăbdător, socotind că Tatiana îl va mai ferici și pe el cu amabilitățile. Tocmai în momentele acelea însă d-na Belcineanu dispăru cu prietenii ei, atît de grăbită că nici n-a putut-o saluta. Smuls dintr-o vrajă, Pahonțu rămase cu o ură amară împotriva Tatianei. Strigă chelnerul să plătească răbufnind cu dezgust :Să mîncăm fetițo, și s-o ștergi imediat !... M-am săturat de giumbușlucurile tale nesărate !... Aide, aide, încetează cu teatrul că n-ai pic de talent] ' Tatiana mîncă cu noduri, și se prefăcu de cîteva ori că-și șterge o lacrimă. încetul cu încetul Pahonțu totuși se potoli și, în semn că nu mai e supărat pe ea, o luă de gușă. Fata trebui să plece îndată după masă, ca să ajungă la timp la București pentru spectacolul de seară.

Deși împăcat, Toma răsuflă cînd o văzu dusă :

— Drăguță fată, dar îngrozitor de obositoare !

— Dă-i pașaport ! zise scurt Dolinescu. Mie mi-e antipatică. N-aș ține-o nici servitoare... Dar gusturile oamenilor...

— Sau capriciile ! complectă Pahonțu. Bine c-am icăpat de ea !... Hai să ne mai mișcăm nițel !

I Au hoinărit pînă tîrziu, dar numai prin parc. În sine Pahonțu trăgea nădejdea că va mai vedea pe d-na Belcineanu și, cine știe, poate să se întoarcă lucrurile așa încît să-i audă și glasul. Era și mai mulțumit că nici măcar nu trebuia să vorbească ; Dolinescu îi amănunțea pctivitatea fraților de cruce din timpul verii cu atîta pa- liune și într-un torent de fraze atît de volubil că chiar •ft fi vrUt, n-ar mai fi fost chip să-l întrerupă... Aproape <lr înserat, cînd se îndreptau să iasă, întîlniră pe Belci- noanu care însoțea pe d-na Utalea. Deși parcă puțin jenat, Hi lcineanu se opri să strîngă mîna lui Pahonțu, excla- Blînd cu o vioiciune exagerată :

L . — Ce bine-mi pare că te revăd !... Nici nu mă așteptam…

I — Cu toate astea am avut onoarea să salut la amiazi pe d-na Belcineanu la restaurant — răspunse Pahonțu numai ca să pomenească de ea.

■— Da ? făcu Belcineanu confuz. Nu mi-a spus nimic... Ori n-am fost atent...

Toma își prezentă prietenul. Iubitor de toate încurcăturile politice, Belcineanu strigă încîntat : | — A, d-ta ești fruntașul fraților de cruce ?... Care ați piicdiat prefectura de Făgăraș… Foarte interesant !... îmi

Kre bine !... Ia spune-mi mai pe îndelete cum s-a ajuns I.

ciocnire ?... Dacă n-aveţi ceva deosebit, ne plimbăm JHteva minute, da ?... D-ta ce crezi, Babila ?... O să te în- ■Irescze Pahonţu... Dealtfel dumnealor sînt eroii zilei, pim au mai fost şi altă dată 1

El porni înainte cu Dolinescu, iar Pahonţu după ei cu d-na Utalea care părea nedumerită şi întrebă :

— Ce e cu domnul ăsta de l-a încîntat aşa de mult pe Belcineanu ?... Desigur ceva cu politică... Iacă eu habar n-am ! Nici n-am auzit de numele lui...

Mai nedumerit era totuşi Pahonţu că o vede fără Utalea. Auzise că Utalea s-ar mai fi răcit şi, de altă parte, că frumoasa Babila şi-ar fi luat oarecare libertăţi. Le-a socotit bîrfeli curente. Cînd află că soţul ei e la Bucureşti, nu-şi putu ascunde mirarea :

— Şi te lasă singură aici ?... Pradă tuturor ispitelor şi ispititorilor ?

Babila rîse cochet. De la nunta Corinei rămăsese cu credinţa că Pahonţu o place şi ar vrea să-i facă curte, ca mai toţi bărbaţii care se apropiau de ea. Cînd s-au mai întîlnit în lume de cîteva ori, el a continuat a fi galant şi a-i şopti cîte un compliment. De aceea îi răspunse şi acuma glumind, ca unui aspirant tainic :

— Mai întîi că nu-s singură... Belcineanu mă păzeşte aici, iar acasă e tatăl meu care nu mă scapă din ochi... Atunci ce ispite să mă prade ?

— Bine, bine, dar soţul d-tale care acum doi ani uimise Bucureştii cu iubirea fără seamăn ?

— Doi ani ! Da... Care iubire rezistă doi ani neştirbită ?

— A d-tale I

— Crezi ?

— Sînt sigur, dacă-ţi face curte Belcineanu ! surîse fără răutate Pahonţu.

Descoperirea aceasta i se păru o complectare a celor ce-i povestise Teofil despre căsnicia Belcineanu. Dolinescu trebuind să cineze la unchiul său, Pahonţu era ho- tărît să plece la Bucureşti cu un tren de seară. Se răz- gîndi. Iar îi apăru speranţa că poate să o mai vadă la Cazinou. În locul Cristianei întîlni iar pe Babila tot cu; Belcineanu, dar însoţiţi şi de bătrînul Goldstein. Stătură de vorbă întîi cu toţii, pe urmă Toma mai mult cuj Goldstein, iar pe la miezul nopţii se retrase. Nu-i părea rău că n-a venit d-na Belcineanu.

,,Baremi cînd ne vom vedea să ne putem lămuri" **se** gîndea dînsul.

A doua zi fiind duminecă nu avea nici o treabă deosebită la Bucureşti.

[— Adică de ce n-aş rămîne şi mîine ? îşi zise ieşind din Cazinou şi ocolind prin parc spre hotel. Aici cel puţin s-ar putea să am o surpriză de bucurie, pe cînd la Bucureşti mă aşteaptă viaţa de toate zilele...

Pe urmă în camera de hotel, în faţa patului alb, în lumina gălbuie îi apăru certitudinea că nu va putea avea odihnă în liniştea asta clară în care începea să-şi audă fîlfîitul gîndurilor. Trebuia să scape de asaltul lor. Luptele cele mai aprige în viaţă le-a susţinut cu propriile-i gîn- duri. De aceea chiar spunea, în chip de butadă, că gîn- direa e cea mai perfidă otravă pentru existenţa omului.

1 Se plimbă un răstimp prin cameră menţinînîndu-se într-o nehotărîre plăcută ca o legănare fizică, cu gîndurile amorţite parcă într-o tulburare ostenită. Una din etapele fericirii trebuie să fie absenţa gîndurilor... Totuşi îşi dădu seama că starea aceasta celestă nu poate dura şi începu să-şi adune puţinele lucruri în trusa de călătorie zicîn- du-şi :

„Am să iau primul tren cu vagon de dormit... Zgomotul roţilor risipeşte gîndurile..."

Era o noapte călduţă, cu cerul senin încărcat de stele ca o mantie regească. Pahonţu, cu valiza în mînă, porni pe jos spre gara apropiată. La ora două noaptea Sinaia întreagă dormea păzită de jur împrejur de crestele şi vîr- furile munţilor ca nişte cuiburi de străjeri voinici. Ici- colo, pe străzile adormite, becurile electrice parcă se înăbuşeau ca şi rarile ochiuri galbene somnoroase prin hotelurile şi vilele mai mult închipuite decît vizibile în în- ţ tunerecul gros care învăluia ca un covor moale toată împrejurimea. De jos, din vale, se ridica adormitor gîlgîitul Prahovei tinere şi zburdalnice iar din gară, schiţată prin mai multe puncte lăptoase, ţîşneau arar şuierături de locomotive ca nişte florete nevăzute care încearcă să scormonească şi să sfîrtice sugrumarea beznei.

Pahonţu mergea agale, bălăbănindu-şi trupul în rit-

mul paşilor şi privind în
neştire, cu ochii încă
neobişnuiţi cu întunerecul,
bolta vînătă ciuruită de miile
de sclipir

iturburătoare. La o cotitură de stradă se opri uluit parcă de spectacolul ceresc pe care conştiinţa lui abia acuma îl percepea aievea. în faţa lui, deasupra lui Orion, uriaşul vînător care mai atingea încă o creastă de deal cu vîrful piciorului, se înălţa constelaţia Taurului, zodia lui, ajungînd cu Pleiada pînă la picioarele lui Perseu... De cînd n-a mai privit el cerul aşa, direct, citind în stele ? Poate de cînd veghea demult în tranşeele războiului, cu ameninţarea morţii de jur împrejur, cînd numai de sus picura speranţa şi încrederea pe razele reci de lumină din profunzimile nemărginirii. Atunci a învăţat el, singur, geografia cerească, recunoscînd încetul cu încetul constelaţiile după amintirile din şcoală. Pe-atunci îşi întreba zodia, de cum o zărea pe cer, ce-i ascunde viitorul ? Şi stelele lui vesteau numai lumină şi bucurie... Acuma aceleaşi stele, dar mai mult roşiaticul Aldebaran, clipeau ca nişte ochi iubiţi depărtaţi şi ispititori, iar chemarea lor era încărcată de speranţe.

„Am ajuns rău de tot cu sentimentalismul 1" bombăni dînsul deodâtă, pornind mai departe ruşinat de sine însuşi, dar cu privirea tot spre chemarea care şi din cer îl urmărea ca o obsesie.

în gară se plimbă pe peron frămîntînd iar gînduri şi planuri ca odinioară. I se părea că trebuie să reînceapă viaţa, c-a pornit greşit şi că mai este timp să repare greşelile. Se ferea însă ca de foc să-şi precizeze ce fel de greşeli şi se mulţumea că plutească într-o tulbureală care permitea toate şovăirile.

Un tren de marfă sosi din jos şi înţepeni pe o liniei lăturalnică. Apoi un personal dinspre Braşov, apoi un ac-l celerat dinspre Bucureşti.

Se plimba mereu de colo pînă colo pe peron, în vreme 1 ce gîndurile în creieri se învîrteau într-un cerc închis,! obositor şi vrăjit. Nu voia şi nici nu putea să clarifice în 1 sufletul său ce va face, dar avea certitudinea că, atuncll cînd va veni ceasul, va face neapărat ceea ce trebuie. îşll zicea că asta e lucrul cel mai mare fiindcă, pentru uni-| versul lui interior, singurul care-l interesa cu adevărat« ca pe orice om, naşterea sau moartea unei iubiri are maH covîrşitoare importanţă decît, pentru omenirea întreagâJ
o contiaeratie generală sau un cataclism care ar înghiţi un continent...

Găsi patul făcut într-un compartiment liber şi într-adevăr duduitul metalic monoton al roţilor îl adormi îndată. Nu se trezi declt, aproape de Bucureşti, după cio- cănitul repetat al conductorului în rama portierei sticloase. Cobori din tren proaspăt, înviorat, cu sufletul trandafiriu. Mergea acasă numai să se schimbe, să ia o baie şi să frunzărească presa de dimineaţă ; pe urmă avea să treacă pe la *România*, să...

De cum intră însă în curte avu impresia că s-a schimbat ceva. Şi parcă auzea nişte glasuri de copii în casă... | în vestibul îl întîmpină Virginia surîzătoare şi nevinovată :

— Am sosit Toma, vezi ?... Dacă tu n-ai putut veni să ne iei...

■ — Cini ai sosit ? întrebă el aproape speriat.

— Ieri, pe la amiazi... Probabil ne-am încrucişat cu trenurile... Cintia mi-a spus că eşti la Sinaia. Ştia de la servitoarele noastre...

Virginia vorbea foarte blînd şi calm, ca totdeauna. Doar în ton şi în privirea ei curioasă pîlpîia vag mai mult o mîndrie decît o imputare. Pahonţu însă, ca şi cînd l-ar fi pălmuit cu fiece cuvint, se umplu de o mînie care-i sfîşia toţi nervii. Trebui să facă toate sforţările ca să nu se năpustească asupra ei,; s-o zdrobească şi mai cu seamă ¡¿ft-i înăbuşe privirea şi glasul, deopotrivă de exasperante pentru dînsul. începu să răcnească scos din minţi :

— Şi dacă veneai, de ce nu m-ai anunţat ?... De ce mă plictiseşti cu surprize peroade ?... Dar ştiu eu, înţeleg
: «U ce urmăreşti d-ta cu surprizele şi controlurile !... Da- **că**-ţi închipui că o proastă ca tine are să mă terorizeze, te Hşeli ! Auzi ? Bagă bine la dovleac ce-ţi spun, te înşeli ! Ani eu ac de cojocul idioţilor, n-ai frică ! **I"** Aruncă valiza într-un colţ, pardesiul şi pălăria deasupra, şi năvăli în birou mai mult de frică să nu o lovească. Parcă în viaţa lui n-a urît pe nimeni şi niciodată cum ura acuma pe femeia asta, duşmanca cea mai odioasă tocmai ¡pentru că nu-i opunea nici o rezistenţă. Toată faţa i se ■Mise, vinele pe tîmple erau ca nişte lipitori, iar ochii se ^Jfccuseră aproape albi de cît ieşiseră din orbite.

ir

Virginia încremenise cu sursîul blajin pe buze. Nu pricepea nimic. Izbucnirea aceasta era aşa de neaşteptată şi atît de inexplicabilă, că, după cîteva clipe, întrebă cu glasul mai alb de cum îi devenise obrazul :

— Vai, Torna, dar ce-am greşit ?... C-am venit acasă, că...

— Am venit acasă, miorlăi Pahonţu imitînd-o, mereu furios. Ai venit să mă spionezi ! adăogă trîntind cu pumnul în masă. D-aia ai sosit pe neaşteptate... Nu te cunosc eu, mironosiţe ?

Femeia, fără a mai căuta să înţeleagă, copleşită, se pomeni înecată de un plînS usturător. în picioare, răzimată de uşcioruî uşii, se uita tot mai îngrozită la dînsul, ca la

0 vedenie, în vreme ce în gît i se zvîrcolea un scîncet amarnic.
— Ia să nu mi te smiorcăi, cobeo ! continuă dînsul cu un nou val de mînie. De ani de zile îmi mucezeşti inima şi-mi împiedici orice avînt... Din pricina ta am vegetat ca un zevzec !
Ţipetele lui alarmară toată casa. Cei doi copii ieşiră din dormitor alergînd către tăticul pe care nu-l văzuseră de două luni. Dînd însă peste mama lor plîngînd, se agă- ţară de rochia ei pornindu-se şi ei pe plîns. Virginia se plecă, îi luă de gît pe amîndoi şi amesteeîndu-şi lacrimile, căută să-i liniştească :
— Dragii măicuţii dragi... puişorii măicuţii... Imediat apăru şi Fräulein Erna. Speriată de înfăţişarea furioasă şi de strigătele domnului, vru să ia copiii ca să nu asiste la asemenea scene :
— *Na, Kinder, roas ist denn los ?...*
1 — Aide, du-te cu copiii, Fräulein Erna, şi lasă-ne că avem de vorbă ! zise Pahonţu dezmeticindu-se puţin din mrejele miniei.
Virginia însă îi strînse mai tare la piept şi răspunse printre lacrimi :
— Copiii nu-i dau... Mai bine plecăm cu toţii... Rezistenţa aceasta linişti de tot pe Pahonţu care urmă împăciuitor :
— Atunci lasă, Erna, du-te şi-ţi vezi de treburi... Acuma îi era ruşine. Nu mai ştia cum ^ă şteargă urma întîmplării. Mai şezu'un răstimp pe fotoliul de la birou, dărăbănind cu degetele pe marginea mesei şi uitîndu-se la Virginia plecată pe un genunchi şi strmgînd în braţe copilaşii care-şi lipeau capul de obrajii ei, continuînd toţi trei a lăcrima cu suspine... în cele din urmă Torna se apropie şi zise încet, umilit :
— Iartă-mă, porumbiţă dragă... M-am purtat ca un birjar...
Virginia, scofîlcită de plîns, se sculă în picioare, tot atît de mirată ca şi adineaori cînd a început să răcnească. El o sărută pe obrajii săraţi de lacrimi. încetul cu încetul se potoliră şi copiii. Pe ui mă ea îi reaminti că s-au înţeles dinainte de plecare ca el să vie negreşit în primele zile ale m septemvrie să-i ia din pricina băiatului care împlinea şapte ani şi trebuia dat la şcoală. Pentru mai nrullă siguranţă i-a şi scris, de acum două săptămîni, ziua şi ora plecării lor spre Bucureşti, dacă cumva el nu va putea veni să-i aducă... Toma recunoscu că are dreptate dai- că el s-a zăpăcit şi a uitat toate, fiindcă a avut toată vara atîta bătaie de cap şi atîtea necazuri cu gazeta şi cu altele... Pacea se făcu deplină. Virginia îi şi compătimi că n-a fost în stare să-şi permită măcar cîteva zile de odihnă...
La amiazi, cînd el se întoarse din oraş, Virginia îi spuse că l-a căutat la telefon o doamnă care n-a vrut să-i spuie numele, iar cînd a revenit şi a auzit că la aparat e d-na Pahonţu a răspuns ironic că pe ea o cheamă Tatiana.
—. Dă-o bracului, porumbiţo ! făcu Toma yrînd să treacă uşor. Trebuie să fie vreo nebună care încearcă să ne plictisească, ori pe tine, ori pe mine !...
Viaţa îşi reluă pe urmă mersul obişnuit în casa din strada Pietăţii. Toma pleca şi venea ca şi mai înainte, iar Virginia se devotă iarăşi micilor griji ale gospodăriei de care scăpase în timpul cît a lipsit...
Cintia abia a aşteptat-o ca să mai aibă cu cine să vorbească despre dragostea ei cu mai multe dureri decît bucurii. A stat în Bucureşti pînă ce fratele ei şi Ionescu a^ plecat, cu falanga în campania de recunoaştere. Pe urmă a I trebuit să meargă cu tatăl ei o lună la Mangalia de unde

ls-a întors mai tristă sufletește, căci el nu i-a putut scrie decît de două ori şi despre lucruri banale ca nu cumva scrisoarea, căzind în mîinile bătrînului, să-i trădeze secretul... Dealtfel despre toate acestea s-a jeluit ea Virginiei destul, în scrisorile săptămînale în care adăuga totdeauna cîte ceva şi despre Toma, ce afla de pe la alţii ; ea însăşi nu l-a mai văzut toată vara, de cînd s-au despărţit atunci în gară. Firește, îi comunica numai veşti bune sau inofensive, în special în legătură cu ziarul, neîndrăznind să-i scrie, ca să n-o amărască mai mult, despre răutăţile ce le auzea.

Virginiei i-a fost ruşine să spuie în scris Cintiei cum n-a spus nici părinţilor ei, cît a fost Toma de rece la despărţire şi presimţirea ei că n-o mai iubeşte... Acum însă, după izbucnirea de ură cu care a întîmpinat-o şi cînd telefoanele batjocoritoare de la Tataiana se repetau aproape zilnic încît îi era şi silă să-i mai spuie lui, trebui să-şi spovedească măcar Cintiei toată durerea şi toate presimţirile cele negre. Cintia, la rîndul ei, se crezu datoare acuma să-i arate şi ea ce a auzit întîi mai vag tatăl ei, iar mai tîrziu şi mai precis de la d-na Niculina Herdelea care era revoltată de purtarea lui Pahonţu. Virginia, îngrozită, nu ştia ce să facă, precum nici Cintia nu ştia ce s-o po- văţuiască. Plîngeau împreună în fiecare zi şi se consolau una pe alta cu speranţe...

Peste vreo două săptămîni Virginia primi o scrisoare adusă prin comisionar. Un binevoitor o înştiinţa că soţul ei trăieşte cu o artistă ; dacă vrea să se convingă, să meargă după-amiazi să-i surprindă. Se indica adresa unde se întîlnise mereu, locuinţa artistei, şi ora exactă a întîl- nirii de azi... Rămase buimăcită, cu scrisoarea în mînă. Era prima anonimă. Se gîndi s-o arunce în foc. Se gîndi să se sfătuiască cu Cintia. Se gîndi să i-o arate lui Toma. Şi se hotărî să meargă şi să se convingă.

Toma veni la dejun, se culcă după masă un sfert de oră, apoi citi un răstimp, ca totdeauna. La cinci ieşi. Virginia l-a examinat tot timpul, încercînd să-i ghicească gîndurile, dar n-a putut descoperi nimic deosebit. Ori era mincinoasă scrisoarea, ori el e un mare actor... Ezita dacă n-ar fi mai bine să renunţe la planul ei, să nu-i confirme...hărţuielile că îl spionează. Cu o jumătate de oră înaintea Celei fixate se afla pitită într-un gang de unde putea ur- lipări intrarea la adresa din scrisoare. Cu întîrziere de vreo zece minute, Toma sosi nu ca la o întâlnire de dragoste întâmplătoare, ci ca acasă, liniştit, nepăsător, şi dispăru în apartamentul indicat... Mai tîrziu se mira şi ea cum a avut răbdarea să aştepte neclintită aproape două ceasuri pînă ţa văzut ieşind tot atît de calm şi de familiar cum pleca de-acasă în fiecare zi...

După ce dobîndi certitudinea, rămase mai încurcată. N-o chinuia nici o gelozie, dar se simţea atît de înjosită şi de murdărită ca niciodată în viaţă. Văzîndu-l seara, la masă, vesel şi jucîndu-se apoi cu copiii, ca şi cînd nu s-ar •îi intîmplat nimic, nu cuteză să-i arate scrisoarea şi să-i spuic că a fost şi s-a convins, cum se gîndise un moment. Dar pe urmă deodată, fără voie, izbucni într-un hohot de pi ins, incapabilă să se stăpînească. Refuză să spuie de ce plînge şi izbuti să-şi oprească lacrimile. Observă dealtfel că nici Toma nu stărui să afle pricina plîn- sului ei, ca şi cînd ar fi fost absent sufleteşte şi mai străin de ea ca un străin.

i ţ Zilele următoare mai primi cîteva anonime, tot atît de precise, dar şi injurioase. Apoi una îi spuse că Toma o Urăşte şi a decis să se despartă de ea ca să se însoare cu Tatiana... Pînă acuma numai Cintia cunoştea taina scrisorilor. legată cu jurămînt să nu sufle nimănui o vorbă. •De cînd era îndrăgostită, Cintia plîngea mai uşor ca Vir- zinia aşa că, în loc s-o mîngăie, mai mult o îngrozea. Ultima anonimă o scoase din fire. Trebuia să se consulte cu cineva. Se duse la d-na Herdelea cu Cintia. Cînd văzu Scrisorile, Niculinâ se aprinse ca un vulcan şi o îndemnă poruncitor să ceară lui Pahonţu să rupă imediat cu paţa- china, iar dacă s-ar codi, să-i pîndească şi să-i desfigureze cu vitriol pe amîndoi deodată. Virginia făgădui să facă .întocmai. Afară însă îşi pierdu îndată curajul şi, în acelaşi timp cu Cintia, zise că totuşi ar fi bine să întrebe şi părerea bătrînului Cumpănaşu, om mai ponderat şi liniştit. Şi profesorul o sfătui să aibă o explicaţie cu Toma, dar paşnică, cuminte, fără să uite că sînt doi copii la mijloc şi că răul nu poate decît să înrăiască lucrurile, cînd scopul este tocmai să le îndrepte.

A doua zi după-amiazi Virginia, calmă, reţinută, mărturisi bărbatului ei tot ce pătimeşte de cînd s-a întors, cum a stat în faţa casei şi a aşteptat, cum şi după aceea a ezitat să vorbească sperînd necontenit că totuşi poate să nu fie decît un capriciu, trecător. Acuma iivă vine amenînţarea cu despărţirea. Poate oare să n-o ia în serios cînd tot ce anunţau scrisorile se împlinea aidoma ?

— Vreau să ştiu, Toma, ce ai de gînd ?... Aşa nu mai pot trăi, trebuie să-ţi închipui şi tu... Cauţi să te desparţi de noi ? Dar dacă faţă de mine crezi că n-ai obligaţii, nu te gîndcşti la... ?

Pahonţu nu bănuise despre ce dorea să-i vorbească în patru ochi. După primele cuvinte e-a lămurit şi s-a ruşinat. Citi cu atenţie scrisorile murdare, clătinînl din cap, întunecat şi în sfîrşit îi zise, fără să se uite la ea şi fără să bage de seamă că o întrerupea, cu un suiîs placid :

— Cum să-ţi treacă măcar prin minte că te-aş lăsa pe tine ca să iau o... o... Mă mir de tine, porumbiţo ! Tu ar trebui să...

Cînd ridică fruntea şi-i întîlni privirea tristă şi umedă, tăcu brusc. Simţea că trebuie să pară fals. Se sculă şi făcu cîţiva paşi prin cameră, să-şi mai potolească tulburarea ca să nu aibă o înfăţişare prea umilită, dar mai ales ca să-şi limpezească gîndurile. Abia într-un tîrziu continuă, dar tot şovăitor :

— O distracţie de vacanţă, dragă Virginia... (Se sfia să-i zică ..porumbiţă" ca adineaori.) Ai, fireşte, dreptul să fii supărată şi-mi închipui cît ai suferit, dar o greşeală prosteasca trebuie trecută cu vederea şi în orice caz nu merită să fie luată în tragic, crede-mă !

Femeia, sprijinindu-se de braţul unui fotoliu, îl privea tăcută, parcă răspunsul adevărat l-ar fi căutat în sufletul lui, nu în vorbele pe care le auzea numai ca sunete goale şi pe care nici nu le înţelegea. Dealtfel şi el avea impresia, pe cînd le rostea, că sînt inutile şi că explicaţiile n-au decît o valoare teatrală. Tăcu iar, plecînd ochii ca nu cumva să se întîlnească cu ochii ei. Atunci văzu pe biurou telefonul şi se repezi parc-ar fi găsit răspunsul trebuincios, singurul.

— Cine-i acolo ? întrebă în aparat peste un minut, continuînd din ce în ce mai mînios şi sfîrşind răcnind: A, tu eşti ?... Apoi, bine, domnişoară, d-ta n-ai pic de obraz ?... Cum îţi permiţi d-ta să bombardezi pe nevasta mea cu scrisori anonime aşa de infame ?... Ce, ce ? în- drăzneşti să tăgăduieşti ? Crezi că mă prosteşti pe mine?... Tacă-ţi gura cînd vorbesc eu !... Cum, una ca tine crezi că poate să-mi strice mie casa ? ţiu ţi-e ruşine, nenorocito, să-ţi închipui că eu, Toma Pahonţu, m-aş putea însura cu d-ta ?... Destul ! Nu vreau să ascult nimic ! Te cunosc şi te ştiu capabilă de orice murdărie... Am terminat cu d-ta! Ai înţeles ? Definitiv şi pentru totdeauna !... Să nu mai îndrăzneşti să dai ochii cu mine că, să ştii, te pălmuiesc ! Aşa !... Fiindcă numai limbajul ţigănesc îl pricepi, d-aia ţi-am vorbit ţigăneşte !

Aruncă receptorul pe furcă şi începu să alerge prin odaie de ici-colo, strivind printre dinţi înjurături răcoritoare. Se înfuriase de-a binelca. Cind apoi se mai linişti, spuse parc-ar fi vorbit singur, adresîndu-se totuşi Vir- giniei care îl urmărea cu aceeaşi privire scormonitoare : K — Auzi, ce-şi închipuie scîrba !... Pentru că am avut o mică slăbiciune... N-o iert nici în groapă ! . Şi după ce mai bombăni crîmpeie de indignare, şi după ce m ii lăsă şi o pauză să îmblânzească atmosfera, se apropie de Virginia prietenos :

— Ţi-a plăcut cum am repezit-o, scurt şi categoric?... Eşti mulţumită de satisfacţia ce ţi-am dat-o ?... Crezi acuma că n-a fost decît un capriciu ?

Virginia răspunse rar, trist :

— D«, Toma... Cred... Vreau să cred tot ce vrei tu !

Pahonţu se gîndi s-o sărute, dar nu mai îndrăzni. Conştiinţa îl mustra. Parcă Virginia, cu privirea ei stranie sfredelitoare, i-ar fi pătruns în inimă pînă unde se ascundeau minciunile şi adevărul. încercă să considere lichidată chestia cu Tatiana şi odată cu asta temerile Virginiei. Seara, la cină, între ei şi în casă domnea parcă atmosfera de altădată...

Ziua următoare însă Virginia mărturisi Cintiei că Toma pcate să fi rupt definitiv cu corespondenta anonimă, dar că inima ei a rămas mai speriată şi simte că primejdia n-a dispărut, ci doar s-a ascuns. Ca să-i dea curaj, Cintia vru să obiecteze că exagerează, dar Virginia avea atîta siguranţă întipărită în străfundul ochilor că fata se zăpăci şi tăcu, înlocuind obiecţia cu un suspin...

Toma se bucura că a scăpat de Tatiana relativ uşor şi totuşi pentru motive atît de grave că nici ea nu mai poate zice nimic. Dacă n-ar fi intervenit întîmplarea asta, nici nu ştie cum ar fi alungat-o, deşi voia de mult. Pentru o vagă asemănare în unele momente cu altcineva nu era nevoie să-şi ia o belea pe cap. în sfîrşit, s-a dus. O experienţă în plus nu strică în viaţă, chiar proastă. Desigur, a făcut-o pe Virginia să sufere, dar... O compătimea şi-i părea rău, dar el nu suferea deloc. îşi amintea precis că în momentul cînd telefona la Tatiana şi cînd o ocăra mai vehement, furia cea mare l-a cuprins numai cînd i-a fulgerat prin minte cum l-a făcut de rîs deunăzi, la Sinaia, în văzul d-nei Belcineanu...

Peste cîteva zile, din toată explicaţia, Pahonţu reţinea doar constatarea că şi Virginia prevede sau crede posibilă o despărţire, sau măcar i-a trecut prin creieri aşa ceva. Pe urmă se pomenea fredonînd inconştient, într-un ritm uşuratec :

— Despărţire... despărţire... despărţire..:

Teofil Drugeanu a vrut o reuniune mai intimă, "mai familiară, ca să poată realiza o apropiere adevărată între Pahonţu şi Belcineanu pe care o socotea folositoare pentru toţi şi în primul rînd pentru partidul naţional, în care activa şi el tot mai pasionat, subt aripa lui Belcineanu. În preajma redeschiderii Parlamentului începeau iar să circule zvonuri de criză ; neutralitatea, dacă nu bunăvoinţa ziarului *România*, indiferent de linia-i generală, putea să cîntărească în balanţa evenimentelor... De aceea n-au mai invitat decît vreo cîţiva buni prieteni, împreună Gafina, sora lui Teofil, şi Angelica, sora soţiei lui, încît lcineanu şi nelipsita Iuliana Teleman păreau aproape erani în mijlocul atîtor tineri. Corina ţinuse să pof- ască şi pe soţii Utalea, deşi Teofil, care nu prea îi sim- liza, a strîmbat din nas. D-na Utalea a şi venit cea din jplă şi singură.

■j»— Eram gata să nu mai vin deloc, explică ea cu o ifancolie cochetă lui Teofil care îi ieşise în întîmpinare. ineaori m-am pomenit cu un telefon de la Utalea că e ieţinut de o afacere... Îţi închipui, dacă nu s-ar fi supărat Corina...

B:— Ba sigur mă supăram ! strigă d-na Drugeanu aler- gtnd s-o îmbrăţişeze. Tocmai cînd am o lumea atît de... . Belcineanu, înconjurat de toţi şi în obişnuita-i vervă, explica de ce trebuie să plece guvernul şi mai ales de ce ••ebuie să vie la putere partidul naţional... Cînd văzu pe d-na Utalea se întrerupse galant, cu un mic surîs de surpriză.

[L — Sper că cel puţin Babila va fi în stare să te facă pai indulgent faţă de actualul guvern, zise Corina apro- piindu-se cu prietena ei.

jfc- — Nici o iluzie, dragă Corinel ! adăogă ironic d-na Utalea. Atîta educaţie politică mi-a făcut vara asta, c-am început şi eu să mă interesez de soarta guvernului !

— Şi eu care credeam că-ţi fac curte 1 rîse Belcineanu ||rg, zgomotos, sărutîndu-i mîna întinsă.

Mai deoparte d-na Teleman povestea lui Pahonţu im- ■pesii de la recepţia de săptămîna trecută la Palat, cu superlative onctuoase şi ridicînd mereu ochii spre tavan în- fr-un extaz convenţional care ştia că-i şade bine. Între ei, aparent absentă, d-na Belcineanu se uita la grupul unde domina bărbatul ei, urmărindu-l cu o umbră ciudată îa coltul gurii mai cu seamă de cînd a apărut şi d-na Utalea.

Pahonţu se prefăcea că ascultă cu interes, dar era amă- rît şi decepţionat. Două luni a aşteptat ziua de azi, liniştit, încrezător. Pentru că Teofil nu i-a mai spus himic, nici el Jl-a mai întrebat, dar a ştiut că se va împlini şi în inimi "ul s-a pregătit să primească o minune. Şi, de cînd a în- ut în casă, a simţit că nu se va întîmpla nimic. D-na Bel- noanu era ca şi altădată. A surîs condescendent cînd

Tecill a făcut o aluzie vagă la orgoliul ei care a spăimîntat odinioară, la logodna lor, pe marele polemist şi pe urmă au schimbat mici fraze banale pînă ce d-na Teleman a găsit momentul să-şi plaseze admiraţiile de la curte... încerca să păstreze o atitudine mîiidră, să fie rezervat şi reee, şi-i era necontenit frică să nu facă vreo gafă ireparabilă tocmai fiindcă se controla prea mult. Ascultînd pe doamna de onoare vedea numai profilul d-nei Belci- neanu cu fruntea pură, puţin bombată şi umbrită de bucle, cu ochiul care acuma părea languros şi mîngăietor, cu buzele umede... Privirile lui erau atît de fierbinţi că d-na Belcineanu, parc-ar fi simţit o atingere, întoarse capul de cîteva ori şi-i întîlni ochii vrînd parcă să se ferească de focul lor straniu...

Prin apariţia d-nei Utalea s-a produs o mişcare printre invitaţi şi o regrupare pe urma căreia Pahonţu s-a pomenit deodată singur lîngă d-na Belcineanu. Atunci l-a năpădit un val de bucurie atît de dureroasă că-şi simţea sufletul slîrticat de spaimă. Pînă în clipa aceasta fusese amărît că nu i se oferea prilejul să-i vorbească în patru ochi ştiind că are să-i spuie atâtea că nici o viaţă de om nu i-ar ajunge. Iar acuma creierul îi era gol ca un burete stors ; un singur cuvînt rămăsese viu şi rătăcea prin toate cămăruţele sufletului căutînd mereu să izbucnească. Oricît de uluit însă, Toma simţea limpede că, acuma, rostirea cuvântului ar însemna o catastrofă. în acelaşi timp ochii lui învăpăiaţi priveau pe d-na Belcineanu parcă i-ar fi cerut milă şi iertare şi înţelegere... I se părea că tăcerea durează de timpuri imemoriale. Apoi deodată parcă toată lumea se lumină. D-na Belcineanu, care urmărise pe Iu- liana cîteva clipe, ca şi cînd şi-ar fi adus aminte de el sau ar fi simţit căldura privirii lui, se întoarse. O secundă privi ochii aprinşi şi lacomi de patimă şi rugători cu o spaimă de parcă ar fi văzut o prăpastie, dar în secunda următoare în privirea ei înflori un surîs a cărui vrajă se răspîndi pe obraji şi se ascunse jucăuş în colţurile gurii şi pe buzele umede. Pe cînd în inima lui cînta un farmec nou (Ce dulci sunt ochii cei mîndri, cînd zîmbesc!...), în urechi îi răsuna ,un glas melodios ca o muzică celestă :

— Mă priveşti' atîta de straniu, domnule Pahonţu...

I Aşteptă un moment parcă o explicaţie, deşi chiar din Ionul ei se simţea că explicaţia ar ii inutilă. Apoi continuă:

I De cînd te-am cunoscut — mi se pare că e aproape un an — mă urmăreşti cu nişte ochi care aproape mă sperie !... Nu mă mai privi aşa, te rog... Cine-ţi observă pri-

■ Virea te poate crede amorezat... Şi n-am poftă să am aparenţa că fac victime. Sini eu destul de victimă... Aa, dar nici nu asculţi, sau n-auzi ce spun sau nu poţi să... Atunci cel puţin spune-mi că mă iubeşti ca să fie spectacolul complect !

B Toma nu auzea decît glasul care era dulce ca o sărutare mult rivnită, precum nu vedea decît figura pe care Bprîsul o transformase dîndu-i înfăţişarea închipuită de d insul în visurile lui Simţi iar bucuria de adineaori, dar mai caldă ca o adiere de taină. în acelaşi moment toate cuvintele ei. adunate în inima lui ca picături de vrajă îşi desluşiră înţelesul.

W — Doamnă... vă rog... iertaţi-mă că sînt aşa de... ! murmură perplex, ca şi cînd ar fi trebuit să-şi ascundă privirea. Apoi, redobîndindu-şi stăpînirea, adăogă cu glas mai Mlgur şi cu o autoironizare care-i permitea să răspundă ztmbind şi chiar să pună în zîmbet o mîngăiere : Crede- ţl-mă, tot timpul m-am luptat să nu rostesc cuvîntul de cure mă bănuiţi...

— Dar atunci d-ta eşti periculos...

Tonul era de glumă, totuşi Pahonţu văzu în ochii ei o tl'i murare care înmuia în duioşie surîsul şi cuvintele. Răs- Bunse şi el iar cu emoţie îmbrăcată în ironie ca să păs- inv.e cuviinţa :

II — Sînt înfricoşător de periculos pentru mine, însumi, donmr ă… Dacă într-un an de zile n-am reuşit să vă spun măcar două cuvinte cînd aveam să vă spun atîtea, că nu

H Rii-ar ajunge nici mii de mii…

Ì D na Belcineanu încruntă puţin sprâncenele ca şi cînd ■jir fi vrut să-l eîntărească mai bine. Surâsul se stinse sin- B|ur. Pahonţu avu o secundă de teamă că iar va apare ră-

■ crnla distantă. Pe figura frumoasă fîlfîia o undă de tris-

■ t»ţe pe cînd gura rostea : - Ce să-mi spui ?.... Nu, nu !... Mai bine nu !...

— Desigur, îngălbeni Pahonţu parcă i-ar fi fugit **pfe-** mîntul de subt picioare. Dealtfel de la început am înţeles că…

Cu alt glas, iar uşor şi ironic, d-na Belcineanu îl opri

— Nu... Nu sînt tocmai atît de ursuză cum ţi-ai inchi puit fiindcă odată n-am avut dispoziţie să stau de taifa.'- cu d-ta... De obicei primesc bucuros pe oricine... Primest joia, dar uite, ca să-ţi dau o satisfacţie, d-ta vino în oric< zi... Vino cu doamna ! E o fiinţă adorabilă... Dar dacă vreodată totuşi n-o să mă găseşti, să nu te superi ! Nu sînt nici eu totdeauna cu sufletul liber...

Pahonţu vedea un joc de umbre şi lumini pe figura în timp ce vorbea, ca şi cînd în dosul cuvintelor s-ar fi ascuns o rezervă. Impresia era însă numai în subconştientul său ca o picătură de amărăciune care face fericirea mai mare păstrîndu-i nuanţa de incertitudine fermecătoare îşi frămînta bucuria clipei suferind că nu e în stare să spuie cuvintele care să-l înalţe şi să-l apropie de ea. în sfîrşit izbucni îndurerat :

— Eu am fost vinovat şi atunci, doamnă... Azi îmi dau seama, dar...

D-na Belcineanu întîl surprinsă, zîmbi cu indulgenţă faţă de un copil nepriceput, întrerupîndu-l :

— Mi-a fost poate frică şi mie, nu ştiu dacă de d-ta sau de reputaţia d-tale...

Tocmai atunci Belcineanu se apropia de ei la braţ cu Virginia. Vioi, eu zîmbetul larg descopeiindu-i dinţii strigă voios :

— Dragi mei, n-aţi vrea să facem *un chasse-croise*, ştiţi, ca la cadril ?... M-am gîndit, dragă Cristiana, să-ţi răpesc puţin pe domnul Pahonţu şi, ca să nu te las singură, să-l înlocuiesc cu frumoasa şi îneîntătoarea doamnă Pahonţu... Ai cunoscut-o, mi se pare, Cristiana ? Ei bine, e mai mult decît adorabilă...

— Da, am avut plăcerea, zise d-na Belcineanu amabil. Dealtfel tocmai invitasem pe domnul să ne facă onoarea... Ne-am bucura să ne cunoaştem mai de aproape...

Cîteva minute conversaţia se învîrti prin locurile comune. Pahonţu era îngrozit că trebuie să părăsească pe Cristiana ca să asculte cine ştie ce palavre politice. Belcineanu avea rpania aparteurilor ca reporterii mediocri

care vor să-şi dea importanţă atrăgînd oamenii prin colţuri să le povestească anecdote nesărate şi să dea impresia spectatorilor că discută chestii vitale pentru ţară... Dar era boţul Cristianei şi ca atare devenea simpatic. îi surise în- trebînd măgulitor :

— Nu cumva te pregăteşti, excelenţă, să vii la putere ?

— Noi nu vrem încă să venim, spuse Belcineanu cu falsă modestie. Dar dacă guvernul actual nu poate face faţă situaţiei şi ameninţă să compromită interesele cele mari ale ţării ? (Sfîrşi în glumă:) Ce vrei, trebuie să ne sacrificăm !

| Rîse zgomotos, apoi încetă atît de brusc parc-ar fi rîs fals, continuînd : Hf — Mergem în biuroul lui Teofil... Ascultă, Teofile, îţi ■echesträm biuroul pentru cîteva minute, nu te superi ?... Aidem, dragă... Dealtfel într-adevăr e vorba numai de cinci minute, poate şi mai puţin...

Ascultînd şi examinînd pe Belcineanu care-i vorbea aproape în şoaptă, ca un conspirator, deşi biuroul era despărţit printr-un mic salon de camera unde erau invitaţii, Pahonţu constată că, în loc să fie furios că a fost despărţit de Cristiana, era mulţumit şi fericit. Recunoştea că prelungirea scenei nu mai avea rost. Pentru început era suficient. S-a spart gheaţa, iar mîine, eînd va vedea-o, fiindcă are să profite imediat de invitaţie, va fi mai calm şi se va putea explica... însuşi Belcineanu i se părea mai simpatic ca altădată, deşi l-a despărţit de ea adineaori. Cum dealtfel simpatic i-ar fi fost orice obiect care aparţinea Cristianei.

— Ne aflăm în preajma schimbării guvernului, zise Belcineanu grav, cu importanţa cuvenită unei astfel de comunicări din partea unui personagiu de răspundere. Da, da, nu zîmbi ! E foarte serios de data asta... în cîteva săp- tămîni guvernul trebuie să plece, hotărît, iremediabil »

— De cînd a venit, pleacă mereu .. Asta e primejdios, observă Pahonţu calm. Ştii, excelenţă, chestia provizoratelor...

— Nu, acuma s-a terminat... Poate să-ţi spuie şi Rotarii... Mă mir chiar că nu te-a pus în curent. El trebuie

să fie informat.

— A, Rotaru ?.,. Doctorul Ionescu nu cred să facă destăinuiri tocmai lui Rotaru, chiar dacă ar avea vreo taină.

— Da, se poate... în orice caz doctorului i s-a pus În vedere, aşa că nu va fi surprins...

— Numai d-voastră să nu fiţi surprinşi ! Anul trecut a fost cam...

— A, nu... S-a isprăvit... Regele s-a convins că nu poate trece peste noi. A crezut că trebuie să facă o încercare şi cu micile partide ! Foarte înţelept a făcut î Apele s-au linişti. Toată lumea s-a lămurit... Ei, dar **fi**u vreau să te conving de ceea ce nu vrei să crezi. O informaţie valorează cît cel ce ţi-o dă, dar şi cel care o ascultă. Nu-ţi cer să crezi. Vei vedea în curînd. Am însă o misiune de împlinit şi de aceea m-am grăbit să te deranjez...

Vorbea în numele sau cel puţin în înţelegere cu şeful partidului naţional. Noua lor guvernare vrea să fie realmente nouă, bazată totuşi pe tradiţia partidului, cel mai solid şi mai popular din ţară. Nu răsturnări, ci progres ; dinamism, nu revoluţionarism. Democraţie naţională, păstrătoare de ordine, disciplină şi comuniune naţională, naţionalism constructiv, de fapte nu de vorbe, libertate deplină cu răspunderi efective, gospodărie cinstită înlăturarea politicianismului mărunt din administraţie, politică mare, românească, de construcţie în toate domeniile...

— Da, da, *ct caetera...* Am înţeles ! făcu Toma ironic.

Da, da, accentuă Belcineanu înfruntmdu-i ironia. Va fi ceva nou, ceva... Chiar alcătuirea parlamentului o va dovedi. Vrem să avem în parlament, aleşi de noi, fără nici o condiţie, pe toţi fruntaşii din ştiinţă, arte, litere, presă, oameni care nu fac politică de partid dar al căror cuvînt, sfat şi îndemn poate fi folositor pentru ţară...Pahonţu îşi va avea locul în Cameră asigurat, urmă Belcineanu. Viitorul guvern însă, printre alte inovaţii creatoare, se pregătea să înfiinţeze un subsecretariat de stat pentru propaganda naţională pe lîngă preşedenţia consiliului, o instituţie de despoliticianizare a serviciilor de informaţii ale statului. Asupra organizării instituţiei se va discuta mai amplu ulterior, după luarea puterii. Prin oficiile sale de studii, partidul întocmeşte un program care în mod natural e colorat după ideologia partidului. Şeful Însă doreşte să încredinţeze conducerea instituţiei unui tehnician, bine pregătit, cu reputaţie şi integru din toate punctele de vedere, care va lucra direct cu primul ministru pentru directivele generale, avînd legături cu toate ser- Ivi ciile statului şi particulare pentru culegerea şi difuzarea datelor şi informaţiilor... Va trebui probabil să se obţină adeziunea regelui şi eventual a celorlalte partide atît'pentru înfiinţarea cît şi pentru numirea conducătorului instituţiei ca astfel să i se asigure continuitatea.

— Aseară am avut ultima convorbire cu şeful şi mi-am permis să-i propun să te numească pe d-ta la conducerea acestui mare serviciu naţional, continuă Belcineanu grăbit şi parcă puţin jenat. Şeful m-a însărcinat să iau contact cu d-ta. Absolut confidenţial, fireşte 1 I — Dar bine, domnule Belcineanu, mormăi Pahonţu mijiTat, nehotărît, roşind. I Belcineanu nu pricepea dacă protestează sau mulţumeşte Reluă mai insistent :

1 — Să fim bine înţeleşi amice.. Nu ne gîndim să-ţi cumpărăm conştiinţa sau altfel să-ţi paralizăm libertatea de gîndire şi judecată. Asemenea ofertă nici n-aş fi primit să-ţi fac. Te preţuiesc prea mult. Eşti un cavaler. Nu le confund cu anume onorabili din presă despre care nu merită să vorbim. D-ta eşti domn... Nu vei avea nici o obligaţie faţă de noi. Ziarul d-tale îşi poate păstra linia IfHli. Primim critica obiectivă şi nu ne supără dojana, chiar dacă s-ar ivi cazuri ca panamaua amicului Tănăsescu, care dealtfel a intrat în faza muşamalizării. Pentru conducerea Instituţiei proiectate se caută mai presus de toate un om capabil. De aceea m-am gîndit la d-ta. Restul n-ai-e importanţă.

Pahonţu tăcea parcă puţin absent. îşi venise în fire şi-şi regăsise calmul care asigură superioritatea. Se întreba ce urmăreşte Belcineanu cu propunerea ? Dacă o fi serioasă sau o simplă momeală ca să neutralizeze *România ?*... Bel- I c.neanu bănuia motivele ezitării, încercă să- risipească nedumeririle :

Ş — Rolul meu, evident, e de simplă tatonare princi- **itiială...** Vei avea ocazia să stai de vorbă cu şeful. Fireşte, i Iu timpul său... Ar fi prematur să-ţi facă propuneri şi nedelicat faţă de suveran, să anticipeze asupra deciziei regale...

— Îţi închipui cîtp mă onorează, excelenţă, tot ce mi-fl spus, zise Pahonţu după o pauză, trăgănat şi aproape nefiresc. Mai ales cînd ştii că am oroare să mă înregimentez, să...

Belcineanu îi tăie vorba parc-ar fi vrut să evite un refuz :

— Nu-ţi cer nici un răspuns acuma... Ai vreme să chibzuieşti, să cumpăneşti. Cînd vei crede că poţi să te pronunţi, deocamdată numai principial, o să-mi dai i;n telefon, vii la mine sau vin la d-ta sau ne vedem în altă parte, la alegerea d-tale... E ceva ce merită să fie discutat temeinic...

— Desigur... Merită ! aprobă Toma înviorat, zicîndu-şi Li sine : „pretext minunat să-l caut pe el şi să găsesc pe..."

— Nu-i aşa ? strigă Belcineanu. Ei, atît am vrut ! Restul altă dată...

6

În seara aceea soţii Pahonţu au stat de vorbă pînă tîr- ziu, ca altădată, despre ceaiul de la Teofil. A venit şi Cin- tia, singură, căci Cumpănaşu nu ieşea seara cînd avea şcoală a doua zi. A luat parte pînă şi Fräulein Erna, fireşte după ce a culcat copiii, repezindu-se însă din cînd în cînd să vază' cum dorm.

Toma se străpînea să nu-şi arate prea mult satisfacţia. Aştepta să spuie ceilalţi despre d-na Belcineanu elogiile pe care el nu le putea spune. Virginia însă era mai în- cîntată de Corina şi de d-na Utalea, şi chiar de Belcineanu. Toma suferea. Prin mici întrebări căuta să schimbe părerile Virginiei care, din politeţă, spunea că e drăgălaşă şi trecea mai departe.

— în orice caz e o femeie frumoasă ! observă dînsul la un moment potrivit, natural, aproape cu indiferenţă.

— Depinde de gusturi, zise Virginia. Mie nu mi se pare. Are ochii puţin prea bolbocaţi şi genele rare ca şi c.nd ar fi artificiale. Chiar culoarea ochilor, deşi ar fi frumoasă şi m^i ales rară — nici n-am mai văzut un verde asa ae clar, parc-ar Ii un ametist — nu e atrăgătoare. Parcă veşnic visează şi dispreţuieşte, f' — Cu toate astea..., încercă Toma să obiecteze. II;,. — Eu am examinat-o înadins foarte bine, continuă mai zelos Virginia. Dacă ar fi s-o amănunţim, n-are nimic frumos. Ai băgat de seamă ce tăietură curioasă are gura ei, cu colţurile înlăuntru, semn de răutate, şi cu buzele prea pline ? Probabil că e foarte senzuală, deşi se arată 'atît de rece şi calculată !... Dar nările ? Nu zic, frumos "arcuite,

dar prea fine încît tremură la fiecare cuvînt sau respiraţie... Ce are frumos e gîtul. O linie superbă, caldă, lină...

Cintia, nerăbdătoare, interveni să spui că a văzut pe d-na Belcineanu de două ori la teatru ; a doua oară chiar Virginia i-a arătat-o. A privit-o îndelung, şi cu binoclul, ■ tocmai fiindcă stătea înţepată de parcă ar fi fost regina Spstrogoţilor.

— Ei, ce să mai vorbim ? strigă dînsa copilăreşte, puţin comic. Dacă şi ea e frumoasă atunci nu mai au sens cuvintele... Frumoasă !... Atunci Ginia cum e ?

ÎP Pahonţu zise batjocoritor :

— Am înţeles. Inutil să mai insistăm. Educaţia cine-matografului american ! Standardizarea frumosului şi a gustului !... Ceea ce iese din comun nu mai interesează.

— Bine, dar nici la bărbaţi n-are succes ! reluă Virginia. Pe cît a fost Babila de anturată, pe atîta d-na Belcineanu a rămas deoparte. Probabil de aceea nu iese fără d-na Teleman, să aibă cu cine să stea de vorbă...

Toma, indispus, ar fi dorit cel puţin să schimbe vorba. . Cintia ţinea însă să afle din fir în fir tot ce a fost şi ce n-a fost... Lui Pahonţu îi părea rău că n-a ieşit mai bine în 'oraş, să fie singur, să se bucure. Bucuria numai ipocrizia a făcut-o colectivă. Te bucuri veşnic singur, ca şi durerea...

în sfîrşit Cintia începu să vorbească, cu glasul înmuiat, despre fratele ei şi despre Dolinescu. B: — Ce facem cu tine, maimuţă ? Nu te mai măritäm? zise Pahonţu deodată, bucuros. Erai cam plîngăreaţă în ultimul timp, ca o îndrăgostită de demult ! Ia seama că Ionescu 6 din falanga lui Dolinescu, un tip eroic !

— Nu cumva ţi-o fi spus ceva Ginia ? se indignă drăguţ fata. Şi chiar dacă ţi-a spus, acuma na mai e o taină, căci tata ne-a dat consimţămîntul... Ba chiar să nu te miri dacă va trebui să ne cununi d-ta ! în orice caz schimbul inelelor la logondă ni-l face Ginia, asta am hotărit, fie că-ţi place fie că nu... Dealtfel logodna va fi foarte curînd, peste vreo două săptămîni...

Nu mai era plingăreaţă. Acum vreo zece zile, fără să-i spuie măcar un cuvînt, Ionescu s-a înfăţişat profesorului Cumpănaşu şi i-a mărturisit bărbăteşte că i-e dragă Cin- tia şi vrea s-o ia de soţie. Atitudinea lui mîndră a impresionat pe bătrînul atîta că nici n-a mai pomenit despre lucrur ile materiale, ceea ce era o enormă concesie pentru el care toată viaţa a ţinut socoteli exacte despre venituri şi cheltuieli, cu o grijă imensă ca să aibă totdeauna un plus la venituri. Doar cu Cintia s-a întreţinut de două ori foarte înţelegător despre viitoarea căsnicie, iar cînd ea s-a declarat gata de orice sacrificiu material, bătrînul a zîmbit şi le-a oferit să rămîie deocamdată cu toţii în casa părintească... Căsătoria urma să se facă numai după Crăciun. Pînă atunci Ionescu spera să aibă un venit asigurat...

— Să te cununăm ! De ce nu ? răspunse glumind Pahonţu. Dar nu pentru tine care eşti soacra mea, cît pentru Ionescu care, da, e un bărbat !

în acelaşi timp alt glas îi şoptea în suflet : „Cine ştie cîte se pot întîmpla pînă atunci ? Şi Ionescu în fond e nesuferit..."

Tot restul serii fu liniştit, senin, cu o lumină de bucurie pe faţă. Se oferi, ca niciodată, şi spre mirarea tuturor, să conducă acasă pe Cintia.

— Vezi, ai şi început să mă respecţi mai mult de cînd sînt pe cale să devin cucoană ? rîse Cintia, mulţumită în sine că o conduce fiindu-i urît să meargă singură noaptea pe străzile pustii de la ora nouă în sus. Numai de dragul Virginiei risca să se întoarcă singură, ceea ce se întîmpla totuşi rar, căci mai totdeauna o însoţea Fräulein Erna.

Pahonţu voia mai mult să se plimbe o jumătate de oră, să poată sta de vorbă cu sine însuşi în libertate. Se învîrti pe trotoarele dimprejurul casei dar fără să se mai gîn- dească la nimic. În sufletul lui era o plinătate şi un echilibru pe oare nu-l mai putea zdruncina nimic din afară.

— Mîine voi merge s-o văd ! murmură într-un tîrziu, auăogînd pe loc eă asta nu mai are nici o importanţă.

A doua zi însă se deşteptă cuprins de panică. îl năpădiră toate întrebările şi toate îndoielile. Dar mai ales o spaimă de ridicol : cum, un mic surîs poate să-i schimbe toată viaţa ?

P' Un an de zile a căutat să se înşele, să refuze a cerceta pricina tulburării şi a răsturnării complecte ce a provocat în fiinţa lui întîlnirea aceea întîmplătoare de la logodna Corinei cu femeia care îi zîmbea acuma. Cînd se înfiripa începutul de gînd că obsesia aceasta poate să fie iubirea .adevărată, căuta să-l smulgă din rădăcină ca să nu mai apară. De fapt ura tot ce nu era ea, aceea pe care nu voia Hi-o pomenească măcar în gînduri şi care-i stăpînea toate ascunzişurile conştiinţei. P¹' „Dar dacă ... ?"

întrebările erau de prisos. îşi dădea seama cînd îi răsăreau

că sînt ridicole. Orice ar răspunde, zarul era aruncat. Dacă nu-l iubeşte ? Ce are a face ? Iubirea nu e tocmeală. Te iubesc pentru că mă iubeşti. Asta merge cu femeile pe care le vezi dezbrăeîndu-se, suindu-se în pat, oferindu-se sau lăsîndu-se violate. Iubirea nu cere nimic şi oferă tot fără condiţii. Iubirea adevărată e un destin, oricînd vine. Şi împotriva ei întrebările şi ezitările şi obiecţiile sînt jucăriile civilizaţiei cu soarta. Iii încerca să-şi amintească toate vorbele ce le-au schimbat. Le auzea şi i se păreau de o banalitate îngrozitoare. Totdeauna în dragoste cuvintele sunt banale şi străine de simţirea oamenilor. Iubirea n-are nevoie de vorbe. Limbajul e un obstacol pentru adevărata iubire. Oamenii caută să exprime prin semne sonore ceea ce e inexprimabil, ceea ce numai se simte şi ceea ce fiecare simte altfel. De mii de ani miliarde de

oameni au iubit şi fiecare iubire a fost alta, nouă, originală, cu totul deosebită de a celorlalţi... b „Iubirea adevărată e o jertfă!" îşi zise Pahonţu resemnat

.Avea presimţirea că va trebui să sacrifice tot pe altarul iubirii, fiindcă nimic nu e deasupra iubirii, nici onoare, nici datorie, nici obligaţii morale sau naţionale sau familiale, nimic, ci iubirea e mai presus de toate. Vrînd- nevrînd toate trebuie să i se supuie fără murmur, cu bucurie şi entuziasm.

Era totuşi curios că iubirea aceasta, dacă era iubire, părea imaterială. Pînă a o cunoaşte pe Cristiana, femeile i-au stîrnit xntîi pofta trupească. Pe fiecare a dorit s-o sărute, s-o îmbrăţişeze, s-o aibă, s-o supună şi s-o domine. Pe ea nici o clipă n-a gîndit-o trupeşte. Desigur făptura ei o dorea, fiecare părticică, dar nu cu simţurile. El îşi zicea că e iubirea pură.

7

Cînd apăsă degetul arătător pe butonul soneriei, Toma Pahonţu îşi aminti cu o străfulgerare emoţia cu care s-a apropiat întîia oară, de casa Belcineanu. Acuma era calm şi mai ales avea o siguranţă în sine şi în viitor. Putea şi reuşea deplin să se stăpînească. A avut tăria să aştepte nu o zi sau trei, ci o săptămînă încheiată, mulţumindu-se să întrebe o dată la telefon de el, fără să se supere sau enerveze că a trebuit să vorbească numai cu o jupînească. Azi venea să dea răspunsul lui Belcineanu. Au luat înţelegere de dimineaţă şi Belcineanu a ţinut să adaoge că va anunţa şi pe Cristiana pentru orice eventualitate. El a zîmbit satisfăcut nu pentru asigurările lui, ci din pricina credinţei puternice care-i spunea că acuma da, sigur, nu va merge în zadar. Ştiind precis cînd va veni Belcineanu, a sosit iar mai devreme, şi încă cu jumătate de ceas, ca să poată fi singur cu ea, să mai trăiască în atmosfera ei şi să respire aerul pe care-l respiră ea. Nu mai plănuia să-i mărturisească nimic parcă i-ar fi spus demult tot ce a avut pe suflet,

Intrînd pe uşa salonului o văzu apropiindu-se. În salonul vechi, încărcat de mobile şi bibelouri ca un magazin de antichităţi, în lumina ofilită ce se strecura prin geamurile celor două ferestre, în atmosfera înăbuşită, apăsată, d-na Belcineanu, într-o toaletă deschisă, părea o apariţie anacronică. Surîdea, dar surîsul ei răspîndea o bucurie melancolică. Ea însăşi părea alta, mai trecută, mai depărtată, mai străină. Toma a privit-o uluit, ca şi cînd n-ar fi recunoscut-o. ,

— Despre cl-ta vorbeam, tocmai despre d-ta, zise ea întinzmdu-i mina cu o cordialitate de bună prietenă. Bă-
"iam că ai‰ vii mai devreme decît te-ai anunţat... Dar Ţm-lăsat să‱ pe Iuliana... Ţin mult s-o iubeşti şi cunoşti de aproape. E inima cea mai bună din lume, pentru mine e tot⁋ lumea asta !

Vorbind se schimba la faţă clipă cu clipă, ca şi cînd apariţia lui i-ar fi înviorat sufletul. Toma socotea trans- jptmarea aceasta ea o minune care se adaogă la farmecul „Sî, Sărută mîna caldă şi proaspătă cu buzele lui reci şi o simţi înfiorîndu-se.

» D-na Iuliana Teleman i se păruse mai mult comică decît antipatică. Acuma parcă şi ea se schimbase. Observă Că nu-şi vopseşte părul.şi are Cîteva şuviţe albe lîngă tîm- pîe. Figura ei zîmbea, dar nu obişnuit artificial, ci un SEÎtttbet puţin bătrînesc, aproape de mamă.

I — Mă găteam să plec fiindcă-mi închipuiesc că o să IŞrbiţi politică şi eu am groază de politică, zise ea cu glasul fals de toate zilele, avînd însă în ochi o licărire blîndă Care îndemna să nu creadă ce rostesc buzele obişnuite cu minciunile convenţionale.

Pahonţu se scuză c-a venit mai devreme dar a crezut... Se încurcă. D-na Belcineanu îi sări în ajutor repe- tînd că ţine să cunoască mai bine pe Iuliana, iar Toma mulţumi declarîndu-se onorat şi minţind că ţinea chiar să facă o vizită la d-na Teleman care a binevoit odată Să-l invite...

— Da, da ! aplaudă Cristiana. Are să se bucure şi generalul. Te apreciază foarte mult, firește ca erou în război... Dealtfel casa lor e aproape şi casa mea. Cînd nu SÎnl la mine, sînt la ei !

Rîse. Avea un rîs de fetiţă... Atmosfera se limpezea. Emoţia lui se risipea. Salonul nu mai părea aşa de greoi, ci mai curînd intim. Conversaţia se închega normal, banal. Mai mult vorbea d-na Teleman, volubilă, trecînd de la una la alta cu uşurinţa fastidioasă a femeiei de lume. Pahonţu, cu toată siguranţa ce se silea s-o arate, n-ar fi fost capabil să spuie nimic interesant.

Dealtfel nici nu-şi dădea seama că nu vorbeşte sau că răspunde monosilabic la întrebările ce-l izbeau din cînd În Cînd ca nişte săgeţi

care parcă voiau să-l deştepte din- tr-o reverie inconştientă. Nu mai era emoţionat şi nici înfricoşat sau intimidat. lntr-o stare de beatitudine, avea totuşi sirnţimîntul unei împliniri cînd omul nu mai doreşte nimic, ci i se pare că timpul s-a oprit în loc şi lumea întreagă s-a stins de n-a mai rămas decît fericirea lui... Se uita absent şi totuşi cu un surîs care îi ungea faţa ca o sudoare sau ca o febră. Din cînd în cînd privirea lui în- tîlnea ochii d-nei Belcineanu care părea că-l diseacă şi—1 cîntăresc cu o curiozitate neastîmpărată... Apoi îi trecea prin minte că se poartă ca un prostănac, dar gîndul i se topea îndată fără urmă în aburii moleşitori ai bucuriei...

Apoi deodată năvăli, ca un vînt rece, Belcineanu, vesel, grăbit, energic. Făcea impresia că nici nu poate merge fără să dea din coate, ca să ajungă mai repede la ţintă.

— Credeam că ai să mă găseşti acasă sigur ! zise către Pahonţu după ce salută pe Cristiana şi pe d-na Teleman. Degeaba am venit cu un sfert de oră mai devreme. Mi-ai luat-o înainte... Eşti cel mai scrupulos român la întîlniri. Cu d-ta nu se poate glumi !

— De data asta am venit înadins mai devreme ca să pot prezintă omagiile mele d-nei Belcineanu, spuse Toma galant. Ştiam că, dacă voi da peste d-ta întîi, o să ne luăm cu discuţiile şi aş fi regretat să...

— Eşti ioane amabil, întrerupse repede şi cam ironic Belcineanu. Nevastă-mea trebuie să fie mişcată. E foarte sensibilă la astfel de gesturi !

— În tr-adevăr, aprobă Cristiana.

— Cine nu c sensibil la o curtenie ? întrebă d-na Teleman. Mai ales noi femeile şi în ziua de azi cînd curtenia **e** o floare atît de rară la butoniera domnilor !

— *Et voilà !* făcu Belcineanu arătînd teatral pe cele două femei şi adăogind apoi cu alt ton : Dar cel puţin ai luat ceva ? Un ceai ?...

Se servi ceaiul şi convorbirea alunecă îndată la politică fără de care Belcineanu nu putea trăi. în sfîrşit cei doi bărbaţi urmind să se retragă în biurou, Pahonţu îşi luă rămas bun, reamintind d-nei Teleman că are să profite de invitaţia ei cît mai curînd, iar Cristiana îi mulţumi printr-o privire drăguţă pentru promisiune...

De cum rămase singur cu Belcineanu, Toma îşi redo- bîndi întreaga siguranţă. Răspunsul lui la propunerea de deunăzi era principial afirmativ. Credea că va realiza lu- - cruri folositoare, evident cu concursul unui guvern înţelegător. Dar nu vrea să fie înregimentat. Ca tehnician ar ■Pierge, ca partizan refuză. S-ar contrazice cu sine însuşi fâcmd altfel. El îşi are concepţiile şi credinţele care, bune sau. rele, sînt ale lui şi la care r.u poate renunţa. În mar- ipinile cuviinţei şi a obiectivităţii, ar putea sprijini opera guvernului cît timp va promova interesul general. Desigur că *România* n-ar putea fi ostilă unui guvern din care ar face parte şi el, chiar numai ca specialist. Dar nici nu poate ■renunţa la dreptul de critică, pînă cînd nu va fi lichidat criticismul în general care însă nu poate fi suprimat de un guvern de partid. Roagă pe Belcineanu să transmită Pţi şefului său mulţumiri că s-a gîndit la dînsul...

Belcineanu îşi freca mîinile şi insista mereu să păstreze o discreţie absolută.

H — Tăcerea şi discreţia sînt esenţa reuşitei în politică !

Pahonţu, într-adevăr cîntărind bine propunerea lui Belcineanu, o găsea nu numai interesantă şi măgulitoare, dar mai ales utilă pentru consolidarea lui socială. Rezer- I Vele ce ie articula erau doar floricele tactice. La nevoie ar fi primit chiar să fie înscris în partidul naţional. Cînd nu- i va mai conveni, se va retrage cum a făcut şi cu de- n*>craţii... Să ajungi o jumătate de ministru într-un răstimp al t de scurt, e o onoare şi o izbîndă. Se gîndea la C is tiana. Poale şi pentru ca. Deşi ca era altceva...

^ Barbu Dolineseu nu se mai arătase pe la Pahonţu oupa incidentul de deunăzi la Făgăraş, încît auzindu-i glasul la telefon, aproape să n.u-l recunoască. Studentul Ionescu H şi tinărul Cumpănaşu au venit din cînd în cînd cu cîte-o notiţă despre mişcarea fraţilor de cruce care dădea puţine K, gemne de* viaţă, mărginindu-se să lucreze anonim, cum 1 declara emfatic Dolineseu cui îl întreba... K' La ora şapte, foarte precis, cum anunţase, Barbu Doii- 1. nescu intră în redacţia *Românieiîntovărăşit* de Ionescu. 1 Tonta se afla încă în conferinţa cotidiană cu redactorii

1principali Fără să aştepte o secundă, parcă graDa ar fi avut o importanţă specială, dădu buzna în cabinetul directorului.

— A. Barbute, cu noroc ! strigă Pahonţu cu un gest de parcă ar fi vrut să concedieze îndată pe ceilalţi.

Dolineseu avea o înfăţişare solemnă. Nu-i displăcea sau nu-l interesa prezenţa celorlalţi. Se opri la o distanţă de trei paşi, rigid, milităros, Tonescu rămase puţin mai înapoi. Toată lumea, impresionată fără voie, se dădu la o parte, lăsind pe Pahonţu singur în faţa lui, în picioare, lîngă biurou... După cîţeva clipe, fără a răspunde la în- tîmpinare, într-o tăcere calmă, Dolineseu începu cu glas care se aprindea din ce în ce ca o văpaie :

— Camarade, prin glasul meu îţi vorbesc fraţii de cruce !... Ne cunoşti, ne-ai înţeles dintru început şi ne-ai sprijinit. În forme şi cu mijloace diferite, urmărim aceeaşi ţintă : renaşterea neamului nostru buimăcit şi bolnăvit de pacostea politică, năucit de vorbele goale, făţarnice, mincinoase şi ticăloase ale vînătorilor de voturi... Sîntem încă puţini şi slabi cei care ne-am încumetat să pornim lupta pentru deşteptarea poporului şi mai ales pentru formarea românului de mîine, muncitor, harnic, cinstit şi viteaz. Poate că noi sîntem numai avantgarda mişcării celei mari care dospeşte în măruntaiele neamului, poate că noi nu facem decît **să** deschidem şi **să** netezim calea mîntuito- rului care trebuie **să** vie şi care se află poate în mijlocul nostru, undeva, încă necunoscut, aşteptînd să bată ceasul cel mare... Noi ne facem datoria şi sîntem gata să murim pentru biruinţa **de mîine** Deocamdată sîntem înconjuraţi numai de răuvoitori **şi de duşmani** ! Din toată presa, singur tu ne-ai îmbrăţişat. Iar **deunăzi, cînd ura şi** brutalitatea **s**-au **năpustit asupra noastră să ne** zdrobească, numai tu ai **sărit în ajutorul nostru şi cu sprijinul tău** am dobîndit **dreptate !.,. Dragă prietene, fraţii de cruce nu** uită niciodată **fapta bună, precum nu iartă ticăloşia** şi **pedepseşte trădarea. Am-venit să-ţi mulţumim frăţeşte.** Inimile noastre **te simt şi te proclamă frate de onoare.** E **sin-** lată ce ţi-o putem oferi, dar e din toată inima.

cînd vorbea Dolitiescu, de-afară, din stradă, răsună ■e în ce mai tumultos marşul fraţilor de cruce. Pahor.ţu întîi se miră nepricepînd nimic, pe urmă, im- Jpnat poate mai mult de atitudinea decît de cuvintele letenului său, ascultă cu emoţie orgolioasă luind şi el liţie aproape militară ca un comandant care primeşte raport.

BU Cum să-ţi mulţumesc, Barbule, pentru surpriza asta ■poasă ! zise dinsul puţin teatral, potrivit situaţiei, ■tt'strînse puternic mina şi-l sărută pe amîndoi obraji Cântecul corului subt fereastră continua cu o serenadă "ieva'.ă. Toma, cíe braţ cu Dolinescu, ieşi în balcon.

Í Jos, în stradă, aliniaţi în formaţie de paradă, vreo două Re de fraţi de cruce cintau şi cântecul lor energic părea Klemare de luptă ce se înălţa pe braţele întinse în gestul Hiatului roman. J Din toate părţile lumea alerga şi se strîngea. Rîndurile fraţilor de cruce, în mijlocul mulţimii care se îngroşa me- ^Hferau ca sâmburele de sămînţă într-un fruct în pîrguire.

'" ■ 'Camarazi ! strigă Pahonţu cînd marşul se sl'îrşi în- |***Un** acord minios. Atenţia voastră mă cinsteşte şi mă 1 ! Sintem demult fraţi de năzuinţi şi de dragoste **Ihtru** neamul nostru pe care-l vrem înnoit, înălţat, în- ftb.iiat ! Mergem pe aceeaşi linie, chiar cînd drumurile ; par deosebite ! Viitorul e al nostru, viitorul cel He, demn de un popor mare ! Noi luptăm pentru tot R mai sfint pe lume, pentru mîntuirea neamului romă- Jpc ! De aceea lupta e grea, dar şi biruinţa sigură. Cine Bfeerteasă de la luptă, trădează neamul şi trebuie expulzat Hn comunitatea românească... Eu însumi, aici, mă con- E&cr În serviciu comandat. Dacă m-aş abate de la idealul aş savîrşi o tr ădare pe .care nici moartea n-ar ispă-

' În **contextul romanului, această retorică gongorică va ti** ildată **cu luciditate, odată cu evoluţia caracterologică a lui Jipoţu („Mascarada cu serenada n-a avut alt scop decît să-l Tde mi ini ş': de picioare în serviciul lui", *„infra*, p. 292). jMica lui Titu Herdelea care închide acest dialog („nu ne TiUiesc manifestaţii de simpatie din partea unor grupări intole- butâioase, puse pe harţă şi scandal...", *infra*, p. 218)** Ijfă, **de asemenea, causticitatea subtextului.**

şi-o suficient, fiindcă ar fi renegarea rostului vieţii mele. i Lupta noastră nu admite ezitare sau retragere. Avem o singură lozincă : înainte !

Aclamaţiile fraţilor de cruce fură reluate şi multiplicate de mulţimea care se îmbulzea curioasă, cuprinsă de 0 însufleţire epidermică, în vreme ce Toma îmbrăţişa iarăşi pe Dolinescu şi apoi pe tînărul Ionescu.

Urmă o comandă scurtă şi într-o clipire rîndurile se rupseră, iar fraţii se amestecară în mulţimea adunată. Cîr.d j sosiră comisari de poliţie şi un detaşament de jandarmi, I în pas alergător, să restabilească

ordinea ameninţată, lumea se împrăştia singură, încît forţa publică nu mai avu . decît să bruftuluiască în zadar oamenii paşnici...

— Ce-a fost asta, bătrîne ? întrebă Pahonţu mai târziu, cînd rămaseră singuri, pe Titu Herdelea.

Era încă emoţionat. Gestul acesta romanţios i se părea ȷ că are ceva eroic în îndrăzneala şi rapiditatea lui, regizat] ca un spectacol teatral. Dealtfel toţi redactorii au fost' mişcaţi, inclusiv Herdelea care însă acuma, dezmeticit, dădea înapoi:

— Ce să fie, dragă directore, decît o obligaţie şi un > legămînt în plus pentru tine ! răspunse dînsul. Şi mai ales pentru *România !* Pentru tine poate să fie de folos, deşi j un om politic adevărat îşi ia obligaţiile singur, nu lasă să

se impuls de cei ce au nevoie de serviciile lui. Nu tăgăduiesc totuşi că poate să constituie o treaptă de ascensiune în cazul cînd mişcarea ar birui, ceea ce e destul de problematic... Pentru gazetă însă nu sînt folositoare astfel de manifestaţii nici măcar ca reclamă. Trei sute de băieţan- dri d ăştia fanatici sperie şi îndepărtează trei mii de citi-* tori paşnici... Noi vrem să fim un ziar cu cît mai mulţi cititori, iar nu organ de dezbinare între difer ite categorii, de cetăţeni. Nouă nu ne trebuiesc manifestaţii de simpatie din partea unor grupări intolerante, bătăioase, puse pe j harţă şi scandal...Toma îşi zicea, ascultîndu-l, că Herdelea, cu eît îm- bătrînea cu atît devenea mai burghez, mai strimt şi mai neînţelegător, cu idealuri care se mărgineau la satisfacţia burţii ; era gazetar nu din pasiune, ci ca o simplă slujbă de biurou... El era convins că manifestaţia fraţilor de cruce îl va spori în ochii d-nei Belcineanu. Nu se gîndea că îl ■h iubi sau îl va iubi mai mult, ca şi cînd ar fi fost sigur Ş| A iubirea există deja întreagă şi nemăsurată...

În fiecare zi se gîndca să meargă la Belcineanu şi nu «e ducea. Apoi de cîteva ori îşi propuse să facă vizita inunţată la d-na Teleman unde ar putea să întîlneascS pe Cristiana. Amîna mereu. Dealtfel viaţa, cu micile i'9M întîmplări cotidiane, îl absorbea. Ziarul îi cerea eterne Wij % ori cît îi creştea tirajul. Adiminstratorul îi prezenta «lanţuri deficitare cu toate că vînzarea era bună, adăogînd ■fesinuant că nici un ziar nu poate trăi din veniturile vă* ||ute, mai ales la noi şi cînd faci şi politică. Nu voia să-i H^ceapă aluziile, iar cînd insista, îl ocăra că e administra- SpT prost şi leneş dacă nu e în stare, la un jurnal reputat ca *România,* să aibă publicitate care să complecteze golurile...

În lumea politică începuse obişnuita efervescenţă **de** toamnă din preajma deschiderii Parlamentului. Guvernul **le** zicea că luptă cu dificultăţi financiare şi cu neînţelegeri «programatice şi că se sileşte să umîne deschiderea Camerelor unde ar avea mai multe complicaţii de înfruntat. Obţinînd prorogarea, presa guvernului o înfăţişa ca o mare Victorie şi ca o manifestare de încredere specială din partea ■¡Sgelui. Lumea politică cunoştea şubrezenia situaţiei, iai Ziarele sporeau tulburarea şi nesiguranţa publicînd fel de **fel** de ştiri, care de care mai fantastice, culese fie din bîr- ■Hile cluburilor şi cafenelelor, fie de pe la politicianii «¡paraponisiţi, fie născocite de imaginaţia "reporterilor. **România* anunţa mereu căderea guvernului Li date fixe fi făcea pronosticuri asupra guvernului viitor...

Trăind într-o atmosferă etern agitată, viaţa acasă îi Bprca fadă şi insuportabilă. De fapt de cînd s-a întors Vir- ginia din vilegiatură, familia nu şi-a mai regăsit liniştea idevărată. Ieşirea lui din dimineaţa ceea a ridicat un zid pe cure nimic nu l-a mai putut sfărîma, deşi peste aventura i u Tatiana, ca o rătăcire trecătoare, Virginia a tras cu buretele. între ei străruia o răceală pe care n-o risipea nici 0 încercare de apropiere. Toma găsea mii de pretexte să jalpsească de la masă, iar ea nici nu-l mai întreba cînd Hilcfona că va lipsi.

Feste vreo săptămînă de la manifestaţia fraţijor di cruce a avut loc logodna Cintiei cu Ionescu. Virginii schimba inelele. Toma nu putea lipsi. Dealtfel afară â ei şi Dolinescu n-a mai fost nimeni străin... Era dumm.ca După vecernie s-au dus cu toţii ia biserica unde au jura întemeietorii frăţiei de cruce. Acelaşi preot bătrîn, în faţ< aceluiaşi altar a slujit logodna.

în bisericuţa goală slujba răsuna mai misterios şi n al şi'înt. Cei şapte oameni ascultau cu evlavie adînеă, ui ari de Toma care se simţea străin, ale cărui «înduri rătăceai aiurea...

După ceremonie, Virginia îmbrăţişă pe Cintia şi deodată se porni pe un plîns atît de amarnic că trupul îi tre- mura ca zguduit de friguri. Numai cu greutate reuş logodnica s-o domolească cu sărutările şi şoaptele ei mii» găietoare.

în acelaşi timp lăcrima molcom şi bătrinul Cumpăna ii, încît Pahonţu, ca să mai însenineze atmosfera, încercă şi glumească :

— Degeaba, tot Ardealul mai sentimental !

9

După frămîntările din culisele politice, pe care-presa le-a răscolit şi vînturat toată luna octombre, prăbuşire» guvernului^ numai cu trei zile înainte de deschidere! Parlamentului, n-a mai fost o surpriză. Mai ales că pri* mele zile din novembre şefii partidelor s-au prezentat pj| rînd ia Palat să expuie regelui programele lor sau situaţia aşa cum o vedeau. Nici în privinţa fericiţilor moşteni» tori nu exista în realitate nici o îndoială. Toată lumen chiar şi concurenţii, recunoşteau în surdină că singéi partidului naţional poate fi luat serios în seamă.

Mai înainte de căderea guvernului, Pahonţu a anul ţat ca sigură venirea la cîrmă a partidului naţional, publl cînd şi lista probabilă a viitorului guvern naţional. Er< un fel de a da concurs partidului, de a-şi asigura realizarea propunerii lui Belcineanu şi mai cu seamă de-a sţ tisface o curiozitate bolnăvicioasă a publicului

.I.urnea urmărea într-adevăr schimbările de guvern şi Mptele politice în general ca un spectacol de teatru sau He sport. Politica era **o** preocupare de fiecare clipă a ■**Uturor** pentru că numai prin politică se obţineau slujbe |£i diverse avantagij morale sau materiale. Cit timp au ■**Iternat** la conducerea ţării două partide mari, stăruia ■**ferec**iu:a că se poate face dreptate şi o selecţie naturală Rupă talentul fiecăruia. Din clipa însă cînd puterea a fost ■¡credinţată unui partid fără cadre numeroase, echilibrul Mp zdruncinat. Micul partid vrînd să dovedească lumii că "btuşi e mare, a trebuit să pună în locuri de răspundere ameai fără merite sau numai cu meritul de a fi partizan, evalorizînd astfel dintr-o dată tratâ conducerea ţării, temeni, care prin meritele lor n-ar fi ajuns nici şefi **de** iurou, s-au pomenit peste noapte prefecţi, primari, deputaţi... Din aceeaşi clipă a început' fărîmiţarea partidelor, Ţi<Şii orice nemulţumit ambiţios, cu o suită oarecare de (artizani improvizaţi, avea dreptul să spere că va fi chemat Sndva la conducerea supremă...

[1] Deşi soluţia crizei a fost cea normală, deşi partidul (Bţional a dat un guvern unitar şi disciplinat, iar şeful ârtidului şi al guvernului avea un prestigiu personal care punea respect nu numai partizanilor ci şi adversari- |— lupta de dărîmare împotriva lui a început chiar a doua zi. Se lansau mereu informaţii din sursă abso- sigură despre conflicte imaginare, în guvern sau între **uvern** şi coroană. Pentru că marele public se pasiona după **Stf**'el de ştiri politice, indiferent dacă erau adevărate **sau lise,** presa se credea obligată să-i servească zilnic toate onurile, clevetirile, intrigăriile ce se inventau sau se lportau prin cluburile şi cafenelele Capitalei. Mineiu- **Re** cotidiane creau în ţară o linişte şi o febră specială la un spectacol sportiv încît se aşteptau necontenit enimente şi răsturnări. Simţea toată lumea că sistemul latastrofal, că stînjeneşte viaţa şi periclitează viitorul.., totuşi alunecarea continua din ce în ce ca şi cînd carul latului ar fi apucat fără frînă pe un povîrniş şi nu se i putea opri din coborîre...

Campania subterană împotriva noului guvern o du- u toate cele treisprezece partide rămase în opoziţie, liţia de subt conducerea d-rului Ionescu era ne mulţumită că a trebuit să plece de la putere abia după un an, deşi roadele guvernării ei se manifestau într-o mai accentuată destrămare generală. Partidul radical nu făcea opoziţie pe faţă, dar ar fi fost bucuros să reia guvernarea. Iar celelalte, partidele mici, ţipau împotriva „rotativei ', revendicînd pentru ele, fiecare, puterea subt motiv că ţara le vrea, cu toate că unele nu erau în stare să trimită nici măcar- un deputat în Cameră.

Guver nul naţional deocamdată, fără să se impresioneze de ofensiva zvonurilor, se ocupa de pregătirea alegt- rilor parlamentare. Belcineanu, noul ministru de internei se afla în mare activitate, deşi era secondat de doi subsecretari de stat, fiindcă asupra lui apăsa răspunderea alegerilor. Faţă de persistenţa colportării ştirilor vădit min-cinoase, a trebuit să convoace într-o zi pe directorii ziarelor şi să-i roage să se abţie de-a mai da ospitalitate tuturor micilor infamii, amenînţînd politicos că altminteri va strînge şurubul cenzurii... Totuşi cleveni repede cei mai popular ministru, numele lui figurînd mereu în toate ziarele subt diverse forme, pentru că avea grija do-a primi cît mai des pe reporterii făcători de reputaţii politice şi de-a le oferi informaţiile şi plicurile cele mai diverse.

Pentru ca Parlamentul să păstreze un contact mai în- j tim cu presa, guvernul a oferit directorilor celor mai im-j portante ziare, vreo cinci, cîte-un mandat de deputat pe listele guvernului, firește, fără nici o condiţie. Un singur director a refuzat declarînd că doreşte să-şi păstreze în-j tactă independenţa şi obiectivitatea.

În clipele cînd noul guvern depunea jurămîntul, Pa- honţu a telefonat la Belcineanu acasă să prezinte felicitări doamnei. Un pretext ca să-i audă glasul. Glasul răspunse puţin ironic şi trist că va transmite felicitările. Pahonţu se zăpăci. Spera să audă o drăgălăşie. Ce-o mai fi la mijloc ? Nici o simplă felicitare nu vrea să păstreze de la dinsul ? Şi el care nu mai trăia decît în speranţa ei...

Din prima zi Belcineanu l-a poftit acasă la o mică consfăfbire Era de fapt o simplă atenţie, viind să-şi menajeze sprijinul *României.* încolo nu i-a spus nimic, ci doar s-a lăudat cu perspicacitatea fără pereche şi mai ales cu simpatia specială ce i-a arătat-o regele chiar cu ocazia Mnrămîntului. Spera astfel să contrabalanseze legenda scor- ■Ută de adversari că regele nu-l poate suferi dintr-o anti- jBjpatie organică ce i-o inspiră.

■ Cu acest prilej Pahonţu i-a declarat că, din partea *Wkomăniei* doreşte neapărat să candideze Titu Herdeiea, |ltl însuşi renunţînd bucuros în favoarea prietenului... Bel- Bineanu protestă că nu se poate să lipsească din Cameră,

că lui Herdeiea are să-i dea o compensaţie. în zadar. Toma ţinea negreşit să facă o surpriză lui Titu prin care j^HN raspiateascâ lealitatea. În cele din urmă Belcineanu Jfegădui solemn să găsească şi pentru Herdeiea un mandat, iBbşi are să fie foarte greu că sînt multe cereri... Pahonţu totuşi nu suflă nici un cuvînt pînă cînd, după sugestia lui, '¡ministrul îi hotărî al doilea loc pe lista de la Năsăud- Bistriţa, judeţul lui natal.

■ — Ce-ai zice, bătrîne, să fii deputat de Amaradia ? ■ întrebă Toma care se invitase la o cafea la d-na Niculina.

R; Herdeiea zîmbi resemnat. Nu rîvneşte deloc. Vremea flpi a trecut. Niculina însă interveni indignată : ■r — Aşa ai fost tu totdeauna de ai

rămas la coada altora... De ce n-ai vrea adică ? Dar zi mai bine că n-are cine să te aleagă !

| — Ei atunci află că vei fi deputat, dragă bătrîne ! f izbucni Pahonţu cu bucurie. Eşti ales gata, căci locul e ; Sigur i... Numai de formă va trebui să te arăţi puţin în judeţ să...

I Crezînd că e o farsă, d-na Herdeiea se supără întîi, ca pe urmă fericirea să fie mare. într-un moment de expansiune se repezi şi îmbrăţişă pe Toma — cea mai mare onoare posibilă dat fiind că era primul bărbat, afară de soţul ei, pe care îl îmbrăţişa.

l; — Ce păcat că nu e şi Zachi acasă să se bucure cu noi ! exclamă Niculina ştergîndu-şi lacrimile. A avut dreptate el că d-ta eşti cel mai simpatic om din România. Eu, de, spun drept, astă-vară cînd umblai şi te făceai de rîs cu fîţa aia, te cam scărmănăm...

Ig Herdeiea, copleşit şi cu ochii în lacrimi, murmura § întruna ; Bk — Măi Toma, cum să-ţi mulţumesc... | în timpul crizei Pahonţu fusese zilnic la Rotaru, mai K mult la minister decît acasă. Rotaru regreta plecarea de ia putere, întîia oară de cînd făcea politică. Opoziţia ii spăimînta. Simţea că nu va mai putea pătrunde în Parlament, deşi era şeful organizaţiei democrate din Capitală. Vechii democraţi urau pe prietenii lui Rotaru care, deşi puţini şi fără merite, au acaparat locurile de conducere şi în timpul guvernării au profitat cît au putut.

— îmi vine să mă retrag de tot din viaţa politică, zise Rotaru, invidiind puţin pe Toma care avea mandat asigurat.

— Adică de ce, strigă Pahonţu. Mai bine fă-ţi un partid al d-tale !... Bani ai, popularitate ai, talent ai... Ca mîine prim-miniştru !

Surise şi Rotaru, mai melancolic :

— Ei, mai ştii ?... La urma urmelor...

10

În toiul campaniei electorale cu inevitabilele hărţuieli şi scandaluri, care l-au pasionat totdeauna, Toma Pahonţu I era acuma mai trist şi mai amărît ca orieînd. Mulţumit ar fi fost numai dacă Cristiana ar fi devenit prietena, iubita, j soţia lui, s-o vază şi s-o audă şi s-o simtă mereu lîngă el. Dorul îi rodea inima ca o rană, întocmai ca odinioară cînd era elev la Piteşti şi iubea pe sora prietenului său şi-i făcea ' versuri şi umbla noaptea prin faţa casei, pe subt ferestrele negre, plîngînd fără nădejde.

De multe ori avea impresia că viaţa i s-a sfărimat, că nu va mai fi capabil să realizeze nimic. Ambiţia de-a ajunge conducătorul ţării riu-l mai interesa decît ca un I mijloc de-a pătrunde în lumea ei. Devenind subsc cretar de stat credea că se va apropia şi de ea. Dar îşi aducea aminte că chiar acest subsecretariat l-ar avea prin mijlocirea soţului ei, oarecum o pomană şi a ei şi deci nou motiv de inferioritate. Şi încă e de văzut dacă promisiu-j nea se va realiza într-adevăr, căci Belcineanu, de cînd eraI ministru, o singură dată i-a mai pomenit, cu jumătate gură, amînînd afacerea după alegeri, ceea ce dealtfel părea natural.

Numai de dragul ei a apucat să se împrieteneascâ cu; Belcineanu pe care în sine nu-l putea suferi. Şi totuşi n-a profitat nici măcar de invitaţia ei. Afară de atunci cînd <U

I mers pentru Belcineanu, n-a mai avut curajul. Telefonase de cîteva ori, căutînd totdeauna pe Belcineanu, ştiind că nu e acasă, şi sperind să se nemereascâ ea la aparat. A treia oară şi-a dat seama din glasul ei că trucul e prea copilăresc.

Se pregătea mereu să meargă la d-na Teleman şi mereu amina, de ruşine şi de teamă că se va trăda.

În sfîrşit cu vreo zece zile înainte de alegerile fixate în preajma Crăciunului, într-o după-amiază, cînd s-a simţit mai nenorocit, s-a dus şi a avut norocul s-o găsească ' singură.

După cîteva cuvinte despre alegeri şi politică, inevitabile, d-na Teleman a pomenit despre Cristiana, sfîrşind cu un suspin :

— E o fiinţă fermecătoare !

— O, da ! se grăbi Pahonţu să aprobe. într-adevăr fer-mecătoare !...

— Eu o cunosc de copil şi-i sînt mai mult decît prietenă... Ei, domnule Pahonţu, crede-mă pe mine : nu există o fiinţă mai leală, mai curată, mai sensibilă ca Cristiana ! Şi poate nici mai fără noroc !

Încetul cu încetul, mai stîrnită şi de întrebările lui Jtăzlețe, dar mai mult din marea dorinţă de a-şi justifica şi înălţa prietena, d-na Teleman povesti atîtea lucruri mici şi mari din viaţa Cristianei încît imaginea ei dobîndea reliefuri noi pentru Toma. ||!, — Cristiana trăieşte o viaţă dublă ! spuse într-un mo- iment d-na Teleman. Cu două aspecte bine şi complect despărţite. Una e viaţa ei în lume unde apare orgolioasă, fe- I ricită şi calmă încît stîrneşte invidii şi uneori ură ; alta ieste apoi viaţa cealaltă, de toate zilele, acasă, într-o sin- ' gurătate rece, cu simţimintul inutilităţii în lume, fără nici

0 speranţă de îndreptare sau de viitor.

1 La vîr^ta de zece arri a rămjas orfană de mamă, iar peste vreo doi ani a căpătat o mamă vitregă tînără, numai cu vreo zece ani mai mare ca ea. Cristiana adorase pe mama ei atît de mult că de cea vitregă nu s-a mai putut

[apropia. A crescut mai mult singură. Bucuriile copilăriei IftU fost numai ceasurile petrecute cu d-na Teleman care fusese prietenă mai tînără a răposatei. D-na Teleman a ¡¡devenit a d ;ua ei mamă la început, iar pe urmă tovarăşa,sfetnica şi prietena nedespărţită. Din copila zburdalnică, expansivă, plină de veselie şi de francheţe, s-a dezvoltat **o** domnişoară închisă şi rece. Cu cît creştea, cu atît se apropia mai mult de luliana. La Iuliana îşi petrecea vacanţele şi Iuliana a introdus-o în lume. Pierderea mamei şi apoi înstrăinarea tatălui părea că a zdrobit în inima ei reportul tinereţii. Se făcea visătoare. Spera o înnoire mare printr-o iubire mare, eroică şi romantică. Aştepta apariţia unui cavaler falnic şi viteaz, care s-o salveze din casa tinereţei fără bucurie, pe care să-l iubească şi căruia să i se dăruiască pînă la propria-i nimicire. lealul ei era Lohen- grin pe care ea l-ar fi iubit fără curiozitatea Elsei şi l-ar fi păstrat totdeauna printr-o credinţă nemărginită. Fără a fi urmat studii serioase, era o cititoare pasionată şi inteligentă. Cu un ascuţit simţ de observaţie vedea goliciunea sufletească a pretendenţilor care începeau s-o asalteze şi care nu doreau dragostea ei adevărată, ci un tîrg sau o învoială în care ea n-avea decît rolul de marfă...

Pe urmă a apărut Belcineanu. A interesat-o deşi mult mai bătrîn, aureola de luptător neînfricat, ridicat de jos, împotriva unei lumi de duşmani care totuşi îi recunoşteau talentul. D-na Teleman a sfătuit-o insistent să nu se grăbească şi, în orice caz, să se ferească de Belcineanu. Cristiana avea pe atunci douăzeci şi patru de ani. (Pahonţu, ooroborînd cu alte date, calculă în gînd că are vîrsta Vir- giniei.) Se simţea matură şi grăbită de emancipare. Decît aservită unui pretendent tinerel gol şi cu pretenţii, mai bine tovarăşa unui ministru alături de care va putea trăi din plin. Bătrînul Tomşa, ca totdeauna, a lăsat-o să facă după cum o taie capul ; în realitate se dezinteresa. El era îndrăgostit de a doua nevastă şi dragostea-i creştea pe cît îi sporeau anii. Măritîndu-şi fata avea impresia că mai întinereşte. Căsătoria Cristianei nu-i pricinuia nici măcar plictiseli materiale ; fată avea zestrea mamei sale pe care şi-o administra singură de cînd devenise majoră.

Decepţiile au venit mai curînd decît a crezut d-na Teleman. Belcineanu s-a dovedit de un egoism atît de cutropitor că viaţa cu dînsul ajungea un chin. Nu era nici bun, nici rău, ci de o indiferenţă care ucidea clipă cu clipă orice elan. Cristiana l-a interesat ca noutate, trupeşte, cîteva luni, pe urmă a rămas un simplu obiect de lux şi

un decor frumos, necesar şi folositor pentru viaţa şi mai ales pentru cariera lui, căci un om politic trebuie să aibă f'O casă mare, să primeai lume şi să iasă în lume, iar pentru aceasta e indispensabila o femeie - frumoasă, de neam, ca relaţii mari. La el interesul politic prima. Nici-odată n-ar fi sacrificat o întîlniro politică de dragul unei femei şi mai puţin încă de dragul foineiei lui...

Decepţia s-a transformat în dezgust cînd Cristiana a băgat de seamă că Belcineanu ar fi în stare s-o utilizeze pentru scopurile lui politice... Astă-vară a refuzat să primească pe Pahonţu pentru că Belcineanu încerca {aşa, cel puţin, i se părea ei) să-l momească abuzînd de sentimentele lui faţă de ea...

Pahonţu asculta încîntat dar şi puţin speriat. Era fericit că poate vorbi cu cineva despre Cristiana, dar sesim- „ea încă prea străin pentru a auzi destăinuiri asupra vieţii ■K intime. Indiscreţia îl jena ca şi cînd s-ar fi uitat pe gaura cheiei şi ar fi surprins-o goală. Sorbea cuvintele d-nei Teleman şi se bucura de suferinţele Cristianei încît trebuia să facă o sforţare să-şi ascundă bucuria. Parcă toate amărăciunile ei de azi ar fi fost motive de speranţă pentru dînsul,

Dealtfel şi d-na Teleman îşi dădea seama şi din cînd în cînd se întrerupea şi explica motivele care o îndreptăţesc şi chiar o obligă să-i povestească lucruri pe care le cunosc numai intimii lor.

— Aş vrea să înţelegi deplin sufletul Cristianei ! insista ea. Tocmai pentru că a avut faţă de d-ta unele ges- 'uri inexplicabile şi care totuşi se explică atunci cînd cunoşti mai bine împrejurările...

Convorbirea se prelungea. Toma începea a se simţi bine în rolul de confident şi depozitar al unei taine despre Cristiana. La urmă apoi întrebă deodată, aproape involuntar : ■1 — Dar de ce mai continuă viaţa asta cînd depinde numai de voinţa ei să o curme şi să înceapă alta ? I .

Zimbind şi totuşi misterios d-na Teleman răspunse că întrebarea aceasta, atît de naturală, i-a pus-o şi ea Cristianei demult şi de multe ori. A mers chiar atît de departe ***că*** a sfătuit-o să divorţeze pînă ce nu apucă să se obişnuiască cu o căsnicie imposibilă. Cristiana dintr-un orguhu copilăresc, nici n-a vrut să audă, la început... Mai tîrziu **a** intervenit şi bătrînul Tomşa. A avut cîteva explicaţii severe cu Belcineanu, de pe urma cărora au rupt relaţiile cu desăvîrşire. Bătrînul atunci i-a spus Cristianei că nu vede altă ieşire decît divorţul fără zăbavă. Ea a mai re-zistat totuşi. Abia de-acum un an a început să se împace cu gîndul despărţirii. De cîteva luni ştie şi Belcineanu. Cînd i-a spus, a fost foarte mirat. Dar a consimţit principial şi a pus doar condiţia să amîne pînă va

veni la putere ca nu cumva divorţul să-i facă vreo încurcătură în combinaţiile politice...
Pahonţu a plecat. În gînd repeta neîncetat, ca un ecou :

„Va să zică divorţează...

"**CAPITOLUL VI** DESPĂRŢIRI

Peste cîteva zile Pahonţu fu chemat de d-na Rotaru. Era tocmai ora consfătuirii redacţionale de seară şi-i venea greu să plece. Glasul ei în telefon avea însă atîta insistenţă, părînd în acelaşi timp şi înăbuşit de lacrimi, încît Pahonţu îşi luă pălăria.
f — D-ta ştiai că Rotaru trăieşte cu o actriţă, îl întîm- pînă Eva plînsă, cu figura răvăşită, scormonindu-l cu o privire frămîntată de speranţă şi de neîncredere. ı Toma rămase perplex. înfăţişarea ei gravă, ca şi tonul grav al întîmpinării, care nu era nici întrebare şi nici afirmaţie, arătau că sufletul ei clocotea de durere. Cuvintele însă, o reminiscenţă parcă din vreo piesă de" teatru perimată, răsunau comic mai ales că în lumina electrică, prea puternică şi crudă, faţa ei arsă de lacrimi şi de spaimă părea mai bătrînă, încadrată şi de părul în care firele albe se împleteau măi ahóndente, dominant.

— Pentru asta m-aţi chemat, doamnă ? zise Pahonţu fără să-şi stăpînească decepţia.

Regretă imediat răspunsul dîndu-şi seama că e o ne- delicateţă să dispreţuieşti chiar exagerarea omului care suferă. Corina, pusă în curent, era de faţă, îngîndurată şi compătimitoare. Auzindu-i întrebarea, ricfică spre el nişte ochi speriaţi. D-na Rotaru se cutremură revoltată :

Ţi se pare puţin lucru nenorocirea unei familii ?... *A,* desigur, d-ta care astă-vară... Poate că m-am înşelat cînd ţi-am telefonat. Corina a avut ideea, că eu nici n

umai sînt în stare să gîndesc... De trei zile, singură, mă zbucium şi... nu, nu, altă soluţie nu e decît divorţul !

îşi îrînşea mîinile şi lacrimile îi năpădiră obrajii parcă neînţelegerea lui i-ar fi sporit desperarea. D-na Cornoiu a venit alaltăieri dimineaţă s-o vază pentru altceva, dar a început, glumind, cu asta şi n-a mai putut schimba vorba, deşi a încercat mereu, văzînd c-a făcut o gafă. Nu ştia nici ea nimic precis ; auzise undeva că Rotaru are o legătură de dragoste cu o actriţă. N-a crezut. Dacă ar fi crezut, nu i-ar fi spus. Trebuie să fie o clevetire, ca atîtea altele... Eva, cu pumnalul în inimă, voia certitudinea. Pe cît l-a iubit totdeauna pe Costică, pe atîta l-a suspectat. Fiindcă îl iubea mult, îl credea bărbatul cel mai cuceritor după care se prăpădesc toate femeile. Durerea ei mare era că-l credea incapabil să reziste, încît era convinsă că o înşeală, dar ştie să se ferească şi nu-l poate dovedi. Acuma avea începutul de dovadă. Ieri noapte a cercetat în ascuns agen ia lui Costică şi a descoperit, printre clienţi, procese şi alte notiţe, numele Nina care se repeta des, fără nici o altă indicaţie. Nu i-a fost greu să o identifice. Nu există decît o singură actriţă, cunoscută şi frumoasă, Mina Georgescu. Toată ziua de ieri a răscolit, a cernut şi a coroborat amintiri despre fapte şi întîmplări petrecute de vreun an încoace şi toate îi confirmau bănuielile. Acum putea reconstitui pas cu pas aventura, de la prima seară rind, subt pretextul unei mese politice intime şi foarte importante, a venit acasă pe la trei dimineaţa, el care refuza să iasă seara chiar la teatru. Se lămureau, acuma atîtea lucruri care păreau ciudate şi inexplicabile : pasiunea pentru teatru, grija de-a nu lipsi de la premiere, interesul uneori comic pentru podoabele femeieşti şi dezinteresul pînă la totală indiferenţă faţă de casa şi familia lui... Aseară, la masă, de faţă cu copiii şi cu Danciu, l-a întrebat cine e Nina pe care a văzut-o întîmplător în agendă aproape pe fiecare pagină ? Rotaru s-a roşit puţin, cîteva momente a tăcut, a schimbat o privire fugitivă ct Danciu, şi pe urmă a răspuns ironic : „Va să zică îmi controlezi agenda, iubitio ?... Ia seama să nu descoperi secrete !" Eva a observat că ocoleşte răspunsul. Prin urmare era adevărat. Zise privindu-l lung : „Am aflat destule". Glasul şi ochii ei plîngeau de tristeţe, dar în atmosfera mîncării şi

&

B cunoscută fiind mania ei geloasă, cuvintele stîrniră veselia B' celorlalţi încît nu mal insistă... Pe urmă indiciile de vino-
■ văţie s-au îfimulţii. Agenda dispăru din buzunarul vestei || unde o purta totdeauna. Iar azi după-amiazi, control indu-l Bjf cu telefonul, nu l-a găsit nici la tribunal, nici la club,
■ nieăiri. Nu mai putea îndura singură chinul. A chemat pe H Coiina. Avea hotărîrea definitivă : să divorţeze, fiindcă, iş după nenorocirea asta, ar fi imposibil să continue con- H vieţuirea.

■Jv — Dar, doamnă, poate că...

[Pahonţu voia să spuie .că poate nu e nimic adevărat. Se opri de frică să nu i se citească minciuna pe faţă. îşi

I amintea cum a întâlnit pe Nina Georgescu de două ori la ministerul lui Rotaru. N-a dat importanţă. O escapadă. ■ Se vede însă că bătrînui s-a aprins, dacă legătura du- ij reazâ de atîta vreme... împotriva aşteptării, d-na Rotaru nu. protestă. Numai cînd tăcerea lui bruscă înăbuşi orice i speranţă, întoarse faţa spre el şi, schiţînd un zîmbet sar- 1. castic, zise trăgănat :

■— Vezi, nici d-ta nu îndrăzneşti să nu crezi !... Din nenorocire nu mai încape nici o îndoială, niciuna, aşa că B trebuie să ne des...
Nu putu sfîrşi cuvîntul fatal care se înecă într-o iz- bucnire de plîns...
Corina, bbişnuită să facă haz de gelozia ni urnei sale, simţea că acuma e vorba de ceva grav ş i simţământul acesta o speria şi o ruşina, încît era stingace şi P nenaturală parcă ar fi încercat o haină nouă rău croită, ii Strigă deodată exagerat de compătimitor, părînd astfel | necuviincioasă :
■H'— Ei nu, zău, mamă dragă... Linişteşte-te, ce Dum- I nczeu... Devenim ridicoli...

§ D-na Rotaru n-o auzi. Amărăciunea stropită de lacrimi K le potolea întocmai precum jăratecul stropit cu apă îşi domoleşte dogoarea. Corina regreta c-a mai vorbit. Se plecă **şi-i** sărută mîna bîlbîind :

— Măicuţa noastră scumpă şi bună şi iubită şi... Toma rămăsese în picioare, lîngă masă. Se simţea de Drisos şi asta îl enerva ca o umilinţă. Ar fi plecat şi nu îndrăznea, cum nu îndrăznea nici să vorbească negăsind **inimic** potrivit situaţiei. Se întreba de ce l-o mai fi chemat pe el, un străin, în loc să facă apel la o rudă ? îl jena amestecul în intimităţile altora, cum l-ar fi jenat amestecul- altora în intimităţile lui... Corina îi făcu semn să ia loc, în vreme ce d-na Rotaru, mai liniştită puţin, reîncepea po-.- vestirea amănuntelor.

Peste vreo jumătate de oră sosi Rotaru senin, calm. În atmosfera apăsată aducea un val de înviorare.

— Mi se pare că v-am surprins într-un complot ! făcu dînsul glumeţ. Apropiindu-se însă de Eva şi văzînd-o plînsă, deşi ea se silea să zîmbească, înţelese ceva şi urmă cu glasul mai scăzut şi puţin îngrijorat : Nu cumva tu, iubito, eşti...

Schimbarea tonului şi îngrijorarea lui păreau pentru Eva alte dovezi de vinovăţie. Bucuria involuntară din clipa cînd l-a văzut intrînd s-a stins subt năvala unei răbufniri de ură. Ferindu-se cu groază de îmbrăţişarea lui, întrebă aspru :

— Unde ai fost, Costică, toată după-amiaza ?... Te-am căutat şi la tribunal, şi pe la cluburi, şi-

Rota ru încercă iar să glumească :

— Unde am fost ?... Nu ştiai, iubito ?... În Bucureşti.

Eva îl străpunse cu o privire dispreţuitoare, dar răspunse cu glasul iar încărcat de plîns :

— Mă mir că-ţi mai vine să glumeşti... O, cît eşti de... Dar e inutil ! Acuma ştiu, Costică !... De ce vrei tu să distrugi o familie, să...

Bărbatul se opri. Apostrofa ei îl jicnea şi-l umilea, mai ales faţă fiind şi un străin. Ripostă cu un aer de oboseală:

— Iar începi iubito ?... Nu se mai isprăveşte niciodată povestea asta ?... Nu-ţi dai seama că mă amărăşti degeaba ?... O viaţă întreagă, veşnic acelaşi cîntec ! Am îm- bătrînit şi tot n-am scăpat de bănuielile tale... Nici de ridicol nu ţi-e frică !

D-na Rotaru nu asculta ce spune, dar îl vedea liniştit, aproape nepăsător şi era sigură că minte. Voia să-l înfrunte, să-l silească să mărturisească şi se pomeni copleşită de lacrimi de nu mai putea rosti un cuvînt. în sufletul ei se vălmăşea iubirea cu ura şi cu deznădejdea într-un vîrtej ameţitor.

—- Nu, nu, iubito, fii cuminte ! urmă Rotaru citindu-i durerea. Trebuie să vorbim serios ! Dacă crezi tu că e nevoie...
Ca şi cînd abia atunci şi-ar fi adus aminte că nu sînt guri, avu o secundă de ezitare, apoi reluă către Corina
Pahonţu :

— Lăsat.i-ne singuri, vă rog... Vă rog foarte mult !... jEtu-te, Corinel, la casa ta !... Iacă, are să te conducă oma... Aveai ceva cu mine, Toma ? | — • L-am chemat noi, lămuri Corina. i— Bine... Atunci la revedere ! zise Rotaru.

Curina îmbrăţişă pe maică-sa care plîngea domol, pe **rriiă** pe tatăl său şi ieşi cu Pahonţu care se înclină fără Jfcuvînt. Afară însă Corina se răzgîndi : ft— Eu mai rămîn, Toma ! Am să iau masa aici ! Teofil în propagandă electorală cu Belcineanu, sînt singură "tisă... Mai bine stau lîngă măicuţa, săraca ! JJ— Cum, şi tu crezi că... ? se miră Pahonţu. fc— Ce importanţă are adevărul dacă măicuţa suferă ? fse Corina mişcată. i Toma se grăbea să ajungă înapoi, la redacţie. Ar fi luat ijrtomobilul lui Rotaru, dar nu era la poartă. Servitorul ■»puse că domnul a venit cu maşină de piaţă. Porni pe **p** pînă la staţia de trăsuri, gîndindu-se dacă o iubire, cu gdevărat mare, poate să meargă pînă la renunţare. Urcîn- Juse în maşină, îşi zise :

Iubirea care renunţă nu mai e iubire !... Eu mai PjUrînd aş renunţa la viaţă !

2

A doua zi primi din nou vizita lui Dolinescu. Zorit şi "ezit, parcă niciodată n-ar avea timp, mai ales de cînd nducea mişcarea fraţilor de cruce, declară lui Pahonţu vrea să-i afle părerea asupra unei chestii. Adăogă îndată părerea îl interesează numai pentru a se controla pe **e,** căci altfel el a şi tranşat definitiv şi irevocabil, neîn- Cgînd să lucreze decît după capul său propriu.

Tu eşti mai diplomat, mai abil în combinaţii poli- , continuă Barbu cu uşoara ironie şi superioritate care Toma îl supăra totdeauna.

1 s-a propus şi a fost îndemnat să participe cu fraţii de j cruce la alegerile parlamentare. Nu era vorba de a scoate neapărat cîţiva deputaţi, cît de a pipăi pulsul ţării. Falanga lor e prea mică şi prea puţin cunoscută. Afară de marşul de astă-vară, activitatea lor publică s-a mărginit la i întâmplătoare altercaţii cu studenţii evrei pe la Universitate. Amestecul în lupta electorală, cu liste proprii, ar fii un foarte bun mijloc de propagandă pentru credinţele tniş-| călii. Concentrînd sforţările în vreo două duzini de judeţe alese dintre acelea unde sămînţa ar putea încolţi mai leăne, distribuind după trebuinţă fraţi de cruce şi simpatizanţi] încercaţi, s-ar face o demonstraţie, dacă nu de o forţă con- 1 siderabilă, cel puţin de o existenţă activă şi energică... Do- j linescu totuşi a refuzat. O luptă trebuie pregătită, altfel] riscul ar fi mai mare ca eventualul cîştig. Asemenea luptă 1 vor da, negreşit, dar mai tîrziu, cînd se va ivi vreo alegere j parţială într-un judeţ favorabil. Deocamdată organizare < şi aşteptare.

— Mai ales că alegerile costă şi bani ! observă Pahonţu, J

— Bani am fi avut ! răspunse Dolinescu zîmbind dispreţuitor ca şi cînd ar fi aşteptat obiecţia. Şi cu asta am ajuns la a doua chestie asupra căreia te consultăm...

îndată după manifestaţia fraţilor la *România,* Dolinescu s-a pomenit, în locuinţa lui modestă, cu Utalea,] „marele financar şi om de afaceri, cum îi zici tu sau toată 1 lumea". Fără introduceri speciale şi fără ocoliri diploma- j tice a spus că urmăreşte de la început mişcarea fraţilor dej cruce şi e atît de convins de necesitatea ei că ar dori să lupte şi el înrolîndu-se în falangă. Cu aceeaşi francheţii Dolinescu a răspuns că-l onorează foarte mult încrederea, ı dar nu-i poate satisface dorinţa, mişcarea lor fiind funda- mental antisemită. Utalea, netulburat a ripostat : „Iar eu am fost însurat cu -o jidancă botezată !... Da ! Exact !... Bine atunci renunţ la înrolare, dar îmi menţin propune- j riîe !... Ca simpatizant sau, dacă şi asta ar fi prea mult, ca j un cetăţean anonim care vrea să facă o faptă bună pentru ţară şi fără nici un interes pentru el !"

— Propunerile ţi le spusei î încheie Dolinescu.

— A, Utalea v-a propus să participaţi la alegeri ? 1 ■a—. Cum vezi, finanţele ar fi fost în ordine, contiauă, Tpunzind printr-o aprobare din cap la întrebarea lui

Pahonţu nu mai întrerupse. îl privea şi parcă-l cîntă- C;:vd Dolinescu tăcu, îi zise mustrător, deşi sarizînd : — Măi Barbuîe, t^-am ascultat, dar toată vremea mă că nu există pe hune animal mai crud şi mai săl- ca omul şi îndeosebi omul eăse se crede mai cinstit K&ră cusur, care n-a şuiei it şi n-a păcătuit încît nu e în înţeleagă un ţipăt al inimii, o patimă şi să ierte!... eu n-am simpatii speciale pentru Utalea, cum nu-mi te în general oamenii de afaceri pe care îi pun într-o (â eu borfaşii. Dar cînd numai dintr-o mare iubire, s-a *Éra* c.u* o jidancă, el vechi şi înflăcărat antisemit, tre- Ind peste toate poruncile raţiunii şi înfruntând gura ascuîtîid numsi glasul inimii, nu se poate să nu pălăria ! A dat dovadă că e om mai presus de toate

că...

Í — Opreşte f strigă Dolinescu. Nu te înverşuna de- ■**taba** ! L-am înţeles ca şi tine, dar nu mă simt obligat să~l filmez pentru că, dintr-o slăbiciune sentimentală, a trădat 0 convingere şi o credinţă. Un om adevărat, un om supe- **Hbr,** cum ai spune tu, nu se lasă robit de pasiuni infe**rioare,** ca un animal... Presupunînd însă că l-aş fi admirat, Cft tine. ar fî fost o incompatibilitate morală să admit prin- ¡»6 fraţii care luptă

contra jidanilor un om care a depus Urmele şi s-a înrudit cu jidanii. E clar. Firește că lucrurile d* nu mai schimbat puţin de cînd am aflat că într-adevăr ■p desparte de jidancă.
■r— Cine ?... Utalea ?... De ce ? întrebă Toma uimit, deşi ■puma îi fulgera prin minte că Dolinescu a vorbit mereu la **Becut** despre căsătoria lui Utalea.
■ Dolinescu îşi complectă explicaţiile. Utalea nu i-a spus #4 divorţează. I s-ar fi părut desigur, că s-ar micşora. Fără ■jrcctări multe a aflat totuşi că Utalea s-a mutat la hotel

citva timp şi că d-na Utalea a introdus acţiunea da di- **rţ** care. date fiind stăruinţele din ambele părţi, se va ■taolva în cel mai scurt timp posibil. Motivele ? Dolinescu Bk cu rîsul lui rece : oficial nepotrivire de caracter, dar e jBobabil că au fost şi altele.

— Rasa, ştii, e cam lubrică, urmă dînsul. Astă-vară, îţi aduci aminte, am întîlnit-o la Sinaia. Cocheta cu Belci- neanu, cu bunul şi noul tău prieten. Mai ştii ? Poate că divorţează şi Belcineanu ca să se reînsoare cu milioanele lui Goldstein. Politica consumă mulţi bani. Nici măcar n-ar fi de mirare. S-ar potrivi. Şi cine se aseamănă, se adună !

Pahonţu rămase trăznit. îndată ce plecă Dolinescu chemă pe reporterul judiciar şi-i porunci să-i adune toate amănuntele privitoare la divorţul Utalea.

— Facem un reportaj special sau tot în cadrul rubricii judiciare ? se interesă ziaristul.

— Eşti idiot ! se supără Toma. Pentru mine, mă ! Pentru informaţia mea !... Se poate să nu mă ţineţi în curent cu lucrurile astea ? Să le aflu de la străini ?... Atunci de ce te plătesc ?

Vedea că se supără în zadar pe alţii. Divorţul lui Utalea era o senzaţie cum a fost odinioară căsătoria, încît trebuie să fi dezlegat toate limbile clevetitoare... Dacă el n-a aflat încă nimic e din pricina că a ajuns să fie dominat de un singur gînd, să nu se mai intereseze decît de Cristiana... Belcineanu nu i-a spus nimic, deşi trebuie să ştie de la Babila. Poate să fie justă presupunerea lui Dolinescu ? N-ar fi rău. Cristiana n-ar mai întîmpina dificultăţi cu despărţirea... Totuşi inima lui se umpluse de o nouă panică. Simţea că evenimentele se precipită în jurul lui, iar el visează, incapabil să acţioneze.

Avea reputaţia de om cu voinţă de oţel. Mulţi, mai ales prietenii vechi, îl considerau un arivist fără scrupule, Care lucrează rece, calculat, cu o stăruinţă nezdruncinată. În realitate voinţa lui lucra totdeauna în subconştient, fără concursul lui. Planurile şi hotărîrile ce le frămînta în minte erau nebuloase, mii de lucruri vagi de-a valma cu altele precizate în toate amănuntele. Cînd se frămînta cu ele, avea trăiri alcătuite numai din contraste violente, din lumini orbitoare şi întunecimi nepătrunse, unde toate dorinţele deveneau imediat triumfuri sau catastrofe. Pe urmă îndată ce se dezmetecea din contemplare, rămîneau toate la voia întîmplării. Doar instinctul, voinţa mistică îl călăuzea spre destinul lui.

Mai bine de un an de zile d-na Belcineanu îl obseda fără să fi avut curajul să-şi precizeze unde vrea să ajungă,

Avea spaima de-a privi în faţă viaţa şi de-a lua o hotă- HS rîre care să angajeze necunoscutul din viitc:;... A făcut H| atîtea ironii pe socoteala femeilor fatale încît s-ar ii ere zut S dezonorat să recunoască în d-na Belcineanu fatalitatea lui.

| Se apropia mereu de ea, dar împotriva voinţei lui conştiente. Numai întîmplările exterioare îi deslușeau din cînd f în cînd frămîntările şi-i stimulau îndărătnicia. Acuma îşi H zicea mereu că n-ar mai putea trăi fără ea şi se mira cum W a putut trăi înainte de-a o fi întîlnit. în acelaşi timp un ¡¡| glas timid îi şoptea că trebuie să fie liber, că numai liberii tatea deplină îi va dărui fericirea adevărată. Cîteodată § îşi dădea seama că glasul acesta a fost înăbuşit multă |H vreme, că dormita în fundul sufletului, încolţit acolo poate K chiar din clipa cînd a întîlnit pe Cristiana. De-atunci a I început să vadă o străină în soţia care i-a dăruit doi copii ® şi pe care o iubise şi să descopere că Virginia nu e femeia adevărată pentru dînsul...

J; Nu-şi zicea nici azi că trebuie să se despartă de nevastă :HpŞi de copii, dar fiece mişcare îl îndepărta de casa lui. Mai cu seamă de cînd d-na Teleman i-a spus că Cristiana are de gînd să divorţeze, s-a încuibat în suflet groaza că ea va fi liberă, iar el nu...

fj' De-atunci a început să fie îngrijorat de sarcinile care grevau casa Virginiei din pricina ziarului. Dacă ipoteca aceasta i s-a părut odinioară o simplă formalitate, ca şi cînd împrumutul de la Goldstein n-ar fi trebuit plătit niciodată sau în orice caz în condiţii nesimţite, acuma îl apăsa ca o mustrare de conştiinţă. A întrebat pe Rotaru cum ar putea scăpa casele de datorie, pretextînd că socrul său îi bate mereu capul. A avut consfătuiri şi cu bancherul care ar fi fost bucuros să mobilizeze creanţa şi s-o transforme în polițe acceptate la scont de Banca Naţională. Prin bunăvoinţă se putea face, de vreme ce se mai făcuse. Guvernatorul era prieten bun cu Rotaru. După diverse demersuri, cererea lui Pahonţu s-a admis principial, urmînd însă să fie soluţionată practic abia după alegeri, cînd se vor liniști spiritele în ţară. Pahonţu se învoise bucuros ; la urma urmelor graba nu era încă aşa de mare...

Dolinescu, cu vestea despre divorţul lui Utalea, i-a răscolit toată firea şi îndeosebi groaza care-i mocnea în su-

flet parcă fără motiv şi fără scop. Avea senzaţia că a început prăbuşirea împrejurul lui şi într-insul şi, dacă nu se grăbeşte s-o oprească, viaţa lui va deveni o zădărnicie definitivă.

Pînă la alegeri mai erau cîteva zile. Pe urmă veneau sărbătorile Crăciunului şi Anul Nou... îşi zise cu o tresărire de energie :

— Anul nou trebuie să mă găsească fără ipotecă pe casă ! Trebuie !... Altfel...

3

A doua zi, cu gîndurile mai negre şi mai speriate, Pa- j honţu plecă de-acasă hotărît să vază negreşit pe guver- I natorul Băncii Naţionale. Intîi însă trebuia să se abată pe] la redacţie, căci Titu Herdelea se afla pe la Amaradia, în ţara lui, în campania electorală, iar locţiitorul său, fără I energie şi iniţiativă, mai mult încurca treburile.

Era prea de dimineaţă ca să telefoneze guverna toru-] lui. Se aşează să scrie un articol în legătură cu liberţatea j alegerilor, să strecoare ceva şi despre Belcineanu, pentru j guvern, fără totuşi să se angajeze. O particularitate a ta- I lentului şi a temperamentului său era uşurinţa cu care rămînea un etern protestatar şi revoltat, simpatizat şi ad- ; mirat de marele public care vedea într-însul prototipul I românului dîrz, mîndru, neînduplecat, cu toate că schimba des părerile, ajungînd să critice sau şă defaime ceea ce a I adorat odinioară. în afară de stilul colorat şi sprinten ser-] vit de un vocabular îndrăzneţ, care cucerea lesne pe cititor | sau ascultător, făcîndu-l să nu pătrundă ideile ci să guste forma, era substratul totdeauna naţionalist care salva tot. În privinţa aceasta n-a avut şovăiri. Se şi lăuda de multe j ori cu linia dreaptă pe care a urmat-o cu o consecvenţă de fier. Dealtminteri nu era zgîrcit deloc cu autoelogiilei cînd trebuia să-şi scoată în valoare meritele şi f/iptele. în graiul şi scrisul lui revenea necontenit „eu" şi „noi" (care însemna tot „eu"). Din experienţa altora învăţase că românul uită repede mai ales meritele şi prin urmare e nevoie! să le reamintească din cînd în cînd, cu.eît mai des cu atitl

i bine. Aşa fac nu numai oamenii mărunţi, ci şi cei mari, nu numai în politică, ci şi în ştiinţă sau în arte... ' Nu apucă să termine articolul. Tocmai cînd se înfier- rbîntase, intră tiptil un servitor. Se înfurie. Cînd scria, n-avca voie nimeni să-l tulbure. Auzind însă că e Rotaru, se repezi să-l primească.

BL — Maestre ! Iubite maestre, ce bucurie ! strigă în- ■r- adevăr încîntat, introducîndu-l şi oferindu-i un fotoliu lîngă biroul încărcat cu vrafuri de ziare şi cărţi. N-ai să mă crezi, poate, maestre. Exact în momentul cînd a intrat băiatul, deşi scriam la un articol, mă gîndeam la d-ta şi Ivoiiim să întrerup şi să te chem la telefon !... Fireşte ca să-ţi cer un mare serviciu !

|j, Rotaru părea puţin trist. Răspunse totuşi zlm'oind 3

— Dacă n-ar fi serviciile, nici prietenii nu s-ar mai întîlni cu anii... Parcă eu de ce am venit ? Tot pentru un serviciu.
|i În vreme ce, cu vorbă lungă, Pahonţu îl ruga să-l însoţească şi să-l sprijine la Banca Naţională, îi trecea prin preieri gîndul mustrător că s-a purtat urît cu omul căruia ii datorează atîta şi mai cu seamă ziarul, că nici acuma, în alegeri, nu i-a dat cel mai mic concurs, nici măcar nu "şi-a adus aminte, în schimb pe Belcineanu nu-l uită... Faţa lui Rotaru se mohora mai mult. Guvernatorul îi era într-adevăr prieten vechi, numit de partidul radical. Doctorul Ionescu voise să-l înlocuiască cu un devotat de-al lui. Rotaru s-a opus şi pentru raţiuni legale, dar mai mult poate din prietenie. De fapt l-a salvat regele care a refuzat să admită călcarea legii. Gestul lui totuşi s-a aflat şi guvernatorul i-a mulţumit călduros... Tocmai de aceea Iftotaru se răsucea acuma în fotoliu, plictisit de rugămintea lui Toma. A merge la bancă ar fi putut naşte bănuiala 'fcă vrea să puie la încercare recunoştinţa prietenului... Pînă la urmă consimţi totuşi să telefoneze. Guvernatorul răspunse de-acasă şi-l asigură că va respecta promisiunea făcută lui Pahonţu regretînd că n-a avut încredere îa cuvîntul lui.

— Atunci ce mai vrei ? zise xiumiu mcnizina aparatuL Guvernatorul e omul care-şi împlineşte promisiunile... Ori **Iii** tu motive speciale să fii nerăbdător ?...
Linişte, Toma I
Cînd ai anii tăi, poţi avea toate răbdările... O să vezi mai tîrziu, la vîrsta mea !...

Pahonţu vru să se explice, repetă de cîteva ori fraza convenţională că omul are şi viaţă şi moarte, apoi că, pentru orice eventualitate, arde să libereze de sarcini averea Virginiei, care e singura avere a copiilor...

Rotaru asculta cu surîsul amabil care maschează indiferenţa, în vreme ce neliniştea îi rodea inima ca un cariu flămînd. „Ce mă interesează pe mine fleacurile astea ?" se gîndea amărît că nu găseşte ceva să curme vorbăria lui Toma şi în acelaşi timp să-l facă să intuiască tot încît să nu mai trebuiască să-i spuie şi să-i explice nimic.

Sugestionat parcă, Pahonţu se opri în mijlocul unei fraze şi strigă :

— Iartă-mă, iubite maestre ! Am devenit atîta de egoist că nu mai ştiu nici buna-cuviinţă ! Te plictisesc cu necazurile mele mărunte în loc să...

— Dacă nu te-ar fi pus în curent alaltăieri nevastă- mea, poate nu veneam la tine ! zise repede Rotaru, fericit că i-a venit formula introductivă naturală, dar şi cu o sfială de şcolar silitor.

— De ce mă ofensezi, maestre ? făcu Pahonţu sincer. Adică nu merit încrederea d-tale cînd e vorba de lucruri care...

— Odată, mai tîrziu, poate ţi-aş fi mărturisit toată povestea, reluă Rotaru cu o undă de tristeţe.

Era fatal să sfîrşească aşa legătura lui cu Nina Georgescu. Mai bine de o jumătate de an n-a ştiut-o nimeni. Cel mult Danciu dacă i-a cunoscut preliminariile, fără a fi arătat

vreodată că ştie ceva. (Pahonţu schiţă un zîmbet care vroia să spuie că el, cînd a întîlnit-o în două rînduri la minister, a bănuit şi a tăcut.) Se mira totuşi cum n-a aflat mai demult Eva. Femeile geloase au un simţ suplimentar care le anunţă primejdia necredinţei bărbatului, întocmai cum anume animale şi păsări sau albinele, graţie misteriosului simţ al orientării, nimeresc totdeauna acasă... Rotaru a avut destule aventuri mărunte. Dar oricît a fost de discret şi s-a ferit, Eva aproape totdeauna a simţit şi a bănuit... Acuma însă era vorba de altceva decît de o escapadă uşurică.

• — Vezi, Toma, sînt experienţe pe care omul numai la anume vîrstă le poate înţelege. Un om de cincizeci de ani îndrăgostit pare mai mult sau mai puţin ridicol celor tineri şi convinşi că iubirea e rezervată exclusiv vîrstei lor. Aşa am crezut şi eu. Abia azi îmi dau seama că iubirea tîrzie nu poate fi ridicolă, ba dimpotrivă e mai dureroasă fiindcă e ultima şi după ea vine inevitabil sfîrşitul... Şi iată, în situaţia asta sînt şi eu, dragă Toma ! îţi închipui cît mă costă mărturisirea...

A început ca o glumă şi a devenit pe nesimţite o pasiune cu atît mai fermecătoare cu cît era generatoare de noi energii şi speranţe, ca un elixir al tinereţei eterne. De şase luni avea senzaţia că trăieşte o viaţă nouă, mai adevărată pentru că o gusta în cea mai desăvîrşită taină ca o mare împărtăşanie. într-un fel părea că retrăieşte prima lui mare iubire, cu Eva, acum treizeci de ani. Acelaşi sim- ţămînt de plinătate sufletească în bucurie şi mulţumire, ca odinioară. Azi se mai adăoga dulceaţa opreliştei şi frica permanentă de necunoscutul care-i pîndeşte... fi Bănuiala d-nei Rotaru era mai ascuţită ca orice siguranţă. Totuşi el tăgăduia categoric. Atunci şi ea s-a înverşunat să dobîndească o certitudine evidentă. Zicea că numai atunci se va linişti aievea. Rotaru s-a simţit ieri urmărit pas cu pas şi n-a mai îndrăznit eă dea Ninei nici măcar un semn de viaţă. Astfel însă risca să se intereseze ea de dînsul şi, involuntar, să-l trădeze. Ştia apoi că Eva îşi va ¡apăra drepturile cu o energie disperată fără să şovăiască a provoca scandal la nevoie. Nu-i rămînea prin urmare decît să-şi zdrobească ultima bucurie, să renunţe la ulti- .mele filfîiri de pasiune şi să se resemeneze a continua viaţa cea veche în făgaşul obişnuit fără surprize, fără noutăţi, fără taine, drumul drept care sfîrşeşte la cimitir... De două zile nesfîrşit de lungi se luptă într-însul simţul datoriei cu zvârcolirile inimii. Cuminţenia a învins. Mai presus de inima cu poftele trecătoare sînt obligaţiile faţă de familia pe care i-a dăruit-o o pasiune mai mare fiindcă a rezistat vicisitudinilor unei vieţi întregi. Din pasiunea aceea **s**-a dezvoltat iubirea calmă, cuminte, standardizată care**-l** uneşte de Eva şi pe amîndoi de copiii lor. Eva a devenit într-adevăr jumătatea lui, o complectare fiziologică a pro- prici lui fiinţe, aiit de mult că nici un moment n-a exclus-o din fericirea lui chiar în visările cu cealaltă...

Pahonţu era impresionat nu de motivele suferinţei lui Rotaru, ci pentru eă suferea. Se în sarcină, fără a aştepta să fte rugat, sa aranjeze lucrurile eu Nina Georgeseu :

— Să n-ai grije, maestre ! Pînă diseară vei fi liniştit din partea ei ! E fată bună...

— Da, da, e... Spune-i şi explică-i de ce nu mai pnt s-o văd şi nici măcar să-mi iau rămas bun ! zise Rota, a trist. Cel puţin deocamdată... Adică nu ! Simt că e pentru tot-deauna ! Ultima bucurie... Ah !

I se umeziră ochii.. Inima îi. era sfîşiată de durere.

: — Am să trec pe urmă, poate mnnre, să-mi povesteşti ce-ai făcut şi cum te-a primii, reluă după o tăcere. Acasă la mine n -am putea vorbi. Eva bănuieşte pe toată lumea de complicitate...

Afâta slăbiciune pe Pahonţu îl ofensa. înţelegea şi admitea o aventură la un om de vîrsta lui Rotaru, dar cînd se U'-'uv-sfonna în sentimentalism lăcrimos i se părea caraghios. Totuşi după ce rămase singur, chibzuind m:u bine, recunoscu în sine că iubirea în orice clipă apare în viaţa omului, poate deveni o cauză de înălţare sau de prăvălire...

Drt'.'pă-amiazi a văzut într-adevăr pe Nina Geo-geseu care a fost cuminte, a plîns puţin, s-a jurat că iubeşte pe Rotaru şi—1 va iubi chiar dacă va trebui să renun'e ca să nu-i complice viaţa. Consolînd-o cum i se ceruse, Pahonţu se gîndea că întîmplarea I-a pus să facă o repetiţie a scenei pe care poate s-o trăiască şi el în curînd aievea...

Seara, acasă, după cină, Virginia, îi vorbi despre Cintia cu logodnicul ei şi despre bătrînul Cumpănaşu, că ar dori să facă nunta cît mai degrabă, imediat după sărbători, ca să se isprăvească şi emoţia tinerilor şi să scape şi profesorul de o grije mare. Toma, absent ca de obicei în timpul din urmă, nu băgă de seamă ce vrea nevastă-sn. decît în momentul cînd auzi că fixarea datei cununiei depinde de el.

— Nu, nu ! strigă deodată parcă s-ar fi trezit dintr-un vis rău. Te rog !... Să nu iei angajamente în numele meui... Nici un angajament î

Virgiuia se sperie. Ce l-o fi supărat atît de tare o întrebare atît de nevinovată ?... Dezmeteeindu-se îndată mai ales de privirea ei, Pahonţu continuă mai domol :

— Dealtfel pînă după sărbători mai e destulă vreme... Cîte nu se pot întîmpla pînă atunci ? De ce să mă angajez de-acuma ?

Femeia nu mai îndrăzni să zică nimic. în ochii lui pîlpîia lumina rece, tulbure şi ciudată care o îngrozea...

Cu cît campania electorală se apropia de sfîrşit, cu atît lupta se întetea între diferitele partide şi grupări. O încleştare de patimi mărunte, după programul tradiţional, zguduia ţara de la un capăt la altul, pînă în cele mai ascunse cătunuri. Cetele de agenţi propovăduiau pe toate glasurile ura şi disprețul unora împotriva celorlalţi. Se defăima tot cu aceeaşi uşurinţă cu care se făgăduia tot pentru a ameţi marea mulţime de alegători nepricepuţi şi a le smulge -voturile.

. Pahonţu se simţea stingherit că figura pe listele guvernului. Oricît îşi rezervase libertatea, nu putea face opoziţie pe faţă, singura care pasiona marele public. Adoptase **o** atitudine de judecător obiectiv care-i permitea să păstreze simpatiile ambelor tabere, dozînd aprecierile şi eriticile '-cu multă

prudenţă. Socotea că astfel îşi pregăteşte aXmo- Rfera şi pentru subsecretariatul oferit de Belcineanu în nu- [S]mele şefului său.

În schimb Titu Herdelea s-a aruncat în viitoarea luptei cu o însufleţire adolescentă. Ultimele trei săptămîni le-a petrecut într-o alergătură perpetuă în judeţul natal, acolo unde odinioară, tinerelul neisprăvit, a visat România mare într-o vreme cînd chiar visul era privit ca o năzdrăvănie. Luase şi pe fiul său Zachi, acuma student, care era un luptător politic încă din liceu şi încurajat de maică-sa, spera să fie m'nistru plin la treizeci de ani. S-au întors, firește, victorioşi a doua zi după despuierea scrutinului, primiţi de d-n;. Herdelea cu lacrimi de bucurie şi cu o masă dom- pneascâ. în'sinul familiei apoi s-au povestit toate peripeţiile luptei, dar n-a fost uitat nici Pahonţu căruia i se datora în primul rînd înălţarea lui Titu.

— Eu nu mă înşel niciodată în privinţa oamenilor, spuse Niculina dorind să-şi valorifice şi ea un merit în izbînda aceasta. De cînd l-am cunoscut pe Pahonţu ţi-am spus că **e** un suflet de elită. îţi aduci aminte ?

Herdelea recunoscu dînd din cap, deşi tocmai dimpotrivă au avut veşnic discuţii pentru Toma pe care nu-l suferea fără nici un motiv special.

— Bine c-ai sosit, dragă bătrîne, că mă luasem pe gîn- duri ! îl întîmpină Pahonţu a doua zi, bucuros. Credeam că te-au reţinut ardelenii tăi acasă... Ai avut însă mare noroc cu Belcineanu, altfel gata să te întorci simplu particular, cum ai plecat !

Titu zîmbi încurcat. I se dărîma o iluzie. Lui nu-i spusese nimeni acolo că succesul s-a născut cu forcepsul... Bîlbîi naiv :

— Mă mir... Am întîlnit pretutindeni atîta entuziasm...

— Entuziasmul e una şi urna e alta ! rîse Pahonţu. Noroc că Belcineanu e realist şi nu se încrede în entuziasm. A fost foarte abil. Numai în ultimele trei zile a strîns şurubul şi cu atîta rafinament că opoziţia nu prea poate să ţipe...

Ziua următoare, într-un articol dibaci Toma remarca izbînda guvernului subliniind însă şi satisfacţia opoziţiei care, avînd în vedere silniciile îndurate, striga emfatic pe toate glasurile că adevărata victorie este a ei... în acelaşi articol deplîngea căderea lui Rotaru care l-a afectat atît de mult că nici nu i-a mai telefonat ca nu cumva să-l supere mai rău.

După ce a apărut articolul s-a pomenit cu Rotaru. Venea să-i mulţumească dar şi să-i mărturisească prietenește că nu-i pară rău deloc pentru că pe de o parte a început să-l plictisească politica încît îl bate gîndul să renunţe complect, pe de altă parte tocmai în toiul campaniei a izbucnit în casă supărarea din pricina Ninei aşa că n-a mai avut nici un chef de luptă, mai ales că Eva îi suspecta orice mişcare. Apoi, cu toate că Pahonţu i-a spus de-a doua zi ce-a vorbit şi cum a aranjat cu Nina Georgescu despărţirea, l-a întrebat din nou despre ea amănunte, tot atît de sentimentale ca şi deunăzi.

— Maestre, eşti de o perseverenţă...

îşi dădu seama că gluma e prea necuviincioasă şi, cu un surîs şters, schimbă subit vorba :

E Ce-ăi zis de Teofil, maestre ?... Ţi-a plăcut ? Are să facă o figură frumoasă !

Teofil Drugeanu, candidat la Ilfov pe lista guvernului, impus şi susţinut de Belcineanu, vorbise la două mari întruniri publice, dovedind un talent oratoric remarcabil, recunoscut imediat de toată lumea. Firește, Pahonţu n-a scăpat prilejul în *România* să scoată în relief talentul şi iz- bînda prietenului său...

După succesul hotărîtor din prima zi, a alegerilor pentru Cameră, eroul operaţiei, ministrul de interne, începea să primească felicitări. Cei mai interesaţi ca şi cei mai prieteni se sileau să fie printre cei dintîi. Pahonţu avea groază de ipocriziile astea, dar ştia că Belcineanu e foarte sensibil B şi-i spuse şi el două vorbe amabile la telefon de îndată ce j, rezultatul global a fost cunoscut. I s-a părut mai tîrziu că glasul ministrului a fost cam rece totuşi s-a gîndit să treacă a doua zi să,l hiritiseascâ în persoană, dar acasă, nu la mirvster, să n-aibă aerul de solicitator. Acasă I l-a găsit în mijlocul unui grup de deputaţi proaspeţi care-i făceau o curte linguşitoare pînă la dezgust. Singur Teofil Drugeanu era rezervat, deşi cel mai tînăr şi mai apropiat de **I** Belcineanu. i' — A, bine-ai venit, dragă Pahonţule ! strigă ministrul » •foarte voios şi protector. Tocmai voiam să-ţi mulţumesc H pentru concursul ce mi l-ai dat, mai ales în perioada campaniei electorale ! Ai fost foarte drăguţ cu noi, în mod Indiscret şi cu atît mai eficace !... Desigur, erai şi tu puţin interesat, căci ai primit să candidezi între noi, dar fără obligaţii, aşa că gestul tău a fost cu atît mai amical, mai... I Pahonţu fu cuprins de mînie şi de ruşine. Îi displăcea că Belcineanu îl tutuia ca pe un subaltern, dar mai cu seamă îl umileau mulţumirile care lăsau să se înţeleagă că *România* ar fi în serviciul guvernului, cumpărată cu un Î mandat de deputat. Şi toate de faţă cu nişte străini ca şi . cînd ar fi vrut să aibă martori pentru viitor.

—Nu sînt înfeodat nimănui, onorate domnule ministru, şi deci îmi pot permite să susţin ceea ce cred că e util ţării ! replică dînsul stăpînit. Desigur atunci şi atîta timp cît sfnt convins că susţin ceva drept şi cinstit !

— Atît mai plăcut pentru noi dacă am reuşit să te cîştigăm fie şi vremelnic ! insistă Belcineanu mai onctuos, dar şi ironic.

— Excelenţă, plăcerea e reciprocă ! zise Pahonţu de asemenea ironic. Iar durata depinde de stilul guvernării d-voastră !

Oricât încercă pe urmă Belcineanu să-l copleşească cu elogii şi admiraţie, Pahonţu rămase întunecat. în clipele acelea îşi amintea iar că Belcineanu i-a fost totdeauna antipatic şi numai din pricina Cristianei s-a apropiat de el... Începindu-se apoi o dezbatere politică de partid şi intru citva intimă, Toma o luă drept pretext pentru a se retrage, spunînd că doreşte să prezinte omagii şi d-nei Belcineanu.

— Are să~i facă plăcere, dragul meu ! zise ministrul amabil.

Teofil Drugeanu, ca un familiar, fu rugat să-l introducă la Cristiana.

— Acum cîteva minute m-a părăsit Iuliana şi mă ameninţa singurătatea... Aţi venit tocmai la timp să-mi ţineţi de urit !

— Pentru asemena lucru prietenul Toma e nepreţuit, se scuză Teofil fără să observe surisul d-nei Belcincanu. Moi avem o consfătuire cu şeful, încît pe mine...

Cînd rămaseră singuri, după o tăcere confuză, Cristiana zise uşor :

— Văd că ai făcut un sacrificiu... Ai părăsit o convorbire politică probabil importantă ca să mă vezi pe mine. E drăguţ din partea cl-tale. Asta înseamnă că...

Pentru că el n-o întrerupse, se întrerupse singură, dar continuă după un răstimp cu o imputare drăguţă :

— Dealtfel n-ai mai venit de mult... Te duci mai des la d-na Tel eman. Ai să mă faci s-o invidiez !

Pahonţu se simţea în acelaşi timp în culmea fericirii şi în prăpastia amărăciunii, ca totdeauna cînd se afla în preajma ei. Azi Cristiana părea mai frumoasă, răspîndea o voioşie caldă, iar în ochii ei stranii ardea un foc blînd care făcea privirile mîngăioase. Niciodată nu i s-a părut mai apropiată ca şi cînd ar fi lepădat o mască rece şi ai fi rămas simplă şi dulce cum este în adînci mea intimităţii ei... Şi **te** d.
totuşi el nu găsea curajul şi nici expresia să se apropie de sufletul ei, oricît îşi dădea seama că asemenea ocazie poate nici să nu se mai repete. Bîiguia ici-colo cîte-o frază neroadă de care îi era ruşine, pe urmă se uita la ea cu nişte ochi atît de lacomi parcă ar fi vrut, prin văpaia privirilor, **s**-o topească deplin în inima lui, pentru că astfel s-ar uni cu ea şi ar putea-o purta ca un talisman imprimat cu fierul roşu în străfundurile fiinţei lui.

— Mă priveşti iar ca deunăzi, reluă d-na Beleineanu după o pauză prea lungă şi parcă cu o teamă pe care căuta s-o înlăture printr-o intonaţie uşoară. Şi ai nişte tăceri atît de insistente că nu mai rămîne dccît să-mi spui că mă iubeşti ca să fim în plin romantism !

Faţa lui se aprinse de bucurie că în sfîrşit i se oferea momentul să răspundă după inima lui. Vru mai întîi să păstreze tonul rostind galant :

— Apoi da... într-adevăr... Te iubesc !

{ Cristiana avu totuşi o cutremurare. Pronunţase ,,te iubesc" cu un glas care, căutînd să fie numai amabil, frigea într-atîta că i s-a părut că-i aude sfîrîitul în suflet. Răspunse zîmbind, ca să-şi ascundă emoţia :

— Vai, ce noutate !... Şi eu care habar n-aveam !

Pahonţu nu mai putea răbda tonul uşura tec. Era în picioare, la cîţiva paşi de ea care şedea într-un fotoliu adine, cu coatele pe genunchi, cu bărbia sprijinită pe mîi- nile împreunate. îi spuse deodată grav şi din ce în ce mai transfigurat :

Iartă-mă, doamnă... îmi răneşti inima cînd glumeşti parc-ar fi vorba despre o dragoste de salon sau despre o aventură amoroasă pentru variaţie... Am greşit poate, dar cuvîntul mi-a ţîşnit din suflet singur, fără voia mea... Şi totuşi e singurul cuvînt care mă tortura mereu să ţi-l mărturisesc ca

şi cînd el singur ar fi în stare a exprima tot. Dragostea, cînd e cea adevărată, mare şi unică, n-are alt mijloc de exteriorizare verbală „Te iubesc" e Cuvîntul cel mai banal şi cel mai sublim. Depinde de inima din care iz- voreşte... De peste un an sînt condamnat să-ţi spun banalităţile cele mai răsuflate sau să nu spun nimic pentru că ceea ce ardeam să-ţi spun era un singur cuvînt... Dealtfel, de fapt, nu simţeam nici o nevoie să vorbesc. Dacă fără v >rbe nu eram înţeles,evorbele erau de prisos. îmi ajungea prezenţa d-tale chiar cînd mă ignora. Nu eşti pentru mine numai femeia iubită, eşti însuşi destinul meu pentru care am fost creat şi care mi s-a impus. De aceea din clipa cînd te-am întîlnit ai devenit viaţa şi moartea mea. Am luptat împotriva d-tale, m-am ferit, m-am zbuciumat, te-am blestemat, toate în zadar. D-ta trăiai în mine înainte de-a te fi cunoscut... Pînă atunci îmi făuream idealuri şi scopuri d e viaţă, mă războiam cu lumea întreagă ; de cînd te-am văzut, d-ta îmi întruchipezi tot, absolut tot... Nu ştiu dacă e bine sau e rău, dar altfel nu se mai poate !...

D-na Belcineanu l-a privit un răstimp şi s-a înfricoşat de flăcările ochilor lui. Pe urmă surîsul convenţional de pe faţă i s-a strîns în colţurile gurii şi acolo s-a schimbat într-o pîlpăire înţelegătoare. Pe urmă pleoapele i s-au închis singure parcă ochii ei s-ar fi ostenit de vîlvătaia din ochii lui.

Într-un tîrziu, cînd glasul lui tăcu, Cristiana se ridică încet. El se apropiase şi stătea lîngă fotoliul ei, deoparte. Un moment a simţit, fără să-l vadă, că a întins mîna spre ea şi s-a oprit pe loc ca şi cînd ar fi aşteptat ceva. Imediat, bucuroasă că nu s-a întîmplat nimic şi nu s-a pîngărit o comuniune sufletească, s-a depărtat spre fereastra în care asfinţea soarele iernatec. Stătu gînditoare în pervazul ferestrei. Razele oblice i se încurcau în părul cenuşiu picuri n- du-i pulbere de aur şi pe obraji... Toma îi vedea profilul fin în lumina galbenă şi lucirile ochilor visători împletin- du-se în poleiul soarelui. El, ca omul căruia i-ai luat o durere care l-a chinuit necontenit multă vreme, se simţea uşurat, dornic de viaţă deşi cu teama în suflet că durerea totuşi s-ar putea reîntoarce Apoi deodată îi auzi glasul, schimbat, greu de emoţie :

— Destinul... I-am simţit fîlfîitul aripilor odinioară, cînd ţi-am auzit numele şi cînd am întors capul ca să mă feresc de o primejdie...

Pahonţu se apropie puţin, parc-ar fi vrut să audă mai bine un verdict. întrebă :

— îţi pare rău ?

D-na Belcineanu întoarse ochii spre el şi-l învălui într-o privire moale, apoi rosti hotărît :

— Nu !

W Adăogă însă îndată cu altă mîngăiere în glas şi atitu- «fcrie, întinzîndu-i mîna : V — Dar acuma du-te...

Pahonţu îi sărută mîna simplu, dar o mai păstră cîteva

Epe într-a lui. Amîndoi avură un început de gest de apro-

jjpe, parcă ar fi sperat să se îmbrăţişeze, şi tot amîndoi nuitan se opriră. ^B — La revedere, pe curînd ! şopti Cristiana retrăgindu-şi ■mişor mîna.

5

Peste cîteva zile venea Crăciunul, sărbătoarea bucuriei VI rginia se pregătea de mult şi de dragul copiilor, dar şi

S Tptru că Toma se bucura de Crăciun ca şi copiii.

A împo- .Jbit un brăduleţ mai frumos ca în toţi anii. Cu Cintia şi cu frttulein Erna s-au trudit trei zile, într-ascuns de copii, fu să aibă surpriza mai plăcută, şi tot împreună au făcut Mia participanţilor şi a micilor cadouri pentru toţi. Vir- «nia ştia că Toma, tocmai pentru că iubeşte Crăciunul, ţine ,1|-l serbeze în familie, aşa că ea nici nu era să poftească H|ît pe Cumpănaşii, fireşte împreună cu logodnicul. El a «rut să cheme şi pe Herdeleni, în speranţa că astfel nu se fit mai vorbi numai de nunta Cintiei.

[1] în seara de ajun, în faţa invitaţilor adunaţi în biroul ■iToma s-a prezentat întîi d-na Pahonţu de mînă cu odoa- ■ţ ei, deoparte Virginiu, de cealaltă Oana, drăgălaşi ca pi îngeri şi răsfăţaţi nevoie mare. Pe urmă s-au deschis jaBle salonului şi în întunerec a apărut, lucind şi strălucind H||ate culorile, pomul din basme, încărcat cu mere şi nuci K aur şi cu luminiţe multe, aprinse adineaori de Cintia, fc'c se consumau plăpînd în pîlpîiri albe... După emoţia ^M^izei copilaşii voiau să se năpustească asupra cadouri- Mpsrînduite cu grije la poalele bradului. Atunci însă îşi M intrarea zgomotoasă o matahală de Moş Crăciun, cu ■Iftgii de-a umăr şi o nuia înfiorătoare. Amîndoi copiii, ^Hiftţi, se retraseră în grabă lîngă mama lor, uitîndu-se H^işi cu curiozitate la cel ce venise să le strice bucuria.

— Nu vă fie frică, puişori, că Moş Crăciun iubeşte copiii buni ! îi linişti Virginia, ea însăşi înfricoşată puţia de înfăţişarea impozantă a credincioasei Fräulein Erna.

Moş Crăciun puse diverse întrebări la care copiii răs- punseră tremurînd, apoi le porunci să cînte *O, Tannenbaum...* Străduinţele de două luni ale guvernantei fură încoronate de atîta succes că toţi cei de faţă fredonară împreună cu micuţii

melodia nostalgică a bradului miraculos, chiar şi Moş Crăciun însuşi...

Fericită şi mîndră de odraslele ei, Virginia le împărţi întîi lor alt rînd de cadouri, afară de cele primite de la Moş Crăciun, pe urmă fiecărui invitat cîte ceva, în vreme ce mai ales doamnele nu mai conteneau cu laudele şi mîn- găierea copiilor.

Toma părea cam indiferent şi nu izbutea să se însufleţească. Şi-a sărutat copilaşii numai cînd ei, trimişi de măicuţa, au venit să-i pupe muia. D-na llerdelea a observat şi îndată i-a zis în auzul tuturor :

— Sever mai eşti cu ei, domnule, vai de mine, parcă nici n-ar fi ai d-tale ! Mă mir că te rabdă inima !

Virginia a tresărit. Crezuse că numai ei i se pare. Mai mult o durea răceala lui cu copiii decît toate celelalte. Niciodată n-a fost el prea expansiv, dar în anul din urmă ! parcă s-a depărtat mai tare.

La masă totuşi s-a mai încălzit şi Toma. D-na Niculina a trădat pe Zachi că e amorezat de Virginia. Era of glumă, dar Zachi s-a roşit ca sfeela, în vreme ce taiăl său I spunea sentenţios :

— Cum să nu o iubească dacă Ginia e ca o madonă ?... I Uitaţi-vă la ea şi acuma !... Aţi văzut femeie mai fru-i moaşă ?

Virginia încercă modest să spuie ceva, dar bătrînul Cumpănaşu nu-i dădu răgaz :

— Coană Niculino, ia seama să nu ai o tragedie în familie ! Mi se pare că amândoi sînt amorezaţi, fiul şi tatăl !

— D-apoi că nici nu m-aş mira, de ! făcu d-na Herdelea fără supărare şi spre uimirea celor ce îi cunoşteau gelozia necruţătoare. Ce-i drept e frumoasă, mai frumoasă nici nu se por:o !... Iar pe deasupra e şi cuminte, şi mamă bună, şi gospodină !... A avut mare noroc dumnealui, cum are în toate î r Toma zîmbea uitîncfu-se la ncvastă-sa, un zîmbet indulgent şi superior. Aruncîndu-şi ochii spre dînsul şi întîl- Hjndu-i plivirea, Virginia citi atîta nepăsare şi lipsă de Hngosic, ca întoarse cepul în altă parte mai speriată ca adineaori copilaşii de Moş Crăciun...

■ Familia Curnpănaşu se învoise cu Virginia să nu pome- Ipeaseă nimic despre cununia Cintiei, pînă după sărbători, ^Hpt spusese el. D~na Niculina însă nu putea să nu se inte- Mfsero de o chestie atît de palpitantă cum e pentru femei o Hpsătorie şi vru să afle negreşit de ce nu au fixat încă data ■prernoniilor. Cînd află motivul, se indignă :

■ — Se poate, domnule Pahonţu, să ţii pe loc fericirea Bpaerilor ?... Vai de mine, ce om ciudat !... Eu te respect şi Bte simpatizez foarte mult, că te-ai purtat frăţeşte cu Titu şi noi nu uităm pe cine ne face un bine... Dar asta e una şi cununia lor e alta !... Slnt proşti ei că se cramponează file d- ta ! îmi închipui că numai Cintia o face din cauza Virginici... C-ar trebui să-şi ia alţi naşi şi să isprăvească... Slavă Domnului, naşi se găsesc pe toate cărările I $f — Dar nu ca mine ! glăsui Pahonţu glumind.

— Ei, parcă d-ta eşti cu stea în frunte ! se înfurie Nicul'r.r. Şi chiar dacă eşti, trebuie să fii uman, să nu încurci

oamenii, că doar îţi sînt şi prieteni... Ba nu zău, la urma urmelor de ce te codeşti ? Spune verde ! Barerni să ştie lumea albă sau neagră...

Toată lumea era jenată. D-na Herdelea, cu franchеţea fci primitivă, îi punea pe toţi într-o mare încurcătură. Titu făcu semn să înceteze. Asta o întăriă şi mai rău :

■ — Ia lasă-mă, Titule, zău, şi nu-mi mai face semne să mă înveţi tu cum să mă port în lume şi cum să vorbesc !... Zău, mă şi superi ! Ştii bine că eu nu sufer d-astea... Nici nu i-am dat în cap, nici nu l-am insultat. L-am întrebat. N-am făcut bine, domnule ? Spune d-ta !

R, Se adresa lui Pahonţu care, ca să facă pace, răspunse sentenţios :

■r— O întrebare nu ucide niciodată. Răspunsul însă da, uneori... în orice caz, doamnă, am motivele mele pentru care nu pot lua un angajament de.-acuma ! Angajamentul

HKHgă şi obligaţiile trebuiesc respectate.Răspunsul, deşi ambiguu, închise chestiunea. D-n: Herdelea mai adaogă cîteva consideraţii, dar schimbă vorbi dîndu-şi seama şi ea că insistenţa nu serveşte pe nimeni..

Revelionul era, de cîţiva ani, sărbătoarea profesorulu Cumpănaşu. Pahonţu reuşi să se eschiveze pretextînd cil e obligat să participe la un revelion politic intim la Sinaia într-adevăr a fost invitat, împreună cu doamna, la uij bogătaş director de bancă în a cărui vilă la Sinaia se adu nau de revelion în fiecare an oameni de a căror prieteni* amfitrionul avea nevoie într-un fel sau altul şi care se în« tîmplau să fie tocmai oamenii zilei din toate domeniile vieţii româneşti. Pahonţu nu s-ar fi dus dacă n-ar fi aflat ci merg şi Belcinenii. Deşi lumea pestriţă nu-l interesa, s-s simţit fericit toată noaptea. Gazdele regretau că n-a veni cu doamna. Teofil Drugeanu era fireşte cu Corina şi s-ai mirat văzîndu-l singur, ca pe Utalea care cel puţin se ştiî(că e aproape divorţat... Toma a trebuit să danseze cu cîteva doamne ca să aibă dreptul să danseze şi cu Cristiana ear< de asemenea l-a întrebat de ce n-a luat-o şi pe Virginia

— Ne despărţim ! a răspuns Toma cu glasul încleştat

Dansa cu ea fără să o privească parcă i-ar fi fost frici să nu fie ispitit să o îmbrăţişeze în faţa lumii întregi. Atin-gerea corpului ei îl înfiora într-atîta că-şi muşca mereii buzele şi tăcea... După un răstimp auzi ca prin vis :

— Şi d-ta ?

Şi tot atunci o simţi mai aproape ca şi cînd şi-ar fi răi zimat trupul cu mai multă încredere pe braţul lui.

Pe urmă n-a-mai dansat deloc. Se resemna s-o privească de departe sau să-i adreseze cîte-o vorbă în trecere...

Era de faţă şi guvernatorul care-l înştiinţă că a găsit (soluţie mai bună pentru ceea ce doreşte Pahonţu şi a da dispoziţii să se realizeze numaidecît. Toma mulţumi ci efuziune, dar guvernatorul nu uită să-i mai reproşeze c n-a avut încredere deplină într-însul :

— Costică Rotaru e un prieten pe care, desigur, voi f gata oricînd să-l servesc în marginile posibilităţii. Dar e ţineam de data asta să te servesc pe d-ta ! Era plăcere mea să fiu folositor unui om de talent !

După Bobotează într-adevăr se pomeni într-o zi invitat p Banca Naţională pentru aranjamentul stabilit. îi venea ¡¡chiuie ca un flăcău de ţară care nu mai ştie cum să-şi icorească bucuria. Cînd fu încheiat tot, se întoarse la îtă. chemă pe Titu Herdelea şi-i declară cu mîndrie :

— Bă t rine, în sfîrşit am liberat casa Virginiei de orice Jreină... *România* rămîne cu o datorie destul de mare, peşte, dar nu mai primejduieşte viitorul copiilor...

Herdelea se bucură din suflet. Nu i-a fost lui frică nici-Bată eă Toma va îngădui să fie păgubită Virginia, dar lpşi e mai bine că a clarificat situaţia. Profitînd de mo- lentul fericit, îi aminti de cununia Cintiei : ,ţ. — E păcat să încurci pe bieţii oameni ! zise dînsul cu ¡unăratc Nu mi-a spus nimic, dar am

observat cît era de Jfeeciat bătrînul Cumpănaşu şi la serbarea pomului de ■găciun. Gîndeşte-te şi tu, are o singură fată, o iubeşte pp ochii din cap, vrea s-o vază fericită şi din pricina ta îebuie să tărăgăneze mereu... Mai bine le spuneai lămurit Birt capul locului că nu poţi, şi oamenii...

Ei bine, azi pot spune categoric : nu ! strigă Pahonţu Btît de vesel parcă ar fi prins pe Dumnezeu de picior. Nu, B&trine prietene ! Nu !... Pentru că mă despart de Virginia !

Titu făcu nişte ochi ca cepele. Bolborosi prostește : p; — Tu ?... Glumeşti ?... Fugi că eşti nebun ! ■ — Asta aşteptam, bătrîne, aranjamentul cu banca ! urmă Toma. Acum sînt liber ! Dealtfel Cintia nici nu ţinea s-o cunun eu decît din pricina Virginiei.

Dar Virginia cunoaşte intenţiile tale ? întrebă Her- pelea mereu consternat.

- Nu ! Cel mult bănuieşte ceva, zise Pahonţu mai Bbtolindu-şi exuberanţa. N-are a face... Eu sînt cel care Vreau să mă despart, nu ea ! Eu sînt vinovat, nu ea !... «.Adică vinovat că nu mai pot trăi cu ea... Nepotrivire de faaractere, ştii, bătrîne, cum spune la lege !

Din ce în ce mai consternat, Titu Herdelea începu să-ş! fringă mîinile, să compătimească pe Virginia, să se îngrijoreze de soarta copiilor...

— Faci o faptă urîtă, poate o crimă ! zise în cele din ■mă aproape plîngînd. Distrugi o familie cu inima atît de Uşoară încît nu ştiu dacă eşti în toate minţile... Cînd ai doi copii nit ţi-e permis să născoceşti nepotriviri de caracter !

— Ascultă, bătrîne — întrerupse Pahonţu priviridu-l în ochi, grav, puţin înduioşat. Morala ta e din dragoste şi nu mă supără, dar e de prisos. Nu e vorba de capriciul unui moment. îmi dau seama că sînt profund nedrept cu Virginia, îi cunosc toate calităţile şi tocmai de aceea trebuie să sfîrşim mai curînd. Gestul trebuia să-l fac de mult. **Ar** ii fost mai bine pentru amîndoi. Acuma orice aminare **ar** fi mai ticăloasă !

La amiază Titu povesti acasă ce-a auzit ele la Pahonţu, iar Niculia şi Zachi fură deopotrivă de revoltaţi. Se sfătuiră cum să prevină cel puţin pe biata Virginia. Nu luară nici o hotărîre. De ce să afle tocmai de la ei o veste atît do rea ? Totuşi seara, la cină, Nicuiina dădu ideea ca Titu să pună în curent a doua zi pe Cintia care, fiind prietenă de suflet cu d-na Pahonţu, poate mai lesne să o pregătească.

Toma n-avusese nici o intenţie cînd spusese lui Titu că vrea să divorţeze. Pe urmă abia 3-a gîndit că Virg.nia va fi încunoştiinţată şi s-a aşteptat seara la o explicaţie şi s-a mirat că n-a fost nimic. Seara următoare însă, cînd a venit acasă, a găsit pe nevastă-sa, împreună cu Cintia, amîndouă plînse... De multe ori îşi închipuise scena cînd va trebui să vestească despărţirea, niciodată însă nu asa, în trei. De aceea avu o clipă de uşurare cînd Cintia se sculă să plece fără să-i fi adresat o privire sau o vorbă. Virginia o reţinu :

— Nu mă părăsi şi tu, Cintia scumpă... Te rog ! Stai aci, lîngă mine !

Toma trecuse în birou să lepede nişte cărţi aduse. Privirea îi alunecase peste Virginia trecînd şi văzuse cum îl

examina cu nişte ochi mari, speriaţi şi nedumeriţi. Reveni în salonaş atît de calm că se minuna şi dînsul. Se opri în faţa lor, şi, după o mică pauză, calculată ca la teatru, întrebă simplu parcă s-ar fi interesat de lucrul cel mai natural din lume :

— Va să zică Herdelea v-a prevenit ?... Cu atît mai bine ! Atunci înseamnă că...

Cintia nu se putea stăpîni şi izbucni cu glas muiat în ură :

IJ — N-ai avut cavalerismul cel puţin s-o previi !... A trebuit să afle de la străini ce surpriză îi pregăteai ! R Virginia abia o potoli. Ea nu voia să bruscheze nimic. ■Kai spera încă. îşi închipuia că poate să fie doar o vorbă aruncată sau o intenţie pe care bunătatea o mai poate f şterge din suflet. De la amiazi cunoştea vestea şi totuşi nu se putea obişnui cu gîndul că ar fi adevărată. Iar acuma, văzîndu-l atît de liniştit, nădejdea se amseteca cu durerea Sntr-o senzaţie de aşteptare.

î Pahonţu recunoscu fără înconjur că Cintia are dreptate. A greşit că n-a vorbit întîi cu Virginia despre gîn- durile care-l sfîşie de mult, de ani de zile. S-a luptat cu sine însuşi. A vrut să-şi apere căsnicia, să se apere pe sine de ispita vieţii. A crezut şi el că sînt ispite trecătoare. A tăcut şi a suferit. Virginia nu i-ar fi înţeles frămîntaroa, cum nu i-ar fi înţeles-o nimeni, cum nu şi-a înţeles-o nici el. Poate că e chemarea destinului pe care trebuie s-o urmeze oriunde l-ar duce. Nu are dreptul să expuie primejdiilor pe femeia care i-a dăruit doi copii şi care e fără rprihană.

" Pe cînd Virginia asculta înduioşată frazele care curgeau cu o intonaţie de suferinţă, Cintia fierbea de indignare so- cotindu-l prefăcut şi mincinos. De cîteva ori l-a întrerupt vehement, tulburînd ritmul spovedaniei şi stricîndu-i efectul. Toma se stăpînea, tăcea, lăsînd pe Virginia să o admonesteze, apoi continua în aceeaşi cadenţă.

— Motive şi argumente şi explicaţii se găsesc totdeauna cînd e vorba de cocoloşit o faptă rea, interveni iar Cintia cu energie. Cu cît mai rea fapta, cu atît mai bogate explicaţiile. Ginia şi copilaşii ei însă nu aşteaptă motivări psi- hologice ci o dezminţire scurtă, singura care poate să-i salveze. Prin urmare...

Ş — Prin urmare abuzezi de răbdarea mea, Cintia ! zise Pahonţu deodată aspru. într-un ceas tragic al existenţei Inoastre d-ta ne încurci cu arguţii minore ! B — Da, observ că te încurc ! răspunse ea ironic. Fiindcă pe mine nu mă poţi ameţi cu excursii literare ieftine ca pe fiinţa asta care te iubeşte şi tremură pentru soarta ei şi **a** copiilor d-tale !

p — în orice caz deocamdată sînt acasă la mine şi te rog..:

— Poftim ! Măcar de-ai rămînea acasă la d-ta !

Cintia plecă furioasă. Trebui să treacă un interval cai Pahonţu să-şi reia firul. Nu-l mai întrerupse nimeni. Vorbi mult şi se silea să fie convingător. Virginia asculta cuminte,] cu ochii în gura lui, ca şi cînd ar fi auzit cuvinte de miere. Nu înţelegea cuvintele dar din sunetele ce-i ciocăneau timpanele cu unde asidue se desluşea în mintea ei tot mai j mult că toate acestea nu sînt decît minciuni mari şi grele 1 care se

aşează una peste alta ca nişte pietre de moară ca | să-i strivească inima. Lacrimile începură să-i păinjenească I ochii, să-i umezească obrajii, să le simtă amărăciunea sărată în colţurile gurii. într-un rînd auzi foarte clar că el va avea grijă de copii, de educaţia lor, că vor rămîne totdeauna prieteni buni, că ea să facă cererea de divorţ! pentru părăsire de domiciliu şi nepotrivire de caracter...]

într-un tîrziu însă tresări auzind alt glas :

— Doamnă, doriţi să servim masa ?

— Da... da... numaidecît, fetiţo...

Se ridică încercînd un surîs pe subt pojghiţa de lacrimi.] I se părea că apariţia jupînesei, cu anunţarea cinei a risipit un coşmar, că în sfîrşit se poate întoarce în viaţa reală. Dar îndată ce se retrase servitoarea, se sculă şi Toma rostind cu un glas necunoscut, un glas parcă de proces- j verbal :

— Atunci, dragă Ginio, sîntem înţeleşi ?... Dealtfel eul am să mai viu, să stabilim toate amănuntele... Aşa !... j Acuma însă...

— Cum, vrei să pleci, Toma? zise Virginia deodată cuj **o** spaimă sugrumătoare.

— îţi închipui că, după toate astea, n-aş mai pui<ă să..., făcu el zîmbind duios. Am să mă retrag la un hotel ; pînă ce...

Virginia parcă numai în clipa asta ar fi pătruns adevărul întreg. Cu o durere cruntă şopti :

— Toma, iubitule... nu mă părăsi !... Fie-ţi milă.;, cea puţin de puişorii noştri.

Pahonţu, atins de chemarea sfîşitoare, îi ocoli privirea ■ şi răspunse ostoitor :

— O... Ginia... te rog... fi cuminte... Curaj 1... La revede lfl

îi luă mîna şi i-o sărută. Pe cînd atingea mîna cu buzele,«
o auzea murmurînd înecat :

— Nu pleca, iubitule.-., na... nu...

Se retrase foarte grăbit, ca şi ciad n-ar mai fi putut asculte durerea. Virginia stătea ţintuită locului şi , mai buzele-i şopteau fără glas :

— Toffla... Toma... Toma...

.," Cînd în sfîrşit se auzi uşa vestibulului închrzîndu-se, femeia se cutremură din creştet plnă în picioare şi se prăbuşi neputincioasă între scaune.

6

f Prietenii şi cunoscuţii au aflat că Fahonţu divorţează, că s-a mutat la hotel, că se supără cînd e întrebat şi se înfurie cînd i se oferă poveţe. Vreo două săptămîni lumea a mai căutat motivul adevărat, adică femeia din pricina căreia îşi părăseşte familia,, pe urmă s-au ivit alte scandaluri care au aruncat uitarea peste afacerile în definitiv intime ale lui Pahonţu... El însă continua a fi excitat, arţăgos, agresiv, ca şi cînd despărţirea i-ar fi zdruncinat echilibrul vechi. Era, desigur, şi o parte de artificiu în noua atitudine adoptată prin care voia să *se* apere mai bine de mulţimea indiscreţilor. Dar era şi un dor imposibil de stă- pinit care îl acaparase şi-l mina

înainte parcă piemindu-l neîncetat cu un bici de foc.. Sfîrşită părea epoca somnolentă cînd nu cuteza să-şi clarifice gîndurile şi mai ales şscunzîndu-se după paravanul destinului nebulos. Acuma privea lumea în faţă, vedea calea pe care trebuie să meargă şi în zare îi lucea ţinta pe care o va ajunge. Bt „Am pierdut anii cei mai buni pentru că n-am avut o călăuză, îşi zicea. Unde aş fi eu azi dacă aş fi avut norocul s-o cunosc acum zece ani

Numai gîndindu-se la Cristiana îşi simţea energiile înzecite.Din partea Virginiei n-avea teamă de complicaţii. Suferea şi va mai suferi cîtva timp, apoi se va consola. Îi rămîneau copiii, un ideal în viaţă. Mai tîrziu cine ştie... Firește, deocamdată era prăpădită. Pîîngea necontenit şi-i scria în fiecare zi să se întoarcă acasă. Toma a mai fost ele pîteva ori prin strada Pietăţii, să-şi strîngă lucrurile personal« să-şi ia anume documente, manuscrise, cărţi şi mai ales să o convingă pe ea definitiv şi să o liniştească.

Prezenţa lui într-adevăr o liniştea puţin, dar fiecare nouă plecare era o nouă tragedie. A încetat să se mai ducă. Atunci îndemnată de Cintia care îl ura de moarte şi-l dispreţuia, Virginia s-a plîns d-nei Rotaru. Toma fu nevoit să ţină piept unei scene de moralizare din partea d-nei Rotaru şi să se supere ca s-o termine. A sosit în primele zile tatăl Virgin ici de la Alba Iulia pe care Cintia îl chemase telegrafic în speranţa că bătrînul moţ va şti să sileaască pe bărbatul ticălos să se întoarcă acasă. Iacob Stoica a plîns împreună cu Virginia, dar nici n-a vrut să vază* pe Pahonţu, socotind că e mai bine c-au scăpat de el, căci ea îşi va găsi norocul ei, mai bun...

Dealtfel Pahonţu nu mai era deloc preocupat de ce lăsa în urmă. Viitorul îi interesa. Divorţul va şti el să-l urgenteze. Mai mult era îngrijorat de Cristiana. Nu vorbise cu ea niciodată despre căsnicia ei. Numai de la d-na Teleman ştia că e nefericită şi vrea să părăsească pe Bel- eineanu. Totuşi era absolut sigur că va fi soţia lui. Asta a rîvnit-o din primul moment, chiar dacă n-a îndrăznit să o recunoască nici în gînduri. De cînd însă el a făcut pasul hotărîtor, era grăbit şi se frămînta cum ar contribui şi la eliberarea ei. Excludea, ca ceva inelegant, posibilitatea de-a discuta cu ea astfel de lucruri. Era foarte prudent şi de teamă să nu dea de bănuit. Credea absolut necesară cea mai desăvârşită discreţie. Nimeni să nu ştie de iubirea lor decît în ziua cînd se vor uni în faţa lumii. Era parcimonios cu vizitele în casa Belcineanu tocmai din pricina asta. Mai uşor se ducea pe la d-na Teleman unde se întîmpla să întîlnească pe Cristiana. Faţă de d-na Teleman era mai deschis, vorbea despre toate cu atît mai bucuros că avea impresia că vorbeşte indirect cu Cristiana însăşi. Totuşi nici acolo nu întreba niciodată despre ea, ne- vrînd să pară că încearcă să profite de prietenia lor ; se mulţumea cu ce i se spunea...

Abia în preajma
deschiderii noului
parlament s-a prezentat
iar la d-na Teleman ca şi
cînd ar fi fost pentru o
tăifăsuială politică

.Hb— Se poate, domnule Pahonţu, să mă ocoleşti tocmai ciad ai în familie evenimente atît de grave ? exclamă lu- lliana văzîndu-l. Ai divorţat, adevărat ?... Aşa am auzit, mi se pare chiar de la Beleineanu...

p După cîteva replici, n-a mai insistat nici ea, nici el. Dar peste vreo jumătate de oră, cînd s-au epuizat în- jjr-adevăr şi culisele politice, d-na Teleman a spus deodată, parcă demult îi stătea pe limbă :

— Uneori, vezi, înţelegi şi mişcarea femenistă... D-voas- ,tră, bărbaţii, sînteţi liberi pe hotăiirile d-voastră în orice împrejurare, pe cînd femeia... ah ! Cîte nedreptăţi trebuie să îndure !... Mă gindesc la sărmana noastră prietenă... Se pare că e sortită să sufere toată viaţa...

Îi povesti cu lux de amănunte o explicaţie, foarte yiemnă, civilizată dealtfel, dintre soţ ii Beleineanu, zilele llrecute. S-a nemerit să fie şi ea de faţă. O rugase Cristiana să stea. Au fost iar de acord că nu mai poate continua căs- nicia şi că ea trebuie să-şi croiască altă viaţă, dar el o ruga &ir să mai aibă răbdare numai o lună, să scape de validări, ,să se calmeze frămîntarea politică cel puţin în ce-l pri- Iveşte. I-a dat cuvîntul de onoare că are gata scrisoarea iji că i-o va preda la ziua promisă. Un început de împlinire a şi făcut mutîndu-şi cancelaria de avocat din casa Cristianei încă dinainte de-a veni la putere, încît plecarea lui pă fie mai uşoară... Totuşi Cristiana era desperată, pierduse răbdarea şi credea că are s-o poarte aşa cu amînările la infinit. Desigur, ar fi putut intenţa acţiunea de divorţ şi fără învoirea lui, dar astfel procesul risca să dureze ani de zile, iar ea însăşi să îndure toate şicanele şi mizeriile, toate răzbunările meschine ale unui om care nu cunoaşte mila cînd e în joc un interes al lui... |i — Odios personagiu ! mormăi Pahonţu morocănos. || începu să urască pe Beleineanu ca pe un duşman personal. îi forfoteau prin minte numai răzbunări romantice, prin care să-l oblige să se poarte cavalereşte cu Cristiana. Mai cu seamă însă îl bătea gîndul să-i caute pricină, să-l provoace la duel şi să-l ucidă, pedepsindu-l astfel pentru tot trecutul şi, în acelaşi timp, dobîndind pentru Cristiana libertatea întreagă şi imediată... Rîdea pe urmă singur de >trubadurismele acestea şi-şi zicea că iubirea i-a încurcat minţile...

Dealtminteri purtarea lui Belcineanu faţă de Cristiana se asemăna eu aceea faţă de Tema. în paralelismul acesta se revela poate o voinţă de sus sau o predestinare, se gîn- dea Pahonţu. Propunerea de odinioară, în casa lui Teofil, pe care i-a repetat-o pînă ce a venit la putere cu o insistenţă obositoare, a ajuns la scadenţă, dar n-a fost onorată. Deşi se jena, văzînd că nici măcar o aluzie nu-i mai face, i-a amintit dînsul. Întîi Belcineanu, aproape vexat că n-are încredere în cuvîntul lui, i-a explicat că pînă după alegeri nu se poate lucra nimic serios. A doua oară, la revelion la Sinaia, a răspuns glumeţ că răbdarea trece marea, adăogînd mai

diplomatic că afacerea e de resortul şefului guvernului şi că are să vorbească negreşit cu şeful la momentul cuvenit...

Pînă acuma, hărţuit numai de necazurile lui sufleteşti, Pahonţu lăsase de fapt pe al doilea plan propunerea lui Belcineanu. Numai de cînd, despărţindu-se de Virginia, şi-a clarificat viitorul şi a prevăzut că se va însura din nou, obţinerea unui subsecretariat de stat, dacă nu chiar a unui portofoliu ministerial, a devenit o preocupare pentru dînsul. Se gîndea că fosta soţie a unui ministru s-ai- putea simţi coborîtă mărităndu-se cu un bărbat care n-a fost nici o jumătate de ministru. El, firește, se credea superior tuturor miniştrilor prin talentul său, iar de cînd *România* s-a impus şi a devenit cunoscută în cercuri largi, declara cu mîndrie că el are misiunea cea mai nobilă, deasupra miniştrilor, anume aceea de îndrumător şi educator al opiniei publice. Mandatul de deputat i-a fost folositor numai pînă şi-a realizat visul de-a avea ziarul său. Prin participarea la şedinţele Camerei a putut să-şi facă j relaţii în lumea politică şi conducătoare a României. Poate că şi acestea au contribuit la lansarea gazetei. în orice caz j *România* a ajuns, într-un timp relativ scurt, printre cele] mai răspîndite ziare şi mai cu seamă cu faima de incorup- j tibilă încît avea o influenţă puternică asupra cititorilor. Pahonţu personal nefiind lacom de bani a impus şi zia- , rului o corectitudine pe care a simţit-o îndată toată lumea. *România* putea greşi în aprecieri sau critici, dar totdeauna J de bună-credinţă. De aceea nki variaţiile de atitudine nu | erau suspectate ca interesate.

B Pe urmă tot el revenea şi-şi zicea că atribuie Cristianei un suflet mărunt crezind-o capabilă să-şi orienteze iubirea după mărimea socială întâmplătoare a omului. Subsecreta- [8triatul îi trebuia întîi pentru că Belcineanu i l-a propus şi : nu admitea să fie prostit şi înşelat, şi numai în al doilea I ■ rînd pentru a mai urca o treaptă în ierarhia socială.

K Citeva zile după ce se terminară validările care dealtfel S- au făcut relativ calm, Pahonţu căută să aibă negreşit o I ® explicaţie cu Belcineanu. Nu putea tolera să fie purtat cu IB;vorba şi batjocorit, cum părea că vrea să facă soţul Cristianei. Fiindcă în ultimul timp avea impresia că îl evită puţin, Pahonţu nu a mai luat o intîlnire dinainte, de la { ţ* care să se poată eschiva, ci a picat într-o zi la minister tocmai eînd aflase că Belcineanu e singur. Ca niciodată, Toma l-a întrebat direct şi fără sfială, dacă şi pînă cînd va mai M trebui să-i reamintească promisiunea cu subsecretariatul pe care-l dorea odinioară... Belcineanu I-a întrerupt cu l zimbetul superior pe care-l arbora acuma permanent, dar şi plictisit şi acru :

— Dorinţa d-tale, dragă Pahonţule...]i Şi tonul şi înfăţişarea ministrului îl înfuriară. Se stă- pîni totuşi şi-l întrerupse la rîndul său, de asemenea zâmbitor, dar cu o impertinenţă calculată să restabilească I egalitatea :

* — Dorinţa mea ?... Te înşeli, dragă Belcinene... (Ministru tresări.) Să nu inversăm rolurile ! A fost dorinţa d-tale insistentă, repetată... Pe care eu, chiar în principiu, ara

acceptat-o cu dificultate şi abia după o gîndire de... de şapte ori douăzeci şi patru de ore... Ştii, asta ca să fixăm poziţiile ! P în primul moment Belcineanu se gîndise să-l poftească scurt afară, pe urmă, să continue cu „d-voastră", dar sfîrşi prin a-şi îndulci zimbetul şi a continua cu o vioiciune prietenească, parcă nici n-ar fi observat impertinenţa : Bi — Da, da... Exact... Nu era nevoie să-mi reaminteşti... Dar mai trebuie să ai răbdare, să ţii seama de împrejurări... Abia de trei luni sîntem la putere, aşa că n-ai de ce să te i alarmezi... Nu e vorba de un post de şef de biurou, ci de K o creaţie de mare răsunet, cu repercusiuni importante § chiar asupra guvernării dintr-un anume punct de vedere. iPrimul ministru trebuie să chibzuiască, să consulte, să...

într-o jumătate de oră nu i-a mai dat totuşi nici mă« r o promisiune. S-a spălat pe mîini cu primul ministru, dar aşa fel încît Pahonţu n-a găsit motiv de supărare, ba dimpotrivă s-a crezut obligat a recunoaşte că trebuie să fie liniştit, să spere, în sfârşit ca un Solicitator oarecare... Numai după ce a plecat a băgat ci: seamă că a fost îmbrobodit cu fraze şi că jumătate conversaţia s-a pierdut cu ghinionul guvernului la Făgăraş, unde, după ce a luat întreaga listă, unul din deputaţi, un preot, a murit brusc, tocmai cînd se pregătea să vie la validare, aşa că vor trebui făcute alegeri noi care vor fi însă mai grele, căci opoziţia are să-şi concentreze acolo toate sforţările şi pi arderea unei alegeri parţiale la începutul guvernării ar fi o catastrofă ; .şeful guvernului a dat sugestia să candideze chiar Belcineanu, ministrul de interne, mai ales că în judeţul lui s-au pierdut două locuri şi a rămas pe dinafară un devotat care ar fi foarte trebuincios în Cameră.

Pahcnţu rămase mai hotărît să clarifice lucrurile, şi, dacă intenţia de tragere pe sfoară se dovedeşte, să rupă relaţiile cu Belcineanu. Peste vreo săptămînă, în timpul discuţiei la *Mesagiu*, apăru pe banca ministerială preşedintele Consiliului. Toma se apropie de capul guvernului să-l salute. Socotindu-l om de talent şi mai ales că *România* a avut în general o atitudine cavalerească faţă de partidul naţional şi nu i-a făcut dificultăţi inutile, primul ministru îl simpatiza. După cîteva cuvinte Pahonţu găsi momentul binevenit să-l felicite pentru frumoasa idee de-a acorda propagandei şi culturii rolul de căpetenie ce trebuie să-l aibă în statul românesc.

— Vorbesc, domnule preşedinte, ca un modest muncitor cultural ! adăogă dînsul mai umflat, deşi vorbea în şoaptă ca să nu deranjeze şedinţa. Sînt sigur că instituţia pe care vreţi s-o înfiinţaţi va avea o influenţă mare asupra creaţiei româneşti în toate domeniile spirituale. Se simţea nevoia unui organism care să răscolească şi să stimuleze energiile creatoare. Subsecretariatul pe lîngă preşedinţia Consiliului va putea strînge şi grupa şi organiza presa, artele, literele, ştiinţele, dar mai ales...

1 — Nu pot primi felicitările, domnule Pahonţu, fiindcă absolut nimic nu e adevărat din tot ce-mi spui ! zise preşedintele amabil dar serios. Ai fost indus în eroare !

— Cum se poate, domnule preşedinte ? protestă depu- St&tul. Dar ştirea mi-a fost dată chiar de un ministru şi nu
acuma, ci dinainte de-a veni la putere. Mi s-a numit şi Mjjersoana subsecretarului...

^H — Nu, nu ! reluă primul ministru. Ar trebui să ştiu Vşi eu, nu-i aşa ? Ei bine, eu nu văd foloasele etatizării cul- ■|rii şi sînt francamente ostil unei propagande oficiale în materia aceasta. Pentru politică, da, dar asta se poate face «•Li mijloacele actuale. Artele însă şi literatura şi ştiinţa
■ trebuie să rămîie libere, independente ca să poată înflori. Statul nu produce decît lucruri hibride cînd se amestecă în cultură... Cum vezi eu nu mă împac nici măcar cu
! ideea ! Aşa că n-aş putea tolera să se înfiinţeze o instituţie ? para/.itară numai ca să-mi plasez un partizan, chiar dacă Sar fi vremuri bune cu finanţe înfloritoare. Din nenorocire, Hftii prea bine, luptăm cu destule greutăţi ca să putem face f faţă nevoilor celor mari. Pentru experienţe nu e momentul...

— Atunci s-a abuzat vorbindu-mi-se în numele' ■»•voastră, fiindcă am fost asigurat că tocmai d-voastă, domnule preşedinte, aveţi ideea înfiinţării subsecretaria-
■ tului propagandei îndată după alegeri ! insistă Pahonţu.' Vă rog să mă iertaţi atunci... Totuşi eu persist a crede utilă o instituţie mare, serioasă, care să unifice sforţările individuale ale creatorilor de valori româneşti. în alte ţări s-a
[v|i realizat şi rezultatele...

— Artele şi ştiinţa n-au profitat nimic, întrerupse premierul indulgent. Cel mult guvernele respective au cîştigat o aureolă falsă de protectori ai culturii...

A doua zi apăru în *România o* informaţie răutăcioasă despre Belcineanu. A fost remarcată, iar Belcineanu s-a alarmat. Mai ales că venea imediat după ce Pahonţu stătuse de vorbă cu primul ministru la Cameră, în văzul tuturor. Pînă acuma, afară de presa de partid, ziarele mari Au păstrat o atitudine neutrală, ici-colo chiar binevoitoare. ¡Desigur avea grija să alimenteze nu numai pe reporterii •creditaţi la interne, dar şi pe alţi ziarişti care-l vizitau şi care strecurau notiţele simpatice. Ştia, din experienţă, că îndată ce un singur ziar va începe să-l atace sistematic, mai curînd sau mai tîrziu vor urma şi celelalte.

Pînă să sosească Pahonţu la redacţie, a fost căutat de trei ori de şeful de cabinet al lui Belcineanu. Nu l-a chemat la hotel ca nu cumva să fie ascultată convorbirea de portarii indiscreţi. Titu Herdelea, spunîndu-i despre telefoanele ministeriale, observă zîmbmd :

— Fireşte pentru notiţa de azi... E abilă şi perfidă şi malițioasă... L-a usturat rău... Drept să-ţi spun şi pe mine m-a mirat. Parcă eraţi prieteni ?

— Eu sînt prieten cu oricine cît e om de treabă... Cînd însă nu mai e, întorc şi eu cojocul... Ciocoiaşul ăsta a început să creadă că noi sîntem la cheremul lui, parcă m-ar fi

cumpărat cu mandatele lor... Ei, am să-i arăt că sîntem independenţi. Trebuie zgîlţîit să se trezească din beţia atotputerniciei 1

Herdelea nu mai zise nimic. Nu-i plăceau asemenea subite schimbări la faţă care totdeauna aveau pricini personale. Ziarul trebuie să servească interesele generale, nu ale individului, chiar proprietarul. Dar nu voia să se amestece. De cîtva timp nici nu mai făcea observaţii, de cînd Pahonţu a devenit arţăgos şi nu mai tolera contraziceri. (A fost o ciocnire mai aprigă între ei, deunăzi, din pricina Virginiei, cînd Titu, cu un curaj neobişnuit la dînsul, i-a spus verde că s-a purtat murdar.)

Pahonţu fierbea împotriva lui Belcineanu. Se asmuţea singur şi-i descoperea toate defectele şi păcatele. Azi- noapte a schiţat în gînd un articol în care îl prezintă ca o pată rău mirositoare a unei guvernări care ar debuta altfel promiţător. Se aşează să-l scrie. Telefonul zbîrnîi curînd. În receptor răsună glasul lui Belcineanu, mieros şi afabil ca odinioară, înainte de-a se înscăuna la putere :

— Bine, dragă prietene, ce s-a întîmplat ? Văd în *România o* notiţă care...

— Da.. Şi ? întrerupse Pahonţu hîrîit

— Ei bine, nu pricep nimic ! zise Belcineanu. Te credeam prieten...

— Aa, prieten ? strigă Toma cu un rîs nervos. Un prieten în orice caz pe care-l poţi minţi şi înşela şi trage pe ¡Sfoară, pe care-l cumperi cu o promisiune şi-l prosteşti cu pB propunere ?

K; — Pardon, ţi-am repetat şi acum cîteva zile că... f\ — Sînt lămurit, domnule Belcineanu ! continuă Pahonţu triumfător. Am fost dealtfel din primul moment. Am ştiut ce urmăreşti. înadins te-am lăsat să văd pînă unde ai să,mergi cu mistificarea folositoare pentru d-ta !... Ei bine,, eu astfel de prietenie nu înghit, excelenţă ! Mă lipsesc !... Eu nu sînt slugă, onorate domn ! Eu sînt stăpîn, domnule, şi nu stăpîn trecător ca d-ta !... Eu nu mă ciocoiesc în nici un fel fiindcă stau pe picioarele mele !... Nimeni nu şi-a bătut joc de mine fără să fi primit replica cuvenită, domnule Belcineanu ! Firește, la timpul său !... În sfîrşit a sosit şi timpul d-tale ! Iar replica va fi tot atît de delicată cum a vrut să fie batjocura d-tale !... Aşa, domnule !... Şi cu asta s-a isprăvit !

La celălalt capăt al liniei Belcineanu, de cînd Pahonţu a început să ridice tonul, a aşezat domol receptorul pe furcă de teamă să nu-i fie dat a asculta şi înjurături. Cu ziariştii ăştia te poţi aştepta la orice. Pahonţu n-a observat că vorbeşte singur decît la urmă cînd aştepta o ripostă şi nu venea nimic.

-— Să te ia dracul ! bufni dînsul trînt:'.nd receptorul. Atît mai bine !

K' .Se mai învîrti puţin prin biurou şi se porni mai însetat la scris. îi venise şi titlul : „Mistificatorul'[1]... Nu pomenea deloc numele lui Belcineanu şi nu întrebuinţa nici o vorbă grea. Totuşi a doua zi articolul a făcut senzaţie şi a fost comentat în fel şi chip.

Bit. Abia peste vreo trei zile îşi puse întrebarea dacă lupta pornită contra lui Belcineanu n-a nemulţumit şi p° I Cristiana sau dacă nu-i va provoca vreun neajuns. Se spăimîntă. Ar fi trebuit s-o consulte întîi, nu să o ia pros- ft: teşte... Se hotărî să meargă la d-na Teleman, să o întrebe. IV la amiază se pomeni la telefon cu însăşi Cristiana :

K — îţi mulţumesc !... Ştiu că pentru mine faci !...

Rj: — Sînt fericit ! murmură dînsul. Mă mustram că nu ■ te-am prevenit cel puţin...

K— Poimîine merg la Iuliana... Vino şi d-ta !

I Toma rămase cu receptorul la ureche parcă ar fi vrut H«ă prelungească ecoul unei bucurii...

CAPITOLUL VII PRIGOANA

1

s ' — Bravo, frate Pahonţule ! în sfîrşit pe linia dreaptă ! strigă Dolinescu aşezindu-se în faţa lui. lîngă biurou. De vreo două săptămîni ziarul tău mi-e mai simpatic !

— De cînd cu Belcineanu ? zîmbi Toma satisfăcut.

— Cum ăi putut să-l cocoloşeşti atîta vreme şi aproape să te guduri pe lîngă el ? se miră Dolinescu cu privirea-i tăioasă. Nu te-am înţeles... E prototipul politicianului de azi, o maşină de tocat vorbe goale şi minciuni grosolane, o pacoste cu doctrină care, numai din pricina laşităţii, îmi închipuiesc. nici măcar nu fură ca să-l poţi înjura mai apăsat !... Fireşte, nu înţeleg nici cum v-aţi învrăjbit

i acuma, din senin... Dar asta-i altă socoteală ! Plăcut e că v-aţi învrăjbit !... Văd că te întuneci, frate-meu ! Nu, te rog ! Nu te supăra ! Altceva am cu tine ! Lucruri serioase [1] Nu te formaliza pentru o glumă proastă tocmai acum !Ironia rece nu numai din cuvintele şi tonul lui Dolinescu dar privirea, zîmbetul şi toată înfăţişarea care o încadrau, enerva pe Pahonţu acuma mai mult ca altădată. Se simţea la întorsătura cea mai gravă din viaţă. De-atîtea ori în trecut şi-a închipuit că o clipă îi va hotărî soarta. Toate acelea au fost jucării. Acuma e criza cea mare, după care nu mai poate urma decît fericirea sau moartea. Dolinescu chiar dacă ar şti ce se petrece în sufletul lui, n-ar putea pricepe. El n-a avut nevoie să lupte decît cu lumea de-afară, niciodată, cu sine însuşi. Aerul de suficienţă mo- p fală şi de superioritate boierească făceau pe Pahonţu să | scrâşnească :

E — Nu, nu !... Spune, Barbule, cele serioase ! Sper că lo i Vor prinde mai bine ca ironia ieftină ! fŞ Dolinescu, după o întrevedere cu Utalea, care se dovedea într-adevăr devotat

fraţilor de cruce, hotărîse să candideze la Făgăraş. * Vacanţa s-a declarat oficial deunăzi **pi** s-a fixat şi data alegerii parţiale peste vreo şase săptă- mîni.

— Nu vreau să-ţi cer sfatul, reluă Dolinescu puţin de sus. Dealtfel rîndul trecut m-ai aprobat. Hotărîrea mea e definitivă. Planul de campanie e stabilit în toate amănuntele. Toţi vom lupta cu ultima energie pentru izbîndă. Sînt, sigur de victorie. Patru săptămîni nu ne vom mişca din satele Făgăraşului. Fiecare român va fi dăscălit. Nu cerem voturi, ci adeziuni. Oamenii trebuie să meargă cu noi din convingere şi să rămîie credincioşi toată viaţa !

— Distincţie cam bizantină ! observă Pahonţu. În definitiv şi pentru voi rezultatul e totul, ca şi pentru ceilalţi ! B?' — Mulţumesc de compliment, frate-meu, dar nu vreau să mă cert ! făcu Dolinescu repede. E o luptă grea. Marea noastră probă de putere. Adversarii nu ne vor cruţa. Şi sînt mulţi. Trei partide de opoziţie cu organizaţii solide,[1] plus guvernul. Am auzit că va candida primul ministru **sau** Belcineanu al tău. Vor să ia alegerea cu orice preţ. **O** cădere pentru guvern ar însemna compromiterea guvernării **şi** mai ales scurtarea ei... Cum vezi, nu sînt perspective trandafirii şi avem nevoie de toate sforţările ca să biruim Ivbtuşi împotriva tuturor. Noi nu ne speriem de greutăţi,' Dictonul vechi : cu cît duşmanii sini mai mulţi cu atît glc- ria e mai mare !...

După obiceiul său vorbea repede şi mult. Pahonţu asculta fără mare atenţie. El era preocupat de ale lui ţi do un răstimp se lăsa copleşit. Doîinescu se opri singur întrebînd :

— Ei, ce zici, frate Pahonţule ?

— Nimic !... Din moment ce spui că ai hotărît ire- vocabil...

— Sigur ! zise Doîinescu. Dar părerea şi concursul tău mă interesează.

— Mai mult concursul decît părerea, ştiu, mormăi Pahonţu.

— Eşti rău dispus, frate-meu ! Am băgat de seamă... Totuşi contez pe tine. Eşti doar de-al nostru în înţeleşii cel bun !...

---

*

Contextul în care romancierul aminteşte hotărîrea „fraţilor" «lo a participa la alegeri este revelator pentru esenţa noilor reglaţii **(..dupfl o întrevedere cu Utalea"). Sugestiile erau formulate** Încă **din capitolul precedent, în care finanţarea din umbră a** mişcării **este legată direct de acelaşi Utalea, „marele financiar fl om de afaceri", *(supra*, p. 234). Prin inegalabila sa artă compoziţională, Kebreami izbuteşte să surprindă un fenomen acut** Al vieţii **politice interbelice, sugerînd caracterul de clasă al miş- fCârii de tip fascist. Ideea revine, ca un laitmotiv, pe parcursul rumânului („Aşa sînt ăştia... n-ai băgat de seamă ? Toţi oamenii. ;cu bani mulţi parcă seamănă între dînşii...", Titu Herdelea, ■**T/ro, p. **290).**

Citeva minute şi se scula să plece. Mai înainte înră trimise servitorul să cheme pe Ionescu A. Ion, care-l însoţea şi care trecuse în biuroul lui Herdelea, să-l aştepte.

— Sper că nu eşti supărat şi d-ta pe mine ? îi zise Toma. îmi ajunge Cintia !... Ai văzut de ce n-am putut nici să promit, nici să refuz să vă cunun ! Crede-mă, prietene, am suferit şi eu destul, şi voi mai suferi !... Titu îmi spunea că vă cunună el cu Virginia... Foarte bine. îmi pare rău că nu voi fi la nuntă.

Ionescu fusese mai mult mîhnit decît supărat cîtă vreme n-a ştiut de ce se codea Pahonţu. Pe urmă a trebuit să-l evite din cauza Cintiei. Răspunse puţin trist :

— Cununia noastră e buclucaşă... Abia fixarăm data ii iată că trebuie s-o amînăm din nou pxnă după alegerea de la Făgăraş, adică pînă după Paşti...

Apoi Pahonţu rămase singur şi puţin înduioşat ca :.i cînd l-ar fi năpădit amintirile vieţii burgheze cu fericirca ei blîndă şi caldă pe care nici o zguduire n-o poate tulbura. Farmecul trecutului îi apărea cu atît mai dulce cu cît viaţa lui prezentă era mai singuratecă şi mai zbuciumată..

.N-a putut rezista mai mult de două săptămîni la hotel unde zgomotul şi gălăgia îl ţineau într-o încordare nervoasă insuportabilă. Şi-a găsit în strada Elena un mic apartament pe care şi l-a împodobit cu toate cele trebuincioase pentru odihnă. Avea numai un dormito.. o odaie de lucru cu biblioteca redusă (mare parte o lăsare Bp.',Virginia). camera

de baie şi un foarte mic Aaî!-vestibul, cu intrarea direct din stradă. O femeie angajată anume ve- (nea de două ori pe zi, la ore fixe, să îngrijească de curăţenie. Aici îşi petrecea Toma timpul liber. Nu mai mergea nicăiri, mai ales seara. Era într-o aşteptare mare ca o fecioară în preajma nunţii. De la redacţie spre casă trecea prin Cişmigiul care, în decorul de iarnă, uneori avea aspecte polare. Strada lui era curată, asfaltată, liniştită, puţin dosnică, cu trotoarele străjuite de castani şi salcâmi bătrîni... Nu primea pe nimeni, afară de servitorul de la gazetă şi numai cînd era chemat de dînsul. Nici nu-şi dă- duse adresa nimănui, iar telefonul avea număr secret ca el să poată comunica la nevoie, dar să nu fie deranjat de inoportuni... Îşi aranjase binişor interiorul, deşi se simţea lipsa unei mîini de femeie. Totuşi se plictisea acasă. Sin- gurătatea îi apăsa. Devenea prada tuturor gîndurilor şi fără putinţă de apărare. Pînă şi gîndul morţii îi apărea, misterios şi ispititor, nu ca odinioară, pe front, cînd moartea era o vedenie de fiece clipă...

> După-amiezile se ducea nesmintit la şedinţele Camerei. Acolo, în atmosfera de intrigi, bîrfeli, minciuni, unde se năştea, se răspîndeau şi se îngroşau toate zvonurile care întreţineau în presă şi în public pasiunea pentru tot ceea ce e în legătură cu politica, acolo Pahonţu se pomenea luat do viitoarea în care i se înecau toate grijile... La Cameră, po faimoasele coridoare şi la bufet, rareori o senzaţie tră- Bfeşte mai mult de o zi. „Mistificatorul"', răsunătorul articol al lui Pahonţu despre Belcineanu şi ruperea relaţiilor dintre dînşii, au ţinut trei zile, pe urmă au trecut pe planul al doilea. Jci- colo cîte-o înţepătură din *România* contra ministrului de interne mai făcea ocolul culoarelor, dar se stingea îndată. Pahonţu cunoştea prea bine acestea. El continua campania pentru marele public cititor în ochii căruia voia să micşoreze şi să demonetizeze pe Belcineanu, dacă nu să-l nimicească.

În primele zile ale campaniei s-a aşteptat să fie vizitat de anume emisari ai lui Belcineanu. N-a venit nimeni, ceea ce l-a îndîrjit mai mult, arătîndu-i că ministrul se •ocoate destul de puternic ca să înfrunte atacurile. Alte »are nu s-au asociat probabil pentru că nu se aruncau în sarcina ministrului fapte ci numai• vorbe şi calificative... i De aceea a fost mirat, în după-amiaza zilei cînd a fost vizitat la redacţie de Dolinescu, pomenindu-se la Cameră, I în timpul şedinţei, cu un bileţel de la Teofil Drugeanu 1 care-l ruga să-l întîlnească într-o anume sală unde-l aştepta. 1 Deşi Teofil, de la începutul campaniei din *România*, nu l-a | mai căutat şi a evitat să-i vorbească, dealtfel ca .şi alţi ȷ cîtiva prieteni apropiaţi ai lui Belcineanu. Pahonţu n-a] pregetat să meargă la întîlnire, să afle ceva mai ales despre 1 reacţiunile intime ale ministrului.

— Mă faci conspirator ca să nu te simtă patronul că te întîlneşti cu mine sau te-a trimis chiar el ? zise Pahonţu batjocoritor.

Tînărul Drugeanu răspunse calm şi pe un ton morali- zator care irită îndată pe Pahonţu. Lui Belcineanu i-e indiferentă campania de meschinării, dar lumea străină nu

înţelege cum se poate preta un om de talent la astfel de | procedee.

— Ascultă, Teofile ! întrerupse aprins Pahonţu. Tu nu-ţi dai seama că exagerezi ? Că-ţi permiţi lucruri pe care nici o prietenie nu le scuză ?... Te-am iubit şi te-am preţuit şi ţi-am primit deseori obiecţiile cînd izvora! din convingeri adevărate... Dar tu acuma vorbeşti dintr-un servilism nedemn de tine, Teofile 1

— N-are a face servilismul aici. zise Drugeanu liniştit. Dar pentru că vorbeşti de servilism, apoi servil e tocmai sistemul de-a fi azi prea plecat şi mîine prea ţanţoş. Omul corect găseşte veşnic linia demnităţii fireşti 1

— Atunci, băiete, tu n-ai găsit-o, să ştii ! strigă Pa- ; honţu. Şi nu-ţi permit să-mi faci tu mie morală şi să mă] înveţi cum să-mi conduc ziarul 1 Sînt liber pe acţiunile J mele. Cui nu-i place, atîta pagubă 1

— Nu ţipa că nu mă impresionezi, ripostă Teofil mereu calm. Prietenul adevărat trebuie să-ţi spuie nu ceea ce face plăcere, ci adevărul ! Prietenul adevărat nu te lasă să dai în gropi, să....

— Ei bine, eu mă lipsesc de astfel de prieteni ! răcni Toma văzînd roşu. Eu nu primesc ofense subt pretext de j prietenie pentru a proteja un incorect 1... Nu permit să-mi J fie pusă la îndoială rectitudinea profesională ! Ai înţeles, j ; «lomnule ?... Ei, atunci s-auzim de bine ! D-ta rămîi cu Beit ineanu, iar eu îmi urmez calea !

Se înfuriase de tot. Ca şi cînd n-ar mai fi putut râbc e discuţia, se întoarse brusc şi, fără să-i dea mîna, ieşi e.- |pişte paşi grei. boeănitori, vrîntind uşa, Teofil îl urmări cu privirea zicînd dispreţuitor :

— Convingerile tale se ştie cît preţuiesc !... ■'>■ Pe coridor un deputat majoritar, tip d::: burghez bine hrănit şi iubitor de-a umbla eu vorba, opri pe Pahonţu fără să observe că e minios :

— Ai auzit ? La Făgăraş, din partea noastră, candidează Belcineanu din ordinul şefului... Bine stăm dacă trebuie să sară însuşi ministrul de interne 1

Pahonţu îl măsură o clipă parcă i-ar fi vorbit într-o limbă necunoscută. Apoi izbucni ca şi cînd i s-ar fi luminat gîndurile :

P — Belcineanu candidează ?... Atunci d-aia venea bunul meu prieten să-mi ofere sfaturi !... Va să zică i-e fiică !... Uite prietenii !... Nu-mi mai trebuie prieteni ! Duşmanii sînt mai statornici !... Nu-i aşa, domnule 7 Deputatul uluit bolborosi cu o sehimonositură care voia să fie surîs :

* — Just... foarte just... Fereşte-mă, Doamne, de prieteni !

Peste trei zile, vineri, în incinta Camerei, şezînd li- niştit la locul său şi aseultînd cu gîndurile aiurea un discurs de duzină, Toma îşi aduse aminte, parcă i-ar fi şoptit cineva, că trebuie să plece imediat la d-na Teleman. Era singura lui bucurie în timpul din urmă. S-ar fi dus în fiece zi dacă nu i-ar fi fost ruşine. Nu se anunţa. Voia să aibă totdeauna o surpriză, chiar neplăcută cînd nu găsea acasă pe nimeni. Spera necontenit; că va găsi şi pe Cristiana, ceea ce s-a şi

întîmplat de două ori. Astfel fiecare drum era cu emoţie şi cu o vrajă nouă... Firește, inima îl îndemna de multe ori să deie de ştire ca eventual d-na Teleman să dea ştirea mai departe. îi era frică să nu o | supere. Ar fi fost o catastrofă dacă ar fi pierdut acuma favoarea acestei femei înţelegătoare. Ar fi însemnat să piardă orice nădejde de-a mai vedea pe Cristiana...

Bătrînul fecior îl întîmpină cu figura rubicondă discret voioasă şi—1 introduse în salonaşul obişnuit unde apăru curînd şi d~na Teleman zicînd cu vioiciune :

— Ce curios ! Adineori, nu sînt nici zece minute, Cristiana mi-a telefonat că are o mică cursă în oraş şi pe urmă vine la mine. Şi, în locul ei, soseşti d-ta !... Parcă v-aţi fi vorbit aşa de mult se potrivește întîmplarea !

— Poate că am început să dobîndesc şi eu darul special al presimţirii, mărturisi Pahonţu zîmbind. Din nenorocire insă nu e în puterea voinţei mele ci a întîmplării. Se poate să fi fost într-adevăr un imbold tainic care m-a făcut să părăsesc şedinţa Camerei poate chiar în momentul cînd se hotăra şi ea să treacă pe aici... Precum o taină este tot ce se petrece cu mine din clipa cînd am văzut~o întîia oară...

— Mie mi s-ar fi părut că e o simplă dragoste ! spuse amfitrioana cu o ironie foarte uşoară şi simpatică.

— Simplă nu, doamnă ! protestă dînsul.

— Orice iubire e unică şi plină de toate tainele şi complicaţiile pentru cei ce o trăiesc !

— Desigur ! Toţi îndrăgostiţii îşi închipuie că iubirea lor e cea mai sublimă aventură din toate timpurile ! recunoscu Toma. Pentru că fiece iubire adevărată e o nouă descoperire a universului. Mai mult, doamnă ! Sînt unele iubiri, dacă nu toate, care înseamnă mari predestinări, atunci anume cînd două fiinţe se regăsesc împotriva lor însăşi... Nu toţi oamenii au bucuria sau durerea asta sau nu în toate vieţile...

De cînd şi-a mărturisit dragostea Cristianei, îi plăcea să-şi disece sentimentele şi să le descopere origini supra-naturale. Şi fiindcă n-avea cu cine să le discute în contradictoriu, se

spovedea d-nei Teleman care, prin micile obiecţii, îi fertiliza elocvenţa. în ultimul timp conversaţia lor se învîrtea necontenit în jurul aceleiaşi teme care pentru el părea inepuizabilă deşi în realitate învestmînta în cuvinte noi lucrurile vechi. D-na Teleman, ca toate femeile, era măgulită să fie depozitara secretelor lui, cu atît mai mult că atunci cînd se afla de faţă cu Cristiana vorbea numai de lucruri indiferente, deseori numai politică..

.r

E|. Cristiana sosi după vreun sfert de oră şi nu se mira găsind pe Pahonţu ea şi cînd ar fi ştiut că trebuie să vie. | Un răstimp lichidară banalităţile introductive. Pe Cris- [15] tiana o interesa ce-a fost la Cameră şi dacă Belcineanu văzut pe-acolo. Pe el întrebarea îl jena. îi aducea aminte că e tot soţia lui... Pe urmă deodată Cristiana spuse cu alt glas în care tremura speranţa unei bucurii : K — M-a anunţat Mihai că astăzi are să-mi facă o plăcere... Cred că ştiu despre ce plăcere e vorba şi totuşi parcă nu îndrăznesc să fiu sigură ! P Ceilalţi doi ştiau de asemenea despre ce era vorba, dar se mulţumiră a zimbi înţelegător. Atmosfera părea muiată lntr-un artificiu chinuitor. Toţi trei rosteau cuvinte şterse în vreme ce în sufletul lor se zbăteau altele fierbinţi pe care le înăbuşeau acolo fie dintr-o discreţie exagerată, fie din cauza convenţiilor care n-ar tolera exprimarea sentimentelor intime decît cel mult în patru ochi, afară dacă nu subt o formă glumeaţă. Relaţiile dintre ei nu reuşiseră încă să se clarifice deplin. Cristiana cu Iuliana între ele aveau intimităţile lor vechi încît îşi ghiceau şi gîndu- rile din depărtare. Dai', dintr-o sfială puţin firească la o femeie de treizeci de ani, Cristiana nici ei nu i-a mărturisit direct sentimentele pentru Pahonţu şi nici intenţiile ei pentru viitor. (De altfel nici ea însăşi nu era prea sigură.) Totuşi, prin simţul natural de divinaţie al femeilor în materie de iubire, Iuliana a urmărit evoluţia ei parc-ar fi citit într-o carte deschisă. Accentuarea nemulţumirilor Esei casnice coincidea cu apropierea de Pahonţu. Belcineanu n-a devenit mai rău sau mai bun de cum a fost întotdeauna, numai Cristiana îl vedea acuma prin alţi ochelari... Astfel d-na Teleman era obligată, ca una care se afla mai în intimitatea fiecăruia, să fie o trăsătură de unire între două inimi, cum îşi definea ea însăşi rolul spre a-l putea juca fără a se simţi stînjenită de alte consideraţii.

După o tăcere confuză care s-a suspendat în aer pe urma cuvintelor Cristianei părea că e nevoie de o replică sinceră, sigură, capabilă să încălzească şi să alunge arti-ficialitatea. Iuliana îi zise deodată ca şi cînd ar fi lăsat deoparte pe Pahonţu şi ar fi fost numai ele singure :

— Ar fi timpul să-ţi redea libertatea, draga mea !... S-ar schimba imediat toate împrejurul tău şi sînt sigură că te-ai simţi renăscută !

Cristiana îşi alunecă fără voie ochii peste Pahonţu şi zări pe faţa lui o înmărmurirc. Mai ales ca s-o risipească, răspunse şi ea parcă dezbrăcată de sfiala obişnuită :

— Nici nu mai are motive să mă amîne cu scrisoa-rea... Au trecut toate termenele şi s-au aşezat apele politice de care se temea... Afară dacă n-ar vrea să mă şicaneze...

— Sau dacă, faţă de perspectiva de-a te pierde, nu va fi cuprins de o nouă izbucnire amoroasă şi să nu se mai poată despărţi de tine, zise d-na Teleman rîzînd şi uitîndu-se la Pahonţu.

— În privinţa asta sînt liniştită, vorbi d-na Belcineanu cu glasul puţin înduioşat ca şi cînd ar fi durut-o cuvintele sau amintirile ce se răscoleau. Belcineanu n-a iubit niciodată cu adevărat decît politica. E singura lui pasiune pentru care e în stare să facă orice sacrificii, morale ea şi materiale, poate chiar şi crime, întocmai cum alţii fac pentru iubire...

Toma se gîndea că acuma ar fi prilejul să participe şi el la intimitatea ce se ţesea şi să le povestească motivele pentru care a rupt relaţiile cu Belcineanu, mai cu scamă că ele habar n-aveau, dealtfel ca toată lumea, de cauzele adevărate ale conflictului. Se opri la timp gîndin- du-se că orice amestec al lui între ci ar fi o nedelica- teţă grosolană.

— Ei bine, i s-ar oferi tocmai posibilitatea să se consacre deplin pasiunii lui ! făcu d-na Teleman cu vioi-

Convorbirea se menţinea persistent în jurul lui Belcineanu, aşa că Pahonţu se simţea obligat să tacă mai mult ca altădată. Ca să-l atragă între ele, d-na Teleman se întoarse deodată spre dînsul :

— într-adevăr, mulţi bărbaţi iubesc politica mai presus de toate în lume... Şi d-ta, dacă nu mă înşel, domnule Pahonţu, ai crezut în politică mult sau mai crezi ?

— Am crezut, adevărat, mult, zise el cu glas convalescent. Poate mai cred şi azi, firește nu cu atîta intensitate şi oarecum în subsidiar, cum se zice în justiţie.
Pentru noi idealul vieţii e totdeauna o realizare exterioară. Asta e rezultatul educaţiei de milenii : bărbatul să domine pe alţii, să conducă pe oameni cu armele sau cu inteligenţa. Bucuriile inimii sînt socotite distracţii trecătoare. Fericirea nu e în tine, în plinătatea sufletului »tău, ci în succesele dobîndite asupra lumii... Şi totuşi fiecare bărbat poate ajunge să-şi dea seama că o sărutare ■e mai preţioasă pentru fiinţa lui decît cucerirea unei provincii. în viaţa fiecăruia poate apărea femeia care provoacă criza supremă şi care hotărăşte nu numai viitorul Rtii dar uneori al omenirii. E răscrucea cea mare pe drumul vieţii. Atunci, femeia aceea şi numai aceea nu mai |e o distracţie sau o aventură sau o dragoste, ci chemarea destinului căreia nu-i poţi rezista. Atunci părăseşti tot, nu te mai uiţi în urmă şi nici măcar înainte, ci numai în ochii ei în care se află marea taină a începutului şi sfîr- pitului, merindea nemuririi... Ce importanţă mai are atunci politica sau soarta celor din jurul tău ?
şi — De cînd e lumea îndrăgostiţii au fost romantici şi vor fi pînă la sfîrşitul lumii, zise d-na Teleman puţin visătoare.

— Desigur ! făcu Toma aproape bucuros că i-a întrerupt divagaţiile şi totuşi continuînd : Totuşi nu mă gîn- deam la îndrăgostiţii de toate zilele pe care extazul apropierii trupeşti îi face romantici, ci la cei puţini, rari care pornesc cu conştiinţa clară, ţinîndu-se de mînă, pe cărarea destinului...

D-na Teleman era încă sentimentală ca toate femeile în amurgul bătrîneţii. îi plăcea limbajul înflorit, figurat Si cu tremurări vocale. Asculta uitîndu-se la Pahonţu, foarte atentă

şi totuşi vădind că nu reţine decît muzica ¿Cuvintelor pe cînd sensul lor alunecă pe lîngă ea ca picurii de ploaie pe o haină impermeabilă. Din cînd în cînd întorcea furiş privirea spre Cristiana cu un mic gest de admiraţie. Cristiana însă în colţul canapelei, îşi răsturnase capul pe speteaza de lemn sculptat şi privea cu ochii închişi parcă dincolo de tavanul vopsit cu ulei într-o culoare •foarte vie. Pahonţu a văzut-o cu coada ochiului şi i s-a întipărit ca un desen în inimă curba caldă a gîtului şi a bărbiei. O simţea că ascultă cu sufletul şi că, pentru ea, ca şi pentru el, cuvintele sînt numai clapele care exterio-
IH zaază rezonanţele multiple a'e fibrelor străvechi prin care omul comunică direct cu trecutul şi viitorul... În salonul călduţ, în care înserarea povestea sosirea întunericului, se urzea o atmosferă tainică, blîndă, ca în aşteptarea unei revelaţii...

Deodată, tocmai cînd Cristiana voia să-l oprească parcă n-ar mai fi putut suporta cuvintele care-i răscoleau inima, se deschise uşa şi întră bătrînul fecior anunţînd cu solemnitatea cuvenită :

— Domnul ministru Belcineanu !

Glasul servitorului sfîrtică pînza sentimentală care apoi... se destramă de tot cînd, în pragul uşii rămasă deschisă, apăru Belcineanu.

Toţi patru abia îşi stăpîniră o tresărire. Şi toţi se simţiră cuprinşi de panică parcă s-ar fi surprins reciproc asupra unor fapte ruşinoase. Pahonţu mai ales găsindu-se faţă în faţă cu omul pe care-l denunţa cotidian ca pe un răufăcător.

Gazda îşi reveni imediat şi-l întîmpină cu cel mai afabil suris :

— Ce plăcere, domnule ministru !... N-ai mai venit pe la mine de-atîta vreme... Ar trebui să fiu supărată, dar...

— Dragă Iuliana, tu ştii viaţa mea cît e de agitată din toate punctele de vedere, spuse Belcineanu serios, aproape rece, ca un fel de scuză, sărutîndu-i mîna mai ceremonios ca şi cînd ar fi vrut să cîştige timp. Trecînd la Cristiana şi sărutîndu-i mîna la fel, continuă explicaţiile către d-na Teleman : Nici acuma nu veneam, ca să vezi cît sînt de nepoliticos, dacă nu se întîmpla să aflu că...

Pahonţu se ridicase în picioare, emoţionat şi jenat. Nu ştia ce atitudine să aibă. îşi pipăi cravata, se îndreptă puţin din şale şi. privirile îi alunecau peste tot parc-ar fi căutat un sprijin. D-na Teleman, încurcată şi ea oricît avea obişnuinţa mondenă, ezita dacă trebuie să justifice prezenţa lui împreună cu Cristiana şi aştepta să vază ce va face Belcineanu. Fără nici o şovăire, deşi a chibzuit o secundă, şi întrerupînd numai puţin convorbirea începută, Belcineanu se întoarse la Pahonţu şi-i întinse mîna zicînd incolor şi evitîndu-i privirea :

— Ce mai faci ?

Pahonţu se plecă uşor, răspunzînd puţin răguşit :

m — Am trecut pe la d-na Teleman să... I* Ministrul însă nu-l ascultă şi reveni la Iuliana conţin undu-şi vorba :

R; — ...astă-seară chiar trebuie să plec în Ardeal... Pen- [tru diseară aveam o înţelegere cu Cristiana şi nu puteam pleca fără s-o vestesc... Ţi-ai fi închipuit că ra-am răz- gîndit, zise

deodată către nevastă-:;a cu un glas în care batjocura predomina fără să răneascâ. Trenul meu pleacă la şapte jumătate, urmă iar către gazdă. Trebuia prin urmare s-o văd numaidecît. De-acasă jupîneasa mi-a răspuns că doamna a ieşit şi n-a spus unde. Am ştiut că aici e refugiul ei...
| "Complect liniştit şi sigur pe sine, termină cu surîsul Ide superioritate care enerva totdeauna pe d-na Teleman incit observă puţin înţepat : KT — Poate că a şi avut nevoie de refugiu... R — Acuma însă am să ţi-o răpesc, dacă nu te superi, reluă Belcineanu fără a se sinchisi de aluzia ei. Fireşte, cu consimţimîntul tău, dragă Cristiana, adăogă iar ironic către soţia sa. Căci altfel de răpiri, violente şi roman-ţioase, la vîrsta mea ar fi cam riscate I
ii, — Fiindcă spui tu, nu te pot contrazice ! răspunse Cristiana ridicîndu-se. în orice caz de data asta te urmez cu mare plăcere !
p* Belcineanu întoarse capul cu o privire ciudată. Păru că vrea să riposteze, pe urmă cu glasul grav de la început, povesti d-nei Teleman cum a fost silit să candideze el ia Făgăraş ca să nu se piardă alegerea acuma, la începutul guvernării, cît e de delicată situaţia avînd toată opoziţia împotriva lui, la care se adaogă şi gruparea fraţilor de cruce, foarte activă şi belicoasă, care a invadat de pe acuma toate satele făcînd o propagandă extrem de eficace mai ales printre ţărani... Chiar azi a primit nişte rapoarte alarmante de la prefectul de acolo şi asta l-a obligat să plece imediat la faţa locului să ia comanda operaţiilor electorale...

— — Cînd eşti ministru de interne ai destule mijloace de luptă şi de convingere ! spuse d-na Teleman surizînd la rîndul ei ironic. Primejdia nu e chiar aşa de gravă !La o alegere parţială nu merge cu mijloacele la care faci aluzie, zise Belcineanu serios. Toată ţara îşi concentrează atenţia acolo, jurnalele ţipă, şel'ii opoziţiei fac scandal în parlament şi asaltează pe rege cu proteste... Nu e glumă, Iuliana, crede-mă !

Peste cîteva minute Cristiana îi atrase atenţia că era grăbit. Îşi luară rămas bun. El dădu iar mina cu Pahonţu, dar fără a mai spune ceva. Ea îi zise tulburată şi cu glas slab :

— La revedere !

Pe cxnd Toana îi săruta mina ea îşi apăsă mai îndelung degetele pe gura lui, şoptind aproape imperceptibil, numai din buze :

— în curînd...

—- Acuma să mai stai puţin şi cu mine, zise d-na Teleman după ce dispărură soţii. După fiece întîlnire cu Belcineanu simt nevoia unei primeniri, nu ştiu de ce...

Pahonţu mai rămase un sfert de oră. Întîlnirea cu Belcineanu pentru el a fost parcă un semn rău. Toată fericirea ce o trăise aici se evaporase lăsîndu-i în suflet o amărăciune pe care nici gestul Cristianei n-a mai pu- tut-o şterge. D-na Teleman îl asigură că a sosit mîntuirea şi pentru biata Cristiana, bîrfi puţin pe Belcineanu şi în sfîrşit îl invită insistent şi drăguţ să vie într-una din zilele astea să ia masa împreună cu generalul care mereu întreabă de dînsul...

3

Pahonţu a plecat din casa Teleman cu un sentiment ciudat de deprimare şi prăbuşire. S-a uitat la ceas : şase. în automobil, pînă la redacţie, a avut cîteva clipe cînd i-a fulgerat prin minte să renunţe la femeia asta care a apărut ca un uragan distrugător în viaţa lui, i-a sfărîmat familia, i-a înstrăinat copiii, i-a anihilat ambiţiile şi l-a redus sufleteşte la o zdreanţă tremurînd de dorul ei... Dar numaidecît izgoni însăşi ispita unor astfel de gînduri ca un sacrilegiu. Simţea, dincolo de rădăcinile tuturor gîn- d urilor, că fără Crjstiana lumea ar înceta de-a mai exista

itru dinsul întocmai cum va înceta în momentul c-înd muri... Aşezîndu-se pe fotoliul de la masa de lucru în cabinetul de la *România* s-a uitat, fără voie, la pendula ce pe afla pe peretele din faţă şi a citit în gind clar : şase şi ■jumătate. Cînd îşi dădu seama se întrebă : „Ce mă inte-]]reseazâ atîta ceasul ?" Dar nu mai căută nici un răspuns. ^MPe biurou, în corespondentă, găsi o scrisoare de la Doli- ■t neseu. îi povestea scurt, în fugă, milităreşte, cum au în- H cepul să lucreze în judeţul Făgăraş, cum poporul îi pri- ^Ktoeşte cu drag şi cum autorităţile îi prigonesc în toate

■ felurile.* Şi încheia aducîndu-i aminte că cl *e* singurul H lor prieten şi sprijin... Pahonţu dădu deoparte scrisoarea ^Hhormăind :

Bi — Da, da... Sînt bun la nevoie... Numai la nevoie... P în acelaşi timp sentimentul de alarmă se adîncea în H; sufletul lui. Parcă atîrna în aer o primejdie care-l pîndea m gata să se abată. De cîte ori intra cineva se aştepta să i-o

■ anunţe, precum de cîte ori suna telefonul ridica receptorul H cu emoţie... Ca să mai scape de obsesia asta întrebă de

■ Herdelea care tocmai sosea de la Cameră şi-i istorisi eî- K teya zvonuri proaspete, culese pe culoare, bune de utili- I zat pentru gazetă. De cînd era deputat, Ti tu parcă înti-

■ nerea. îl pasionau hărţuielile mărunte şi zgomotoase între Hj oameni şi coterii adverse, polemicile scandaloase, agita-

■ ţ iile multiple care ţineau toată lumea într-o încordare

■ permanentă şi alcătuiau lupta politică. Pahonţu se an- ^Htrona uşor în asemenea discuţii, totuşi acuma păru mai H puţin curios, aşa că Herdelea, după ce-şi goli sacul, dis- B păru ca să revie mai tîrziu pentru obişnuita conferinţă

■ redacţională.

^Tj La şapte şi jumătate Toma rămase iar singur în birou ca să-şi scrie articolul ce şi-l rezervase pentru a doua zi. În clipa cînd şi-a rezervat locul se gîndise vag că va - vrie ceva despre fraţii de cruce în campania electorală, mai

* Mărturisirea, aparţinînd lui Dolincscu, poartă, inevitabil, amprenta caracterului său. Panorama propagandei politice cu sub- dtrat electoral, caracteristică perioadei la care se referă L. R„ twte subliniată însă cu obiectivitate în contextul naraţiunii- salt- : „Lumea urmărea într-adevăr: schimbările de guvern şi luptele politice în general ca un s- pectacol de teatru sau de sport" ***(supra,* p. 221).**

L

279mult pentru că i se oferea un titlu atrăgător. Acuma ezita. Mai sînt săptămîni pînă la alegere. Trebuie ceva mai actual... Era însă distrat. în creieri i se vîltorau gîn- durile fără şir şi fără noimă printre care scotea mereu capul, ca un şarpe veninos, imaginea informă şi cu atît mai nesuferită a primejdiei iminente.

— Nu ies pînă nu voi fi isprăvit articolul ! zise cu glas tare parc-ar fi vorbit cu cineva voind astfel să-şi ri- sipească neliniştea. Numai subiectul să...

Îşi curmă brusc cuvîntul. Pe masă telefonul suna stri- dent şi prelung. întinse mina speriat parc-ar ţi căutat să se apere şi totuşi nu ridică îndată receptorul, ci numai cînd soneria îşi reîncepu tîrîitul poruncitor.

— Daaa ! mormăi dinsul în aparat ezitînd.

— Doresc să vorbesc numaidecît cu domnul Toma Pahonţu...

Degetele i se încleştară pe receptor auzind glasul. Inima i se umplu într-o clipire de încredere, alungînd toate temerile şi presimţirile. Răspunse emoţionat şi grăbit :

— Este la aparat... Eu sînt !

— D-ta eşti ?... Parcă nu-ţi recunosc glasul în apa- rat... D-ta mi-l recunoşti ? înţelegi cine-ţi vorbeşte ?

— Cum să nu te recunosc...

Ar mai fi vrut să adaoge ceva, dar Cristiana întrerupse agitată :

— A, sînt atît de... Trebuie să ne vedem numaidecît ! Am să-ţi comunic ceva foarte... foarte important...

Se simţea din glasul şi precipitarea ei cît e de spăi- mîntată. Lui i se păru că aşteaptă un răspuns şi zise cu un cavalerism dulceag :

— Sînt la ordinele d-tale... Oricînd şi oriunde...

îşi dădea seama şi-i era necaz de răspunsurile acestea stupide, dar tocmai fiindcă se studia să fie mai original, nu-i veneau pe buze decît clişeiele răsuflate. Dealtfel pe ea n-o interesau replicile lui, ci numai emoţia ei atît de puternică încît Pahonţu părea că-i auzea din microfon respiraţia şi simţea cum îi tremură aparatul în mînă.

— O, Doamne, Doamne cît sînt de lipsită de... (Glasul avea acuma tremurările începutului de lacrimi, dar îşi re- căpătă deodată siguranţa ca şi cînd ar fi intervenit in- stinctiv o stăpînire de sine.) Aici nu se poate... Venirea d-tale ar putea fi observată şi s-ar afla repede... Mai bine vin eu la d-ta !... Primeşti ?

— Vai, ce întrebare, domnită ? făcu Pahonţu iarăşi atît de artificial că-i era ruşine. Ai perfectă dreptate. O vizită la redacţia unui ziar. .

— Nu, nu ! răsună cu groază în receptor. Nu la ziar... O, asta ar mai lipsi. Publicitatea sigură şi gratuită... Nu ! Acasă la d-ta...

— Atît mai bine...

li — Spune-mi adresa d-tale şi...

; • Iar după ce află amănuntele ce-i trebuiau, sfîrşi f energic :

I — Vin acuma... Cît mai curînd... E opt... Voi sosi la nouă precis !... Se poate ? E bine ?.. Atunci... la nouă ! ş, Pahonţu

aşează receptorul pe furcă gînditor parcă abia după ce s-a isprăvit convorbirea, l-ar fi năpădit întrebările şi nedumeririle. în primul moment a crezut că vrea să-i anunţe consimţimîntul lui Belcineanu. De aceea se încercase să fie amoros în glas. Pe urmă, spre sfîrşit, şi-a zis că, tocmai dimpotrivă, Belcineanu refuză să mai divorţeze şi asta o exasperează. În ambele cazuri însă dorinţa de a-l întîlni pe el imediat, oricît de măgulitoare, era inexplicabilă... După cîteva minute renunţă să gă- ; sească motivele. Ori de [vreme] ce vine în casa lui şi în l taină, înseamnă că între ei există o legătură misterioasă care, în momente de mare zbucium, o îndeamnă să caute f refugiu şi mîngăiere alături de dînsul...

Alergă acasă. îi era ruşine de apartamentul modest în care trebuia s-o primească. Femeia cu serviciul aşternuse patul, făcuse ordine şi curăţenie ca în fiecare seară | p plecase. Pahonţu închise uşa dormitorului şi apoi o jumătate de oră se plimbă din biurou în *hali* şi înapoi, să o audă cînd va sosi şi să-i deschidă îndată. Trecură cîteva | maşini pe stradă, la intervale neregulate. Emoţia îi creş- . tea. Intîlnirea aceasta îi apărea totuşi neverosimilă ca o farsă. Cînd în sfîrşit îi răsună în urechi soneria, scurt şi timid parcă ar fi apăsat cineva din greşeală pe butonul de-afară, se zăpăci, se duse întîi în biurou, apoi se întoarse bombănind „da, da" şi se repezi la uşa vestibulului,

— Ce stradă întunecoasă ! murmură d-na Belcineau strecurîndu-se înlăuntru, iar după ce se închise uşa, adăogă mereu şoptit parcă s-ar fi ferit să nu fie auzită : Maşina m-a lăsat la un număr fals şi numai tatonînd am nimerit... Dar atît mai bine !

Trei trepte urcau din vestibul în *hali*. Trecură în biuroul lui Pahonţu. Ea se uită împrejur o clipă, mirată şi puţin speriată, totuşi cu un zîmbet pe buze care părea o rămăşiţă din altă stare sufletească.

— Dacă vrei să...

Pahonţu rosti cuvintele întinzînd mîinile, iar ea îşi lepădă mantoul de blană în braţele lui răsucindu-se puţin.

— Nu-ţi închipui cît m-a bucurat şi m-a uluit telefonul d-tale î zise pe urmă Toma în picioare, în faţa ei, privind-o parcă tot n-ar fi fost sigur că este chiar ea.

Cristiana nu răspunse îndată. Se uita cu nişte ochi mari, întrebători a căror lumină aluneca învăluitoare peste dînsul. Abia într-un tîrziu, cînd părea că' s-a obişnuit cu realitatea şi după ce s-a lăsat obosită în fotoliul de piele brună, a rostit mai liniştită în glas dar cu o involuntară cutremurare ce se trăda în privirea puţin rătăcitoare şi cu urme de spaimă :

— Eram atît de dezgustată, atît de nenorocită... Şi totuşi peste o jumătate de oră m-a părăsit curajul şi te-am sunat din nou ca să renunţ. Era prea tîrziu. Acuma trebuie să merg pînă la capăt pe un drum fără întoarcere...

Pahonţu simţea că acuma într-adevăr ar trebui să spună ceva, să-i aline frica şi să-i risipească ezitarea. în acelaşi timp însă mai simţea că orice ar spune ar părea fals şi ar scormoni o rană încă prea proaspătă. Dealtfel în sufletul lui, de cînd. a intrat Cristiana, s-a infiltrat iarăşi, stăpînitor,

sentimentul de descompunere care îl chinuise pînă ce i-a auzit vocea la telefon.

Ea însăşi, după o tăcere lungă ca o reculegere, începu să vorbească cu o volubilitate nepotrivită despre lucruri cu totul indiferente parcă ar fi vrut să-şi încerce glasul sau să mai amîne puţin ceea ce ar tortura-o mai mult ex- primîndu-se în cuvinte decît păstrîndu-se înăbuşit în cutele minţii... Pe urmă deodată, ca şi cînd s-ar fi dumerit

1 adueîndu-şi aminte, se întrerupse cu un sv.:îs trist neho- murmurînd :

- Nu, nu... Astea sînt fără importanţă... Despre alt- fjfeeva e vorba...

Şi continuă, în acelaşi ritm şi cu aceeaşi intonaţie, să I' vorbească despre ceea ce îi sfîşia sufletul ca o poveste străină...

B ...Coborînd cele cîteva trepte de la poarta casei Tele- man, Belcineanu zise gînditor :

B' „Ce coincidenţă să dau tocmai aici peste Pahonţu !"

Cristiana răspunse natural, ca să n-aibă aerul unei ex- plicaţii sau scuze :

„într-adevăr... Şi eu m-am mirat cînd l-am găsit... Dar Iulia cultivă pe ziarişti şi artişti, slăbiciunea ei..." ; Bărbatul o ajută galant să se urce în automobil, se |;âşezâ lîngă ea şi, în vreme ce şoferul pornea, adăogă ca pentru sine :

: „în orice caz nu-mi displace întîmplarea. Sînt călit faţă de micile lor injurii...'

„Ai fost drăguţ că ai venit să mă iei, zise Cristiana. Mai ales dacă trebuie să pleci... M-ar fi mîhnît să fi plecat fără să ne vedem. "

Belcineanu îşi strecoră mina subt braţul ei şi, strîn- gîndu-l uşor, şopti aproape languros :

„Puteai să te îndoieşti cînd ştii cît te iubesc ?" Pr* Cristiana întoarse ochii spre dînsul cu o mirare ironică :

i' „Da... într-adevăr..."

' * Zîmbetul lui totuşi o înfioră puţin încît îi pieri pofta de glumă. Şi pînă acasă tăcură amîndoi parcă fiecare scufundat în gîndurile sale.

După ce porunci să i se pregătească trusa de călătorie, Belcineanu se duse la Cristiana care tocmai expediase jupîneasa încărcată cu blana, pălăria, poşeta, mănuşile ; le dezbrăcase... Curtenia nouă a soţului o neliniştea şi mai ales surîsul statornic, prefăcut ca un rînjet.

în sfîrşit ! îi zise ea cu un oftat natural. A sosit momentul...

îşi luă locul în jilţul ei moale şi larg. El o privi cum se itltşează, rămase în picioare şi răspunse :

— Da... Mă urmăreşte coincidenţa cu Pahonţu... (Făcu o mică pauză, apoi începu să se plimbe în salonaş încoace şi încolo prin faţa ei, vorbind parc-ar fi fost singur.) în definitiv un băiat bun la suflet şi cavaler, dar extrem de încăpăţînat... Nu bănuiam că mai păstraţi relaţii personale şi după ce mă combate cu atîta înverşunare şi perseverenţă... Mi se pare puţin curios, dar la urma urmelor... (Cristiana n- apucă să rostească decît o interjecţie, căci el nu-i dădu voie, continuînd cu accent.) N-are nici o importanţă. Dintr-un

punct de vedere e chiar bine. Ai să-mi poţi face tu serviciul pe care... Ultimul serviciu, scumpa mea Cristiana ! (îşi îndulci glasul şi se opri lîngă fotoliul ei.) Cînd mă gîndesc mai de aproape mi se pare că fac o mare greşeală. Tu vrei să divorţezi, fără nici un motiv serios şi cu toate că eu te iubesc ca şi în prima zi... Nu ştiu dacă n-am fost vinovat că am primit principial să mă despart cînd viaţa mea fără tine are să fie pustie, cînd... Poate că e un simplu capriciu din partea ta pe care o să-l regreţi mai tîrziu şi pe care eu ar trebui să-l refuz fiindcă sînt mai în vîrstă, am judecata mai matură şi experienţă de viaţă mai mare...

Zgîlţîită din ce în ce mai puternic de frică, Cristiana îl opri :

— Unde vrei să ajungi ?... Nu mă chinui, te implor !... E inutil ! Şi e barbar !

■ O, Cristiana, iar cuvintele solemne, teatrale ? făcu Belcineanu abia ascunzînd un dispreţ rece. După o convie- ţuire de ani de zile, nu te pot lăsa să pleci ca pe o simplă trecătoare. Eu nu te-aş lăsa deloc dacă ai vrea să mă asculţi. Dar nici nu vreau să te silesc ? în orice caz însă rămînem prieteni... Totuşi iată, nu insist asupra acestor consideraţii dacă te supără ! Am să-ţi redau libertatea oricît îmi sîn- gerezi inima. Am făcut scrisoarea salvatoare pentru tine şi nimicitoare pentru viaţa mea. Am vrut să ţi-o ofer astă- seară şi în acelaşi timp să părăsesc casa ta... Întîmplarea m-a obligat să plec diseară la Făgăraş unde mă aşteaptă o luptă aprigă. îţi închipui cu ce inimă plecam dacă, la întoarcere, nu mai era să ne întîlnim. Şi totuşi pentru că am promis, te-am căutat să-ţi predau scrisoarea şi chiar m-am bucurat, dacă mai încape bucurie, cînd am aflat căeşti la Iuliana. Ştiu cît a contribuit ea la hotărîrea ta. Era Ho răzbunare originală să fie martoră la scena care îţi va B distruge căsnicia fiindcă ea ne-a zdruncinat-o mai mult ca
! noi înşine prin sublinierea permanentă a micilor şi fata- M lelor neplăceri conjugale... Ei bine, n-am avut noroc ! A trebuit să vă găsesc în societatea domnului Pahonţu, duş- ■ manul meu !

B Cristiana era palidă. înţelegea că Belcineanu a găsit un ||, pretext şi că toate speranţele ei se năruie poate pentru « totdeauna.

|p — N_u te suspectez, draga mea. Doamne fereşte ! urmă H el reluîndu-şi plimbarea. Ar fi să te ofensez gratuit, căci l«: sînt convins de corectitudinea ta !... Totuşi, în primul mo- M ment, mă gîndisem să rup scrisoarea pur şi simplu... Acuma ^Bi recunosc că ar fi fost o nedreptate faţă de tine ! Un gest m urît !... El însă trebuie sancţionat, negreşit !... Dar asta
■ **n**-are a face cu...
K'| ■— Cum, crezi că Pahonţu mă iubeşte ! strigă Cristiana cu un glas care parcă nu era al ei şi care parcă voia să anuleze o afirmare pe care el n-o făcea dar o pregătea.

— Sînt sigur, dragă Cristiana! zise Belcineanu liniştit ■ 'ţi domol. Precum sînt sigur iarăşi că tu nu-l iubeşti! adăogă £ cu o nuanţă întrebătoare ironică. Tu eşti prea mîndră şi

prea cinstită ca să iubeşti alt bărbat cît timp eşti mări- |Ş' **tată.** Ce va fi pe urmă, fireşte^ e taina viitorului... Deo- H camdată îndrăzneala lui merită o pedeapsă. Cu concursul ***I*** tău, evident. Asta va fi şi pentru tine o justificare. în ^Bilaţa mea cel puţin. Şi pe care cred că o merit, dacă nu > pentru trecut, măcar pentru sacrificiul pe care mi-l impui...

Ca şi cînd ar fi vrut s-o lase să chibzuiască, Belcineanu Hae aşează pe un fotoliu şi tăcu un răstimp uitîndu-se la ea î cu surîsul de superioritate care-i dădea înfăţişarea nesu- B ferită. Cristiana părea amorţită într-o atitudine de despe- Brare cu privirea rătăcitoare arsă de un dezgust infinit. în- B ţelegea bine că bărbatul ei vorbeşte de iubire şi simulează Bielozia ca să justifice o murdărie pe care desigur o plănuia în;ii de mult. Şi pentru inima ei tocmai luarea în deşert a **B**

dragostei era mai dureroasă, dovedindu-i că ea n-a fost ■^niciodată decît o unealtă în mîna lui, un mijloc pentru HjKşi ajunge anume scopuri.

— Francheţa e o virtute, draga mea, dar o virtute dezagreabilă, reluă Belcineanu părinteşte. Între soţi totuşi e indispensabilă şi nu poate nici să supere şi nici să jignească... Eu nu ţi-am ascuns niciodată nimic, cu riscul de-a nu părea curtenitor. Nici o intenţie, nici o ambiţie... Cum să nu-ţi mărturisesc acuma alegerea asta de la Făgăraş ? Ce ghinion să moară creştinul tocmai în momentele astea şi să ne provoace atîtea încurcături !...

Iar vorbi despre dificultăţile alegerii şi mai ales despre fraţii de cruce asupra cărora insistau toate rapoartele. Şi nu se poate face nimic împotriva lor cîtă vreme Doli- nescu e susţinut de o anumită presă şi în special de Fa- honţu, prieten intim dacă nu chiar membru al organizaţiei. A încercat să disuadeze pe Pahonţu prin Teofil Drugeanu ; 'fără rezultat.

— Din cauza urii împotriva mea, atît de subită şi de inexplicabilă, s-a certat şi cu Teofil înainte de-a-i fi putut vorbi, se plînse dînsul strecorînd şi un ghimpe.

Nu-i cerea nimeni să renunţe la campania meschină contra lui, ci doar să sfătuiască pe Dolinescu să-şi retragă candidatura. Asta ar însemna un serviciu făcut nu lui Belcinenau sau guvernului, ci ţării însăşi căci agitaţia pe care o desfăşoară fraţii de cruce prin satele făgărăşene e o adevărată crimă faţă de interesele superioare ale neamului. Ar ajunge din partea lui Pahonţu un avertisment energic care ar fi în acelaşi timp şi o desolidarizare. Dacă Dolinescu nu s-ar linişti nici aşa, ar fi deplin justificate măsuri mai drastice menite să împiedece întinderea anarhizării unui judeţ atît de neaoş românesc.

— Iar pentru Pahonţu ar fi suficient un cuvînt din partea ta ! încheie Belcineanu aproape candid.

Cristiana s-a silit tot timpul să-şi păstreze sîngele rece. Totuşi răspunzind cu intenţie ironică, glasul ei răsună înăbuşit din pricina revoltei comprimate :

— Mă măgulești cu atîta încredere politică !... Dar cum îţi închipui că aş putea cere d-lui Pahonţu asemenea servicii ? Cu ce drept, dragul meu ? Şi pe ce preţ ?

Belcineanu surise ca un intrigat nobil de melodramă :

— Cu dreptul ce-l are o femeie frumoasă faţă de un bărbat care... o admiră !... Preţul depinde de femeia respectivă. Poate sa fie un surîs fermecător precum poate să Be şi mai mult, după împrejurări şi după simpatia ce i-o Rtlspiră admiratorul.

Bife— îmi pare rău, dar nu mă pot ridica pînă la nivelul (Cinismului tău, ripostă calm Cristiana. Aş prefera să rămîn ietern soţia ta decîfc să-mi obţin libertatea printr-o mur- Btlrie atît de...

B — Refuzul m-ar îndreptăţi să trag cele mai urîte concluzii ! observă bărbatul.

■gi— Nu mă pot atinge concluziile tale !... Pe care totuşi ■î fi bucuros să le comercializezi !

ţ — Exagerezi, draga mea ! Te-am rugat să intervii tu Ipá să rămîie lucrurile în familie ! urmă Belcineanu fără ibă

clipească. Dar dacă tu refuzi, voi găsi pe altcineva să-i jlbmuniee oferta ce ţi-am făcut-o, şi Pahonţu, mare cavaler cum este, nu va permite să-ţi sacrifici tu libertatea din pricina lui !

I • Cristiana îngălbeni. Cîteva secunde ochii ei păreau că vor ţîşni din orbite. Apoi îşi redobîndi stăpînirea şi rosti jdtregîndu-şi vocea sugrumată :

B| — Mulţumesc. Voi avea grifé să-l previn eu ce ai pus la cale !

— Atît mai bine ! făcu dînsul ridicîndu-se şi freeîn- idu-şi mîinile. Cel puţin astfel nu va avea nici o îndoială ! (După o mică pauză se uită la ceas.) A, e tîrziu !... Cred că jjVoi lipsi trei-patru zile. Trebuie să cutreier judeţul, să mă conving personal de ravagiile fraţilor lui. Dolinescu şi ale celorlalţi... Prin urmare ai timp să te hotărăşti, dragă \ Cristiana !... în orice caz îţi făgăduiesc pe cuvînt de onoare Că îndată după succesul meu de la Făgăraş, indiferent cum II voi cuceri, vei primi scrisoarea de divorţ pe care am ţ pus-o la păstrare în casa de fier ! Cel puţin ca să te poţi **I** bucura şi tu de biruinţa mea !

B' — Cit eşti de mizerabil ! bolborosi ea aproape în ||jeştirc.

Rămasă singură, Cristiana s-a pornit pe un plîns nervos. **B** jumătate de oră a trebuit să-şi înăbuşe în suflet revolta. Ilă parâ liniştita şi rece, să nu-i ofere satisfacţia ele a o ¡ vedea amărîtă. Lacrimile i-au despovărat puţin inima, dar jt-nu şi adus aminte ameninţarea. Un timp stătu cu ochii în ■ol, frîngîndu-şi mîinile şi bîlbîind desperată :

— Trebuie... trebuie... trebuie...

Nu ştia ce trebuie, dar voia să facă negreşit ceva ca să împiedece împlinirea ticăloşiei. îi trecu prin minte să consulte pe Iuliana. Ar fi zadarnic. Nu-i poate da nici un ajutor. Cel mult să prevină pe Pahonţu. Asta poate să o facă mai bine şi mai repede ea însăşi. Alergă la telefon. Pînă în camera de-alături i se răci hotărîrea. Totuşi căută în cartea de telefon numele lui Pahonţu. Nu-l găsi. Se enervă. Era gata să renunţe, dar continua să răsfoiască maşinal pînă descoperi ziarul *România* şi apoi „direcţia''. Nu mai ştia ce să-i spuie. Enervarea şi emoţia făceau să-i tremure receptorul în mînă... Abia după ce fixă întîlnirea şi părăsi aparatul îşi dădu seama că mergînd să-i comunice convorbirea, tot pe Belcineanu îl serveşte, care tocmai asta urmărea. Se zvîrcolea ca peştele pe uscat. O năpădi iar plînsul şi deznădejdea. îşi storcea creierii să născocească alte motive... în sfîrşit îi apăru o geană de lumină : n-are să-i spuie nimic şi el va înţelege suficient... Pe urmă îi fu ruşine. I se păru că s-ar pîngări înfăţişîndu-se cu o minciună... Se duse iar la telefon să contramandeze întîlnirea. Soneria bîzîia în reprize monotone la capătul cellalt al firului. Abia într-un tîrziu un glas bărbătesc de servitor strigă că domnul director nu mai e acolo, între- bînd stăruitor „cine sînteţi d-voastră ?"

— S-a sfîrşit ! murmură ea clătinînd din cap pierdută.

Acuma îi era groază de întîlnirea cu Pahonţu. Nu se

simţea deloc stăpînă nici pe inimă, nici pe minte. Avea impresia că pleacă să facă o crimă... Numai în ultimele minute i-a apărut ideea mîntuitoare...

— Nu ştiu cum să-ţi spun, continuă Cristiana cuprinsă deodată de sfială şi ferindu-se de privirea lui. Eram atît de hotărîtă acum o jumătate de oră... sînt şi acuma, dar nu mai am parcă acelaşi curaj...

Pahonţu, pe un scaun în faţa ei, a ascultat-o neclintit, fără o vorbă, parcă şi-ar fi zis că orice întrerupere n-ar face decît să tulbure sinceritatea monologului interior. Numai ochii lui însetaţi o învăluiau cu nişte priviri atît de înţelegătoare că ea, de cîteori le încrucişa simţea un îndemn nou şi mai multă încredere în ea însăşi...|v După o clipă de şovăire, Cristiana se uită iar în ochii lui şi apoi urmă fără sfială :

— Nu trebuie să te sacrifici pentru mine ! Nu trebuie, săi ne lăsăm terorizaţi !... Cel mult nu-mi va mai da consinaţămîntul să divorţez. îl voi sili L.. Acuma nu mă mai 5 simt singură !... Te am pe d-ta ! îl voi părăsi eu pe el ! IfVoi veni aci la d-ta şi voi rămîne aici... dacă mă primeşti... Va fi scandal ?... Ce are a face ! Va suferi şi el, poate mai mult ea noi 1 Căci nouă chiar scandalul nu ne poate aduce Idecît fericirea ! ...Şantajul lui se sprijină pe laşitatea mea, pe groaza de a-mi da în vileag viaţa intimă şi de-a mă Ivedea tîrîtă prin jurnale. Subt ocrotirea d-tale nu mi-e lirică de nimeni şi de nimic!... (Tăcu puţin. Suspină uşu- Eată.) Iată de ce nu-mi mai pare rău ca am venit !

reţe nesfîrşită, zise stîngaci :

'""î ridicară amîndoi în acelaşi timp. Toma îi luă mîna ». sărută. Apoi ţinîndu-i-o strînsă şi privind-© eu o

- îţi mulţumesc, domniţa mea !... ■ Se simţea ameninţat să se piardă în formule de politeţă care-l ruşinau pentru că îi artificializau sentimentele. Ipristiana însă îl opri : E;

— Promite-mi că...

K. Glasul ei îi alungă brusc stîngăcia. O rugă să cîntăfeească împreună puţin situaţia şi pe urmă să hotărască. Fiindcă nu e chiar aşa de simplu. Soluţia extremă i-ar fi lui cea dragă şi mai uşoară. I-ar aduce îndată fericirea me care o visează. Pentru persoana lui e indiferent cum va judeca lumea, ce scandal s-ar produce. în momentele actuale totuşi orice, nu scandal, dar simpla dare în vileag a legăturii lor, ar putea avea urmări dezagreabile tocmai pentru fericirea aceasta. Divorţul lui se află în ultimul stadiu, în preajma pronunţării. Cine ştie dacă Virginia, faţă pe asemenea întorsătură, îndemnată de răuvoitorii lui, nu va veni să-i facă dificultăţi, să amîie despărţirea ? Precum la fel Belcineanu* în ciuda oricărui scandal, s-ar putea să ' **Şe** încăpăţîneze a nu cere divorţul numai ca să-i puie obstacole... Dar chiar să nu aibă nici o piedică, publicitatea scandaloasă în sine ar presăra spini şi amărăciune în calea iubirii şi i-ar micşora farmecul.

— Reţinem soluţia, dar numai pentru cazul deznădejdii î zise Toma zîmbind ca să învăluie într-o undă de

II) - Gorila

glumă înlăturarea ideei salvatoare la care se oprise ea. Ş-apoi de ce să n-am şi eu plăcerea de-a face un sacrificiu pentru d-ta ! adăogă foarte blînd. Măcar atîta dovadă să-ţi dau de... devotament! Fără să mai spunem că în definitiv aşa-zisul sacrificiu îl fac şi pentru mine însumi... nu-i aşa ?

— O, Doamne ! suspină Cristiana cu ochii iar în lacrimi. Dar dacă vei avea vreo neplăcere cu prietenii d-tale din pricina asta ?

— Apoi ăsta va fi sacrificiul! făcu Pahonţu cu glas înecat. Pentru d-ta renunţ nu numai la prieteni, dar la lumea întreagă ! Ce-mi pasă de alţii, dacă d-ta ai încredere în mine !

— Multă ! zise ea cu o strălucire. D-ta eşti acuma totul pentru mine ! Tocmai de aceea nu vreau să te expui, să... (Parcă şi-ar fi adus aminte, continuă cu alt glas, mai îngrijorată.) Mi-e teamă de sacrificiul d-tale să nu fie zadarnic ! Pentru a treia oară mă amînă cu scrisoarea... Dacă mă înşeală şi acuma ?

— Ne-ar înşela pe amîndoi ! murmură dînsul întune- cîndu-se.

Cristiana vedea cum i se schimbă înfăţişarea şi cum apare o ameninţare în privirea lui .Pahonţu, după cîteva clipe, continuă cu obişnuitul hîrîit în glas :

— Atunci nu voi mai răbda !... Atunci...

Se întrerupse strîngînd dinţii parc-ar fi înghiţit o sudalmă.

4

Pe urmă plecă şi Pahonţu, pe jos, la redacţie să sfîr-şească articolul pentru a doua zi. Buzele îi ardeau, parcă sărutarea Cristianei i-ar fi turnat în sînge focul veşnic. Aerul rece totuşi îl mai dezmetici. Trecea prin Cişmigiu. Era aproape miezul nopţii. Pe rămăşiţele de zăpadă ale . sfîrşitului de februarie paşii lui scîrţîiau din ce în ce mai ' grăbit.

Se gîndea numai la Cristiana şi se simţea înălţat. Nici-odată nu s-a simţit mai bun, mai nobil şi mai curat. Avea impresia că i-au crescut aripi şi că poate zbura tot mai sus. - Aşa a visat el totdeauna-iubirea .adevărată, un dor pur ca un cîntec de trubadur. Caun viteaz din basme, avînd drept Bnerinde o sărutare pură, porneşte şi el la luptă împotriva ticăloşiei pentru descătuşarea ei, cu certitudinea că la capătul războirilor îl aşteaptă fericirea cea mare în braţele iubirii...

Cu cît se apropia însă de redacţie cu atît lumea visurilor pălea şi se reliefa cealaltă în care trebuie să lupte şi să învingă.

. „Ce coincidenţă ciudată ! îi trecu prin creieri pe cînd intra în biuroul său de la redacţie. Tocmai despre fraţii de cruce începusem să scriu !... Adică de ce coincidenţă ? continuă puţin tulburat. Nu primisem scrisoarea de la Dolinescu ?"

Se aşeză la biurou să recitească scrisoarea. Renunţă imediat, parcă i-ar fi fost frică de o ispită. în schimb ochii găsiră articolul început şi alergă în goană peste rînduri.

' — Da... da... Dar acum nu se mai poate ! bolborosi gîn- ditor. Acuma ar trebui exact contrariul !... în sfîrşit ! Nu ai de ! Mai este timp !... Deocmadată asta la coş negreşit ! Absolut negreşit !

Răşchiră degetele pe foaia începută şi apoi le cîrligă ca nişte gheare. Hîrtia se mototoli cu un scîncet prelung, iar în coşul de lîngă masă Pahonţu o mai auzi un răstimp zvîrcolindu-se ca o vietate care moare. Dincolo de conul de lumină de pe biurou, camera era într-o beznă completă, cum îi plăcea lui totdeauna cînd scria. Acuma bezna parcă ora refugiul tuturor duşmanilor. Cu coatele pe masă, cu bărbia sprijinită pe dosul palmelor scormonea întunerecul cu privirea filtrată prin lumina albă de lîngă dînsul. Gîn- durile i se proiectau obositoare şi ineîlcite animînd umbrele de prin colţuri.

— Opreşte, băiete, visările laşităţii ! zise deodată cu glas tare şi cutremurîndu-se parcă s-ar fi speriat de pro- pria-i mustrare.

Îşi dădea seama că lăsîndu-se în prada şovăirilor se va pierde cu totul. Sînt şi inutile. Aici nu e vorba de Belci- neanu sau de Dolinescu, ci de viaţa lui, de însăşi soarta, lui care trebuie să-l intereseze înaintea şi deasupra tuturor. Ce-i pasă lui dacă din întîmplarea asta va beneficia Belci- neanu sau va pierde Dolinescu. Subt forme diferite amîn- doi îi sînt deopotrivă de străini. între prietenia lui Doli- nescu şi duşmănia lui Belcineanu e o deosebire numai de nuanţe. Pînă ieri şi Belcineanu îl copleşise cu prietenia şi l-ar copleşi şi azi, dacă n-ar fi curmat-o dînsul. Cu Doli- nescu au fost camarazi de război, dar sfârşitul războiului a pus capăt în fond camaraderiei adevărate, caldă şi capabilă de orice jertfă. Dolinescu chiar şi atunci, în război, se voia diferenţiat de el, socotindu-l arivist. Din partea lui prietenia era un fel de protecţie care pe un om cu o mîn- drie elementară nu se poate să nu-l umilească. Cît de puţină afinitate sufletească era între ei au dovedit-o puţinele întâlniri, totdeauna întîmplătoare, mai puţin de una pe an. De fapt Dolinescu îi caută prietenia numai acum, de cândi are ziarul şi poate da un sprijin mişcării fraţilor de cruce. Chiar acest concurs i l-a cerut aproape insul tîndu-l şi sus- pectîndu-i pînă şi credinţa politică şi ironizîndu-i zigzagurile atitudinilor. Dacă ar fi avut cu oe să-l cumpere i-ar fi oferit probabil şi el ceva, ca Belcineanu cu subsecretariatul propagandei. Mascarada cu serenada n-a avut alt scop decît să-l lege de mîini şi de picioare în serviciul lui...

— Şi totuşi eu mă las frămîntat de scrupuluri faţă de... Totdeauna am fost idiot ! bombăni iar cu glas tare după o meditaţie de cîieva minute cu ochii ţintă la filamentul becului

electric a cărui lumină vie îi răscolea creierii pînă-n străfunduri. Eu trebuie să-mi merg drumul meu ! Cum fac şi alţii !... De ce să servesc pe alţii şi nu pe mine ?

Se întăritâ din ce în oe, poate şi pentru că în conştiinţa lui scoteau capul timid şi alte argumente de care se temea... Se sculă şi porni furtunos prin odaie parcă ar fi vrut să-şi obosească puţin gîndurile sau cel puţin să le strunească. Apoi tot aşa de brusc se opri în faţa biuroului, zicîndu-şi cu o tresărire :

„în definitiv ce caută Dolinescu să candideze ?... Mişcarea lor e categoric împotriva sistemului electiv ! împotriva gorilei politice !... Educaţie şi administraţie... Iată, cît valorează doctrinele improvizate !... Prima tentaţie i-a doborit principiile ! Ce importanţă are dacă fratele Barbu ajunge sau nu deputat ?"

îşi reluă plimbarea rîzînd în sine satisfăcut. Peste un moment apoi se aşează iar la biurou, hotărit:

E „Nici o aminare !... Imediat pornim avertismentul !...' Titlul fusese foarte bun, doar un semn de întrebare îi lipsea нb coadă L."

într-o oră avertismentul era gata. Parcă niciodată n-a -fost. nsai inspirat. După o coloană şi jumătate de jonglerii ■prforitere şi naţionaliste, întreba nedumerit ce caută fraţii Be, cruce la Făgăraş printre cerşetorii de voturi şi-i îndemna pe un ton aproape solemn, în interesul ideei naţio- Pjaele, să renunţe grabnic la aventura alegerilor şi să se în- • toarcă pe drumul lor care duce la adevărata izbîndă de 'ţnîine.

K Chemă pe secretarul de noapte dîndu-î în grije ca arti-Bblul să apară chiar mîine dimineaţă în ediţia de Capitală.

■Secretarul încercă să obiecteze că pagina întîi pentru Capitală e aproape încheiată şi... Pahonţu se înfurie : : — Cu mine discuţi, mă şefule ?... Ei, ia te rog să faci cum îţi ordon î ■TCînd dispăru secretarul cu manuscrrsul, Pahonţu mai ftv|i o strîngere de inimă. Abia se opri să nu-l cheme ■ţhapoi.

Hj — S-a isprăvit 1 blodogori dînsul puţin abătut. g* Se duse acasă tot pe jos, cu ocoluri mari parc-ar fi vrut ,'8-ajungă mai tîrzîu. Gîndurile îl asaltau oricît căuta să le risipească, şi mereu îi apărea o mustrare în suflet pe care 1|E singur şi-o lămurea că nu e din pricina lui Dolinescu ¡.|i' care voia să-i spună că e pe cale să-şi trădeze propria-i ^credinţă. Gîndul acesta mai ales căuta să-l înăbuşe ca şi cînd i-ar fi fost teamă să nu-i distrugă temeliile existenţei. 1 Acasă parcă mai plutea în aer amintirea Cristianei. Aici toate gîndurile negre şi mustrările şi ezitările se evaporară, în inima şi-n mintea lui nu mai trăia decît Cristiana. Acîormi cu imaginea ei în suflet.

5

v A doua zi Titu Herdelea întrebă mirat ce înseamnă întorsătura asta cu fraţii de cruce ? Lumea e nedumerită. Asemenea schimbare bruscă de front arată neseriozitatea plarului, dacă nu mai mult... Pe lîngă obiecţiile de ordin general, Herdelea avea şi o încurcătură personală. Anume

fiul său Zachi, primit de citva timp în falanga lui Dolinescu, era plecat la Făgăraş să lupte la alegere. Îi era frică să nu pată ceva băiatul dacă şi *România* se ridică împotriva lor.

— Bătrîne, te rog foarte mult să laşi direcţia ziarului în seama mea, replică Pahonţu mohorît. Fii sigur că prestigiul şi soarta *Românieî* mă interesează şi pe mine puţin !... Doar n-o să-ţi închipui că gazeta mea e obligată să slujească interesele prietenului Dolinescu sau ale oricui !... Eu servesc idei, dragul meu, nu oameni ! Asta aş vrea s-o ştii şi tu, şi toată lumea !

— Mă rog ţie ! făcu Titu puţin vexat. Eu te-am întrebat fiindcă de azi-dimnieaţă ne asaltează lumea şi nu ştiam ce să răspund ! încolo ai ohservat, sper, că mă abţin de-a mai da sfatrnă...

După-amiazi, la Cameră, Pahonţu a primit felicitările unui fost ministru foarte democrat care vedea crime odioase în toate mişcările de „naţionalism anarhic" ale tineretului. Pahonţu protestă explicînd că e vorba numai de tactica fraţilor de cruce pe care nu o aprobă, nu de doctrina lor care e soră cu a lui dacă nu chiar odraslă directă. Fosta excelenţă surise diabolic murmurând ceva despre conversiunile treptate ţare ar fi cele mai preţioase din anume puncte de vedere... De altfel răsunetul articolului se putea constata din faptul că era subiectul principal de discuţie pe culoarele Camerei. Unele ziare de după-amiază îl reproduceau în întregime, cu comentarii felurite. Un confrate, directorul unui vechi ziar fără cititori care totuşi apărea regulat şi-şi hrănea din belşug stăpînul, îl apostrofă cu o explozie de admiraţie invidioasă :

— Ei, dragă Palionţule, ai un *flair* gazetăresc fenomenal !... Cum nemereşti întotdeauna problemele adevărat actuale şi cum ştii să le pui, e ceva nemaipomenit !

Seara, la redacţie, i se anunţă vizita lui Utalea. Bănuia că are să inter vie pentru Dolinescu, dar n-avu curajul să refuze a-l primi. Utalea se înfăţişă cu aceeaşi siguranţă şi încredere în sine cum l-a văzut odinioară întîi la Rotaru, doar pe buze avea un zîmbet de politeţe care trebuia să-i sporească irezistibilitatea.

N-ai să ghicești ce mă aduce la d-ta ! zise Utalea după schimbul obligator-de amabilități.K . — Nu, domnule Utalea ! răspunse Pahonțu stăpînit. Sînt însă sigur că nu pentru chestiuni de presă...

P — Atunci ai ghicit ! aprobă oaspele lărgindu-și surâsul. Știu că Dolinescu te-a pus în curent cu amestecul meu, dealtfel foarte modest, în mișcarea fraților de cruce și...

Nu înțelegea rostul articolului de azi din *România*. Apoi fără prea mult înconjur, ca omul obișnuit să trateze prompt afacerile, își exprimă bănuiala intimă că trebuie să fi intervenit interese importante care să fi reclamat sau ® 'impus lui Pahonțu abandonarea fraților de cruce. Și nu-maidecît adăogă mai misterios că el ar fi dispus să despă-B'gUbească ziarul de orice ar putea pierde din pricina pă**li** străriii prieteniei naturale cu Dolinescu...

¡P Pahonțu se făcuse ca ceara. Se uita țintă la Utalea care ■^orbea calm, cu vorbe simple, directe, pline de certitudine, iar în ochii de oțel pîlpîindu-i mereu imperceptibil o seinei teie de dispreț.

I: — Dar aproape ea..., bîigui Pahonțu strîngînd cu amîn-două mijnile brațele fotoliului pe care părea legat cu jS lanțuri.

— Nici un dar ! făcu Utalea tranșant. Eu cînd vreau JJ. ceva nu cunosc ezitare. Orice ar fi și subt orice formă **Jt** s-ar prezenta, ofer garanția mea !

jp Se ferea să pronunțe sau să pomenească măcar de bani, B deși avea siguranța că asta se caută... Toma apăsă pe un j buton și spuse servitorului să cheme pe Herdelea, care sosi peste cîteva clipe. Parcă prezența lui Titu l-ar fi eliberat dintr-o încătușare. Pahonțu se ridică în picioare și zise imitînd calmul lui Utalea :

f — Uite, dragă bătrîne, acest domn este Utalea, trebuie **să** fi auzit, un nabab proaspăt, produsul tulburării de după f războiu... (Herdelea, care se pregătea afabil să-i strîngă I mîna, bucuros de o cunoştinţă atît de bună pentru anume S eventualităţi, îşi pierdu brusc surîsul.) Domnul călare pe grămezile de bani îşi permite toate capriciile. Acum vreo doi ani a cumpărat o nevastă, o jidovcuţă nostimă pe care B<Ş şi botezat-o ca să o părăsească peste un an... Azi şi-a şdus aminte că e antisemit şi chiar frate de cruce cu Doli- ■ »eseu şi vine să mă cumpere pe mine şi ziarul meu... A B *juns aproape să-mi fixeze preţul. De aceea te-am chemat!Utalea nu părea să se tulbure. Aşteptă pînă isprăvi Pahonţu. iar pe urmă zise tot simplu, doar puţin mai rece :

— Cred că m-ai înţeles greşit !... Ţi-am oferit numai garanţia mea materială, dacă e nevoie, pentru a se păstra linia de prietenie a ziarului faţă de mişcare.

Pahonţu nu se mai putut stăpîni. Trînti cu pumnul în masă de se clătină şi lampa pe picioru-i greu de aramă, şi, buhăindu-se brusc de mînie, cu ochii bolbocaţi din orbite, cu faţa năpădită de o roşeaţă aprigă, începu să răcnească :

— Să taci î... Să taci !... Şi să-ţi fie ruşine !... Pe mine vrei să mă cumperi d-ta ! Pe mine ?... Cînd aş fi avut nevoie de sprijinul d-tale nu te interesa presa, iar azi vii să-mi cumperi conştiinţa cu banii murdari adunaţi din jefuirea României mari !

Titu Herdelea se «apropie să-l potolească mormăind :

— Toma... ce Dumnezeu... fii calm... fii...

— Auzi, bătrine ?... Vrea să mă cumpere ! El! ştie că în România tot e de vînzare, mai ales conştiinţele !... De aceea am rămas eu sărac ca să mă cumpere dînsul !... (Deodată cu un gest teatral arătînd uşa, strigă răguşit :) Ieşi afară, nemernicule !... Imediat !... Altfel chem servitorii să te arunce pe scări !... Afară !

Utalea se sculase. Cu ochii lui reci se uita la Pahonţu gîndindu-se parcă la o replică. îşi dădu seama c-ar fi inutil. Se îndreptă spre uşă lăsînd în urmă-i o foarte uşoară dîră de parfum. Pe cînd închidea uşa mai auzi răcnetele lui Pahonţu :

— Afară !... Banditule !... Tîlharule !...

— Linişteşte-te, Toma, pentru Dumnezeu ! zise Herdelea speriat. Nu te mai da în spectacol să te mai audă şi servitorii !... Dă-l încolo de... Aşa sînt ăştia... n-ai băgat de seamă ? Toţi oamenii cu bani mulţi parcă seamănă între dînşii...

Mai bine de un ceas trebui să alerge Pahonţu prin cameră ca o fiară în cuşca pînă să se potolească puţin. Şi rămase cu regretul că nu l-a bătut ca să-l înveţe minte pentru toată viaţa şi să răzbune poate şi pe alţii mulţi care i-a jicnit la fel cu banii lui murdari. în primul moment se gîndi, drept răspuns la obrăznicia lui Utalea, să atace şi **a** doua zi candidatura lui Dolinescu. Nu, nu ! se răzgîndi îndată. Ar avea aerul unei răzbunări şi la urma urmelor ce sînt vinovaţi băieţii de impertinenţa individului ? I Cînd să plece la cină, tîrziu, aproape de zece, veni o glelegramă urgentă. Citi : „Eşti nebun ? Opreşte ! Vorbeşte cu Utalea ! Sosesc mîine. Dolinescu." Hîrtia îi tremura între degete. Va să zică Utalea a

venit şi din îndemnul fratelui Barbu ! Poate chiar el i-a sugerat să mă cumpere ?... Rupse depeşa în două, apoi ambele bucăţi iar în două şi aşa pînă o făcu fărîme şi o scutură printre degete în coşul de hîrtii. Nu mai era furios. Dar o amărăciune îi umplea sufletul.

î I „Nu merită să-mi fac sînge rău !" îşi zise cu un cutremur. „Fratele Barbu e frate cu Belcineanu, nu cu mine ! Şi încă Belcineanu parcă e superior într-un fel. M-a înşelat şi a profitat dar cel puţin nu m-a insultat. Dolinescu, mibt pretextul prieteniei mă considera un servitor pe care-l poţi umili şi chiar cumpăra...

■£'. Ziua următoare, cînd sosi Pahonţu la redacţie, găsi acolo pe Dolinescu în *hali*, plimbîndu-se cu paşi mari, iuţi, nervoşi.

i — Am venit de la gară direct aci ca şi astă-vară ! îl fntîmpină Dolinescu silindu-se din răsputeri să surîdă şi să-şi îndulcească glasul. De, frate-meu, veşnicul solicitator! j; î în cabinetul lui Pahonţu însă continuă lacom şi cu o ură care-i învineţea faţa :

■ — Ce-i cu tine ?... Ce s-a întîmplat de m-ai trădat ? Wy,r— Ar fi cazul să te întreb eu ce înseamnă tonul ăsta ? Zise Toma după ce servitorul îi aşează paltonul şi pălăria în pilier şi se retrase. Şi să mă mir puţin că îmi ceri socoteală gJItîta de sus parcă am fi în raporturi de stăpîn şi slugă ! Hrin urmare să restabilim situaţia ; eşti mosafir în casa inea unde eu fac ce-mi place !

li Dolinescu fu puţin izbit de atitudinea aceasta şi întrebă mai liniştit :

I — Bine, frate-meu, nu m-am înţeles cu tine înainte ■e-a candida ? Nu m-ai aprobat şi tu ? Nu mi-ai făgăduit Concursul?... Şi acuma, din senin...

— Da, dar pe urmă am aflat care e situaţia reală la ■igăraş, şi mi-am dat seama că foarte rău ai făcut cînd, pentru ambiţia ta personală, primejduieşti o mişcare ti-nerească atît de...

— Ascultă, Pahonţule ! întrerupse Dolinescu nemai- putînd asculta. Noi ne cunoaştem de mult. Pe mine să nu mă iei cu ideologia şi cu convingerile tale... Le ştiu cît sunt de solide şi de adînci... Te-am rugat prieteneşte şi prieteneşte mi-ai făgăduit... Firesţe, ar fi trebuit să ştiu cît preţuiesc promisiunile tale şi să le iau ca atare. Te-am supraprepuit. Am greşit. Am crezut că măcar din ură faţă de Belcineanu, pe care-l combăteai, acum înţeleg de ce, ai să rămîi pe linia ta, pe linia naţională cu care te baţi în piept la zile mari, ca să-ţi sporeşti tariful... Cu Utalea n-ai vrut să tratezi. E străin. Ţi-a fost ruşine. Poate. M-a aşteptat la gară şi m-a pus în curent... Nu ştiu cine te-a cumpărat şi ce ţi-a oferit. Te pomeneşti că totuşi te-ai înţeles pe subt mină cu însuşi Belcineanu... Indiferent !... Acuma am nevoie de ziarul tău ! Ei bine, iacă, îţi declar că plătesc mai mult, numai să... Îţi dau cuvîntul meu de onoare că nu va şti nimeni niciodată nimic !

Pahonţu răspunse dispreţuitor :

— Dacă nu te-aş considera nebun, m-aş supăra şi te-aş trata ca pe Utalea ! Pentru tine nu există nimic mai pre-sus de bani !

Erau amîndoi în mijlocul odăii. Pahonţu. cu picioarele proptite solid, cu mîinile în şolduri, cu capul sus şi bărbia •întinsă înainte, se silea să-l domine prin sfidare. Dolinescu fierbea şi, ca niciodată, abia se stăpînea. Cu paltonul descheiat, strîngînd în mîna stingă servieta umflată cu tipărituri şi căciula de miel neagră şi cochetă, cu dreapta gesticula parc-ar fi vrut să dea mai mare putere de convingere vorbelor. Atitudinea lui Toma îl sîciia ca obrăznicia subită a unei slugi. Iar îl întrerupse, cu glas mai tăios :

— Nu ţi-e ruşine, măi frate-meu, să-mi spui tu mie asemenea lucruri ?

— Tu vii să mă cumperi şi mie să-mi fie ruşine să te pun la locul tău ? făcu Pahonţu deodată încruntat ca şi eînd abia acuma ar fi simţit aievea pleazna tuturor cuvintelor grele. în orice caz a sosit momentul să terminăm ! N-am să-ţi dau nici un fel de socoteală şi nici n-am ce să j mai tratez cu tina!

■ în clipii aceea intră pe uşă, sfios şi fără zgomot, reporterul Sever Sorescu să ia nişte instrucţii de la Pahonţu, cum rămăsese stabilit în şedinţa redacţională de-aseară. Pahonţu îl zări şi se întoarse brusc, vrînd să-i spuie să nu-l deranjeze cînd are lume în biurou. Lui Dolinescu i se păru că-i întoarce spatele. Cuprins de furie şi cu o iuţeală fulgerătoare îi trăzni două lovituri în obraji, una cu palma , şi alta cu dosul, scrîşnind în acelaşi timp :

— Lichea sinistră ! p Uimit o secundă de atacul neaşteptat, Pahonţu ripostă totuşi imediat cu o ploaie de pumni... Reporterul, speriat de încăierarea neaşteptată, se repezi afară strigînd ajutor. Doi servitori năvăliră şi înşfăcară pe Dolinescu care urla întruna : t -,

B— Vînzătorule !... Bestie ordinară!... Trădătorule !..: i — Daţi-l afară !... Afară ! răcni Toma aranjîndu-şi hainele.

|f Redactorii şi funcţionarii umplură holul, iubitori de scandal, huiduind pe Dolinescu pe care cei doi servitori îl împingeau, bruftuluindu-l, spre scară iar el le răspunde cu lovituri şi cu sudălmi...

K.— Ce-a fost asta, dragă Toma ? se cruci Titu Herdelea după ce porunci să se împrăştie toţi la locurile lor şi se restabili o linişte relativă. E posibil ?... Tocmai Dolinescu, prietenul tău vechi să se poarte ca un birjar ? R — Acuma vezi şi tu, bătrîne, dacă n-am avut dreptate ! zise Pahonţu triumfător.

Titu Herdelea nu prea era convins, dar nu stărui. Pînă tntr-o oră tot oraşul va şti despre încăierarea dintre cei doi prieteni — ce facem ? îi dăm proporţii sau intervenim în confraţi să fie trecută subt tăcere toată afacerea asta penibilă ?

H — Ce tăcere, omule ! izbucni directorul. El mă atacă mişeleşte în cabinetul meu şi eu să-l mai menajez ? Aidade, bătrîne ! Mi se pare te pîndeşte zahariseala !Trei zile toată presa română s-a indignat pe toate g'la- HjUritc şi a înfierat odiosul atentat împotriva libertăţii pre-j sei, felicitînd pe Pahonţu pentru corecţiunea aplicată laşului agresor... A patra zi, la Cameră un obscur deputat de Făgăraş, îndemnat de Beleineanu care se întorsese în ajun de pe cîmpul de operaţii, a interpelat guvernul asupra te- roarei şi anarhiei ce domneşte în cuprinsul mîndrului judeţ voievodal de cînd o

ceată de tineri bucureşteni, înarmaţi cu pumnale şi revolvere, au năpădit ca nişte lăcuste paşnicele sate româneşti subt pretextul propagandei electorale. Ştie onoratul guvern că sărmanii ţărani şi orăşeni sînt siliţi, subt ameninţarea pistoalelor, să jure în biserică, în asistenţa unor preoţi rătăciţi, că vor vota pe un oarecare Barbu Dolinescu, fără profesiune certă, şeful grupării aşa- zişilor fraţi de cruce şi candidatul lor în alegerea parţială ce se face peste două săptămîni ? Cunoaşte onoratul guvern nenumăratele cazuri cînd aceşti propagandişti au atacat pe reprezentanţii autorităţilor şi i-au insultat în faţa poporului sau au bătut şi dezarmat pe jandarmii însărcinaţi cu menţinerea or dinei ?... Dealtfel îndrăzneala acestor oameni se poate închipui după atentatul săvîrşit acum cîteva zile, chiar în inima Capitalei, de către acelaşi Barbu Dolinescu asupra talentatului ziarist şi distinsului nostru qoleg Toma Pahonţu...

Un ropot prelung de aplauze unanime întrerupse lectura oratorului. Camera,, toate partidele împreună cu banca ministerială îşi exprimau astfel simpatiile pentru Pahonţu, martirul şi eroul presei şi al ordinei legale.

Beleineanu, în numele guvernului, răspunse imediat, energic şi sever ca un mîndru viteaz în toiul luptei : da, a constatat la faţa locului şi recunoaşte că situaţia e into- , lerabilă ; a luat măsuri şi poate asigura Camera că dezor- ; dinea va înceta şi legea va fi aplicată şi respectată...

Opoziţia, ameninţată şi ea de popularitatea fraţilor de j cruce, dar şi îngrijorată ca represiunea proiectată să nu se] generalizeze, se mulţumi să păstreze o tăcere prudentă.]

Cînd aplauzele furtunoase, care izbucniră după decla- J raţia războinică a ministrului, începură să se stingă, din- 1 tr-o tribună publică se auzi deodată un glas puternic, lim- 1 pede şi aproape dominator :

— Huo !... Să vă fie ruşine !... Ruşine !..

Apostrofa căzu ca o bombă. întreaga incintă se ridică; în picioare, iar capetele se întoarseră spre tribuna în care i un tînăr înalt, cu părul lung pieptănat pe spate, se hărţuia cu un domn negricios care părea agent de poliţie, i. — Bine, domnule, ăştia au ajuns teroarea neagră ! se indignă lîngă Pahonţu un deputat rotofei. înţeleg, sînt şi eu naţionalist, cum sîntem toţi, dar atîta îndrăzneală !... Nu mai lipseşte decît să ne masacreze, să arunce | bombe, să...

K — Ai răbdare că vine şi asta ! se amestecă în vorbă un j spin spiritual.

S. Pahonţu se depărtă tăcut...

Dolinescu regreta gestul din cabinetul lui Pahonţu numai pentru că îi prevedea urmările. în aceeaşi seară se înapoia la Făgăraş, întovărăşit şi de Utalea care voia să fie la îndemînă pentru orice eventualitate.

A doua zi de dimineaţă fu invitat la prefectură, iar Belcineanu, care se afla încă acolo, îi puse în vedere solemn să-şi strunească agenţii electorali, să înceteze propaganda

anarhică şi îndemnurile sediţioase, să respecte ordinele autorităţilor şi să se ferească de-a mai provoca pe reprezentanţii forţei publice: Altfel va cunoaşte, fără nici o consideraţie, toate rigorile legii.

— Asta înseamnă, domnule ministru, că sîntem scoşi afară din lege ? întrebă Dolinescu cu o fluturare de iro-|>nie în colţurile buzelor, după ce ascultă calm ameninţările prea puţin deghizate.

1) — Dimpotrivă ! zise ministrul. De-abia de-aci încolo veţi intra în lege 1

— Am luat cunoştinţă, domnule ministru, dar nu renunţăm la luptă ! declară Dolinescu înclinîndu-se uşor. Mergem pînă la capăt! Biruim sau murim! Deviza noastră!

în aceeaşi seară i se raportă că în diferite comune, cinci **fi** aţi au fost arestaţi şi vor fi aduşi din post în post, pe jos, la Făgăraş pentru cercetări, fiind acuzaţi de îndemn la re-[beliune. Dimineaţa mai află că, în cursul nopţii, alţi trei camarazi au păţit la fel... Se sfătui cu Utalea. Se duse să protesteze la Belcineanu care însă refuză să-l primească. 5 După multe insistenţe izbuti să vorbească cel puţin cu prefectul care, foarte amabil, nu-şi venea în fire de mi-**liare,** nu credea, nu ştia nimic încă... Dolinescu îşi pierdu stăpînirea şi ridică tonul. Atunci prefectul se roşi, se simţi ofensat şi vru să-i dreseze proces-verbal de ultragiu.

— Caută să mă izgonească prin mine însumi, zise Dolinescu furios. Dar n-am să le fac plăcerea să fug !

Făgădui lui Utalea că se va feri să mai ia contact cu capii autorităţilor. Se aştepta să fie provocat ca să-l scoată din fire şi să facă vreo prostie mare şi iremediabilă, mai ales după scandalul de la Bucureşti despre care urlau toate gazetele.

— Ei, am pus-o de mămăligă, frate Utalea ! zîmbi acru cînd jurnalele aduseră vestea interpelării cu răspunsul ministrului şi cu apostrofa tînărului din tribună despre care se spunea că neagă a fi făcut parte din mişcarea fraţilor de cruce, adăogîndu-Se însă că prin negarea încăpăţînată încearcă doar să ferească de complicitate gruparea. Mergem înainte, frate-meu ! scrîşni Dolinescu.

Pe urmă începură să sosească arestaţii. Spre a nu se atrage atenţia oamenilor, soseau numai seara tîrziu, pe întuneric, pe jos. N-aveau voie să comunice cu nimeni şi nici să anunţe nimănui nimic. Dacă unii simpatizanţi proaspeţi de la legiunea de jandarmi sau de pe la poliţie n-ar fi vestit pe furiş pe Dolinescu nici n-ar fi ştiut nimic. S-a dus la jandarmerie. Maiorul s-a scuzat : nu poate să-i dea nici o informaţie ; singur prefectul are dreptul să hotărască, să ia orice măsuri... Prefectul, rigid de data asta, declară că nu-i permite legea să se amestece în anchetele poliţiei, mai ales cînd e vorba de abateri împotriva ordinei şi liniştei publice sau poate lucruri şi mai grave, iar în timpul anchetelor de orice fel e firesc şi legal ca arestaţii să nu comunice cu lumea străină. Dacă însă comandantul legiunii sau poliţaiul oraşului, pe a lor răspundere, doresc să înles- J nească pe cei arestaţi, sînt liberi s-o facă...

Desperat, Dolinescu se apucă să expedieze lungi telegrame de protestare Ministerului de Interne, preşedintelui

Consiliului, regelui. Pe urmă luă contact cu candidaţii celorlalte partide şi încercă să-i solidarizeze cu dînsul pentru a reclama colectiv şi a impune eventual eliberarea celor arestaţi şi reintrarea în legalitate. Toţi se codiră spre a nu refuza net. El nu regreta totuşi c-a făcut şi intervenţia asta umilitoare.

— E pentru fraţii noştri răspunse lui Utalea care socotea că e nefolositor pentru mişcare şi pentru fraţii arestaţi să faci gesturi mai dinainte condamnate. Nimic nu rş ruşinos şi de prisos cînd e vorba să salvezi un frate ! • continuă Barbu. Din nenorocire sîntem neputincioşi în faţa samavolniciei oficiale !... Dragostea oamenilor ne înconjoară, o simţim şi ne încălzeşte... Dorul de primenire adîncă e imens în sufletul mulţimii... în zadar ! Coaliţia celor care fac opinia publică ne sugrumă fără putinţă de apărare ! *f-* — O experienţă în plus, observă Utalea. Trebuie su ţ: avem organul nostru, nu să ne bizuim pe bunăvoinţa prietenilor schimbători !

Pahonţu continua furibond campania contra lui Dolinescu. Alte ziare îi ţineau hangul. Presa bucureşteană avea zilnic informaţii despre lupta electorală de la Făgăraş, care însă nu relatau decît eterne provocări şi ciocniri de-ale agenţilor lui Dolinescu cu autorităţile, fără să pomenească un cuvînt despre prigoana ce o îndură fraţii de cruce din partea organelor oficiale. *

— Pahonţule ! Trădătorule ! scrîşnea Dolinescu deseori citindu-i atacurile parcă din ce în ce mai înverşunate.

Au trebuit să organizeze grabnic un serviciu de curieri, cu ajutorul aderenţilor locali, ca să poată restabili legătura cu fraţii risipiţi prin sate şi mai ales cu cei arestaţi şi năpăstuiţi care, dacă nu puteau fi ajutaţi altfel, cel puţin ştiau că nu sînt uitaţi şi părăsiţi.

în ciuda tuturor persecuţiilor încrederea tuturor în victorie era nezdruncinată. Din toate părţile veneau speranţe bune. Propaganda continua mai discret dar cu atît mai eficace. Oamenii primeau mai bucuroşi cuvîntul cel nou tocmai fiindcă purtătorii lui erau mai oropsiţi. * *

în ultima duminecă, însoţit de Utalea, precum şi de cei doi aghiotanţi Ionescu A. Ion şi tînărul Cumpănaşu, Dolinescu a mai făcut o raită cu automobilul prin centrele principale ale judeţului, mai mult să se informeze şi să încurajeze. Ei n-au ţinut deloc întruniri spre a nu oferi pretexte de provocare. în schimb satele fierbeau de mulţimea oratorilor celorlalte partide şi mai cu seamă ai guvernului. Oamenii erau adunaţi să asculte făgăduielile şi ocările tuturora într-o întrecere fără seamăn... Trecînd prin satele astfel răscolite, Dolinescu şi prietenii săi au fost strașnic huiduiţi pretutindeni de agenţii electorali.

— Dacă nu intervine vreo ticăloşie specială, vor avea o mare surpriză boierii ! zise Ionescu A. Ion seara, în camera lui Utalea, la hotel.

---

*

Despre aşa-zisa „prigoană" a autorităţilor oficiale din anii de început ai mişcărilor extremiste de dreapta vezi *supra,* p. 134—18C, nota de subsol.

Singur Utalea stătea la hotel. Dolinescu era găzduit la un preot bătrîn şi văduv, iar Ionescu împreună cu Cumpănaşu în familia unui meseriaş înstărit al cărui băiat, student în preajma licenţei, făcea parte din mişcare.

Fiindcă dumineca viitoare era ziua alegerii, în primele trei zile hotărîră să mai viziteze ultima oară toate satele : Dolinescu împrejurimile Făgăraşului, Ionescu părţile Arpaşului, şi Cumpănaşu plasa Şercaia. Pe urmă joi şi vineri vor lucra cu toţii în oraş...

Cei doi aghiotanţi plecară îndată ; Ionescu, cu trenul, ajunse noaptea tîrziu la Porumbacu, pe cînd Cumpănaşu, cu maşina lui Utalea, peste o jumătate de oră coborî în Şercaia la învăţătorul pensionar unde avea locuinţa ţînă- rul şi zelosul Zachi Herdelea.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Dolinescu fu anunţat că prefectul judeţului doreşte să-i facă nişte comunicări în vederea operaţiilor de votare şi-l invită la ora unsprezece împreună cu ceilalţi candidaţi... Erau de faţă într-adevăr toţi candidaţii afară de al guvernului. Prefectul citi solemn un ordin al preşidenţiei Consiliului de Miniştri care, pentru a asigura libertatea deplină a votării şi a preîntîm- pina eventuale dezordini ce ar putea fi provocate de elemente fără răspundere, dispunea ca, în termen de două zile, — adică pînă mîine, marţi, la ora douăzeci şi patru, lămuri prefectul — toţi agenţii şi propagandiştii care nu sînt alegători şi nici originari din vreo comună aparţinînd judeţului Făgăraş să părăsească teritoriul circumscripţiei electorale, cu singura excepţie a parlamentarilor. Cei ce vor fi găsiţi după termenul indicat în cuprinsul judeţului vor fi arestaţi şi expediaţi la urma lor întrucît nu s-ar dovedi în sarcina lor alte- abateri de la legile şi regulamentele în vigoare. •

Dolinescu surise amar cînd ceilalţi candidaţi protes-
1 în cuvinte meşteşugite şi prefăcute. Numai la urmă
2 şi el cu o ironie care nu fu deloc apreciată :

— Dacă aş fi ştiut că fraţii de cruce vor avea atîta -.ces, nici n-aş mai fi candidat !

Totuşi era îngrijorat. Alungarea fraţilor însemna debitarea organizaţiei ce se înfiripase abia în judeţ. Ţă- "ii fără conducători riscă să fie ademeniţi de profesio- iştii alegerilor. Căută să înştiinţeze mai întîi pe Ionescu şi pe Cum- 'naşu ca să ştie băieţii ce dispoziţii să ia fiecare în ţi- utul său. încercă să vorbească la telefon cu Ionescu. îl «mă la Porumbacu ; primarul răspunse că n-a fost gie-acolo. Un răspuns analog primi din Arpaş. înţelese că ■e un refuz şi renunţă. Se repezi cu maşina la Şercaia. CiÎmpănaşu plecase cu Zachi spre Ohaba. în Vadu dădu peste ei. Cumpănaşu fu însărcinat să treacă negreşit pînă ■ doua zi seara prin toată plasa şi să lase pretutindeni cu- jvîntul de ordine : toţi fraţii de cruce rezistă unde se află, î preferinţă prin şiretenie, fără a oferi autorităţii motive ®fentru întrebuinţarea forţei. Zachi însă va merge imediat * i găsească pe Ionescu la Porumbacu şi să-i transmită ace- aşi dispoziţii.

f Revenind spre Făgăraş, în şoseaua naţională, la ieşirea Wp Şercaia, ajunseră din urmă o camionetă care transporta marfă la Sibiu. Dolinescu convinse pe şofer, printr-o sumă neaşteptată, să ia şi pe Zachi pînă la Porumbacu. «>t_ Cum

ai terminat misiunea, te întorci la Făgăraş să-mi raportezi ! adăogă Dolinescu strîngînd mina tînăru- lul Herdelea care se simţea un erou.

Ionescu A. Ion se afla tocmai în primăria Porumbacu, cînd a telefonat Dolinescu, şi în plină anchetă. Dintr-o privire confuză a primarului a bănuit că trebuie să fie vorba despre dînsul, mai ales cînd a răspuns în aparat, după ***o*** mică şovăire, „nici n-a fost pe-aici... nu, nu"...

Un locotenent de jandarmi îl cerceta de două ore, şi- lindu-se din răsputeri să-i smulgă mărturisirea că a insultat şi ultragiat pe jandarmul care, din ordin, l-a oprit **să** iasă din comună. Ionescu se stăpînea şi izbutea să păstreze un calm care pe anchetator îl sîcîia. De zece ori a
trebuit să repete că într-adevăr s-a înfuriat cînd s-a pomenit întors din drum fără nici un motiv legal că a cerut jandarmului ordinul scris, şi că, drept răspuns, jandarmul a început să înjure, că el, spre a nu răspunde la fel, a vrut să-şi vază de drum şi a dat bici cailor, iar jandarmul s-a repezit la hăţuri şi l-a adus aci cu căruţă cu tot...

— Ascultă, domnule, răcni deodată locotenentul, mult ai să mă enervezi cu minciunile astea ?... De ce nu mărturiseşti adevărul?

— Nu mai răcniţi, domnule locotenent ! zise Ionescu batjocoritor şi calm. Întîi pentru că eu aud foarte bine, ah doilea pentru că d-voastră riscaţi să vă stricaţi vocea şi al treilea pentru că eu mai curînd îmi muşc limba decît să spun o minciună !

Locotenentul, care se plimba de colo-colo, se răsuci parcă l-ar fi pălmuit. îl măsură o secundă cu dispreţ şi apoi se zborşi, înţepenindu-se pe picioare :

— Ce, mă idiotule, vrei să mă iei peste picior ?..: Uiţi cu cine vorbeşti ?

— Nu uit, mă, idiotule ! răspunse Ionescu liniştit. Am glumit !

Roşindu-se deodată de un val de mînie, locotenentul făcu doi paşi spre Ionescu parc-ar fi vrut să-l lovească, în faţa lui se opri însă scrîşnind:

— Ai merita să...

— Aş merita să intraţi în legalitate, domnule locotenent ! spuse Ionescu înfruntîndu-l în vreme ce muşchii obrajilor îi jucau şi ochii scăpărau scîntei.

Ofiţerul îşi muşcă buzele, dar se potoli mormăind :

— Bine... am să-ţi aplic legea...

Subt paza unui jandarm, Ionescu trecu într-altă odaie, iar locotenentul raportă telefonic comandantului legiunii cerînd instrucţii. Peste un sfert de oră comandantul, după indicaţiile prefectului şi pe baza ordinului guvernului, porunci ca individul să fie imediat îndepărtat din cuprinsul judeţului pe drumul cel mai scurt ; şi, ca nu cumva să se reîntoarcă pe furiş, să i se facă actele cuvenite şi, însoţii de un jandarm, să fie expediat cu primul tren la Bucureşti, via Sibiu; -unde va fi predat Siguranţei Generale a Statului pentru cele legate. Se va-^-aporia de executare. ,ι ì
Ì - Locotenentul se uită la ceas, mulţumit :

' — Mai este o oră şi jumătate pînă la trecerea, trenului spre Sibiu... Caporal ! Ai înţeles ? Toate actele să fie în ordine !... Avem foi de drum... Să-l însoţească Cociorvă că e mai dezgheţat...

Lui Ionescu nu-i comunică nimic pînă în minutul plecării la gară.

|fv — Poftim ! îi zise ofiţerul ironic. Sîntem în legalitate! Te-am satisfăcut !

— Legalitate *siii-generis,* răspunse simplu Ionescu care se aştepta de mult la măsura expulzării pentru toţi fraţii de cruce. Totuşi o prefer !

(Tînărul Zachi Herdelea n-ajunse decît pînă la Arpaş. în faţa primăriei patru jandarmi au oprit maşina, au descoperit pe călătorul clandestin şi l-au dat jos. Zachi protesta, ţipa, se văita. în zadar. Poftit în primărie, plutonierul i-a încheiat proces-verbal de contravenţie la legea drumurilor şi, pentru că umbla în propagandă interzisă, l-a expediat la Făgăraş, la legiune, să hotărască cele de drept... I ■ Aproape în acelaşi timp în comuna Ohaba a fost arestat şi Vasile Cumpănaşu învinuit că ar fi îndemnat pe un sătean la rebeliune.

II- Noaptea au petrecut-o amîndoi în Făgăraş, într-o cămăruţă la comandamentul legiunii, unde se mai găseau cîţtva fraţi de cruce culeşi de asemena în cursul zilei...

v Dolinescu se întoarse pe seară în oraş şi află cum s-a înteţit prigoana înainte de-a intra în vigoare faimosul ordin de expulzare. Dacă pentru Ionescu nu mai era nimic de făcut, încercă să salveze măcar pe ceilalţi. Izbuti în- jfe-adevăr să-i viziteze a doua zi dimineaţa. în prezenţa unui ofiţer de jandarmi. Tinerii erau fericiţi să strîngă mîna şefului lor şi să raporteze, fiecare în cuvinte scurte, cum şi de ce au fost arestaţi.

C — Ştiam, fraţilor ! zise Dolinescu. Încredere !... Dreptatea învinge totdeauna ! Şi dreptatea e cu noi ! Î' Revolta îi ardea pieptul... Vorbi cu prefectul din nou. Omeneşte, nu oficial. îi ceru dreptate. Să se aplice legea sau regulamentele, pricit de severe. Dar să nu zdruncine în sufletul tinerilor, plini de entuziasm pentru neam şi ţară, încrederea în dreptatea românească... ˚ Prefectul îşi frecă mîinile, îl asigură că va da ordine severe, că va cerceta, dar toate atît de fals încît Dolinescu răbufni :

---

*

Mistificarea adevăratelor mobiluri „sufleteşti" de care este animată mişcarea fraţilor" (în cazul de faţă de către însuşi conducătorul lor) cunoaşte, la antipod, numeroase replici lucide în **contextul romanului. Caracterizări succinte precum „descreieraţi care vor să introducă moravuri de gorilă în luptele politice" *(infra.* p. 345), „monştri organizaţi în bandă" sau „conspiraţie de răufăcători" *(infra,* p. 343) surprind caracterul agresiv al unei mişcări minoritare de tip fascist.**

— Întîia şi poate ultima oară m-am băgat în murdăria asta pe care o numiţi politică. Ei bine, domnule prefect, te implor, arestează-mă şi pe mine ! Mi-e scîrbă de atîta ticăloşie ! Vă bateţi joc de un popor care tolerează toate fărădelegile !... Şi nu se ridică nimeni să vă trezească şi să răzbune toate nedreptăţile ! Şi nimeni nu te ascultă ! Nimeni nu vă trăzneşte ca să dea un exemplu ! *

*P Prefectul se înţepeni de indignare şi declară că nu va mpi sta de vorbă niciodată, nici particular, nici oficial, cu u|.om atît de lipsit de cea mai elementară curtenie.
H — Pahonţule, Pahonţule ! scrîşni iarăşi Dolinescu mai tiaiu, gindindu-se că toată prigoana asta de la el porneşte.

CAPITOLUL VII

GLOANŢELE

1

Jandarmul sforăia greu cu buzele ţuguiate şi ochii întredeschişi, tresărind deseori şi înghiţindu-şi saliva. Din când în cînd se trezea pe jumătate, se cutremura şi se holba îngrozit pînă ce întîlnea pe banca dinaintea lui faţa aspră, liniştită a lui Ionescu, apoi bolborosea ceva şi, biruit de somn, adormea îndată cu un oftat de uşurare. în vagonul ticsit de oameni şi bagaje, în zăpuşeala saturată de miros de usturoi şi de sudoare, agitată de sforăituri şi suspine, singur Ionescu veghea în luptă cu propriile-i gîn- duri care nu se ostoiau deloc. îi trecuse de mult mînia şi chiar supărarea pe jandarmii care-l expediau la Bucureşti ea pe un răufăcător. El a prevăzut de la început că jidanii şi francmasonii vor pune în mişcare toate uneltele lor ca să împiedice izbînda fraţilor de cruce. Dolinescu nu s-a aşteptat la o dezlănţuire atît de crîncena a duşmăniei tuturor forţelor organizate, partide, autorităţi, legi, împotriva unui mănunchi de tineri a căror singură avere o dragostea de neam, adevărată, necomercializată. „Nu vor îndrăzni !" zicea mereu dînsul, secondat şi de Utalea. Poate că s-ar mai fi păstrat puţină pudoare dacă ar fi existat măcar un singur glas să protesteze şi să dezvăluie fărădelegile. Aşa, în faţa lumii, fraţii de cruce sînt o ceată de descreieraţi, iar guvernul face operă de salubritate politică mai înfruntîndu-le nebuniile. Au contat, fireşte, pe Pahonţu. toţi, afară de Utalea care spusese, ca o sentinţă generală, să n-af-niciodată încredere' decît în tine îmsuţi.

Ionescu însuşi a crezut în Pahonţu mai mult decît toţi. (,-a îndrăgit de cînd l-a întîlnit întîia oară la masă, la Cumpănaşu, odinioară, cu toate că Pahonţu şi atunci, şi pe urmă, l-a luat cam de sus. l-a luat apărarea faţă de Cintia şi de bătrînul Cumpănaşu care îl socoteau un monstru fără pereche dacă a fost în stare, din motive de arivism, să-şi distrugă căminul. Chiar la Făgăraş, pe cînd toţi îl acuzau, el nu le ţinea hangul. Problema era mai complexă. Pahonţu i se părea numai o verigă din lanţul urgiei care împiedecă mîntuirea neamului. Kl Acuma însă, exact din clipa cînd s-a urcat în tren la Porumbacu însoţit de jandarmul înarmat, Pahonţu îl obseda mereu. Parcă s-ar fi rupt deodată pojghiţa artificială care-i încătuşase atîta vreme sentimentele adevărate, sufletul îi fu

năpădit de o ură dureroasă. îşi amintea cît a trebuit să-şi siluiască conştiinţa, necontenit, ca să-.şi înăbuşe dispreţul ce i-I stîrneau fanfaronadele ieftine cu care Pahonţu înşela lumea şi care nu urmăreau decît ajungerea cu orice preţ, fără a crede în nimic, fără a simţi nimic, mînat numai de un egoism animalic. Zăgăzuirile acestea trecute făceau să-l urască nu numai ca pe trădătorul unei Bauze sfinte, cum îl urau toţi, ci ca pe un duşman personal care l-a ofensat în ce are mai scump pe lume...

■r- Sosiră foarte de dimineaţă în Bucureşti încît la şapte ferau la Siguranţa Generală. Pînă la zece au aşteptat în- tr-o cameră de serviciu. Pe urmă Ionescu a fost luat în primire de un comisar vioi, elegant şi parfumat, iar însoţitorul concediat. După ce răsfoi puţin prin hîrtiile de pe biurou, comisarul se apucă să-i ia un mic interogatoriu. De la primele răspunsuri însă se mohorî. Atitudinea şi tonul lui Ionescu i se păreau sfidătoare.

r — Cu mine să fii cuviincios, băiete ! îl admonestă co- i'lnisarul. Foarte, foarte cuviincios ! Eu nu mă sperii de studenţi ! Din contra !... La mine student ori bolşevic totuna e ! Am nişte leacuri care vindecă sigur obrăznicia ! E Oboseala fizică şi zdruncinarea sufletească îi usturau pervii. Se sforţa din răsputeri să fie liniştit şi în acelaşi timp îşi dădea seama că nu se poate stăpîni. Cuvintele comisarului îl dureau ca nişte ştichiuri de bice. Voia să-l roage să nu-l umilească, să-l lase în pace şi să-i dea drumul fiindcă vede şi el prea bine c-a fost izgonit ca un răufăcător numai din pricina lui Pahonţu care... Stătea în picioare, lipit de biurou, răzimindu-se cu emîndouă mii- ni!e de marginea de lemn, cu trupul aplecat puţin înainte, pipăind cu ochii faţa comisarului care tresălta de dispreţ. Pînă acuma, ca să-şi liniştească enervarea, răspunsese cu glas nepăsător şi resemnat. Acuma începu blajin şi se pomeni deodată răcnind parcă i s-ar fi rupt zăgazurile răbdării :

— Domnule comisar... Isprăveşte !... Isprăveşte !... Isprăveşte 1

îşi auzea glasul aproape fără să-l recunoască şi vedea pe figura poliţistului o zvîcnire a muşchilor parc-ar fi vrut întîi să rînjească, semănind cu Pahonţu. în aceeaşi clipă comisarul sări în picioare (scaunul de subt dînsul se răsturnă cu un zgomot greu) şi-i repezi în plin obraz un pumn atît de zdravăn că Ionescu se clătină şi se dădu doi paşi înapoi gata să vie peste cap. Totuşi nu simţi lovitura în obraz, ci numai încleştarea unghiilor în palme ca nişte cuţite înfipte în carne. Asta îl dezmetici şi-i curmă îndată furia eare-l împingea instinctiv spre masa comisarului. După cîteva clipe, cu ochii holbaţi, cu pumnii mereu încleştaţi, scrîşnind dinţii, strigă :

— De ce...

îşi înghiţi întrebarea, ruşinat şi dîndu-şi seama cît e de inutilă. Comisarul îşi potrivea scaunul la loc, se aşează tacticos şi răspunse liniştit, satisfăcut :

— Numai ca sa te trezeşti, tinere, şi să-ţi aduci aminte că eşti un infractor la ordinea publică şi...

Ionescu auzi răspunsul numai ca un zgomot confuz, nearticulat şi fără sens. Era lămurit de cînd şi-a întrerupt întrebarea că şi-ar cheltui sufletul de prisos cu un funcţionar care se crede obligat să schingiuiască pe bolşevicii ajunşi în mîna lui, fiindcă oricine ajunge aci trebuie să aibă o vină... Comisarul apoi într-un sfert de oră i-a şi dat drumul, avînd grije să-i atragă atenţia că nu şade frumos pentru un om cu studii înalte să fie amestecat între derbedei şi să nu-l mai prindă pe-acolo că pe urmă întoarce foaia...

După-amiazi se duse pe la Cumpănaşu. Logodnica îi sări de gît, fericita, dar peste o clipă se spăimîntă : cum **l a** venit înainte de alegere ?

|P — Dar Vasile ? întrebă profesorul cînd află ce-a păţit ¡¡»Ionescu. Tu ai scăpat aici mai uşor, relativ. Să nu ne pomenim cu bietul băiat schilodit de "tot... Că dacă ticăloşii au apucat pe panta asta, te poţi aştepta la orice !

Bătrînul Cumpănaşu, deşi inima-i ardelenească tresalta ca şi a tinerilor cînd era vorba de naţionalism oricît de exaltat, propovăduia totuşi prudenţă zicînd că prin violenţă, chiar numai verbală, nimic trainic nu se clădeşte. Băieţii, Ionescu şi Vasile, nu-i urmau sfaturile, dar nici nu-l contraziceau pe cînd Cintia toată vremea se ciorovăia cu dînsul ea fiind cea mai pasionată aderentă a fraţilor de cruce, la care pasiune contribuia desigur în mare măsură şi dragostea admirativă pentru logodnicul ei. | — D-ta numaidecît te gîndeşti la ce e mai rău 1 zise Cintia cu ochii plînşi încă de suferinţele lui Ionică. Mai bine ai fi prevăzut ticăloşia lui Pahonţu ca să se fi luat din vreme măsuri de apărare 1

|i — Apoi că Pahonţu niciodată n-a fost omul meu, se apără profesorul. Voi l-aţi ridicat în slavă şi i-aţi dat serenade şi aţi crezut într-insul 1

IP Cintia se mai burzului puţin spre a nu trebui să recunoască dreptatea bătrînului, Ionescu însă bombăni întunecat :

■ — Da, da... TSTe-a înşelat şi ne-a vîndut...

Seara, la cină, veni şi Virginia cu amîndoi copiii şi cu Fräulein Erna. Cintia îi povesti ce-a păţit Ionică şi abia \%e reţinu să nu ocărască pe Pahonţu. (Cumpănaşu le atrăsese luarea-aminte din prima zi să nu vorbească în faţa copiilor despre tatăl lor.) Dar cînd nemţoaica, după masă, & plecat acasă cu cei mici să-i culce, toată seara nu mai conteni cu împrospătarea tuturor relelor şi cu înşirarea celor recente ale „trădătorului", mai cu seamă Cintia care

0 ura ca pe un duşman de moarte.

1 Virginia venise de fapt mai mult ca să povestească i Ce a făcut de dimineaţă la Rotaru. De cînd Toma a plecat **d a** început divorţul, Virginia, în urma insistenţelor d-nei ROtaru, se ducea din cînd în cînd prin casa unde, cît a ■Ost cu bărbat, abia a călcat de două-trei ori. D-na Rotaru o

iubea şi o compătimea, Din pricina Virginiei a rupt orice relaţii cu Pahonţu care, ce e drept, nici altfel nu mai prea îl deranja cu vizitele în timpul din urmă...

Azi Virginia s-a dus să consulte şi pe Rotaru ce să mai facă pentru a termina cît mai repede, fiindcă acuma, după ce divorţul s-a pronunţat, îi era mai penibilă orice tărăgănare. Aşa a aflat că Toma s-a certat şi cu Rolaru de vreo două săptămîni, încît Rotaru nici nu mai voia să audă de el, considerîndu-l un om extrem de primejdios... Cumpănaşu era curios pentru ce s-o fi supărat Rotaru ? Cintia zise cu silă :

— Nu e greu de închipuit, dragă tătucule... I-o fi făcut şi lui vreo murdărie... Pînă şi la Universitate am auzit pe mulţi că Pahonţu a fost cumpărat de Belcineanu ca să trădeze pe fraţii de cruce !

— Na, na... să nu exagerăm iar ! o dojeni bătrînuî. Purtarea lui Pahonţu rămîne destul de urîtă fără să mai fie nevoie s-o dichisim cu zvonuri absurde !

— Dacă ar fi aşa, atunci...

Ionescu începu, dar nu-şi termină gîndul.

— O să trăim şi o să vedem, insistă Cintia. Se zice că înadins s-a prefăcut întîi că înjură pe Belcineanu, ca să fie acoperit faţă de noi şi ca să-şi mărească preţul vînzării !

— Fără dovezi nu poţi crede asemenea vorbe ! zise Cumpănaşu.

— Trebuie dovezi, adevărat ! aprobă Ionescu mohorît.

Vineri seara se întîlniră la Cumpănaşu cîţiva din cei peste cincizeci de fraţi de cruce alungaţi de la Făgăraş. De miercuri dimineaţa se afla acasă şi Vasile. teafăr şi nevătămat, doar puţin deprimat. N-a fost nici bătut, nici înjurat, nici măcar interogat. întovărăşit de un jandarm a fost suit în tren fără nici o explicaţie. Numai la Siguranţă i s-a comunicat că este expulzat din cuprinsul judeţului Făgăraş pentru îndemnuri la dezordine. Era singurul care a scăpat aşa de ieftin. Probabil din pricina temperamentului său potolit. Ceilalţi toţi au fost maltrataţi în diferite feluri încît fiecare avea să povestească cîte ceva deosebit. •B'Ionescu asculta pe toţi tăcut, apăsat, ca .şi cînd su- » fcrinţa fiecăruia ar fi zgîriat cîte-o rană adîncă în inima lui, transformînd-o toată într-o bucată de carne vie în- sîngerată. Din cînd în cînd întreba uluit parc-ar fi vorbit ■P propria-i conştiinţă :
W — De ce, Doamne, atîta batjocură!... Şi tocmai pe Boi care n-am făcut nici un rău nimănui, nici măcar lui FPahonţu ! E Nici unul nu prea ştia bine ce s-a întîmplat cu ceilalţi, Icăci, fiind risipiţi prin toate satele, numai prin alţi oameni aflau unii despre alţii. Părea însă că vreo sută de iaşi au rămas reţinuţi, mare parte pe la posturile de jan- I darmi şi numai puţini la legiunea din Făgăraş sau la po- litia oraşului. Despre Zaehi Herdelea spunea chiar Cum-' I pănaşu că a fost oprit la legiune să-l cerceteze mai de aproape pentru contravenţia la legea căräuşiei publice şi ' că probabil va mînca bătaie pentru că protestează întruna Eu sfidează pe plutonierul însărcinat cu ancheta... P Tinerii nu erau descurajaţi şi n-aşteptau decît o nouă ocazie ca să organizeze lupta în aşa fel încît să nu mai poată avea asemenea surprize. Se plîngeau, firește, de nedreptăţile şi ofensele suferite şi ocărau mai mult pe Belcineanu.

Ei. trăind atîta timp numai în sate şi fără a vedea vreun ziar, aproape nici n-au cunoscut amestecul lui Pahonţu pînă ce au picat în Bucureşti ; în orice caz fapta lui o wlamau mai puţin şi socoteau s-o sancţioneze cu o bătaie zdravănă, căci astfel de trădări nu merită decît o pedeapsă umilitoare. B.— Ce bătaie, mă fraţilor ! strigă Ionescu sarcastic şi plîngător. El e toată vina, adevărata vină ! Credeţi-mă !... Nici eu n-am crezut, dar m-am convins !

În cele din urmă se încinse o mică controversă asupra vinovăţiei lui Pahonţu. Unii îi reduceau vina la o murdărie obişnuită în gazetărie şi în politică, aceea a schimbării convingerilor după anume interese. Oportunismul a creat lichelismul sau invers, amîndouă însă sînt curente În politica românească. „De ce să condamni vina aceasta Ifurentă mai mult la Pahonţu ? Pentru că a făcu t-o pe Hpihârea noastră?"

— Cit am fost arestat am meditat şi eu, zise tînărul Cumpănaşu. Ştii eît îl înfieram eu la Făgăraş ? Mai mult ca tine... Şi totuşi au dreptate băieţii 1 E o lichea şi nu merită decît cel mult să fie scuipat!... Nu ns-a putut trăda, pentru că n-a fost al nostru, n-a jurat şi nu a lucrat, niciodată cu noi ! Noi am vrut să-l băgăm între noi cu sila pentru că îl admiram ca luptător naţionalist... De fapt n-avea nici o obligaţie faţă de mişcarea noastră afară, de promisiunea ce v-a făcut-o poate numai din gură şi ca să scape de voi... Pe

urmă i s-o fi părut că e mai oportun să fie contra noastră, fie în interesul ziarului, fie al' carierii lui — şi a schimbat macazul... Numai dacă schimbarea ar fi făcut-o pentru bani, ca Puda, atunci ar fi o vînzare !'

— Da, da... vînzare 1 sări vehement Ionescu. Atîta căutaţi să-l spălaţi de parcă ne-ar fi slujit frăţeşte fii— harul !... De vînzare e vorba, Vasile 1... Atunci ?... Ce are a face lichelismul ?... Ne-a vîndut, Vasile, celuilalt tîl- har !... Şi voi vreţi să-i trageţi o bătaie ca unui jidănaş oarecare ?

Simbătă seara Ionescu a cinat iar la Cumpănaşu şi au stat pînă tîrziu, vorbind despre ceea ce s-o fi petxeeînd la Făgăraş şi aşteptînd să audă rezultatele la radio,. Cei dci tineri erau trişti şi se simţeau înjosiţi că trebuie să stea de taifas la căldură şi confort în vreme ce fraţii; lor sa chinuiesc acolo... Ştiau că Dolinescu nu va pleca de la. Făgăraş pînă cînd nu vor fi liberi toţi băieţii şi se gîn- deau ca luni să se repeazâ şi ei să dea o mînă de ajutor la nevoie, în speranţa că expulzarea lor a fost numai pe durata campaniei electorale.

Pentru a doua zi Cintia dorea să meargă cu toţii la Teatrul Naţional unde tocmai se juca ***Scrisoarea pierdută.***

Din gazetele de dimineaţă aflară că Belcineanu a reu- şit, cum nu mai încăpea îndoială, dar că totuşi Dolinescu a luat un număr de voturi superior tuturor celorlalte partide afară de radicali. încît seara, în drum spre teatru, bătrîrrul Cumpănaşu observă :

— La urma urmelor rezultatul e strălucit... Mai ales pentru o grupare tînără de nici n-a împlinit anul de exis- .j tenţă... Trist este numai că aţi fost trataţi revoltător de ■ nedemn !

— Dac-ar fi vorba numai de goana după voturi... mormăi Ionescu printre dinţi aşa încît nici chiar Cintia nu înţelese ce-a spus.

I În stagiunea aceea se relua întîia oară *Scrisoarea pierdută,* aşa că reprezentaţia trecea drept o semi-premieră. în obişnuitul public duminecal, care umplea sala pînă la ultimul loc, se distingeau cîteva figuri cunoscute de scriitori, critici, artişti îndrăgostiţi de Caragiale, precum şi § altele care asistă la toate spectacolele unde prezenţa lor poate să fie observată şi eventual notată la rubricile mondene ale ziarelor.

li Cintia era pasionată după teatru. înainte de-a cunoaşte pe Ionescu şi mai ales cît a trăit mamă-sa a visat să se facă actriţă... Instalată între tatăl şi logodnicul ei, ochii Brmecaţi i se plimbau prin sală, prin loji pînă şi prin galerie, să descopere cunoscuţi, să vază toalete... Veniseră mai devreme şi avu răgaz să examineze toată lumea care intra din ce în ce mai grăbită. Cumpănaşu şi cei doi tineri priveau tăcuţi şi preocupaţi, abia răspunzînd monosilabic la observaţiile ei continue despre tot ce i se părea interesant.

— Uite, tătucule, pe prietenul tău Grigorescu, spuse deodată Cintia, făcînd semn cu capul şi rîzînd spre o lojă de rangul al doilea. L-ai văzut ?... La dreapta, în lojă... cu toată familia...

B Apoi peste cîteva minute puse mîna pe braţul lui Io- Hescu, şoptind :

— D-na Belcineanu !... în rînd cu loja direcţiei, a treia... Acuma au intrat... O vezi ?... Cea tînără... Cealaltă **e** d-na Teleman, iar bărbatul trebuie să fie generalul...
m-, Ionescu se uita fără interesul pe care i-l bănuia Cintia care continua :
| — Credeam că te interesează... Nici eu nu mă prăpădesc după frumuseţea ei, deşi azi parcă e mai bine şi mai veselă...
— Cum să nu fie veselă dacă soţul ei a cîştigat o bătălie ! răspunse profesorul în locul logodnicului.

! — Cînd te gîndeşti că e nevasta tîlharului parcă ţi-e prîtă şi ea ! zîmbi Vasile care şedea lîngă tatăl său.Tot Cintia văzu mai întîi şi pe Pahonţu intrînd cu un domn şi o doamnă într-o lojă alăturată de cea regală, faţă-n faţă cu loja familiei Teleman. Nu-i mira deloc apariţia lui. Ştiau de mult că Pahonţu era un caragialeân fanatic şi că *Scrisoarea pierdută* i-a servit de multe ori ca argument împotriva democraţiei şi a partidelor politicc. Se lăuda chiar că nu lipseşte niciodată de la teatru cînd se joacă „profeţia aceasta genială a prăbuşirii unei lumi ridicole prin organizarea ei politică".

Toţi îndreptară o clipă ochii spre loja în care Pahonţu, foarte surîzător şi cu un aer triumfător parcă ar, fi vrut să atragă atenţia sălii asupra sa, vorbind cu doamna îşi rotea privirile prin sală. Cei trei de jos plecară capetele ca la comandă spre a nu-i întîlni privirea, numai Cintia continua să-l scruteze sfidîndu-l.

— Uite ce galant salută spre loja Teleman ! murmură ea eu dispreţ. Şi cum răspund şi ele de drăgălaş... O. ţi-e scîrbă ! Şi-a părăsit copiii şi nevasta, ca să se poată apropia de lumea lor ciocoiască !

Cortina se ridică într-o linişte mare. Toate privirile erau aţintite pe scenă, la Pristanda şi Ţipătescu. După primele replici toate feţele se descreţiră înviorate. Cintia însă ura atît de mult pe Pahonţu că nu-şi putea lua ochii de la dînsul, urmărindu-l ca un poliţist pe un răufăcător interesant. Aşa ajunse să bage de seamă curînd că el, care stătea în picioare între ceilalţi doi, în loc să urmărească jocul de pe scenă, trăgea cu ochiul numai în loja din faţă. Observînd mai atent se convinse că Pahonţu soarbe pe d-na Belcineanu cu atîta lăcomie de parcă ochii lui au o strălucire de diamant. D-na Belcineanu privea, la început, pe scenă. Pe urmă, cu faţa spre scenă, prinse a trage şi ta cu ochii spre Pahonţu. Iar mai tîrziu, prefăcîndu-se că examinează sala aflată în întunerec, îşi opri privirea mai lung în ochii lui...

— Ioane... priveşte ! şopti Cintia intrigată. Uite cum soarbe din ochi Pahonţu pe d-na Belcineanu !... Şi ea cum îl aţîţă !... Să ştii că Pahonţu e amorezat...

Pe urmă toată seara Ionescu, n-a mai văzut decît pe Pahonţu şi pe d-na Belcineanu, pîndindu-i însă hoţeşte ca să nu bage de seamă nici măcar Cintia că-i urmăreşte.Şi din ce în ce parcă se făcea o lumină mare în sufletul «Iu zbuciumat...

Cîncl se termină reprezentaţia, Ionescu era convins deplin. Îi mai trebuia doar o confirmare... Pe care spera ş-o aibă îndată. Se îmbulzi să iasă mai repede din sală, ca şi cînd ar fi alergat la garderobă, dar afară, în sala de aşteptare, se piti la pîndă, lîngă o coloană. Zări curînd pe d-na Belcineanu cu soţii Telcman coborînd din coridorul loje- ■lor şi trecînd fără să se oprească. Totuşi el băgă bine de «camă că d-na Belcineanu mergînd. se uita mereu spre ■Itînga, spre celălalt coridor al lojelor de jos, ca şi cînd ar ■fi căutat pe cineva. Cîteva clipe după ce ea dispăru, coborî de dincolo şi Pahonţu, vorbind, gesticulînd animat, dar învîrtind ochii prin sala de aşteptare unde lumea se îngrămădea spre ieşire. Pe cînd se afla în mijlocul mulţimii ni se apropia încet de ieşire, privirea lui cercetătoare dădu |f deodată peste ochii lui Ionescu din care ţîşneau parcă două pumnale. O fr în tură de clipă privirea lui rămase »aţintită pe faţa studentului cu o tresărire de mirare şi de ■jăpăceală, dar apoi imediat se smulse şi trecu mai departe, | parcă nici n-ar fi recunoscut pe tînărul palid, răzimat de Holoana patrunghiulară, cu înfăţişarea lunatecă... H* — Credeam că ai fugit la garderobă şi ne aştepţi cu ■hainele, zise Cumpănaşu apropiindu-se anevoie prin văl- ■toăşagul de lume.

H — Am alergat degeaba, răspunse Ionescu pierdut, cu ochii spre peristil unde dispărea Pahonţu. Uitasem că numărul de la garderobă e la Vasile.

B Siguranţa lui Ionescu rămînea, dar somnul îl ocoli toată noaptea. în odăiţa săracă, mobilată sumar, se plimbă cîteva ■¡Ceasuri căutînd legăturile şi argumentele. Fantezia zburda 1dezlănţuită... Vînzarea s-a făcut prin d-na Belcineanu. Se şoptea de mult şi mereu că Belcineanu îşi întrebuinţează nevasta pentru a reuşi acolo unde singur nu ajunge. Se spunea mai ales că beneficiază de relaţiile ei în lumea care Bpiparte puterile. Iar cînd relaţiile normale nu sînt sufi- 1 Clente, pot interveni şi graţiile ei... Pahonţu a fost eum- lUftrat prin d-na Belcineanu. în orice caz ea este mijloci- jjourca între el şi Belcineanu...

Totuşi dimineaţa, la lumina zilei, certitudinea lui în- cepea să pălească. Asta îl întărită.

„Am să vă dovedesc, chiar dacă va trebui să vă urmă- rcsc toată viaţa !" îşi zise cuprins iar de furia care-l chinuia de cînd i s-a înfipt în creieri gîndul răzbunător.

Ieşi în oraş anume pentru a pîndi toate mişcările lui Pahonţu. Află unde s-a mutat de la hotel şi se duse în strada Elena, să se convingă dacă mai şade acolo. în faţa uşii avu o ezitare, totuşi sună prelung. Aşteptă un răstimp şi sună iar. Ştia că el nu poate fi acasă la unsprezece aşa că nu se miră cînd, într-un tîrziu, uşa se deschise şi apăru o femeie bătrînatică, suflecată şi murdară.

— Aici, şade domnul director Pahonţu ? întrebă Io- nescu scormonind cu privirile în micul vestibul cu cuierul pe care atîrnau haine şi pălării.

— Aici, dar domnul nu e acasă, e la ziar ! răspunse femeia bănuitoare. Cine sînteţi d-voastră ?

— Aş vrea să vorbesc cu dumnealui, zise Ionescu ca un detectiv. D-ta eşti jupînească ori... ?

— Nu, domnule... Eu vin numai de-i fac curăţenie de două ori pe zi, dar nu-s băgată la stăpîn ! spuse femeia ştergîndu-şi gura parc-ar fi vrut s-o rupă. Că dumnealui nu face menaj în casă şi numai noaptea vine aci ori cînd are de lucru...

Ionescu înţelese că a pornit greşit. Pahonţu n-ar putea primi pe d-na Belcineanu aici fără mari riscuri pentru amîndoi. Trebuie să aibă un cuib altundeva.

Se întoarse spre redacţia *României,* să înceapă urmărirea de-acolo. Pe drum iar îşi schimbă gîndul. De ce s-ar încurca el cu Pahonţu cînd e mult mai simplu să controleze pe d-na Belcineanu ?... Se linişti ca prin farmec. Nu mai trebuia să se grăbească. Era acum sigur că va dezlega taina fără multă trudă...

Pe la cinci după-amiazi, cînd începea să amurgească, Ionescu plecă spre casa Belcineanu, pe jos, ca să nu ajungă prea devreme. Pe Bulevardul Brătianu se abătu la o farmacie, ceru voie să telefoneze şi chemă ziarul *România,* interesîndu-se dacă Pahonţu e la redacţie. Era acolo... îşi continuă drumul şi sosi în strada Dumbrava tocmai cînd se, îngîna bine ziua cu noaptea, cum a dorit,«ocolind că o întîlnire între cei doi nu poate fi decît foarte Hptecretă şi deci nocturnă. în faţa casei staţiona o limuzină H luxoasă. Ionescu, fără nici o şovăire se adresă şoferului [1] care dormita la volan :

— Asta e casa Belcineanu, domnule ? B" ~ Da, da, asta ! tresări şoferul. B — D-ta eşti şoferul dumnealor ? i — Nu, eu sînt la domnul general Teleman şi aştept pe cucoana care e în vizită aici ! răspunse şoferul bucuros de conversaţie ca să-şi mai alunge plictiseala. I în clipa aceea însă se deschidea cu zgomot uşa mare de la intrarea casei şi Ionescu trebui să treacă mai de- ¡1 parte, mulţumind cu un gest şoferului care sări jos să

■ deschidă portiera şi să-şi primească stăpîna. După cîţiva paşi Ionescu mai întoarse totuşi capul, să vază dacă nu

* cumva pleacă şi d-na Belcineanu. Maşina îl ajunse repede I din urmă, oferindu-i posibilitatea să constate sigur că i d-na Teleman era singură...

B Se plimbă de cîteva ori dintr-un capăt al străzii pînă-n II cellalt pentru orientare. Atît spre Piaţa Polonă, cît şi la m col',ul cu strada Vlaicu erau staţii de automobile. Schimba ^Mîereu trotoarul ca să nu atragă atenţia, deşi strada era Biparte puţin frecventată, încît în prima jumătate de oră

■ obia încrucişă cîţiva trecători şi două-trei trăsuri. Se bucura că nu vedea sergentul la casa Belcineanu, închi-

B puindu-şi că, spre norocul lui, trebuie să fie prin curte sau B chiar în antreu, la căldură. Pe urmă începură să se înmul- Mseascâ automobilele care opreau cînd la o casă cînd la Bjtlta şi din care descindeau domni sau doamne sosind de- Bplgur acasă din oraş. Deveniră mai deşi şi trecătorii... Era

■ Ora mesei, probabil. La casa Belcineanu însă nici o miş- Bcare. Numai cîteva ferestre luminate priveau întunericul

Bea nişte ochi cercetători.

r Ionescu se uită la ceas subt un felinar. Opt şi jumă- Blate. Era hotărît să aştepte pînă la zece...

K Peste vreun sfert de oră, pe cînd se afla tocmai în Bcapul străzii spre Piaţa Polonă, întoreîndu-se înapoi, văzu

■ **o** siluetă de femeie ieşind din casa Belcineanu şi pornind ^Bt trotuar spre strada Vlaicu. îşi închipui că o fi vreo ^Bvitoare, dar se luă după ea întinzînd paşii. O ajunse, Bpecunoscu pe d-na Belcineanu şi o întrecu, fără însă a se

l [321] | Iii - Gorilamai depărta încît îi auzea bine din urmă paşii mici şi grăbiţi. La colţul străzii, la staţia de maşini, Ionescu se opri ca şi cînd ar fi şovăit dacă să ia sau nu o maşină. în acest timp sosi şi d-na Belcineanu şi se urcă în primul automobil. Atunci se sui şi el în maşina următoare, dar aşteptă ca cealaltă să se depărteze puţin şi apoi spuse şoferului s-o ia înainte.

Avea o satisfacţie parcă ar fi cîştigat o mare bătălie. Dacă d-na Belcineanu iese de acasă pe jos, la nouă seara şi ia o maşină de piaţă, în loc să-şi utilizeze limuzina particulară, înseamnă că merge la o vizită pe care nu trebuie s-o ştie nici servitorii ei cei mai devotaţi. îi trecu prin gînd să zorească pe şofer şi, tăind pe calea cea mai dreaptă, să ajungă înaintea ei la destinaţie. Gîndul se topi într-un mic semn de întrebare : care destinaţie ?... Privirea lui bolnavă de încordare urmărea numai maşina cenuşie care aluneca lin şi în spatele căreia, subt un ochi roşu, tăbliţa luminoasă albă cu numărul 12.345 parcă era un indicator anume făcut să nu poată fi uitat...

Cu ochii mereu înainte Ionescu şopti şoferului „la dreapta" cînd ajunseră în Bulevardul Carol, pe urmă nu mai trebui să spuie nimic căci goana continuă drept pe bulevard, prin Piaţa Brătianu, tăind Calea Victoriei, pe Bulevardul Elisabeta, prin Piaţa Kogălniceanu... Abia înainte de Facultatea de drept mai trebui să spuie iar „la dreapta"... La biserica Sf. Constantin maşina cenuşie opri brusc şi d-na Belcineanu coborî. Ionescu însă şopti iar „la dreapta" şi trecu înainte pe str. Elena. Lîngă biserică văzu foarte bine că d-na Belcineanu, după o mică şovăire, continuă calea pe jos, pe strada Elena, în vreme ce maşina cenuşie pornea înapoi pe Calea Plevnei...

— La stînga ! strigă Ionescu ajungînd la încrucişarea cu strada Progresului şi adăogînd apoi la prima casă : Opreşte !

Plăti. Aşteptă pe loc pînă ce maşina porni goală pe strada Progresului spre Cişmigiu, pe urmă el se întoarse pe strada Elena. în a treia casă pe stînga stătea Pahonţu. Cele două ferestre ale apartamentului eraU luminate dis- i cret şi cu perdelele lăsate.

Strada era tăcută. Cîteva felinare de gaz aerian făceau j ici-colo pete anemice de lumină. Din loc în loc, pe ambele 1
părţi, castanii bătrîni cu trunchiurile groase şi crăcile încă plespuiafe păreau nişte paznici de noapte bătrîni şi Bfdormiţi.
K Ionescu se strecoră subt un castan, lipindu-se de trunchipul scorburos. Peste drum ferestrele lui Pahonţu clipoceau gălbejite. Pe trotoar zări silueta d-nci Belcineanu epropiindu-se şi apoi oprindu-se la uşa unde a vorbit el înainte de amiază cu femeia. O văzu apăsînd pe butonul < soneriei, iar peste o clipă, dispăru înlăuntru parcă cineva er fi pîndit chiar lîngă uşă să-i deschidă imediat...

2
I — Dacă am venit deunăzi cu vestea rea. nu se putea să nu vin acuma cu vestea cea bună ! zise Cristiana vo- p ioasă în biuroul lui Pahonţu. Cu orice risc ! Nu-i aşa ?

Îi rîdeau ochii şi buzele şi toată faţa şi toată făptura, încît Toma avea senzaţia că se află iarăşi în faţa altei fe- mei. Dealtfel de cînd a fost aici rîndul trecut nici n-a mai |. văzut-o deloc pînă aseară la teatru. Numai la telefon i-a auzit glasul de cîteva ori, mereu îngrijorat şi spăimîntat. Lfa chemat după scandalul cu Dolinescu, după şedinţa de la Cameră, apoi după cîte-un articol mai vehement împotriva fraţilor de cruce, implorîndu-l să fie mai prudent şi să nu-şi pericliteze viitorul din pricina lui Belcineanu, şi în sfîrşit azi-dimineaţă cînd însă glasul i-a fost dulca |,şi cochet anunţîndu-i întîlnirea.

|| Pentru Pahonţu lupta cu Dolinescu era pe viaţă şi moarte. Ura împotriva lui Dolinescu îi colcăia în suflet Hfea o boală ucigătoare. Nu mai avea nici o altă preocupare afară de distrugerea lui totală şi cu orioe preţ. Ar fi fost în stare să-l omoare dacă s-ar fi ivit ocazia... I Din pricina lui s-a certat şi cu Rotaru. întîlnindu-se la tribunal unde Pahonţu umbla pentru urgentarea divorţului. şi venind vorba despre Dolinescu, Rotaru i-a spus în treacăt şi foarte prietenește că exagerează cu denigrarea fraţilor de cruce şi-şi înstrăinează multe simpatii. După (Cîteva replici nervoase Pahonţu s-a înfuriat şi a început Epg strige imputîndu-i că totdeauna l-a trata ca pe un sub- Hnern lipsit de simţul demnităţii, că numai de aceea şi acuma, eînd un ticâlos l-a insultat şi a încercat să-l lovească, în loc să condamne pe. cel vinovat, îl. dezaprobă pe cel care nu face decît să-şi apere onoarea terfelită... Intîi Rotaru căută să-l astîmpere cu c glumă vrînd astfel să-i ignoreze necuviinţa. Pahonţu nu se mai putea stopirii mai cu seamă că avocaţii şi cîţiva clienţi dimprejurul lor zîmbeau, aprobînd mai mult pe Rotaru.

— Atunci, pentru că eu nu sînt obişnuit să mi se vorbească pe astfel de ton, prefer să punem punct ultimei noastre convorbiri ! zise în cele din urmă Rotaru sever, întorcînd spatele şi plecînd cu însoţitorii săi.

Pahonţu, exasperat, mai continuă să invectiveze un răstimp faţă de cei ce rămăseseră împrejurul lui şi pe care scandalul îi amuza.

Nu-i păru rău nici mai tîrziu, cînd se liniştì, că a rupt şi cu Rotaru pe care l-a făcut ministru şi care totuşi îşi dădea mereu aere de protector faţă de dînsul, căruia i-a înghiţit atîţia ani toate toanele, l-a copleşit cu recunoştinţele şi care acuma îi pretindea să primească palme fără să crîcnească. Era sătul de asemenea prietenie. îi trebuiau prieteni care să-i înţeleagă revolta şi ura, să i le aţîţe sau să le exalte. Se simţea neînţeles pentru că tocmai prietenii, ca şi cînd toţi s-ar fi învoit, căutau să-l modereze, pe cînd străinii îl încurajau.

în aceeaşi ură lacomă cuprindea şi pe Belcineanu. Măsurile represive împotriva fraţilor de cruce nu-i satisfăceau setea de răzbunare. în fond el ar fi vrut să despartă mişcarea de Dolinescu. în ultimele zile, în articole cam confuze, se străduia să arate că numai Dolinescu a pervertit rostul unei mişcări care era o întruchipare sinceră a marilor năzuinţi româneşti... Dintru-întîi a simţit o repulsie să fie răzbunat tocmai de Belcineanu. Mai tîrziu însă a găsit că a fost foarte abil punînd faţă în faţă pe cei doi duşmani ai lui să se sfîşie între dînşii...

Sîmbătă noaptea a petrecut tîrziu cu prieteni noi, aş-teptînd rezultatul alegerii de la Făgăraş. Căderea lui Do-linescu totuşi nu i-a răcorit deplin inima. Lupta adevărată de-abia acuma avea să înceapă...

Ieri dimineaţa, deşi duminecă, a fost la redacţie parc-ar fi vrut să-şi guste izbînda cea dintîi asupra duşmanului de moarte. Puţinele comentarii în celelalte ziare subliniau Însă tocmai succesul lui Dolineseu care, deşi nu s-a ales, ■obţinut atît de multe voturi... Pahonţu se enerva cu atît plai mult că asta era şi convingerea lui intimă. în clipele Belea sună telefonul d-nei Teleman. Nici pe ea n-a mai ■but-o deloc şi nici măcar n-a întrebat de cînd a intrat Bgvîltoarea cu Dolineseu. Ascultă smerit dojana ei ama- Bă, apoi cîteva mărunţişuri printre care, ca întâmplător, Bpestea că diseară se duce la Teatrul Naţional cu Cristiana... Nu l-a poftit şi nici el n-a cerut voie să meargă, -un antract, să o salute. Totuşi vestea aceasta l-a fă- să uite pe Dolineseu şi să trăiască în sfîrşit iar o zi icită. A aflat de la teatru ce lojă a reţinut familia Tele- n, a rezervat alta în faţă şi a invitat un prieten însu- ca să aibă tovarăşi şi paravan, apoi seara a gustat spec-feolul cel mai minunat în privirile şi surîsul Cristianei... ieşire a avut un regret că n-a întîlnit-o în vestibulul trului şi o scîrbă, parcă ar fi atins o reptilă, cînd a în- cişat privirea cu Ionescu...

A ştiut ce vrea să-i comunice Cristiana cînd azi-dimi- ţă şi-a anunţat venirea şi totuşi a aşteptat-o mai ne- bdător ca întîia oară. îi era plină făptura de un neho- t, infinit de dulce şi de dureros în acelaşi timp, ca în gul supremei fericiri sau al morţii.

— De-aseară ţi-am citit în ochi vestea ce mi-o aduci ! Kispunse el atît de cald încît glasul părea melodios. Erau faţă-n faţă în mijlocul biurouM, subt un cande- u a cărui lumină îi cuprindea într-o aureolă albă. Se eau de mîini ca doi logodnici care s-au aşteptat sfidînd te împotrivirile şi încă nu s-au dezmeticit din surpriza inţei. Apoi el îi sărută pe rînd mîinile înfiorat, cu bu- fierbinţi care şopteau acelaşi cuvînt molcom ca un pin.

— Şi totuşi nu se poate să ştii tot !... Trebuie să-ţi povestesc !

Cristiana simţea acelaşi fior şi-şi dădea seama că se erde. Voind să se smulgă din ispită adăogă cu o deli- ieţă firească :

— Vino colea...

Se aşezară pe canapeaua adîncă, alături. Cristiana îi **ă** mai întîi scrisoarea lui Belcineanu punîndu-l s-o ci- ecă cu glas tare, să se bucure împreună. Era într-adevăr **o** declaraţie făcută după toate tipicurile avocăţeşti j prin care anunţa că părăseşte pentru totdeauna şi irevocabil domiciliul conjugal, regretînd că trebuie să facă acest pas grav dar recunoscînd că vinovat este numai el \ pentru că n-a fost capabil în atîţia ani să-i ofere fericirea ce **o** merita... **O** autoriza să facă demersurile pentru desfacerea căsătoriei, renunţînd anticipat la orice gest care j ar putea întîrzia ziua cînd ea îşi va redobîndi libertatea •] deplină şi putînd face uz de scrisoarea aceasta cum va l crede de cuviinţă în faţa instanţelor legale.

Dar noutatea mai mare era că Belcineanu s-a mutat de două săptămîni în apartamentul ce şi-l luase mai demult

pentru biuroul de avocat şi unde îşi transportase treptat j arhivele şi biblioteca. Ieri dimineaţa s-au întîlnit ultima oară în casa Teleman unde i-a predat scrisoarea în faţa | lulianei, cum făgăduise deunăzi, anunţînd că va retrage **j** imediat şi sergentul de la casa din strada Dumbrava.

— M-a turburat mult, dar în sfîrşit s-a sfîrşit comedia ! zise Cristiana cu un suspin de uşurare. Mai trebuie j trei luni de aşteptare, cît mi-a spus azi avocatul că poate să dureze procesul de divorţ, pe urmă...

Se întrerupse cu un surîs dulce ca şi cînd ar fi dorit | să complecteze Toma restul frazei. El însă o privea şi nuţ se mai sătura. Astfel cuvîntul „pe urmă" rămase suspen- | dat, şovăitor ca un semn de întrebare, în tăcerea care-il înfăşură ca o pînză de paianjen. Văzîndu-se ca într-o og-J lindă în ochii pe care i-a dorit atîta şi care acum îl mîn- j gîiau blînd, cu clipiri supuse şi înmuiate de duioşie, Tomai exclamă deodată pierdut :

— Te iubesc !... Te iubesc !... Te iubesc !...

Drept răspuns Cristiana îi cuprinse gîtul cu braţele, simplu şi natural ca un gest pornit din străfundul inimii. I Sărutarea amară şi lungă parcă pecetluia un trecut do j zbuciumări şi-l înmormînta pentru eternitate.

Apoi tot Cristiana se dezmeteci întîi, se desprinse cu-j minte din îmbrăţişarea lui, păstrînd surîsul pe buzele uşor 1 crîmpoţite. Se depărtă puţin, parc-ar fi pus o stavilă, şi, I aranjîndu-şi părul, şopti abia perceptibil.

— Acuma să fim cuminţi... În curînd vom fi fericiţi... 1 totdeauna...Totdeauna ! repetă dînsul cu o privire plină de felorare.

în liniştea mare ce se împînzea iar, de afară răbufni **©dată** un **zgomot** aspru de paşi trecînd pe subt ferestre ! trotoar, într-un ritm sacadat, cu bocănituri grele ca **işte** lovituri de ciocan... Cristiana tresări cuprinsă de **imă.** în picioare, imobilă, ascultă pînă ce zgomotul se **îinse** treptat lăsînd în urmă numai **o** strîngere în inima ei.

Vreun trecător ! murmură Toma calm. N-ai nici o ■ică !...

Cristiana se sili să-şi risipească neliniştea. Zîmbi. în Hblţurile gurii urmele de spaimă dăinuiau ca nişte um- **Şe.** începu să vorbească mai vioi despre viitor ca şi cînd **atfel** ar fi vrut să uite temerile prezentului... Vor con- **înua** să păstreze secretul lor pînă cînd vor fi liberi amîn- **jbi,** în interesul amîndurora, dar mai ales în interesul fe**ricirii** viitoare. După ce divorţul ei va deveni public şi în **Impui** procesului se vor putea vedea în lume fără a stîrni bănuieli. Pahonţu n-ar fi putut avea nici relaţii de curtenie **cu** soţia lui Belcineanu, dar va avea dreptul să omagieze r fosta soţie a adversarului său. Mai cu seamă că între **împ** el va fi transcris propriul său divorţ... Din cînd în **Cînd** se vor întîlni ca şi pînă acum în casa Teleman, iar nn telefon se vor găsi zilnic, fără nici o piedecă.

— Aici însă nu trebuie să ne mai vedem niciodată ! **ke** ea cu o drăgălăşie în care iar revenea o dîră de înfri- ţişare. Aici sînt prea multe ispite şi primejdii !...

(i— Da... sînt ispite ! repetă iar Toma mai exaltat. Şi febuie să ferim dragostea noastră de orice pîngărire !... ina începuturilor ei şi încercările multe şi aşteptarea jreu prelungită, toate pregătesc parcă anume revelaţia **(a** mare din ziua cînd ne vom putea înfăţişa lumii întregi doi tineri care abia atunci vor începe experienţa iubirii i vieţii adevărate !... Da, da ! Aşa te-am visat totdeauna ■a am rîvnit unirea noastră, în puritate desăvîrşită !... gîndurilor mele... Cristiana îl asculta fermecată, cu pleoapele grele. îşi lintea visurile ei de odinioară despre cavalerul care tre- **tia** să vie şi s-o adore ca un nou Lohengrin. Acuma i se " a sosit cavalerul şi cuvintele, tremurate de un
elan romantic şi rostite cu un glas ostenit de patimă, îi răsunau în inimă ca un cîntec minunat.

Pe cînd Pahonţu continua să zugrăvească viitorul iubirii lor, afară, pe trotoar, zgomotul de paşi de adineaori se ridică din nou, parcă mai clar şi mai puternic, sfărîmînd şi împrăştiind brusc atmosfera blîndă de emoţie dinlăuntru.

— Parcă s-ar plimba cineva subt ferestre, la pîndă, zise Cristiana căutînd să-şi biruie tulburarea printr-un zîmbet nereuşit.

— Pînă te obişnuieşti, într-adevăr, paşii trecătorilor te enervează, răspunse Toma, puţin încurcat şi el. Pe urmă însă nici nu mai bagi de seamă...

Se lăsă o nouă tăcere. Zgomotul paşilor murise, dar în aer mai stăruia o apăsare. Cristiana puse o întrebare şi Toma răspunse. Convorbirea se înfiripa cu ezitări, parcă apăsarea

din aer le-ar fi speriat inimile... Apoi peste un răstimp Cristiana se scula în picioare şi spuse deodată privindu-l cu ochii împînziţi de duioşie :

— Acuma am să plec...

Toma se cutremură ca şi cînd ar fi auzit o osîndă, dar numaidecît se linişti, luă mantoul şi pălăria ei care zăceau aruncate pe un fotoliu şi se apropie cu ele, mur mur în.; îndurerat :

— Acuma cine ştie cînd o să ne mai vedem...

Potrivindu-şi pălăria mică pe cap, Cristiana şopti nesigur :

— De ce ?... N-ai încredere în mine sau în viitorul! nostru ?

— Am o încredere imensă şi totuşi...

Toma, bîiguind aşa, îi ţinea haina s-o îmbrace şi-i sor4| bea parfumul parcă ar fi vrut să-şi umple inima pentru veşnicie. Braţele lui, aranjînd gulerul de blană, îi înfăşu- rau gîtul. Ea se răsuci şi se lipi uşor de pieptul lui, şoptind ca o respiraţie :

— În curînd...

Se îmbrăţişară. Pe urmă porniră ţinîndu-se de braţ, 1 coborîră în micul vestibul pe întunerec. Toma îi mai sărută mîinile calde. Ea îşi strînse mai bine blana pe umeri, bîl- 1 bîind prelung :

La r&vedere !| Pe uşa întredeschisă, în vreme ce Cristiana se strecora ji afară, o răbufnire de vînt rece zgîlţîi pe Pahonţu ca o îmbrăţişare duşmană. Cîteva clipe stătu în deschizătură ascultînd cum se depărtau paşii ei mici pe trotoar, spre biserica Sf. Constantin unde se afla staţia de automobile... Apoi închise uşa fără zgomot şi se întoarse în biurou cu i frigul în suflet.

| Se plimbă un răstimp de ici-colo, cu ochii goi, cu inima [dîrdîind de tristeţe. Singurătatea îl durea. Plecarea Cristianei i se părea insuportabilă acuma cînd nu mai era lîngă el. Se mira cum a lăsat-o şi de ce n-a oprit-o. Simţea din ce în ce mai mult că despărţirea poate să fie pentru totdeauna şi în suflet i se încuiba groaza că n-are s-o mai ® vadă niciodată... Se opri în mijlocul odăii. Parfumul ei mai plutea încă în aer. În colţul canapelei o perniţă de mătase verde, cu ai cărei ciucuri se jucaseră degetele ei, | zăcea boţită şi mototolită cum o lăsase. Nişte paşi trecînd iar pe subt fereastră îi aminteau înfricoşările ei... I — Nu !... Nu !... Nu ! bombăni dînsul ca şi cînd s-ar fi împotrivit gîndurilor negre care-l împresurau. I: Venise acasă hotărît să nu mai iasă, să rămîie aci cu | amintirea ei şi după ce ea va fi plecat. Acuma îi trecu prin minte că ar mai avea de lucru la redacţie. Era un pretext ca să nu rămîie singur cu presimţirile care se îndărătniceau să-i distrugă toate rosturile vieţii. Mai şovăi ¡lotuşi parcă nu s-ar fi îndurat să se despartă nici de odaia în care aninau ecourile proiectelor de fericire. Apoi se smulse din şovăire, zicîndu-şi cu glas tare : B — Trebuie să se isprăvească E mai bine !... Mult Î mai bine !

Ionescu stătu vreme îndelungată nemişcat, lipit de trunchiul castanului bătrîn, cu ochii la ferestrele lui Pa-Konţu, peste drum. în suflet îi sălăşluia **o** linişte rece, ho-**Brîtă.** Confirmarea atît de promptă a bănuielilor lui îl um-Bea de satisfacţie întocmai ca rezolvarea unei probleme **Batematice.** Nu mai dorea parca nimic. Gusta cu nesaţiu Bficerea perspcicacităţii şi a perseverenţei sale.

Într-un tîrziu se pomeni tremurînd de frig. Atunci, ca să se dezmorţească, făcu cîţiva paşi. Simpla mişcare îi deşteleni deodată gîndurile, încît se întrebă : ce mai aşteaptă aici ? Şi imediat îşi aduse aminte că a dorit dovada trădării lui Pahonţu şi, dacă a găsit-o, nu poate rămîne cu mîinile în sîn... Apoi se gîndi că acum ar trebui să pătrundă la Pahonţu, să-l confrunte cu propria-i mişelie şi să-l pedepsească îndată, chiar în faţa d-nei Belcineanu. Peste o clipă recunoscu însă că planul e nerealizabili, căci Pahonţu nu ar permite nimănui să intre acuma la dînsul, iar dacă ar încerca cu forţa, ar provoca scandal şi ar zădărnici şi pentru viitor orice posibilitate de sancţionare, făcîndu-l să-şi ia măsuri de ocrotire şi eventual să alarmeze poliţia.

Picioarele porniră singure pe trotuar, ezitînd, spre biserica Sf. Constantin. În creieri îi vuia nehotărîrea. Acum are dovada. Nu mai e nevoie se se grăbească. Va chibzui bine ce să facă. Eventual se va sfătui măcar cu Vasile Cumpănaşu... Trebuie să fie foarte tîrziu. I se păru că au trecut ceasuri multe de cînd d-na Belcineanu a dispărut pe uşa lui Pahonţu. Ajungînd subt un felinar se uită într-o doară

la ceasul-braţară : nouă şi jumătate... Imposibil ! Ascultă tic-tacul. Nu e greşeală. Va să zică sînt abia vreo douăzeci de minute !... Atunci de ce n-ar mai aştepta ? Mai merse cîţiva paşi şi, prin întunerec, trecu pe cellalt trotuar şi veni înapoi spre casa lui Pahonţu, încet, liniştit, parcă nepăsător. Drept înainte, dincolo de încrucişarea cu strada Progresului se vedea un felinar electric spînzurînd în văzduh, pe strada Schitu Măgureanu, iar altul mai departe, în Cişmigiu. Două tramvaie se încrucişau, pline de lumină şi de oameni, unul dinspre gară, cellalt dinspre bulevard. Zgomotul lor ajungea pînă la el şi înăbuşi cîteva clipe zgomotul propriilor săi paşi...

Trecu pe subt ferestrele lui Pahonţu, rărindu-şi mersul parc-ar fi vrut să trăgă cu urechea. Se duse pînă la capătul străzii şi stătu un timp în colţ uitîndu-se cum gonesc automobilele şi tramvaiele în sus şi în jos, fără încetare. Apoi deodată, ca trezit din vis, se întoarse pe acelaşi trotuar, grăbit şi îngrijorat. Numai cînd văzu aceeaşi lumină ştearsă în geamurile lui Pahonţu îşi reveni în fire, continuîndu-şi calea fără să se oprească pînă la întretăierea cu străzile Eroului şi 11 Februarie, unde se afla o staţie de taximetre şi o circiumă, singura prăvălie dimprejur. Îi era sete şi poftea să intre, să bea o bere. Se abţinu de teamă să ^■lu întîrzie. Merse înainte pînă la biserica pierdută în pmtunerec.

Î Cînd ajunse înapoi, în apropierea staţiei de maşini, zări mişcînd în întunerec, pe trotoar, o siluetă neagră. Întinse "pasul fără a se grăbi. O recunoscu. Trecînd pe lîngă ea ob- f servă că îşi ţinea gulerul blănii ridicat încît îi astupa figura, idesigur mai mult de frică decît de frig. După vreo zece paşi iîonescu întoarse capul. Se uita şi ea înapoi parcă i-ar fi fost teamă de urmărire. Apoi o văzu la staţia trăsurilor ţşi în curînd un automobil, cu farurile aprinse şi claxonînd victorios, ţişni întîi spre biserica Sf. Constantin şi apoi la

Îgstînga pe Calea Plevnei...

P Ionescu avea o părere de rău. Ar fi trebuit să o oprească, să o întrebe dacă este într-adevăr d-na Belcineanu şi ce-a căutat la Pahonţu acasă ? Cel puţin să afle prin ea vinză- torul că e descoperit şi să tremure... Mîinile îi erau înfundate în buzunarele paltonului. Simţea o crestătură du- Brerroasă în mîna dreaptă care toată vremea mîngîiase şi ^Bncleştase un revolver automat mic ca o jucărie de care sul nu se despărţea niciodată. (Numai la Făgăraş nu-l se de frică să nu-i fie confiscat la vreo eventuală

stare.)

B „Şi totuşi mai bine că nu l-am avertizat ! se gîndi ' Îndată mai potolit. Luptă dreaptă merge cu un duşman oricît de arpig. Iuda nu merită onoarea unei lupte cavalereşti."

■ Se opri în dreptul casei vecine, lîngă alt castan bă- ptrîn. de unde se vedeau iar ferestrele lui Pahonţu. Se gîndea să plece acum acasă. Poate fi mulţumit cu rezultatele zilei de azi. A aflat tot ce a dorit ca şi cînd li-ar fi ajutat o putere divină care nu tolerează ticăloşiile iprea mari. Privind la lumina palidă din geamuri, parcă vedea pe Pahonţu frecîndu-şi mîinile mulţumit. Din şuii ferinţele fraţilor de cruce el a stors plăceri şi bani. B „Gorila lubrică se pregăteşte de culcare", îşi zise Ionescu cu mai multă ură decît dispreţ. O să ne răfuim noi altă dată !

| Aproape în acelaşi moment lumina se stinse. Scrîşnind din dinţi Ionescu adăogă în sine :

„Noapte bună, gorilă lubrică !"

îşi încheie paltonul şi porni agale. După abia cîţiva paşi însă se opri încremenit. Uşa locuinţei lui Pahonţu se deschidea cu zgomot (nu ca atunci cînd intrase d-na Belcineanu) şi apoi se închidea trîntită uşor, auzindu-se foarte desluşit clinchetul lacătului de siguranţă. în clipa următoare Pahonţu însuşi, cu gulerul ridicat, păşea grăbit spre Cişmigiu.

Fără nici o ezitare, parcă şi-ar fi calculat de mult toate amănuntele, Ionescu iuţi paşii să-l ajungă din urmă. După o secundă, nemulţumit, începu să alerge, strigînd Pahonţu ! cu glas înăbuşit :

La vreo zece metri repetă mai ascuţit şi prelung :

— Pahonţu !

Toma auzi glasul şi paşii. Glasul îi părea cunoscut, întoarse capul să vază cine îl strigă şi încetini mersul. Ionescu îl ajunse gîfîind tocmai cînd Pahonţu se oprea mirat.

— Stai, Iudă, să ne răfuim ! lihăi Ionescu înfundat parcă n-ar fi vrut să-l audă decît dînsul.

Toma recunoscu atunci pe Ionescu şi, ridicînd braţul drept ca şi cînd ar fi înţeles tot, bîigui trăgănat :

— Nu... tra... ge...

Răsunară scurt, aproape înăbuşit, trei focuri de re-volver unul după altul atît de repede parcă ar fi fost o singură împuşcătură cu ecourile ei, acoperind bolboroseala lui Pahonţu. Revolverul îşi descărcă gloanţele atît de aproape că Ionescu însuşi a avut impresia că gura ţevii atingea şi se răzima în pieptul şi pe paltonul lui Pahonţu care totuşi n-a făcut nici o încercare de apărare parcă surpriza i-ar fi paralizat orice putere de voinţă...

Întîlnirea s-a întâmplat lîngă cellalt castan în faţa casei de-alături, a doua dinspre strada Progresului. Pahonţu se clătină puţin şi apoi se propti de trunchiul copacului. Ionescu însă îşi continuă drumul, fără zăbavă, pe acelaşi trotoar, pînă la încrucişarea cu strada Progresului. Mai înainte, pe Schitu Măgureanu, treceau alte tramvaie cu zgomot asurzitor. Nu se uită înapoi, deşi i se păru că aude deschizîndu-se o fereastră şi nişte paşi alergînd... Coti la dreapta şi ajunse degrabă în Calea Plevnei şi apoi în Piaţa Kogălniceanu unde tocmai sosea un tramvai mergînd spreCotroceni. Se urcă. La podul Elefterie coborî şi aşteptă un Hjtgon care să-l întoarcă în oraş.

E — Corespondenţă ! spuse taxatorului, cu glas obosit, H|r pe faţă cu o umbră de satisfacţie.

4

Din crâmpeiul de clipă cînd l-a recunoscut, Pahonţu a fi|mţit că Ionescu vrea să-l omoare şi totuşi l-a aşteptat Bră fricâ şi cu o curiozitate parcă i-ar fi adus un răspuns B mare însemnătate. A văzut revolverul, dar nici nu i-a trecut prin minte să se apere, deşi gura lui a rostit, şo- Băind şi fără voie, „nu trage"... în acelaşi timp a auzit Bostrofa neargă de ură şi s-a gîndit fulgerător că aşa l-a Bjrît Ionescu totdeauna, iar inima lui de aceea nu l-a su- Brit. îngrijorat să nu-l lovească în cap şi să-l desfigureze, B ridicat braţul drept, moale, mai mult în formă de salut ■cît ca o apărare. Troznetul revolverului i s-a părut mai ■lab şi înăbuşit ca şi cînd ar fi fost filtrat printr-o căptu- Bală foarte groasă care absoarbe zgomotul. Simţi o iz- ^■tură în piept parcă l-ar fi lovit un pumn greu încît se ^^Btinâ puţin pe picioare şi trebui să se reazime de cas- ^■rul bătrîn subt care se oprise. în nări îl gîdila un miros ^Hi stofă arsă... Numărase trei focuri repezi şi mai aştepta puţin trei şi se minună văzînd pe Ionescu depărtin- ^K-se liniştit, cu paşi rari şi grei pe care-i auzea întocmai ^H; pe cei care trecuseră pe subt fereastra lui adineaori LgBnd era cu Cristiana.

H,E1 crede că m-a omorît, se gîndi dînsul. Dar nu vreau Hmor !"

BPaşii lui Ionescu se stingeau. Pahonţu i-a auzit cotind ^Bstrada Progresului la dreapta, spre Piaţa Kogălniceanu... ; ^Bmă o tăcere parcă nesfîrşită, subliniată de departe de Jfruitul metalic al tramvaielor pe lîngă Cişmigiu şi pe ¡Bulevard.

|f Timpul părea că s-a oprit în loc, atît de mult i se pă- ^Ba că a trecut de cînd a auzit glasul care l-a strigat pe jjiume. Şi totuşi nu se scursese nici un minut întreg, căci ^H|te s-au petrecut ca o străfulgerare. Pe urmă avu im- Hferesia că undeva, înapoi, s-a deschis o fereastră şi că un cap speriat scrutează întunericul străzii. Apoi mai de departe auzi alţi paşi, şovăitori, parcă n-ar fi îndrăznit să se apropie. Dealtfel, afară de felinarele anemice, toată strada era într-o beznă ca moartea...

Dezmeticindu-se în sfîrşit Toma se gîndi să se întoarcă acasă, douăzeci de paşi. Alt gînd îi spuse imediat că ar fi singur şi dacă va avea nevoie de ceva, n-ar fi cine să-i de a o mînă de ajutor. Se hotărî să continue drumul pînă la

Rpmănia. în momentul însă cînd vru să pornească îşi simţi picioarele atît de moi de trebui să se lipească mai bine de trunchiul castanului. în acelaşi timp simţi nişte înţepături prelungite în coşul pieptului care nu-l dureau, dar îl supărau, şi o fierbinţeală udă, stranie, lipicioasă.

„Mi se pare că sînt plin de sînge !" îi răsări deodată în creieri, pipăindu-şi pieptul şi burta pe subt palton, simţind pe degete şi în palmă aceeaşi umezeală cleioasă.

Atunci vru să strige ajutor, dar îi fu frică să deschidă gura şi să glăsuiască parcă orice vorbă i-ar fi grăbit sîngerarea. Totuşi nu putea rămîne acolo, aproape pitit subt copac, sa nu-l descopere nimeni. Pe strada asta lăturalnică trecătorii sînt atît de rari, mai cu seamă noaptea, că are să i se scurgă tot sîngele pînă să dea cineva j peste el. Dacă ar putea ajunge în mijlocul străzii, ar fi mai bine, căci trăsurile nu-l vor putea ocoli, ci vor trebui j să oprească şi să-i dea ajutor, cu toate că şi trăsurile sînt la fel de rare.

„Nu se poate să mor aşa !" se gîndi cu o mare hotă-] rîre.

Apăsînd palma dreaptă pe inimă, ca şi cînd ar fi cău- 1 tat să oprească sîngele, se răsuci pe picioarele şubrezite şi **j** făcu cîţiva paşi spre mijlocul străzii, clătinîndu-se din ge- i nunchi şi îndoindu-se din şale ca un eehilibrist imitînd . un om de cauciuc ori un beţiv. Pe urmă se prăbuşi, pi j cioarele nemaibiruind povara trupului.

— A, nu !... Nu vreau să mor ! scrîşni neputincios, în] cepînd să se tîrască mai departe, avînd însă mereu grij.; 1 să-şi ocrotească inima cu palma dreaptă.

Pe cînd se zvîrcolea ca rima, tîrîndu-se, în urechi îij ţiui fluierul ascuţit al sergentului de noapte, cunoscutj auzit de atîtea ori,.. Fără să-şi dea seama gemea şi geme-jtele i se păreau zgomote străine, necunoscute şi inexplicabile. În minte îi licărea gîndul că sergentul îl cunoaşte (■i are să-l ridice, să-l ducă acasă şi să cheme un doctor ca să-i oprească sîngele. Apoi ca nişte scîntei dintr-un foc ^Bfiocnit pîlpîîră alte frînturi de gînduri şi amintiri : că i Cristiana trebuie să fi ajuns acasă şi cît va fi de speriată | cînd va afla ce i s-a întîmplat, că Herdelea va avea grije Vflpe *România,* că Dolinescu a poruncit lui Ionescu să-l împuşte, că nu şi-a mai văzut copiii de o lună şi Virginia... f Amintirea Virginiei se stinse în întunerec... B Dinspre biserica Sf. Constantin sergentul de noapte se apropia fluierînd ca să dea de ştire că veghează. În-

Â

I

Rrase vreun ceas la o bucătăreasă care-l ospăta în fiecare

¡peară. Ieşind sătul şi bine dispus, a observat în poartă pe locotenentul de infanterie, chiriaşul d-lui Popescu, în papuci şi capul gol, trăgînd cu urechea.

P — Ia vezi, sergent, că s-au tras focuri de revolver undeva, prin apropiere ! zise locotenentul bănuitor. D-ta n-ai auzit nimic ?

B — N-am auzit, don' locotenent, trăiţi ! salută sergentul **I** jBperiat.

Bl'— Apoi dacă te oploşeşti prin bucătăriile oamenilor, KHbm să auzi ! mormăi ofiţerul. Eu din camera mea am fBzit desluşit trei focuri !

K Sergentul atunci a început să fluiere mai vîrtos şi să-şi luţească paşii. Pe urmă a zărit o mogîldeaţă bălăbănin- tu-se spre mijlocul străzii şi prăvălindu-se. Se repezi în »as alergător, ţiuind din ce în ce mai desperat, parc-ar ■vrut să alarmeze toată strada, s-o aibă mărturie că şi-a put datoria şi n-a lipsit din post. JDln fereastra casei de-alăturr de Pahonţu un glas bă-

Rn piţigăiat strigă sergentului : ^^m— Domnule, acum trei-patru minute s-a întîmplat rrima !... Pe mine m-au sculat din primul somn focurile revolver !

Jh Sergentul ajunse lîngă Pahonţu şi-l lumină cu lampa Jjectrică de buzunar. Avea ochii întredeschişi, jar buzele i mişcau parc-ar fi fost însetate. Mîna dreaptă însîngerată n ţinea mereu în dreptul inimii pe vesta înecată de sînge. Aoleu, dom'le deputat, trăiţi ! făcu sergentul în- jpozit. Cine v-a împuşcat ?Neştiind ce să facă, începu iar să fluiere. Locotenen- , tul în papuci sosi la faţa locului curios şi gata să dea ajutor. Din casele vecine apăreau pe rînd oameni somnoroşi, j în halate de noapte ori îmbrăcaţi sumar, atraşi de semnalele poliţistului şi jurîndu-se c-au auzit împuşcăturile, în- trebînd cine e victima şi unde e ucigaşul, dînd sfaturi şi încurcînd lumea. Ofiţerul, văzînd că sergentul se mulţumeşte să fluiere, strigă să cheme cineva un doctor ca să j nu se prăpădească bietul om cu zile. O servitoare miloasă alergă spre Piaţa Kogălniceanu, după doctor, în vreme ce I dinspre Cişmigiu se apropia alt sergent alarmat de fluierele insistente ale colegului său. După multă ciorovăială cu oamenii care nu conteneau cu poveţele, poliţiştii luară] hotărîrea să ridice pe Pahonţu din mijlocul străzii şi să-l jducă acasă, avînd în vedere că e atît de aproape. într-un buzunar i se găsi o mică trusă de chei şi locotenentul în- 1 suşi deschise uşa apartamentului făcînd lumină peste tot. 1 Cei doi sergenţi, ajutaţi de cîţiva cetăţeni dornici să se] distingă, transportară binişor pe Pahonţu în locuinţa sa şi-l întinseră pe patul aşternut curat, îmbrăcat cum se! găsea şi cu paltonul pe el... Locotenentul, mai cu binele mai cu răul, împiedecă lumea curioasă, care sporea mereu, j să dea năvală în casă şi încuie uşa, rămînînd înlăuntruj numai cu cei doi poliţişti şi cu vecinul bătrîn cu glas piţ" găiat. Descoperind pe biuroul lui Pahonţu aparatul tel fonic, ofiţerul chemă redacţia ziarului *România* să an un atentatul căruia i-a căzut jertfă Pahonţu. Secretarul t noapte auzind vestea sinistră, se zăpăci şi strigă pe Ti Herdelea care tocmai se întorsese de la cină şi se afla [1] redacţie. Fără a-şi pierde cumpătul, Herdelea ceru am, nunte. Trebui să se mulţumească cu ştirea că Palton[1] trăieşte încă şi că atentatorul a dispărut.

—• în cinci minute sosesc cu medicul ! strigă Herdi- lea emoţionat şi totuşi energic.

Între timp servitoarea miloasă se întorcea cu un doc- tor foarte tînăr care, de cum văzu pe Pahonţu, bîigui încurcat:

— Aici ar fi nevoie de un medic legist... Ori poate, de un preot...

Pahonţu zăcea pe patul alb, cu faţa-n sus, cu braţele moarte şi cu picioarele puţin răşchirate. Lumina din ta-; van îi mîngăia figura palidă cu fălcile încleştate parcă într-o ultimă sforţare de rezistenţă. Pleoapele îşi tremurau | genele peste albul ochilor, iar buzele continuau a se mişca convulsiv peste dinţii strînşi. Respiraţia horcăită părea că-l «chinuieşte cumplit. I în vreme ce tînărul medic se străduia să descheie hainele şi să curăţe rănile, sergentul străzii raportă prin te- I lefon prefecturii poliţiei cele întîmplate dînd şi detaliile f ce i se cereau, iar celălalt alergă să vestească pe comisa- rul-şef al circumscripţiei.

m în curînd veni şi Titu Herdelea însoţit de un mare chi-
Iprurg, prieten bun al lui Pahonţu. Cu ochii umezi, Herdelea
se repezi în camera unde zăcea directorul său, oftînd în-
ffdurerat :
— Doamne, Doamne !... Cum se poate una ca asta,
■Doamne !
B Pahonţu horcăia rar. Din colţul gurii i se prelingea un fir de
sînge. Ochii închişi păreau osteniţi ca de plumb. HF Pe cînd
chirurgul schimba cuvinte cabalistice cu docto- ■raşul, Titu,
la picioarele patului se uita şi parcă tot nu fee dea că cel ce
se zvîrcolea aici atît de crîncen în ghearele morţii e acelaşi
Pahonţu de care s-a despărţit acum vreo două ore abia, mai
ahtiat ca totdeauna de viaţă, plin de

tergie şi de încredere în viitor. Privindu-l aşa,

observă ;odată că ochii muribundului se deschid larg ca şi
cînd ar •ea să se mai umple de lumină.
— Toma ! strigă Herdelea. Frate Toma !... Mă recu- işti
?... Eu sînt !... Toma !
Dar ochii rămaseră deschişi şi faţa lui Pahonţu începea se
destindă...
Chirurgul se aplecă deasupra corpului să examineze le trei
găurele roşii, alcătuind un triunghi straniu. Me- -cucul cel
tînăr spălase sîngele ce se închegase pe pieptul
ui Pahonţu ca o crustă murdară. | — Ei 1 Ce spui, doctore ?
întrebă Herdelea etern optimist.
— Dumnezeu să-l ierte pe bietul nostru Toma !
răspunse chirurgul.
337
Titu tăcu o clipă parcă n-ar fi auzit bine, se mai uită la
Pahonţu care încremenise în nemişcare şi dobîndise o linişte
nouă pe faţă, apoi izbucni în lacrimi bolborosind :

— 12 — Gorila 19O, Doamne !... Bietul Toma !... Bietul, bietul Toma !

Peste cîteva minute năvăli prefectul poliţiei, un colonel ţanţoş, milităros, mustăcios, întovărăşit de o ceată de secretari, inspectori şi comisari, cum umbla de cîte ori se întîmpla ceva excepţional. Şeful circumscripţiei, informat că vine prefectul de care tremura toată poliţia, l-a aşteptat în faţa casei şi i-a raportat că Pahonţu a fost asasinat de un criminal necunoscut.

— Ce-i asta, dragă Herdelea ? întrebă prefectul afectat. Se poate ?... S-a mai pomenit aşa ceva în România ?... O crimă aşa de oribilă !

Prefectul era mare prieten al ziariştilor care-l făcuseră popular în toată ţara, publicîndu-i toate isprăvile, înflorite simpatic şi împodobite cu fotografia lui de pe vremea cînd era căpitan.

— A murit l-zise Ti tu cu glas plîns, ştergîndu-şi ochii.

5

În loc să meargă acasă, cum se gîndise cînd a luat biletul de corespondenţă în tramvai, Ionescu se duse pînă în stradr Clopotari, la Cumpănaşu. Se plimbă de cîteva ori prin faţ, casei, să se liniştească, deşi părea foarte liniştit. Nu er lumină decît la fereastra lui Vasile. Bătrînul, avînd lecţii a doua zi, se culcase mai devreme.

Ionescu bătu de trei ori uşor în geam, semnul lor convenţional de recunoaştere. Peste o clipă se afla înlăuntru unde găsi şi pe logodnică-sa.

— Ce-ai păţit, Ionică dragă, de eşti aşa de palid ? întrebă Cintia îngrozită, de cum îl văzu.

— Nimic, nimic ! Fii liniştită ! zise tînărul grav cău- tînd să zîmbească zadarnic.

Prezenţa Cintiei îl stînjenea. Ar fi preferat să n-o vadă pînă ce se va clarifica situaţia. Dragostea ei nu avea decît să-i îngreuieze inima şi să-i slăbească hotărîrea. Dacă ar fi ştiut c- o întîlneşte şi pe ea, n-ar fi venit. Sau poate ar fi venit mai sigur ? Văzînd-o cum se perpelea de grija lui, ■işi dădea seama că n-ar fi fost în stare să împlinească fapta
■ dacă şi-ar fi adus aminte de ea cînd stătea la pîndă în
■ istrada Elena. Dar nu şi-a adus aminte deloc toată ziua. I
Dragostea e un lanţ cu ghiulea pentru omul obligat să |
fâptuiască.

K — Lasă-l, dragă Cintia, să ne spuie el ! interveni Vasile. j§ Dacă te amesteci şi tu, nu mai ajungem la nimic ! H — Adevărat ! făcu din cap Ionescu. Credeam că te-ai
■ culcat, mica mea logodnică !

p — Degeaba încercaţi să mă depărtaţi ! se încăpăţînă % Cintia. Inima mea îmi spune că s-a întîmplat ceva tragic !...

— Aşa este ! zise trist logodnicul îmbrăţişînd-o. Ceva f tragic, mireasa mea mică ! Atît de tragic încît...

I Tăcu. Mîngăia părul Cintiei care-şi culcase capul pe K. pieptul lui. Vasile îl privea nedumerit şi simţind totuşi în L adîncimile sufletului ce anume a putut să se întîmple.

| — Rămîi, Cintia ! şopti iarăşi Ionescu cu acelaşi glas. ~4 Dacă ţi-ai legat viaţa de soarta mea, trebuie să ştii tot ! | Cintia se dădu la o parte, apoi se aşează lîngă masa de ; lucru, pe un scaun de lemn, alături de Vasile care nu-şi ¡mai putea lua ochii de la el, fascinat şi aprins. Ionescu, Jîîn mijlocul camerei, singur, în paltonul descheiat, cum intrase, cu părul puţin vîlvoit şi asudat pe frunte şi pe la 4 împle, cu faţa albă mai frămîntată ca de obicei şi mai îndârjită, stătu un răstimp tăcut, uitîndu-se drept înainte cu ochii mici scăpărînd scîntei. Pe urmă rosti clar, privind în acelaşi loc pe peretele alb : P — Am pedepsit pe Pahonţu...

I Vasile şi Cintia încremeniră. După o foarte mică pauză i Ionescu continuă parc-ar fi fost întrebat : I — L-am împuşcat !

Şi povesti tot, cu toate amănuntele, cu o exaltare reţinută care se trăda numai în glas şi în focul ochilor. Cei- SV lalţi doi ascultau neclintiţi, privindu-l cu un interes plin K de spaimă şi de compătimire. Cintia frămînta în poală, între > degetele nervoase, o batistă mică spre a-şi stăvili emoţia K şi mai ales lacrimile care o năpădeau şi-i umpleau ochii f prelingîndu-se pe obrajii înfierbîntaţi, fără voia ei şi fără să le simtă... Vasile părea liniştit, aşa că întrebarea lui,

■ Cînd Ionescu sfîrşi, răsună foarte natural:

— Şi acuma ce facem ?

— Acuma am să mă predau poliţiei ! zise Ionescu rece, parc-ar fi răspuns unui străin. Peste o clipă urmă mai blînd : Fiindcă soarta mi-a acordat acest răgaz, am vrut să înştiinţez prin tine pe fraţii noştri cum s-au petrecut lucrurile şi mai ales pe Dolinescu... îmi dau seama că fapta mea va pune la grele încercări mişcarea noastră, dar cred că a fost necesară precum cred în Dumnezeu ! *

— Te vom apăra, Ioane, din toate puterile ! murmură Vasile în picioare.

Ionescu se uita acum la Cintia care plîngea de-a binelea.

— Iartă-mă, mireasa mea mică ! îi zise cu o duioşie care aproape contrasta cu înfăţişarea lui aspră. Nu ştiu ce-mi rezervă viitorul şi nu vreau să te chinuieşti şi tu din pricina mea. Destul ţi-am încurcat viaţa cu dragostea mea nesăbuită. Te dezleg, dragă Cintia, de orice obligaţie, cu toate că despărţirea de tine va fi pedeapsa cea mai amară !

— Te voi aştepta, Ionică ! spuse Cintia simplu, hotă- rît, privindu-l cu drag prin perdeaua de lacrimi. Toată viaţa, de va fi nevoie !

Ionescu o îmbrăţişă şi-i sărută obrajii săraţi de plîns. îşi simţea inima din ce în ce mai grea. Cu o sforţare de voinţă se smulse din slăbiciune şi-şi luă pălăria, zicînd iar rece :

— Acuma plec... Rămîneţi cu bine !

— Te întovărăşesc, Ioane, pînă acolo ! strigă Vasile deodată, împins de o însufleţire stranie.

Cintia îi petrecu pînă în curte. Ionescu nu-i mai spuse nimic şi nici măcar nu se mai uită la dînsa, înfricoşat parcă să nu se înduioşeze. În întunerec îi auzi glasul moale, lăcrimat :

— La revedere, iubitul meu !

Apoi ieşind pe poartă cu Vasile, mai auzi un plîns înăbuşit, ca un scîncet de copil părăsit...

În bulevard luară o maşină şi Ionescu ceru şoferului să iasă în Piaţa Victoriei, apoi pe strada Buzeşti, pe Berzei, şi pe Calea Plevnei pînă lîngă biserica Sf. Constantin.

— **« Replica pare să pregătească terenul unei aprecieri sintetizatoare din naraţiunea scriitorului : „ceaţă de rătăciţi fanatici"** *(infra,* **p. 344), care circumscrie proporţiile reduse ale mişcării, relevînd totodată şi una din caracteristicile ei: fanatismul.** Vreau să văd ce s-a mai întîmplat pe urmă ! explică dînsul prietenului, în şoaptă.

■ Pe strada Elena, în faţa locuinţei lui Pahonţu, stăteau pteva automobile, iar pe trotoar poliţişti şi gazetari. Fe- prestrele erau luminate nu numai la Pahonţu, ci la mai toate casele dimprejur ca şi cînd toată strada, cuprinsă de groază, şi-ar fi pierdut liniştea şi somnul. B „Dacă adineaori n-ar fi fost întunerec şi pustiu, poate că nu s-ar fi întîmplat nimic !" se gîndi Ionescu zărind în mersul maşinei la stînga castanul bătrîn lîngă care a aşteptat, apoi la dreapta celălalt castan unde a ajuns din urmă pe Pahonţu.

___I Ieşiră la Cişmigiu, cotiră pe bulevardul Elisabeta la

fetînga şi opriră la colţul Victoriei. Dădu drumul maşinii şi continuară pe jos pe Calea Victoriei, fără a-şi spune o Vorbă. În dreptul grădinii Colos, Ionescu zise simplu :

— Aici ne despărţim, Vasile !

| Se îmbrăţişară şi se sărutară frăţeşte pe amîndoi obrajii

— Dumnezeu să-ţi ajute ! Ioane ! spuse tînărul Cum- (şănaşu strîngîndu-i puternic mîna.

Rămase pe loc, urmărindu-l cu privirea înduioşată pînă ce-l văzu cotind la dreapta, în curtea prefecturii poliţiei. Apoi se plimbă pe trotuarul dintre bulevard şi palatul poştei pînă tîrziu parc-ar fi sperat ceva, nici el nu ştia ce, poate **o** minune care să şteargă ceea ce s-a întîmplat... r Ionescu pătrunse liniştit într-o cameră mică, plină de ifum de tutun. Comisarul de serviciu, tînăr, cu mustăcioara neagră, părul lins şi cărarea roză, vorbea la telefon, neräbdător, nervos, strigînd :

— Da... exact... Domnul Pahonţu a fost asasinat... Se fac cercetări... Ucigaşul a dispărut fără urmă... îl vom prinde, fiţi sigur !... Salut !

Vorbind se uitase mînios la Ionescu, ca şi cînd i-ar fi surprins o conversaţie intimă, iar cînd termină şi aşeză

receptorul, întrebă sever : B. — D-ta cine eşti şi ce doreşti acuma, la miezul nopţii ?

! — Domnule comisar, eu am împuşcat pe Pahonţu ! zise ■Ionescu.

Comisarul se holbă o clipă cu gura căscată, apoi bilbăi nesigur :

— Ce ?... D-ta ?... Cine eşti d-ta ?

— Da, domnule comisar ! Mă numesc Ion A. Ionescu, student în anul...

Cum, banditule, va să zică tu l-ai omorît ? se năpusti comisarul dezmetecit şi înfuriat. Paştele şi bisericile...CAPITOLUL IX

SPOVEDANII

1

II A doua zi toată presa, indignată şi consternată, poli vestea pe pagini întregi şi subt titluri imense răzbunarea ^monstruoasă a fraţilor de cruce asupra lui Pahonţu. Toată llumea era cuprinsă de o panică nemaipomenită. în special pingele rece şi cinismul ucigaşului spăimînta pe cititorii de ¡tiare. Fotografia lui Ionescu, reprodusă şi comentată, arăta o f figură lombrosiană cu toate caracteristicele criminalului înnăscut. „Şi astfel de monştri, organizaţi în bandă, au pretenţia să reprezinte tineretul românesc, să personifice naţionalismul integral şi să răstoarne structura politică a ţării întregite !" exclama însuşi oficiosul guvernului într-un ar- Iticol în care durerea se îmbina cu revolta. || Toate ziarele, ca după un consemn, lăsau să se înţeleagă că ne aflăm în faţa unei vaste conspiraţii de răufăcători şi ■fi asasinarea lui Pahonţu, săvîrşită de Ionescu, e opera Unei complicităţi pe care justiţia trebuie s-o lămurească |]i s-o sancţioneze cu ultima severitate. Dealtfel însuşi guvernul se crezu dator să liniştească opinia publică alarmată ¿făgăduind că vor fi descoperiţi nu numai complicii materiali ai asasinului, dar şi autorii morali, care prin mijloace teroriste, străine de sufletul românesc, încearcă să degradeze viaţa politică şi să primejduiască existenţa ţării.

După-amiazi atît la Cameră, cît şi la Senat s-a făcut elogiul regretatului Pahonţu, subliniindu-se în cuvinte bine simţite talentul şi curajul ziaristului, bunătatea, generozitatea şi cinstea omului, contribuţia lui de sînge şi viteţie în războiul unirii şi meritele lui în opera de unificare a neamului, vestejindu-se cu oroare mişelia şi ferocitatea celor ce au pus la cale şi au executat odiosul asasinat... Şi ambele adunări, în semn de doliu, şi-au suspendat şedinţa pentru cîteva minute...

În numele ziarului *România,* care a apărut îndoliat, Titu Herdelea a luat încă din cursul nopţii toate măsurile pentru transportarea corpului neînsufleţit la Biserica Albă unde a fost aşezat pe un catafalc înflorit şi unde au început să sosească atîtea coroane şi buchete că pînă a treia zi abia mai încăpeau. Niculina, deopotrivă de afectată de moartea lui Pahonţu ca şi de lipsa lui Zachi care încă nu se întorsese din Făgăraş, a fost de mare folos în toate cu experienţa şi energia ei. Ea s-a dus pînă-n ziuă la Virginia s-o vestească, s-o consoleze şi să-i explice că, divorţul lor ne- fiind încă

transcris, are toate drepturile şi obligaţiile de soţie. (Cintia, zdrobită cum era după despărţirea de Ionescu, n-a închis ochii toată noaptea, dar nici nu s-a gîndit la Virginia pe care dealtfel o socotea cu totul străină de Pahonţu.)

Pînă joi, a treia zi, s-au perindat mii de oameni să vază catafalcul celui ce a fost ucis atît de mişeleşte cum relatau ziarele cu mereu noi amănunte. în acest răstimp au fost arestaţi şi adunaţi la poliţie, pentru cercetări, peste o sută de fraţi de cruce. Dolinescu însuşi a fost ridicat în Gara de Nord în momentul cînd sosea de la Făgăraş, însoţit de vreo zece tovarăşi care, firește, au avut soarta lui. Între aceştia se afla şi Zachi. Herdelea numai cu mari greutăţi şi multe alergături l-a putut salva spre seară din arestul poliţiei, împotriva voinţei tînărului însă care se încăpăţîna să vrea să urmeze soarta fraţilor celorlalţi. (A trebuit să intervină pentru eliberarea lui Zachi chiar Belcineanu, dar Titu nu îndrăznea să spuie nimănui că a făcut apel la dînsul.)

în după-amiaza înmormîntării a trebuit să se întrerupă circulaţia pe Calea Victoriei. împrejurimile bisericii erau negre de lume. Vicarul patriarhiei, înconjurat de doispre-zece preoţi, a slujit cu atîta evlavie că toate inimile s-au înduioşat. în jurul catafalcului se aflau patru miniştri, între care şi Belcineanu venit

înadins să onoreze pe
adversarul său personal
căzut în lupta pentru
apărarea ordinei tulbu-
rate de o ceată^ de
rătăciţi fanatici. S-a
remarcat de unii ma

iH mult prezenţa d-nei Belcineanu care însă nu era cu soţul
■ ei, ci întovărăşită de d-na Teleman. Dintre foştii miniştri

I t| se distingea doctorul Ionescu, dar mai ales

Constantin Ro- iftaru care nu-şi putea opri deloc lacrimile. La fel de îndu- | rerat era dealtfel şi ginerele său Teofil Drugeanu, neconso- J' lat că l-a supărat deunăzi pe bietul Pahonţu poate tocmai
■ cînd se zbuciuma mai crîncen. D-na Cornoiu cu generalul
■ ei, firește, nu puteau lipsi de la asemena ceremonie... Vir- ^pginia, în doliul mare acoperindu-i faţa, a stat în genunchi
■ tot timpul slujbei, între cei doi copilaşi uluiţi şi speriaţi. B Mare impresie făceau părinţii lui Pahonţu, chemaţi telegra- [S. fie de Herdelea, în hainele ţărăneşti modeste. Bătrînul, în- I g^emunc^hind anevoie cu piciorul de lemn, se uita cu jale
■ cînd la feciorul său întins în cosciug, cînd la boierii dim- I prejur, parcă nu s-ar fi putut dumeri, iar baba, cu faţa
■ scufundată în florile catafalcului, lăcrima domol şi numai ■»rareori murmura : „Dragul mamii, dragul mamii..." De-
1 putaţi, senatori, gazetari, artişti, personagii grave sau ce- ^BJebre umpleau biserica încît de-abia se mai putea respira.
j| Vicarul încheie slujba cu o cuvîntare care stoarse multe ^■lacrimi, mai cu seamă cînd aminti că mîna criminală n-a ^Bjrăpus doar viaţa unui bărbat valoros şi admirat de o lume ^Btntreagă, ci a răpit pe părintele unor copilaşi nevinovaţi, pe
■ soţul unei femei iubite (vorbitorul nu ştia că Pahonţu îşi fi părăsise căminul), pe fiul şi sprijinul unor sărmani părinţi ^ bătrîni... în numele Camerei Deputaţilor un vicepreşedinte

¡H tînăr rosti un discurs funebru bătăios, preamărind pe co- ^Hïegul ucis mişeleşte de nişte descreieraţi care vor să intro-
■ ducă moravuri de gorilă în luptele politice. Preşedintele ■«ziariştilor, într-o vorbire nesfîrşit de lungă, cu fraze foarte * întortocheate,, zugrăvi marele talent de scriitor, polemist
şi organizator al dispărutului, silindu-se mult să-i scoată în relief eroismul care i-a fost singurul îndreptar în toate ■> actele vieţii. Titu Herdelea vorbi cel din urmă, rămînînd ca
■ ceilalţi oratori, încă vreo cinci, să ţie discursurile la cimitir. H Herdelea îşi luă rămas bun de la Pahonţu în numele colabo-
■ ratorilor de la *România*. De la primele cuvinte însă îl copleşi
■ plînsul, continuă mereu plîngînd şi sfîrşi într-un hohot de
■ durere încît toată lumea fu mişcată, iar Niculina, îngrijo-
■ rată, îşi făcu drum printre oameni pînă la dînsul, să-l calmeze şi să-l dojenească în şoaptă că se lasă biruit de slăbiciune...

Pe urmă, în vreme ce corul cînta „veşnica pomenire" şi lumea începea să iasă, cosciugul fu acoperit şi, ridicat pe braţe de gazetari şi deputaţi, fu scos afară şi aşezat pe carul mortuar. Trecu un răstimp pînă ce coroanele fură aranjata pe carul anume, pînă ce se formă convoiul şi pînă ce în sfîrşit porni încet pe Calea Victoriei spre Cimitirul Belu unde primăria pusese la dispoziţie un loc de onoare...

Seara tîrziu Virginia ajunse acasă, în strada Pietăţii, însoţită de d-na Herdelea care tot timpul nu s-a mişcat de lîngă ea şi i-a fost ca o mamă bună. Titu se întoarse împreună cu părinţii lui Pahonţu. Bătrînul Iacob Stoica nici nu s-a mai dus la cimitir, socotind că a făcut prea mult chiar mergînd la biserică. El nu putea uita că răposatul s-a purtat infam cu Virginia, lumina ochilor lui, deşi pe de altă parte îşi zicea că Dumnezeu l-a pedepsit cu vîrf şi îndesat.

— Acuma Dumnezeu să-l ierte ! murmură bătrînul către Titu care mereu lăcrima, parcă ar fi pierdut un frate.

Virginia era zdrobită şi de osteneală, şi de emoţiile încercate. A suferit şi a plîns ca şi cînd Torna nu s-ar fi depărtat nici o clipă de ea şi de copiii lor. încercase să-l smulgă din inimă şi să-l urască. Dar amintirea lui stăruia obsedantă, căci prin el a cunoscut dragostea şi din dragostea lui avea singura, marea bucurie a vieţii, copiii. Se simţea totuşi jenată de situaţia în care a aruncat-o soarta. Mai cu seamă că moartea lui a adus cea mai grea nenorocire în casa Cumpănaşu.

— Oricît de trist ar fi, dragă Ginia, trebuie să ne ocupăm puţin acuma şi de situaţia ziarului ! zise Herdelea mai tîrziu, cînd i se păru că s-a mai liniştit. E vorba nu numai de o avere a copiilor, dar şi de o mare răspundere faţă de lume ! *România* trebuie să continue ! E o chestie de onoare şi pentru memoria lui Toma !

Ea se spăimîntă. Avea credinţa că numai ziarul e de vină că bărbatul a părăsit-o şi-a distrus căminul.

— Eu nu ştiu... De ce nu te ocupi d-ta de lucrurile astea ? se scînci Virginia.

Da, dar eu n-am dreptul fără însărcinarea voastră ! zise Titu. Firește, n-am să las ziarul să moară dacă...Trebui să intervie bătrînul Stoica, tatăl Virgini ei, care nici nu vru să discute, ci strigă cu o mîndrie provincială : 1 — Apoi d-ta să fii bun și să faci ce și cum crezi că e ¡bine, că ești ardelean și om cinstit !... Pînă s-or clarifica ■lucrurile cu moștenirea, că e vorba de minori și sînt multe forme de împlinit, d-ta să faci bine și să ai grijă de toate, să nu se iroseaască nimic, că numai în d-ta ne punem ! nădejdea !

— În privința asta nici nu puteți găsi om mai bun ca | Titu ! se amestecă și Niculina. Nu că e bărbatul meu, dar 1 toată lumea îl știe cît e de... v — Vai, doamnă dragă, nici să nu mai vorbim ! între- \ rupse Stoica sfătos. Măcar de-ar fi fost Pahonțu ca dum- Înealui !

I A doua zi Titu Herdelea, controlînd în celelalte ziare i cum a fost înregistrată și descrisă înmormîntarea lui Pahonțu și reportagiile în legătură cu anchetarea asasinatului, descoperi în cîteva o informație, care în *România* I lipsea, despre divorțul soților Belcineanu. Zvonul circula de mult, iar în cercurile ziaristice se vorbea că Belcineanu ar fi și părăsit casa soției sale. Totuși știrea i se păru ciudată fiindcă astfel de știri nu se dau publicității decît cînd sînt anume interese la mijloc. Reporterul respectiv îl desluși că informația a fost comunicată de Belcineanu însuși cîtorva ziariști care remarcaseră că la înmormîntarea lui Pahonțu, la biserică, a fost și d-na Belcineanu...

În realitate asasinarea lui Pahonțu, în afară de senzația și panica stîrnită în public și care se manifestau zgomotos în articolele și reportagiile tuturor ziarelor, pusese în mare încurcătură pe anchetatori. Avînd în vedere importanța extraordinară a cazului, prefectul poliției a ținut să ia el primul interogator criminalului, înainte de sosirea ! procurorului și a judecătorului de instrucție. Profund convins că asasinatul era opera unui complot, spera ca, prin abilitatea lui (se credea cel mai abil polițist român și lucra la un tratat de poliție criminală menită să revoluționeze ■ toată știința polițienească), să obțină cîteva indicii care

să-i dea posibilitatea să dovedească repede pe toţi criminalii şi să cîştige astfel noi titluri de glorie. Cînd Ionescu pomeni numele d-nei Belcineanu, prefectul, circumspect, îl sfătui să nu amestece o femeie onorabilă în asemenea urzeli urîte.

— Cum ai avut curajul să ucizi şi apoi să te prezinţi de bună voie, trebuie să ai şi curajul de-a mărturisi adevărul întreg, fără a încerca să dezonorezi pe alţii ! zise prefectul dojenitor. Mai ales că astfel de subterfugii nu-ţi uşurează situaţia, ba dimpotrivă !

— Domnule prefect, eu nu pot mărturisi decît adevărul, indiferent dacă e favorabil sau defavorabil pentru mine sau pentru alţii, răspunse Ionescu întunecat. N-am minţit niciodată şi mai bucuros voi merge la ocnă cu adevărul, decît în libertate cu minciuna !

În cele din urmă prefectul renunţă la interogatoriu. Nu voia să încheie el un act în care şeful lui, ministrul de interne, era învinuit a fi cauza iniţială a crimei, iar soţia sa de-a fi servit ca mijlocitoare într-o afacere de cumpărare de conştiinţă. Dar fiindcă criminalul repetă şi în faţa procurorului aceeaşi mărturisire, de data aceasta scrisă şi iscălită într-un proces-verbal oficial, prefectul se crezu dator să raporteze a doua zi ministrului şi să-i ceară instrucţii.

Belcineanu îl invită să continue cercetările fără a se ţine seama de nimeni şi de nimic. Afirmaţiile criminalului nu-l pot atinge nici pe el, nici pe Cristiana, de care dealtfel e pe cale să se despartă. Onoarea ei e mai presus de orice bănuieli murdare... Cînd însă văzu pe Cristiana în biserică, la înmormântarea lui Pahonţu, fu cuprins de presimţiri negre. Prevăzu complicaţii şi vru să se lepede de orice eventuale confuzii. Chiar dacă Cristiana a făcut vreo nebunie de care n-ar fi crezut-o capabilă, nu trebuie să aibă nici o repercusiune asupra lui. De aceea a comunicat gazetarilor curioşi că se desparte de Cristiana...

în aceeaşi zi judecătorul de instrucţie Guguianu, însărcinat cu anchetarea crimei, se ducea la Rotaru, protectorul şi fostul lui ministru de justiţie care i-a dat gradul de consilier, să-i ceară sfatul, înfricoşat să nu-şi ruşineze cariera din pricina încurcăturilor ce le prevedea cu familia Belcineanu.

■ — Va fi imposibil să nu citez pe d-na Belcineanu» I se plîngea judecătorul. Chiar dacă, printr-o minune şi călii cînd u-mi pe conştiinţă, eu n-aş asculta-o apărarea o va f aduce cu siguranţă la proces în faţa juraţilor şi atunci scan- dalul va fi mai mare...

Rotaru era într-adevăr afectat de moartea lui Pahonţu. | Eva a plîns cînd a citit. S-a purtat el prost în ultimul timp > cu ei, dar a fost un prieten devotat şi care a iubit sincer i pe Rotaru.

— Deocamdată strecoară-te şi tu ! zise Rotaru şoväind. S În orice caz raportaţi şi ministrului vostru !

— Bine, procurorul are să se spele pe mîini, ştiu, şi | pînă la urmă toate o să se spargă în capul meu ! făcu Gu- | guianu desperat.

Rotaru făgădui să se mai intereseze. Se gîndea ca, prin B§sTecfil care era mai apropiat de amîndoi soţii Belcineanu,

!! să previe pe Cristiana, şi să afle dacă e

vreun adevăr în ce ' afirmă criminalul în legătură cu ea. Dar, firește, numai după înmormîntarea sărmanului Pahonţu...

Chiar la biserică, după slujbă, rugă pe Teofil să vie a doua zi, să stea de vorbă despre afacerea Pahonţu. înainte însă de-a veni Teofil, avu surpriza unui telefon din partea d-nei Belcineanu însăşi care dorea să-i ceară o consultaţie I foarte urgentă. O pofti numaidecît şi Cristiana sosi atît de repede parc-ar fi fost gata de drum şi cu pălăria în cap I cînd a telefonat.

W Rotaru o primi cu galanteria-i obişnuită, zîmbitor şi Spiritual. D-na Belcineanu însă era palidă, trasă la

faţă, cu B ochii arşi, cu un aer de suferinţă. Vorbi cu glas puţin ■p, rebegit :
5 , — Am venit la d-ta întîi să mă spovedesc, domnule K Rotaru, şi pe urmă...
R — Vai, doamnă, mă onoraţi şi mă măguliţi cu atîta în-II credere ! răspunse el nedumerit, mai mult de înfăţişarea £ decît de cuvintele ei.
t — De trei zile mă chinuiesc singură şi-mi strivesc za-iS darnic sufletul ! urmă Cristiana emfatic, parcă ar fi pregă- M tit frazele. Din pricina mea a fost ucis Pahonţu, domnule V Rotaru !

Doamnă, vă rog, liniştiţi-vă ! bîlbîi Rotaru încurcat
dă tot, străduindu-se să fie amabil ca şi cînd astfel o va putea într-adevăr linişti.

Cristiana se aşezase pe scaunul oferit. Vorbind, ochii i se umpluseră de lacrimi, dar glasul nu i se schimbase şi nu era plîns, parcă numai lacrimile nu şi le-ar fi putut stă- pîni. Cîteva momente tăcu aşa, apoi, scoase repede o batistă din mîneca hainei şi-şi şterse ochii, ridicîndu-i pe urmă la Rotaru cu o încercare de surîs, ca să arate că i-a trecut emoţia.

— Acuma, dacă-mi dai voie ? murmură ea.

Vreun ceas şi jumătate Rotaru a lăsat-o să vorbească, să-şi descarce sufletul, fără o întrerupere sau o întrebare, dar ascultînd-o cu atenţie şi astfel încurajînd-o. Intîi grăbit şi sacadat, apoi din ce în ce mai natural, iar uneori patetic, Cristiana i-a povestit despre căsnicia ei, despre Pahonţu, despre dragostea lor, cu multe digresiuni şi reveniri, silindu-se să nu uite nimic, ca să fie mai sigur şi mai bine înţeleasă suferinţa ei de acuma. Şi cînd Rotaru crezu că a terminat, ea izbucni deodată frîngîndu-şi mîinile, amestecînd cuvintele cu lacrimi :

— Numai acuma îmi dau seama cît am fost de nepricepută !... Auzisem şi eu, ca toată lumea, cum îl acuzau oamenii lui Dolinescu că i-a trădat şi că a fost cumpărat de Belcineanu. Ar fi trebuit să-mi închipuiesc că vor căuta să se răzbune şi că Pahonţu poate să fie urmărit... Nici nu mi-a trecut prin minte. Mă gîndeam numai la bucuria noastră care avea să recompenseze atîtea suferinţe trecute. Mă dusesem o dată la dînsul

cînd eram în culmea deznădejdii. Cum nu era să merg acuma cînd aveam să-i dau de ştire că în curînd voi fi liberă, că am introdus cererea de divorţ şi să-i arăt scrisoarea din pricina căreia am suferit amîndoi... N-am stat nici o jumătate de oră. Cînd am ieşit, pe trotoar, mergînd spre staţia de automobile, m-am încrucişat cu un domn care păşea calm, ori că se plimba fără ţintă, ori că stătea la pîndă. Mi s-a părut că paşii lui răsunau întocmai ca nişte paşi pe care-i auzisem trecînd pe subt ferestrele lui Pahonţu. Din curiozitate am întors capul şi am observat că mă urmărea din ochi... Totuşi nu m-am alarmat peste măsură. De fapt mă simţeam atît de fericită că nu-mi mai păsa dfe nimic, parcă nimic n-ar mai fi fost în stare să-mi tulbure viitorul. Făurisem doar împreună numai planuri de viitor şi făcusem legămînt din nou să păstrăm pură şi imaculată dragostea noastră tainică pînă cînd vom avea dreptul să ne prezintăm cu ea în faţa lumii... Nu mai pot tăcea, domnule Rotaru ! Mă înăbuş ! De trei zile am impresia că mă prăbuşesc necontenit ! Bărbatul care m-a iubit şi care a murit pentru că m-a iubit, are să fie ponegrit şi după moarte ! Un om foarte de treabă, soţul celei mai bune prietene, mi-a spus ieri că asasinarea lui Pa- pontu e o faptă odioasă care merită pedeapsa cea mai grea liindcă inaugurează teroarea sîngeroasă în politica româ- peasc̆ă, dar că şi Pahonţu s-a purtat urît cu prietenii lui... Ai înţeles, domnule Rotaru ? Ca să mă salveze pe mine, Pahonţu şi-a părăsit prietenii şi s-a lepădat de ei şi i-a lovit, iar lumea crede că i-a trădat şi i-a vîndut lui Belcineanu ! Şi eu, singura care cunosc adevărul, ce să fac, domnule Rotaru ?... Spune-mi, te implor, ce să fac ? I — Nu sînteţi singura, doamnă ! zise Rotaru privind-o în ochii mari, distanţi care erau acuma roşii de lacrimi. Şi domnul Belcineanu cunoaşte adevărul ! Dacă am înţeles bine ce mi-aţi povestit... m Cristiana rămase puţin mirată. Apoi înţelegînd, întrebă : I — Dar crezi că el va mărturisi adevărul ? li — Nu ştiu...

Rotaru devenise gînditor şi trist. Povestea Cristianei îî lămurea atîtea gesturi ale lui Pahonţu care păreau deşucheate, care au supărat şi jicnit pe mulţi. îi

părea rău că nici el nu l-a înţeles şi, poate în zilele cele mai grele, în loc să-l ajute, l-a necăjit, pe cînd el n-a pregetat niciodată, săracul, să-i fie folositor. Chiar în cazul cu Nina Geor- gescu... (Rotaru se înduioşa de cîte ori îşi amintea de ea, parcă i-ar fi rămas în fundul inimii pentru totdeauna.)

— Eu am impresia, stimată doamnă, că asasinarea prietenului nostru Pahonţu poate să provoace nişte complicaţii cu totul nebănuite şi neaşteptate ! continuă într-un tîrziu Rotaru. Ucigaşul încearcă să-şi justifice crima afirmînd că Pahonţu se afla în slujba lui Belcineanu, cumpărat prin Intermediul d-voastră... Aşa declară la instrucţie şi mai adaogă că v-a văzut intrînd şi ieşind de la Pahonţu în noaptea crimei... Adică, cu mici variaţii, ceea ce mi-aţi spus şi d-voastră în privinţa desfăşurării exterioare a faptelor...

Firește, nu poate fi vorba de crima în sine care trebuie să fie şi va fi sancţionată exemplar, căci un asasinat premeditat şi executat cu atîta cruzime nu se poate scuza orice motive s-ar invoca şi nu există judecător care să nu-şi dea seama că orice slăbiciune sau indulgenţă în astfel de împrejurare ar însemna o încurajare la crimă şi pregătirea inconştientă a războiului civil. Nu !... Dar apărarea se va lupta totuşi din răsputeri să dovedească vinovăţia lui Pa- honţu ca astfel să micşoreze vina asasinului şi bietul Pa- honţu de-acolo, din mormînt, nu va putea riposta şi va risca să-i rămîie memoria murdărită, să apară într-adevăr ca un om care s-a lăsat cumpărat, care şi-a comercializat con-l vingerile...

— Dar asta nu se poate ! strigă Cristiana revoltată. Eu vreau să mărturisesc adevărul, întreg, în faţa tribunalului şi a lumii întregi !

— Adevărul întreg însă poate să distrugă pe Belci- neanu ! observă Rotaru calm, cu un surîs indulgent. Tocmai aici e complicaţia de care vă vorbeam. Dacă d-voastră veţi mărturisi tot adevărul, tot, tot, aşa cum mi l-aţi spus mie adineaori, atunci vina prietenului nostru Pahonţu va apărea înnobilată şi explicată ca un sacrificiu pe altarul unei iubiri mari şi tainice, dar în schimb Belcineanu...'

— Ce-mi pasă mie acuma de omul care a fost în stare să mă ofere pe mine, soţia lui, ca momeală unui duşman al său ! zise Cristiana mai calm. Între bărbatul care m-a sacrificat pe mine şi cellalt care s-a sacrificat pentru mine, crezi că aş putea sta la îndoială ?

— Mi-aţi cerut un sfat, doamnă, dar mai înainte trebuia să vă arăt urmările posibile ale mărturisirii d-voastră, întrucît vreţi s-o menţineţi şi s-o faceţi şi în faţa judecătorului î

— Cu riscul oricăror urmări trebuie să-mi liniştesc conştiinţa, spuse ea mai domol. M-ar tortura remuşcările toată viaţa dacă aş tăcea !

— Şi iarăşi trebuie să vă mai previn, oricît mi-e de penibil, urmă Rotaru simplu, că veţi avea neplăceri, veţi fi tracasată de curiozitatea publică prin jurnale murdare care vor scormoni toată viaţa d-voastră, toate intimităţile şi tai-; nele, toate...

■— Ştiu, adică mai mult bănuiesc, întrerupse Cristiana | fierbinte, cu un glas nou şi cu o privire nouă. Ce înseamnă I suferinţa aceasta faţă de jertfele lui pentru mine ? El n-a f şovăit nici o clipă să urască ce a adorat numai ca să mă sal- f veze pe mine ! A îndurat moartea pentru mine !... Cum aş I putea şovăi eu cînd e vorba de a-i salva onoarea după moarte ? Dacă aş avea numai o umbră de ezitare, ar trebui să-mi fie ruşine de mine însămi şi de amintirea lui!... L-am iubit, domnule Rotaru ! A fost singura mea iubire !... Vreau să mărturisec în faţa lumii întregi că l-am iubit !

Se ridicase în picioare. Avea o strălucire pe faţă ca şi cînd hotărîrea i-ar fi purificat sufletul pregătind-o pentru orice încercare. Rotaru o privea. Transformarea îl minuna, îi luă mîna şi i-o sărută. Apoi, după o tăcere lungă, spuse mişcat:

— Acuma înţeleg cum a putut Toma să vă iubească mai presus de orice pe lume !

| Vreo săptămînă după înmormîntarea lui Pahonţu presa continuă să înfiereze asasinatul dar eliminînd încetul cu încetul persoana victimei şi discutînd mai ales problema revolverului ca armă politică. Se amintea necontenit că România modernă n-a avut să

înregistreze decît foarte rare crime de acest fel, străine temperamentului românesc, şi se atribuia influenţelor nefaste străine fapta lui Ionescu care **a** făcut să tresalte de oroare pe toţi oamenii de treabă. Un ziar violent şi fără cititori descoperi teza de doctorat a lui Pahonţu, tratînd tocmai despre crima politică, şi începu s-o combată cu mare lux de argumente, fiindcă autorul nu numai că admitea asemenea crime, dar reclama pentru criminalii politici un tratament de favoare în timpuri normale. „Ar mai semna oare azi Pahonţu astfel de baliverne ?" sfîrşea maliţios un articol în care se amintea mai discret că de fapt Pahonţu a fost un adept al violenţei în politică...

Pe urmă afacerea Pahonţu rămase pe seama paginii judiciare, dar şi aici subt o formă din ce în ce mai anodină. În primele zile s-au epuizat descrierile crimei cu detalr despre criminal şi despre fraţii de cruce, cu biografia lui Pahonţu, cu reportagii despre zecile de arestări de complici materiali şi morali... Pînă în zece zile însă toţi arestaţii, afară de criminalul Ionescu, au fost puşi pe rînd în libertate, cel din urmă Vasile Cumpănaşu care a scăpat ca prin urechile acului pentru că, mărturisind că Ionescu a fost la dînsul după comiterea crimei şi că mai apoi l-a condus pînă aproape de poliţie, a stîrnit bănuiala că ar fi ajutat pe Ionescu şi la uciderea lui Pahonţu. Din întîmplare şi fericire, în seara crimei, bătrînul Cumpănaşu a avut la cină pe un prieten vechi Grigorescu, cu familia, care au stat pînă pe la ora zece ; astfel s-a putut dovedi mai la urmă că în momentul cînd s-a făptuit omorul, Vasile era acasă. Cintia a fost chemată şi ea să mărturisească, dar era cît pe-aci să-l înfunde mai rău deoarece, invitată să repete cum le-a povestit Ionescu săvîrşirea crimei, ea s-a încurcat, a început să plîngă, nu-şi aducea aminte anume amănunte, încît povestirea ei nu se potrivea cu a celorlalţi doi...

De la început circula zvonul că în afacerea Pahonţu ar fi amestecată şi o femeie şi apoi că femeia ar fi d-na Belci- neanu. Reporterii însă nu îndrăzneau să-i pomenească numele, şi de frica ministrului de interne, dar mai ales că nici la poliţie şi nici la judecătorul de instrucţie nu puteau obţine nici o

confirmare care să-i puie la adăpost de eventuale răspunderi. Dolinescu, îndată ce a fost eliberat de la poliţie a povestit pretutindeni că Ionescu n-ar fi omorît pe Pahonţu dacă n-ar fi văzut cu ochii lui pe d-na Belcineanu intrînd în apartamentul din strada Elena. De vreme ce însă d-na Belcineanu n-a fost chemată să dea lămuriri la instrucţie, se părea că justiţia consideră neserioase şi nefondate afirmaţiile ucigaşului care dealtfel nu le putea dovedi prin nici o mărturie sau vreun indiciu concludent.

Astfel, după vreo trei săptămîni, monstruosul asasinat urma să treacă pe planul uitării pînă la judecarea procesului care însă avea să se amîne pentru sesiunea de toamnă...

Apoi, în preajma Paştilor, în Săptămîna patimilor, cînd nimeni nu se mai gîndea la Pahonţu, ziarul *România* a publicat o convorbire cu d-na Belcineanu care a stîrnit o senzaţie tot atît de mare, cel puţin în cercurile bucureş- tene, ca şi asasinatul...

Titu Herdelea era îngrijorat de scăderea tirajului *României* la o săptămînă după moartea lui Pahonţu. El păstra linia generală moştenită dar, după firea lui, căuta să îmblînzească puţin adversităţile şi să adopte tonul obiectiv care i se părea singurul compatibil cu menirea unui ziar pentru marele public. Astfel a mai slăbit puţin campania împotriva lui Dolinescu, socotind că nici n-ar fi cavaleresc să-l injurieze cînd el se afla arestat cu mai toţi oamenii lui, precum a îndulcit uşor şi atacurile contra lui Belcineanu. în acelaşi timp însă apăra cu mare căldură memoria lui Pahonţu faţă de toate insinuările care răsu- flau ici-colo prin anume ziare lăturalnice. Toată cuminţenia aceasta nu izbutea decît să accentueze prăbuşirea, mai ales că în acelaşi timp se înteţeau zvonurile despre amestecul d-nei Belcineanu în afacerea Pahonţu, desigur şi graţie propagandei fraţilor de cruce care astfel căutau să schimbe încetul cu încetul opinia publică în favoarea lui Ionescu.

Desperat că *România* va trebui să-şi înceteze apariţia, iar el va rămîne mofluz, Herdelea se gîndi deodată că numai o reabilitare a lui Pahonţu ar putea reabilita şi ziarul, iar reabilitarea adevărată n-ar putea

veni decît prin Belcineanu sau mai cu seamă prin d-na Belcineanu. El nu cunoştea pe d-na Belcineanu. Se adresă lui Teofil Drugeanu, coleg la Cameră. Teofil cunoştea de la socrul său mărturisirea d-nei Belcineanu, dar i se părea atît de neverosimilă, din pricină că arăta pe Belcineanu într-o lumină odioasă, încît rămînea sceptic pînă la noi dovezi. îndreptă pe Herdelea la Rotaru care consultă îndată pe d-na Belcineanu. ,,în- vaţă-mă d-ta ce să fac !" răspunse Cristiana la telefon. De trei săptămîni aştepta să i se ceară lămuriri. Rotaru n-a lăsat-o să se prezinte nepoftită la instrucţie. Dacă n-o cheamă, înseamnă că se încearcă o manevră pentru a se evita implicarea ministrului de interne. în acest caz Rotaru, ca avocat al părţii civile, proiecta să aducă el pe d-na Belcineanu în faţa juraţilor ca să apere memoria lui Pahonţu. Ideea unei mărturisiri prin *România* i se păru totuşi mai bună, avînd darul să accelereze deznodămîntul. „Atunci primeşte pe domnul Herdelea, urmaşul lui Pahonţu la *România,* şi spune-i ce voiai să spui judecătorului de instrucţie !" zise Rotaru, adăogînd apoi cu un surîs ironic : „Pe urmă fii sigură că se va grăbi să te asculte şi judecătorul !"

Herdelea munci două zile la convorbirea cu d-na Belcineanu, făcindu-i o introducere duioasă, presărînd-o cu observaţii explicative şi atrăgînd mereu atenţia cititorilor asupra rolului cavaleresc al lui Pahonţu pînă în clipa morţii. Pentru ca *România* să profite cît mai mult, despărţi convorbirea în două părţi ca s-o publice în două numere consecutive. Prima parte cuprindea căsnicia nenorocită a Cristianei cu Belcineanu şi dragostea ei pură cu Pahonţu pînă la întîlnirea lor întîmplătoare în casa unei prietene (nu se pomenea numele d-nei Teleman, deşi ea, după oarecare împotriviri la început, era de acord că numai o spovedanie completă poate să-i redea liniştea sufletească, chiar dacă ar avea neplăceri cu lumea neînţelegătoare), unde a venit şi Belcineanu care pe urmă a încercat să obţie prin ea de la Pahonţu o desolidarizare de Dolinescu...

Belcineanu a fost informat chiar în cursul nopţii, printr-o indiscreţie a unui reporter, despre spovedania Cristianei în *România*. Nu mai putea împiedeca nimic, înţelegea de asemenea că orice intervenţie pe lîngă Cristiana ar fi de prisos. Căută deocamdată să ia în glumă lucrurile faţă de lume, ca şi cînd ar fi fost vorba de simple născociri ale unei femei ciudate.

A doua zi *România* trebui să-şi tripleze tirajul. Convorbirea se termina cu concluzia lui Herdelea că mărturia d-nei Belcineanu demonstrează noblețea sufletească a regretatului Pahonţu, dar în acelaşi timp şi monstruozitatea crimei căreia i-a căzut victimă şi meschinăria acuzaţiilor care se colportează de cei interesaţi şi răuvoitori că anume un om de caracter ca fondatorul *României* ar fi fost în stare să-şi vîndă conştiinţa...

în aceeaşi seară, în oficiosul guvernului apăru o notiţă cu litere grase arătînd lumii că „Un ziar de dimineaţă, specializat în atacuri neleale la adresa ministrului de interne, în goană după cititorii care au început să-l părăsească, a publicat o convorbire cu o doamnă care-şi povesteşte cu bogată fantezie viaţa amoroasă şi mai ales ultima dragoste cu însuşi fostul director al ziarului respectiv, ucis recent de foştii săi prieteni politici în condiţii pe care justiţia se străduieşte să le lămurească. Nu ne-am fi ■oprit asupra romanului de dragoste- dacă nu s-ar fi în- ■Sercat să se ponegrească şi viaţa particulară intimă a d-lui : ministru de interne prin născociri tot atît de ridicole cît şi | de odioase, şi dacă ele n-ar fi făcute de o doamnă care »poartă însă numele d-lui ministru pînă la pronunţarea divorţului. Lăsăm cititorii să aprecieze eleganţa gestului Idoamnei şi a ziarului care adăposteşte asemenea mărtu- Brisiri."

H România ripostă prompt „Oficiosul guvernului în- I cearcă să bagatelizeze dureroasa şi emoţionanta mărturi- ‡ sire ce ne-a făcut-o d-na Belcineanu, în legătură cu I asasinarea regretatului nostru director-fondator Toma f. Pahonţu. D. ministru de interne se înşeală însă dacă crede |că prin notiţe anonime va putea lichida nişte constatări atît de categorice.

Spovedania d-nei Belcineanu reclamă f imperios spovedania d-lui Belcineanu. Dar nu în oficiosul guvernului pe care nu-l citeşte nimeni, ci în faţa judecătorului de instrucţie."

■ Urmară sărbătorile Paştilor. Apoi în oficiosul partidului radical apăru o întrebare : „Mai are autoritatea mo- |rală să controleze moralitatea altora un ministru care..." K Peste cîteva zile reporterul care făcuse indiscreţia cu ; convorbirea Cristianei aduse lui Herdelea ştirea că Belci- ■ţeanu a demisionat din guvern pentru a nu stînjeni cer- Icetările justiţiei în afacerea Pahonţu şi că demisia i-a fost Iprimită urmînd să apară chiar mîine în *Monitorul Oficial*. I — Ascultă băiete, e sigur ? întrebă Herdelea. Să nu-mi faci gazeta de rîs cu braşoave că...

Bf' — Uite capul meu, domnule director, zise reporterul cu mîndrie. Dar încă n-o are nimeni afară de mine !... Astea-s loviturile mele !

A doua zi *România* singură anunţa glorios, cu litere de-o şchioapă : „Demisia d-lui Belcineanu ! Triumful dreptăţii !"

4

P Afacerea Pahonţu mai rămase vreo trei săptămîni la ordinea zilei, dar transformată în afacerea Belcineanu.

Demisia ministrului de interne, în condiţii atît de neprevăzute, fu socotită de partidul radical, marea rezervă politică a ţării, cum îi plăcea să se numească în opoziţiei, ca un bun prilej de-a încerca un atac bruscat contra guvernului, înscăunat la putere abia de vreo şase luni. Oficiosul radical deschise focul, secondat mai vehement de diferite alte ziare simpatizante deşi cu etichete independente. Codiţele guvernului de diverse nuanţe ripostară nu mai puţin vehement. *România* părea mai prudentă, ca şi cînd prin demisia lui Belcineanu ar fi fost deplin satisfăcută şi n-ar fi vrut să se amestece în certurile interesate dintre partidele antagoniste. în afară de consideraţiile generale era însă şi socoteala particulară a lui Titu Her- delea că, pentru el, n-ar fi deloc plăcută căderea guvernului, deoarece ar atrage şi dizolvarea

Parlamentului şi deci pierderea mandatului de deputat fără nici o garanţie de a-l mai avea şi subt un eventual guvern radical...

Lupta continuă în Cameră prin cîteva întrebări maliţioase, culminînd într-o interpelare dezvoltată de un tînăr fruntaş radical, orator talentat şi adversar declarat al naţionalilor. Răspunse însuşi şeful guvernului, foarte calm şi energic în acelaşi timp. Vrea să taie scurt toate intrigile şi toate atacurile mai mult sau mai puţin făţişe care încearcă să stînjenească şi să defaime o guvernare binefăcătoare din toate punctele de vedere. Făcu mari elogii lui Belcineanu, îi mulţumi pentru concursul rodnic ce i l-a dat şi pentru serviciile inestimabile aduse ordinei şi disciplinei naţionale şi regretă hotărîrea lui orgolioasă de a se retrage din guvern spre a fi complect liber în soluţionarea unui conflict de ordin casnic (casnic, domnule interpelator, vă rog să reţineţi), fără nici o corelaţie cu activitatea sa politică. Măsurile de ordine şi represiune, luate cu prilejul alegerii parţiale de la Făgăraş pentru a stăvili agitaţiile anarhice ale unor indivizi turbulenţi pînă la asasinat, au fost luate de şeful guvernului, personal, pe a sa proprie răspundere. Poate însă că atacurile pătimaşe patronate de partidul radical urmăreşte să creeze o anume atmosferă de care să profite autorii oribilului asasinat care a cutremurat deunăzi ţara ? Poate că partidul radical doreşte să se solidarizeze cu faimoşii fraţi de cruce ?
¡Atunci s-o facă pe faţă, luîndu-şi toate răspunderile... interpela torul îşi pierdu siguranţa. Se lepădă de fraţii asasini căutînd să arunce vina dezordinelor asupra lui Belcineanu. Radicalii se văzură obligaţi să opereze o retragere strategică, dîndu-şi seama că guvernul e stăpîn pe situaţie...

Pe urmă afacerea s-a mutat iarăşi la paginile judiciare ale ziarelor. S-a mai vorbit despre declaraţia d-nei ^Belcineanu la instrucţie, apoi despre cererea lui Belcineanu de-a fi ascultat ca informator pentru a spulbera [calomniile debitate pe socoteala sa. Şi treptat afacerea a (, dispărut de tot din circulaţie. începea vacanţa de vară. s Numai procesul de divorţ al soţilor Belcineanu continua, urgentat de ambele părţi,

încît sentința de despăr- Iție s-a putut da înainte de intrarea în vacanță, iar tran- [scrierea avea să se poată face înainte de data fixată pentru ¡procesul cel mare, în octombrie...

I Cu cîteva zile mai înainte toate cărțile de intrare în sala curții cu juri au fost luate cu asalt de o lume care de obicei nu asistă la asemenea spectacole. Prietenii și adversarii lui Belcineanu țineau deopotrivă să fie de față. |Procesul devenise o întîlnire mondenă ca o premieră rară la teatru sau un concert excepțional. Mulți deputați și [senatori au trebuit să-și aducă soțiile. D-na Rotaru nu pusese niciodată la tribunal. De data aceasta a venit, ba a luat și pe Angelica, întocmai cum ar fi luat-o la un bal mare, mai ales că Rotaru era și avocatul părții civile pentru apărarea memoriei lui Pahonțu. Corina s-a întovărășit cu Babila fiindcă Teofil a refuzat să participe și ea n-a putut să piardă astfel de spectacol cu emoții tari. Teofil se găsea într-o grea luptă sufletească de cînd a izbucnit scandalul Belcineanu. încrederea și admirația în profesorul și patronul său politic erau sfărîmate... A născocit motive să se îndepărteze de dînsul și să înceteze colaborarea, îi rămăsese un gol în suflet și o îndoială în tot ce adorase... I-ar fi fost imposibil să vadă și în fața juraților pe omul care-i întruchipase un ideal.

în ziua procesului s-au luat severe măsuri de ordine. Se zvonise că frații de cruce vor să se prezinte cu toții și să ocupe sala, apoi că vor căuta să se strecoare pe furiș și, la un moment anume stabilit, o să ceară zgomotos să fie osîndiți împreună cu Ionescu. Fireşte nu s-a întîmplat nimic. Afară de cei citați ca martori, nici unul nu s-a putut apropia măcar de localul curții cu juri, fiind toți supravegheați de poliție.

Sala arhiplină zumzuia ca un stup de albine cînd se pregătește să roiască. În primele rînduri d-na Cornoiu arunca priviri zîmbitoare tuturor cunoștințelor. Iancu Grigorescu ședea cuminte lîngă Aglaia lui care ar fi fost în stare să plătească oricît numai să vază între criminali pe d-na Belcineanu, neputînd uita nici în mormînt că ciocoaica n-a catadicsit să-i dea mîna cînd s-au cunoscut la logodna Corinei. își luase și binoclul ca s-o vadă mai bine.

Florentina cu Radu, veşnic amorezaţi, vorbeau mai mult între ei şi se osteneau să mai domolească elanul Aglaiei.

D-na Cornoiu ştia tot şi servea explicaţii d-nei Ro- taru, care-i era vecină, dar şi altora, chiar necunoscuţilor. De la ea află d-na Grigorescu că văduva lui Pahonţu, deşi parte civilă, nu s-a prezintat fiindu-i insuportabil să audă depoziţia d-nei Belcineanu din pricina căreia a fost batjocorită şi părăsită de soţul ei...

Apariţia acuzatului în boxă a provacat prima rumoare în sală. D-na Cornoiu nu s-a putut abţine să nu remarce că are o mutră de ucigaş de meserie. Pe urmă, după împlinirea formalităţilor, cînd preşedintele curţii l-a invitat să povestească cum a săvîrşit crima, lumea a fost uimită de căldura glasului lui, de patima şi de preciziunea cu care mărturisea fără nici o părere de rău uciderea unui om, precum a fost de cutremurată cînd a spus, cu un fel de mîndrie stranie, că moartea e totdeauna o pedeapsă meritată pentru cel ce îşi trădează fraţii. Interogatorul a durat mult, dar Ionescu nici o clipă nu s-a încurcat şi nu s-a înduioşat. Numai la sfîrşit, aruncîndu-şi ochii alături, lîngă boxă, şi văzînd o fetiţă care plîngea, faţa i s-a mai îndulcit şi s-a înmuiat.

— Asta e logodnica lui ! şopti d-na Cornoiu. E fata unui profesor de liceu ! Studentă şi ea ! -

Cintia, lîngă tatăl ei, se silea să pară tare, dar lacrimile îi curgeau pe obraji şiroaie fără să le poată stăvili. întîl- nind privirea lui Ionescu, buzele ei arse repetau parcă un jurămînt „Te voi aştepta !"

începu îndată defilarea martorilor. Cîţiva studenţi şi profesori care lăudară pe Ionescu ca pe un tînăr foarte valoros, cîţiva fraţi de cruce care-şi povestiră suferinţele îndurate în timpul alegerii din Făgăraş, locotenentul de jandarmi de la Porumbacu, comisarul de la siguranţă care tăgădui că ar fi lovit pe acuzat, şoferul maşinei 12.345 care a dus pe d-na Belcineanu în strada Elena, sergentul de stradă care a găsit pe Pahonţu împuşcat, locotenentul şi bătrînul, medicii, Titu Herdelea... Publicul abia îi asculta. Nu spuneau nimic senzaţional. Doar Utalea a reuşit să

stîrnească puţin interes nu atît prin amănuntele persecuţiilor de la Făgăraş cît prin explicaţia amplă asupra fraţilor de cruce şi îndeosebi prin mărturisirea că va rămîne devotat pînă la moarte acestei nobile mişcări de regenerare a neamului românesc.

— Regenerare prin asasinate ? întrebă procurorul să- getîndu-l.

— Regenerarea nu cuprinde pe trădători ! răspunse rece Utalea.

— Asta înseanmă aprobarea asasinatului ? stărui procurorul.

— Nu ! înseamnă numai înfierarea trădării ! replică Utalea.

— Domnii juraţi vor aprecia echivocul martorului ! încheie procurorul.

D-na Cornoiu aruncă o privire admirativă d-nei Ro- taru, ca şi cînd ar fi vrut să spuie că i-a plăcut curajul lui Utalea, dar şi dîrzenia procurorului... L — Doamna Cristiana Tomşa !

, îmbrăcată în negru, Cristiana îşi începu mărturisirea cu glas puţin voalat de emoţie, cu vorbe şovăitoare, într-o tăcere înfiorată de nerăbdarea sălii. Treptat însă îşi căpătă siguranţa. Se uita cu ochii mari, miraţi şi strălucitori, ca o halucinată. Părea mai frumoasă ca totdeauna, deşi cu obrajii mai traşi şi foarte palizi... Sfîrşi cu o tristeţe profundă care impresionă lumea fiindcă se simţea izvorîtă dintr-o mare durere :

— N-am venit nici să apăr pe cineva şi nici să acuz pe nimeni ! Am spus adevărul întreg fără să-mi pese dacă serveşte sau deserveşte. A trebuit să-l spun ca să-mi liniştesc conştiinţa. Nu ştiu dacă e bine ce am făcut sau dacă e rău, dar simt că altfel n-aş mai fi putut trăi, că altfel aş fi săvîrşit o impietate faţă de singurul om care m-**a** iubit şi pe care l-am iubit...

D-na Rotaru îşi ştergea lacrimile, ca şi d-na Cornoiu care se gîndea că şi ea a visat totdeauna o iubire pură, eterică şi n-a avut parte decît de bărbaţi pentru care idealul iubirii e patul. Numai d-na Grigorescu strîmba din buze toată vremea, şoptind apoi, într-un aparteu cu Florentina, acru şi dispreţuitor : „Mironosiţa ! A stricat casa bietului om şi acuma îl jeleşte !... Crezi tu că nu s-a culcat cu el ? Asta s-o

crează proştii !" „Taci, mamă, că e frumos !... Tu nu ştii ce-i iubirea !"

Belcineanu a vorbit cu morga-i obişnuită, sfidînd pe Dolinescu, principalul apărător al acuzatului, care îl asalta cu întrebări. Spuse ironic că ar fi fost încîntat dacă ar fi putut convinge pe Pahonţu, prin orice mijloace, să combată o organizaţie atît de periculoasă pentru ordinea publică cum s-au dovedit a fi fraţii de cruce. Din păcate n-are acest merit. Pahonţu n-avea nevoie să fie cumpărat ca să-şi schimbe părerile. Era suficient un capriciu. Aşa l-a urmărit şi pe dînsul cu duşmănia pînă a fost ucis, fără să poată bănui măcar motivul acestei duşmănii. La fel s-a întîmplat, desigur, şi cu fraţii de cruce. Constanţa convingerilor nu era în caracterul regretatului Pahonţu... Admite că fosta lui soţie s-a putut crede obligată să facă anume intervenţii pe lîngă Pahonţu cu care întreţinea, fără ştirea lui, relaţii destul de interesante, dar neagă că ar fi îndemnat-o dînsul. Dolinescu vrînd să ceară confruntarea martorului cu d-na Tomşa, Belcineanu adăogă repede că confirmă anticipat orice declaraţie a fostei sale soţii şi lasă în seama juraţilor să aprecieze valoarea obiectivă a unor asemenea declaraţii...

Pauza pentru masă rupse în două procesul. Pentru cei mai mulţi dintre spectatorii veniţi să se distreze, interesul
I era complect epuizat. Prietenii lui Belcineanu îl felicitară » călduros şi plecară fără a se mai întoarce. Precum ple- I cară şi multe doamne care veniseră numai pentru Cris- ⁞ tiana...

Rechizitoriul a fost foarte vehement. Procurorul schiţă, după datele marilor savanţi, portretul criminalului înnăscut şi constată că lui Ionescu i se potriveşte ca o mănuşă. 1 Reconstitui pregătirea şi executarea asasinatului şi con- | stată premeditarea şi ferocitatea crimei. Examină motivele I invocate de ucigaş şi le înlătură ca neserioase. Şi în sfîrşit I ceru solemn un verdict de condamnare exemplară spre a H

servi drept pildă şi spaimă şi altor descreieraţi care ar mai cuteza să dezonoreze România cu astfel de nelegiuiri.

Rotaru declară de la început că, în privinţa sancţionării crimei, are încredere deplină în înţelepciunea juraţilor. El vrea numai să sublinieze că dezbaterile procesului au dovedit, precis şi fără posibilităţi de răstălmăcire, nevinovăţia şi cinstea victimei. Fiindcă dureros în aceste dezbateri este că ucigaşul nu se mulţumeşte cu suprimarea unui om de mare talent, ci se înverşunează să-l şi ponegrească după ce i-a luat viaţa, să-l omoare a doua oară şi moralmente. Asta nu se poate ! Din mărturiile tuturor reiese limpede că Pahonţu nici nu a fost cumpărat şi nici n-a trădat pe nimeni. Numai nişte minţi strîmbe pot categorisi drept trădare părăsirea unei păreri şi adoptarea alteia. Atunci toţi publiciştii ar trăda de cîte ori, prin firea întîmplărilor, ar fi aduşi să-şi modifice convingerile. Numai un suflet de fiară poate socoti ca o faptă vrednică uciderea unui om numai pentru că părerile lui momentane nu-i sînt plăcute, că scriitorul care nu persevereză în ideile pe care le vrea dînsul trebuie suprimat ca un cîine de pripas...

— Politica poate să fie folositoare progresului omenirii, poate să servească înălţarea unui neam ! încheie Rotaru. Dar cînd politica ajunge să argumenteze cu bîta şi să convingă cu revolverul, atunci trebuie să-i suceşti gîtul repede, altfel distruge ţara !...

Apărătorii îşi împărţiseră rolurile. Unul zugrăvi pe Ionescu în culorile cele mai simpatice, altul se strădui să înlăture premeditarea şi să dovedească, prin însăşi cuvintele procurorului, că omorul ar fi rezultatul unui complex nenorocit de împrejurări, al treilea căută să dovedească, prin mărturisirile martorilor principali, că Pahonţu şi-a trădat fraţii şi i-a vîndut, dîndu-i pradă persecuţiilor, unui ministru fără scrupuluri. Chiar presupu- nînd că fosta doamnă Belcineanu a mărturisit adevărul întreg şi pur, că n-a fost mijlocitoare între cumpărătorul de conştiinţă şi trădătorul unei cauze sfinte, încă rămîne stabilit că Pahonţu, spre a servi o

femeie iubită, n-a ezitat a-şi părăsi prietenii de idealuri.

Dolinescu vorbi cel din urmă, ca să rezume apărarea şi s-o încadreze în mişcarea fraţilor de cruce despre care afirmă că nu e politică, ci o şcoală de energie românească pentru formarea românului de mîine. Aminti pe larg ce-au suferit tinerii entuziaşti care l-au însoţit în campania electorală, la Făgăraş din partea unui contracandidat care cumula şi calitatea de ministru de interne, şef al tuturor organelor represive, şi care a mai cumpărat şi conştiinţa singurului ziar prieten, uzînd de graţiile propriei sale femei :

— Politica e urîtă subt orice formă se prezintă, dar cea mai scîrnavă e aceea care încurajează laşitatea omului, care trăieşte din minciună şi trădare, care înşeală cu ştiinţă pe cei ce cred în cuvinte sonore fără conţinut, care astfel în mod conştient sapă viitorul ţării înlăturînd din viaţa publică pe oamenii de caracter, singura temelie solidă şi trainică a unui popor...Seara tîrziu juraţii se retrăgeau să delibereze... ` **p. 352 dobîndeşte valoarea concluziei logice ce se degajă din cercetarea judiciară a cazului. Mai tîrziu, cînd verdictul istoriei avea să confirme luciditatea unor atare replici împotriva celor care prin masacre încercau să introducă En politică „mijloace teroriste, străine de sufletul românesc" *(supra,* p. 343), L. E. nota în jurnalul său, la 23 ian. 1941, după lichidarea rebeliunii legionare : „Toate astea fac ca azi toată lumea să fie mulţumită că s-au prăbuşit şi nimeni să nu fie îndurerat că sînt Împuşcaţii,**

Lei 16,50

---

*

Ordinea replicilor în cadrul procesului (din care unii critici au încercat să desprindă o anume „tendinţă") respectă în fond o procedură judiciară clasică : cuvîntul acuzării, iar *apoi* cuvîntul apărării. Sfîrşitul abrupt al romanului invită la coroborarea unor date, premisele verdictului aflîndu-se în contextul capitolului IX, *Spovedanii.* Astfel, recitirea ultimelor pagini ala **cărţii reliefează gravitatea asasinatului,**

„De anul trecut mă tot silesc să încep. Lumea crede că e gata cartea, şi eu încă n-am găsit fraza care să dea ritmul adevărat... Aseară am stat pînă la 4V2- Am scris o pagină şi ceva, dar nu e ce trebuie. E pe aproape, dar încă nu pe făgaşul care trebuie. E curios că eu simt perfect tonul romanului, îl văd gata cu ochii sufleteşti. Lipseşte doar cuvîntul magic care urneşte elanul creator. Poate Anul Nou îl va aduce..."
L. Rebreanu, **vineri** 1 ianuarie 1937

gorila

---

considerat „o faptă odioasă care merită pedeapsa cea mai grea fiindcă inaugurează teroarea sîngeroasă în politica românească" *(supra,* p. 351). Inserată în acelaşi spirit, o altă replică din context : „nu există judecător care să nu-şi dea seama că orice slăbiciune sau indulgenţă în astfel de împrejurări ar însemna o încurajare la crimă" *(supra,*

* în configurarea personajului Ionescu, scriitorul, respectînd cu **o** remarcabilă strictețe datele realității social-politice ale momentului în care se petrece acțiunea romanului său, arată că fascismul, prin politica sa demagogică și lipsită de scrupule, a izbutit, într-o oarecare măsură, să perverteaască mințile unor tineri intelectuali, criza economică a societății capitaliste aducîndu-i în stare de profundă nemulțumire din pricina nesatisfacerii multor cerințe vitale. în acest sens, se poate afirma că personajul se încadrează perfect în aprecierea potrivit căreia „conducerea Gărzii de Fier a avut **o** atitudine criminală premeditată și organizată nu numai față de adversari, dar și față de propriii ei partizani, presupunînd că între aceștia au existat și oameni de bună-credință, antrenîndu-i prin învățături mincinoase și perfide la **o** moarte stupidă, lipsită de orice rost" (of. ***Împotriva fascismului,*** Sesiunea științifică privind analiza critică și demascarea fascismului în România, 4—5 martie 1971, Editura politică, 1971, p.115). Dacă privim același personaj din perspectiva evoluției conferite de L.R., ne putem da seama că atitudinea „criminală" din citatul de mai sus își găsește concretizarea pregnantă în evenimentul sem**nificativ** de la sfîrșitul romanului, potrivit căruia figura respectivă ajunge în postura unui asasin. Dialectica personajului dobîndește **o soluționare** artistică **prin folosirea unui** procedeu **literar** uzitat

* În concluziile *Sesiunii ştiinţifice privind analiza critică şi demascarea fascismului în România, din 4—5 martie 1971* a Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice a R. S. România şi a Institutului de Studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., Miron Constantinescu menţiona între altele : „Este incontestabil că în anii 1933—1937 şi cu unele prelungiri chiar pînă în 1941, mişcarea legionară a dobîndit o anumită înrîurire în rîndul tineretului studenţesc, precum şi în rîndul unor pături, restrînse, ale ţărănimii. Fenomenul acesta merită să fie analizat în toată complexitatea sa şi în mod distinct pe categorii şi clase sociale. Astfel, tineretul român dintre cele două războaie era profund dezamăgit de faptul că statul nu-i rezolva nici una din problemele sale economice şi din aspiraţiile sale intelectuale şi morale. Această dezamăgire s-a transformat la unii tineri într-o adevărată desperare care i-a aruncat în braţele

* Numărul neofiţilor („o sută") — între care îşi găseşte locul şi un întîrziat mintal ca Zachi (cîtă vreme mişcarea „fraţilor" nu aleargă „după mulţi ci după buni") — ne îndreaptă gîndul la grupările efemere de extremă dreapta, apărute imediat după sfîrşitul primului război mondial, cele mai multe autodizolvate prin lipsă de combatanţi sau lichidate în faşă pentru că atentau la ordinea publică. Replica personajului, ca dealtfel întregul său discurs — crispat, certat cu normele gîndirii logice, raţionale, roştit după modelul oratoriei fasciste — dobîndeşte adevăratul ei sens în contextul oferit de arta inegalabilă a scriitorului care, încă din primele pagini ale romanului, îşi avertizase cititorii : „După anii roşii de sînge şi moarte inimile clocoteau de credinţă în pacea eternă. Se rîvnea fanatic o lume nouă, pură, idilică.

** Cu privire la raportul realitate-ficţiune, revezi notele de la I>. 1 «1—182, 279, 308—309, avînd ca obiect lipsa de ecou a propagandei fasciste în masele populare, realitate transfigurată, artistic în multe pagini ale romanului.

** Recitite în contextul capitolului, atare replici definesc chipul demagogic al „noilor" politicieni. Agresivitatea lor este dealtminteri denunţată ca atare : „— Aştia au ajuns teroarea neagră ! [...] Nu mai lipseşte decît să ne masacreze, să arunce bombe, să.../ — Ai răbdare că vine şi asta !" Şi totul converge în roman spre un atare deznodămînt, în deplină concordanţă cu simptomatologia fascismului. Pentru studierea raportului realitate-ficţi- une, este util să amintim că, în 1931, guvernul naţional-ţărănist a hotărît dizolvarea Gărzii de fier, ţinînd seama de intenţia şefului legionarilor de a instaura prin teroare şi crimă un regim dictatorial. Ca ministru de interne, Ion Mihalache încerca să legalizeze „o organizaţie

anarhistă şi clandestină" într-un „partid de guvernămînt" (vezi *Monitorul oficial.* Dezbateri parlamentare. Adunarea deputaţilor, nr. 7 / 1934). Este ceea ce avea să se în- tîmple. „La propunerea lui C. Argetonianu, devenit între timp ministru de interne şi care a manifestat un interes deosebit faţă de legionari, străduindu-se necontenit, după cum mărturisea, a-i face utili regelui, guvernul nu a opus în judeţul Neamţ nici un contracandidat Gărzii de fier" (Mihai Fătu şi Ion Spălăţelu, op. *cit., p. 95—96).* Agitaţia demagogică exercitată de noile gorile politice, programul electoral bazat pe o frazeologie grandilocventă — încercînd o speculare a problemelor sociale obiective — vor aduce mişcării noi prozeliţi. Recrutaţi de regulă din rîndul elementelor declasate, ei vor forma o masă de manevră din care vor fi alcătuite bande de bătăuşi, spărgători de grevă, servicii de spionaj în favoarea Germaniei naziste, precum şi „echipe ale morţii". Cu prilejul unor viitoare alegeri, N. Iorga nota : „Feriţi-vă de oamenii sîngelui", avertizînd : „în zăpăceala alegerilor i se vestesc, o samă de oameni: umblă cu pumnalul şi arma în mînă, ameninţînd cu uciderea pe cei ce ar cuteza să le stea în cale" (*Neamul românesc pentru popor, I.* dec, 1933).